

ORTAK POLİTİKALAR MUTABAKAT METNİ

30 OCAK 2023

ANKARA

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

K. Atatürk

ORTAK POLİTİKALAR MUTABAKAT METNİ

30 OCAK 2023

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	11
ÖZET	13
GİRİŞ	43
I. HUKUK, ADALET ve YARGI	45
Yasama Reformu	47
Yürütme Reformu	49
Yargı Reformu	50
Temel Hak ve Hürriyetler	53
Seçim ve Siyasi Partiler Mevzuatı	55
II. KAMU YÖNETİMİ	57
Cumhurbaşkanlığı Bünyesindeki Birimler, Bakanlıklar, Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar	59
Yerel Yönetimler	60
Liyakate Dayalı Kamu Personel Yönetimi ve Kamuda Bürokrasinin Azaltılması	62
III. YOLSUZLUKLA MÜCADELE, ŞEFFAFLIK ve DENETİM	65
Yolsuzlukla Mücadele	67
Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı	68
Kamu İhale Kanunu	69
Şeffaflık	69
Denetim ve Sayıştay	70
Siyasi Etik Yasası	71
IV. EKONOMİ, FİNANS ve İSTİHDAM	73
Temel Ekonomik Hedefler	75
Ekonomi Kurumlarının Güçlendirilmesi ve Yeniden Yapılandırılması	76
Merkez Bankası Bağımsızlığının Teminat Altına Alınması	77
Para Politikası	78
Kamuda İsrafla Mücadele	79
Bütçe ve Kamu Harcamaları	80
KİT'ler ve Diğer Kamu	81

Vergi	81
Kamu-Özel İşbirliği Projeleri	83
Finans Sektörü Politikaları	84
İstihdam ve İşsizlikle Mücadele Politikaları	89
V. BİLİM, AR-GE, YENİLİKÇİLİK, GİRİŞİMCİLİK ve DİJİTAL DÖNÜŞÜM	95
Bilim Politikası	97
Tersine Beyin Göçü	99
AR-GE ve Yenilikçilik	100
Girişimcilik	102
Dijital Dönüşüm	104
VI. SEKTÖREL POLİTİKALAR	111
Tarım	113
Sanayi ve Teknoloji	122
Savunma Sanayii	125
Enerji	128
Madencilik	132
Ulaştırma	134
Lojistik ve Gümrükler	139
Dış Ticaret Politikası	140
İç Ticaret ve Rekabet Politikası	142
Küçük ve Orta Boy İşletmeler	144
Esnaf ve Sanatkarlar	146
Yeni Nesil Hizmet Sektörleri	148
Turizm	149
Kültür	153
İklim Değişikliği, Doğa Hakları ve Çevre	159
Hayvan Hakları	163
Ormanlar	164
Su Yönetimi	166
Kentleşme	168

Afet Yönetimi	172
Bölgesel, Kentsel ve Kırsal Kalkınma	175
VII. EĞİTİM ve ÖĞRETİM	177
Okul Öncesi Eğitim	180
İlköğretim	180
Ortaöğretim	182
Yükseköğretim	182
Öğretmen	184
Özel Eğitim, Özel Yetenekli Öğrenciler, Yaşam Boyu Eğitim ve Okullar	185
VIII. SOSYAL POLİTİKALAR	189
Sosyal Yardımlar ve Hizmetler	191
Sosyal Güvenlik	193
Çalışma Hayatı	194
Engelliler	195
65 Yaş ve Üzerindeki Vatandaşlarımız	200
Şehit Yakınları ve Gaziler	201
Konut ve Barınma	203
Sağlık	205
Aile ve Çocuk	212
Kadın	214
Gençlik	218
Spor	221
Uyuşturucuyla Mücadele	224
IX. DIŞ POLİTİKA, SAVUNMA, GÜVENLİK ve GÖÇ POLİTİKALARI	227
Dış Politika	229
Milli Savunma	232
Güvenlik ve Terörle Mücadele	233
Siber Güvenlik	235
Göç ve Sığınmacı Politikaları	237

ÖNSÖZ

Ülkemiz, Cumhuriyet tarihinin en derin yönetim ve ekonomik krizlerinden birini yaşamaktadır. Toplumsal, siyasal ve ekonomik sorunlar her geçen gün artmaktadır. Bu krizin en temel sebebi “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi” ile keyfi ve kural tanımaz yönetim anlayışıdır.

Mevcut sistem Devlet için bir beka sorununa dönüşmüştür.

Milletimizi en geniş yelpazede temsil eden altı siyasi parti olarak bizler, birlik içinde bu krizi aşmak, derin sorunlarımızı demokratik hukuk devleti ilkeleri doğrultusunda, güçlendirilmiş parlamenter sisteme geçerek, çoğulculuk ve katılımcılık temelinde çözmek hedefiyle bir araya geldik.

Temel hedefimiz, Türkiye’yi herkesin insan onuruna yaraşır bir yaşam sürdüğü ve sosyal refah standartlarına ulaştığı, kadınların, çocukların, gençlerin ve tüm vatandaşların geleceğe umutla baktığı, toplumsal barış ve huzurun tesis edildiği mutlu bir ülke haline getirmektir.

Bu inanç ve kararlılıkla hazırladığımız “Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem Mutabakat Metni”ni, “Temel İlkeler ve Hedefler” mutabakatını, “Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem Anayasa Değişikliği Önerisi”ni, “Kurumsal Reformlar Raporu”nu ve “Seçim Güvenliği Raporu”nu 2022 yılı içinde kamuoyu ile paylaştık.

Bugün ülkemizin önemli temel politika alanlarında milletimizin menfaatleri doğrultusunda belirlediğimiz hedef, politika ve projeleri içeren “Ortak Politikalar Mutabakat Metni”mizi kamuoyuna açıklıyoruz.

“Ortak Politikalar Mutabakat Metni”nde yer alan somut hedef, politika ve projeler milletimize karşı ortak taahhüdümüzdür.

“Ortak Politikalar Mutabakat Metni”miz altı siyasi parti olarak destekleyeceğimiz Ortak Cumhurbaşkanlığı Adayı’nın Seçim Beyannamesinin ve seçimlerden sonra uygulanacak Hükümet Programının ana omurgasını oluşturacaktır.

Ortak Politikalar Metnimizde yer alan somut adımlarla, Cumhuriyetimizin ikinci yüz yılında güçlü, özgürlükçü, demokratik, adil bir sistem inşa etmeyi; kamu yönetimini liyakat, hukuka uygunluk ve şeffaflık ilkelerine göre vatandaş odaklı bir biçimde yapılandırmayı; yeşil dönüşümü ve dijital devrimi merkezine alan yeni bir sürdürülebilir, kapsayıcı kalkınma stratejisiyle Türkiye’yi “Orta Gelir Tuzağı”ndan kurtarıp “Yüksek Gelirli Ülkeler” arasında sağlam ve kalıcı bir konuma getirmeyi; cinsiyet, etnik köken, din, dil, yerleşim yeri, sağlık durumu, sosyo-ekonomik koşulları ayırt etmeden, fırsat eşitliğini garanti altına alan kapsayıcı bir eğitim sistemi kurmayı; gelecek nesillerin “ekosistem hakkı”nı anayasal güvence altına almayı; aşırı yoksulluğu sıfırlamayı, hiçbir vatandaşımızı geride bırakmamayı ve ülkemizi güvenilir, güçlü ve etkili bir uluslararası oyuncu konumuna getirmeyi taahhüt ediyoruz.

Kemal Kılıçdaroğlu
Cumhuriyet Halk Partisi
Genel Başkanı

Ali Babacan
Demokrasi ve Atılım Partisi
Genel Başkanı

Gültekin Uysal
Demokrat Parti
Genel Başkanı

Ahmet Davutoğlu
Gelecek Partisi
Genel Başkanı

Meral Akşener
İYİ Parti
Genel Başkanı

Temel Karamollaoğlu
Saadet Partisi
Genel Başkanı

ORTAK POLİTİKALAR MUTABAKAT METNİ

ÖZET

Milletimizi en geniş yelpazede temsil eden altı siyasi parti olarak Cumhuriyet tarihinin en derin yönetim ve ekonomik krizini aşmak amacıyla büyük bir kararlılıkla yürüttüğümüz ortak çalışmalarla yeni bir aşamaya gelmiş bulunmaktayız.

Temel politika alanlarında milletimizin menfaatleri doğrultusunda belirlediğimiz hedef, politika ve projeleri içeren “Ortak Politikalar Mutabakat Metni”mizi kamuoyuna açıklıyoruz.

Ortak Politikalar Mutabakat Metnimiz, (1) hukuk, adalet yargı, (2) kamu yönetimi, (3) yolsuzlukla mücadele, şeffaflık ve denetim, (4) ekonomi, finans ve istihdam, (5) bilim, Ar-Ge, yenilikçilik, girişimcilik ve dijital dönüşüm, (6) sektörel politikalar, (7) eğitim ve öğretim, (8) sosyal politikalar ve (9) dış politika, savunma, güvenlik ve göç olmak üzere 9 ana başlık altındaki 75 alt başlıkta 2300’den fazla somut hedef, politika ve projeleri ortaya koymaktadır.

“Ortak Politikalar Mutabakat Metni” altı siyasi parti olarak destekleyeceğimiz Ortak Cumhurbaşkanı Aday’ının Seçim Beyannamesinin ve seçimlerden sonra uygulanacak Hükümet Programının ana omurgasını oluşturacaktır.

9 ana başlıkta atılacak somut adımlara ilişkin bir özet aşağıda, detaylı adımlar ise ana metinde yer almaktadır.

HUKUK, ADALET VE YARGI

- Etkin ve katılımcı bir yasama, istikrarlı, şeffaf ve hesap verebilir bir yürütme, bağımsız ve tarafsız bir yargı ile kuvvetler ayrılığının tesis edildiği güçlü, özgürlükçü, demokratik, adil bir sistem için Güçlendirilmiş Parlamenter Sisteme geçeceğiz.
- Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem Mutabakat Metni doğrultusunda yapılması gereken anayasal ve yasal değişiklikleri ivedilikle hayata geçireceğiz.
- Bir yasama yılında en az 20 gün, gündemi muhalefet tarafından belirlenen genel görüşme açılabilmesini sağlayacağız.
- Devlet sırrı ve ticari sır kavramlarını, Meclis’in bilgi edinme ve denetim yetkilerini engellemeyecek şekilde yeniden tanımlayacağız.
- Milletlerarası sözleşmelerden geri çekilme yetkisinin Meclis’e ait olduğunu anayasal güvence altına alacağız.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde başkanı ana muhalefet milletvekilleri arasından seçilen Kesin Hesap Komisyonu kuracağız.

- Kanunlar üzerinde tanınan veto yetkisini kaldırarak Cumhurbaşkanına sadece “geri gönderme yetkisi” tanıyacağız.
- Cumhurbaşkanının kararname çıkarma yetkisine son vereceğiz.
- Cumhurbaşkanının 7 yıl süreyle bir dönem seçilebilmesine, seçildikten sonra partisi ile ilişkinin kesilmesine ve görev sonrasında aktif siyasete dönememesine ilişkin düzenleme yapacağız.
- Başbakan veya Bakanlar Kurulu’nun tamamı aleyhine verilecek güvensizlik önergelerinde yeni Başbakanın isminin yer almasını ve önergenin TBMM üye tamsayısının salt çoğunluğu tarafından imzalanmasını güvence altına alacağız.
- Olağanüstü hal kararnamelerine son verecek, OHAL süresini altı aydan iki aya düşüreceğiz.
- Hakimler Kurulu ve Savcılar Kurulu şeklinde iki farklı kurul oluşturacağız.
- Çoklu baro sistemine son vereceğiz.
- Sayıştay’ı Anayasa’da bir yüksek mahkeme olarak düzenleyecek, Sayıştay denetiminin kapsamını, tüm kamu kurum ve kuruluşlarını içerecek şekilde genişleteceğiz.
- Tutuklamanın istisna olması ilkesinin titizlikle uygulanması için gerekli tedbirleri alacağız.
- Düşünce, kanaat ve ifade hürriyetlerini güçlendireceğiz.
- Basın özgürlüğünü güçlendirecek, TRT ve Anadolu Ajansı’nı bağımsızlık ve tarafsızlık esaslarına göre yeniden yapılandıracağız.
- Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının belirsiz ve keyfi şekilde sınırlandırılmasına son vereceğiz.
- Sivil toplum kuruluşlarının kamu yararı statüsü ve vergi muafiyeti gibi desteklerden yararlanmasında eşit, adil ve şeffaf bir yöntem uygulanmasını sağlayacağız.
- Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnamelerinden kaynaklanan mağduriyetlere son vereceğiz.
- Seçim barajını %3’e düşüreceğiz.
- Yurt dışındaki vatandaşlarımızın en fazla 15 milletvekili ile doğrudan Meclis’te temsili için yurt dışı seçim çevresi oluşturacağız.
- En son yapılan milletvekili genel seçiminde en az %1 oy alan siyasi partilerin hazine yardımından faydalanmasını sağlayacağız.

- Siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin davaların açılmasında TBMM'nin iznini zorunlu hale getireceğiz.
- Siyasi partilere ve adaylara yapılan belirli miktarın üzerindeki bağışların ve seçim dönemlerinde yapılan tüm harcamaların kamuoyuna açıklanmasını zorunlu tutacağız.

KAMU YÖNETİMİ

- Cumhurbaşkanlığı bünyesindeki kurulları ve ofisleri lağvederek görev ve yetkilerini ilgili bakanlık ve kurumlara devredeceğiz.
- Türkiye Varlık Fonu'nu kapatacağız.
- Bakanlıkları yeşil ve dijital dönüşüm ve kapsayıcılık hedefimiz doğrultusunda yeniden yapılandıracağız.
- Strateji ve Planlama Teşkilatı Kuracağız.
- Bakan yardımcılıklarını kaldırıp, müsteşarlık sistemini kuracağız.
- Yerel yönetimlerde seçme ve seçilme hakkını yok sayan kayyum uygulamalarına son vereceğiz.
- Belediyelerin genel bütçe vergi gelirlerinden aldığı payları artıracak, payların belirlenmesinde illerin üretim ve ihracata olan katkısını ve yaz-kış ile gece-gündüz nüfus farkı ile düzensiz göçü dikkate alacağız.
- Muhtarlık Temel Kanunu'nu çıkaracağız.
- Büyükşehir Yasası'yla mahalleye dönüştürülen köylere tüzel kişiliklerini iade edeceğiz.
- Devlet Personel Başkanlığı kuracağız.
- Mülakat uygulamalarına son verecek, yazılı sınavda en yüksek puan alandan başlamak üzere personel alımı yapılmasını sağlayacağız.
- KPSS sınavlarının sayısını artıracak ve sınavlardan ücret almayacağız.
- Kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerin vekil ya da taşeronlar eliyle yürütülmesine izin vermeyeceğiz.

YOLSUZLUKLA MÜCADELE, ŞEFFAFLIK VE DENETİM

- TBMM’de “Yolsuzlukları Araştırma Komisyonu” kuracağız.
- Yolsuzluktan elde edilen ve yurtdışına kaçırılan gelirleri ülkemize geri getirecek, bu çerçevede “Malvarlıklarının Geri Alınması Ofisi”ni kuracağız.
- Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı’nın mali kaynakları ile personel ve bilişim alt yapısını güçlendirecek, çalışmalarında idari özerkliğe sahip olmasını sağlayacağız.
- Mali Eylem Görev Gücü (FATF) standartlarına tam uyum sağlayacak ve ülkemizi “gri liste”den çıkaracağız.
- Vergi cennetleri listesini ve kara paranın aklanması bakımından riskli ülkeler listesini acilen yayımlayacağız.
- Vergi affı ve varlık barışlarının kara para aklanması aracı olarak kullanılmasını engelleyeceğiz.
- 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu’nu Avrupa Birliği normlarına uygun olarak yeniden düzenleyeceğiz.
- Bilgi edinme hakkını ihlal eden kamu görevlilerinin disiplin, ceza ve tazminat sorumluluğunu artıracacağız.
- Kamu Özel İşbirliği projelerinden kaynaklanan garanti ve diğer koşullu yükümlülükleri şeffaf bir biçimde yayımlayacağız.
- TÜİK istatistiklerinin akademisyen ve uzmanlardan oluşan komisyonlar tarafından düzenli biçimde kalite ve güvenilirlik kontrolüne tabi tutulmasını zorunlu hale getireceğiz.
- Siyasi Etik Kanunu’nu çıkaracak, Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde Siyasi Etik Komisyonu kuracak, grubu bulunan siyasi partiler bünyesinde siyasi etik kurulları oluşturulmasını düzenleyeceğiz.

EKONOMİ, FİNANS VE İSTİHDAM

- Enflasyonu iki yıl içinde düşük tek haneye kalıcı bir biçimde indireceğiz.
- Türk lirasına yeniden itibar ve istikrar kazandıracacağız.
- Ortalama büyüme hızının yüzde 5'in üzerinde gerçekleşmesini sağlayacağız.
- Beş yılın sonunda dolar cinsinden kişi başına milli gelirimizi en az iki katına çıkaracağız.
- Beş yılda en az 5 milyon ilave, nitelikli ve insan onuruna yaraşır gelir sağlayan iş imkanı oluşturacak, işsizliği tek haneye indireceğiz.
- 2018 sonrasında yeniden gündeme gelen aşırı yoksulluğu sıfırlayacağız.
- Haksız gelir ve servet transferi ile rant devşirmeye dayalı politikalara son verecek, gelirin bireyler, haneler ve bölgeler arasında adil ve dengeli dağılımını sağlayacağız.
- Beş yılın sonunda yıllık ihracatı 600 milyar dolar seviyesine, ihracatın kilogram değerini 2 doların üzerine, yüksek teknoloji ürünleri ihracatının payını ise iki katına çıkartacağız.
- Verimlilik, yüksek katma değer ve rekabetçiliğe dayalı sektörel politikalarımızla üretim yapısını ithalata bağımlı olmaktan kurtaracak ve ekonomimizi sürdürülebilir bir dış denge yapısına kavuşturacağız.
- Merkez Bankası'na fiyat ve finansal istikrarı sağlama dışında sorumluluklar yüklemeyeceğiz.
- Merkez Bankası kanununda temel görevleri, araç bağımsızlığını ve üst düzey atamaları ilgilendiren değişikliklerin TBMM'de nitelikli çoğunlukla yapılabilmesini sağlayacak mevzuat düzenlemesini gerçekleştireceğiz.
- Merkez Bankası bağımsızlığına müdahaleye ve yetki-sorumluluk çatışmasına yol açan, hiçbir işlevselliği bulunmayan Fiyat İstikrarı Komitesi'ni kaldıracağız.
- TCMB'nin İstanbul'daki birimlerinin tekrar Ankara'ya taşınma sürecini mümkün olan en kısa sürede sağlayacağız.
- Merkez Bankası rezervlerinin şeffaf olmayan bir biçimde ve dolambaçlı yollarla satışına ilişkin işlemleri idari ve hukuki denetime tabi tutacak, tespit edilen hata, usulsüzlük, yolsuzluk ve kamu zararının sonuna kadar takipçisi olacağız.
- İktidara gelir gelmez yeni Kur Korumalı Mevduat hesabı açılmasını durduracak, mevcut hesapları vade sonlarında kapatacağız.
- İtibar gerekçesine sığınarak gerçekleştirilen tüm gereksiz harcamalara son vereceğiz.

- Cumhurbaşkanlığı'nın kullanımındaki uçak sayısını azaltacağız.
- Mali disiplin anlayışını kalıcı hale getirmek ve öngörülebilirliği arttırmak amacıyla "Mali Kural" uygulamasını hayata geçireceğiz.
- Kaynakları "Kanal İstanbul" gibi rant projeleri için değil Güney Doğu Anadolu Projesi (GAP), Doğu Anadolu Projesi (DAP), Konya Ovası Projesi (KOP) ve Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP) kapsamındakiler başta olmak üzere tarımsal sulama projelerinde kullanacağız.
- Kamunun zorunlu haller dışında döviz cinsinden sözleşme yapmamasını sağlayacağız.
- Beyana tabi gelir unsurlarının kapsamını genişletecek, böylece dolaylı vergilerin ağırlığını azaltan bir vergi yapısı tesis edeceğiz.
- Çalışanlar üzerindeki vergi ve sigorta prim yükünü indireceğiz.
- Vergi Harcamaları Raporu'nu, Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifiyle birlikte TBMM'ye sunacağız.
- İşyeri kira ödemelerinde stopaj oranını sıfırlayacağız.
- İlk kez konut alımında tapu harcı almayacağız.
- Her türlü eğitim ve öğretim hizmetinden alınan KDV'yi indireceğiz.
- Şoför esnafının 10 yaşın üzerindeki araçlarının yenilenmesinde ÖTV almayacağız.
- Değer artış payı ve imar rantlarına ilişkin diğer düzenlemeleri gözden geçirecek, kentsel rantları kapsamlı ve etkili bir biçimde vergilendireceğiz.
- Vergi denetimini iş dünyası üzerinde siyasi baskı kurmanın bir aracı olmaktan çıkaracağız.
- Ekonomik ve teknik gerekçeleri olmayan vergi affı ile özellikle matrah artırımı ve varlık barışı uygulamalarına son vereceğiz.
- Vergi Cennetlerine yapılan ödemelerden stopaj alınması dâhil gerekli önlemleri alacağız.
- Kayıt dışılıkla etkin bir şekilde mücadele edecek, kayıt dışılığı OECD ortalamasının altına indirecek, bu mücadeleden elde edilecek kaynakları toplumun en kırılgan kesimlerini desteklemek için kullanacağız.
- Usulsüzlük ve yolsuzluk tespit edilen Kamu-Özel İşbirliği projeleri için ulusal ve uluslararası tüm hukuki yolları kullanacak, gerekirse tahkim süreçlerini işletecek, varsa kamuyu zarara uğratan yüklenici şirketler, bunların ortakları ve sorumlu şahıslarla ilgili yasal işlemleri başlatacak ve oluşan zararların ilgililerinden tahsilini sağlayacağız.

- Sermayenin tabana yayılmasını sağlayacak, uzun vadeli kaynakları özellikle sürdürülebilir kalkınma amaçlarının gerçekleştirilmesine dönük şirketlere yönlendireceğiz.
- Borsa’da manipülasyon ve yolsuzluk iddialarına ilişkin ilgili kurumları da kapsayacak şekilde bir inceleme ve denetim başlatacak ve tespit edilen usulsüzlük ve yolsuzlukların takipçisi olacağız.
- Spekülatif ve saadet zinciri türü finans uygulamalarının yarattığı riskleri önleyici düzenlemeleri hayata geçireceğiz.
- İnşaat merkezli bakış açısına son vererek İstanbul’u gerçek anlamda bir Finans Merkezi yapacağız.
- İstihdamla ilgili düzenlemeleri gözden geçirecek kayıtlı istihdamın önündeki mali ve mali olmayan yükleri azaltacağız.
- Çok sayıda ve karmaşık olan istihdama yönelik vergi ve sosyal güvenlik prim teşviklerini sadeleştirerek uygulanmasını kolaylaştıracacağız.
- Gençlerin istihdamına yönelik kısa eğitim programları, stajlar, sertifikalar, uzaktan eğitimler, dijital eğitim mecraları ve ücretsiz dijital geliştirme atölyeleri gibi programlar geliştirecek ve destekleyeceğiz.
- Kadınların iş gücüne daha aktif katılımını sağlamak amacıyla okul sonrası eğitimli aktivite merkezleri ile kreşlerin sayısını yerel yönetimlerle işbirliği içinde mahalle düzeyinde artıracak, bu amaçla, yaşlı bakımına erişimi de iyileştireceğiz.
- Engellilerin rekabetçi işgücü piyasası içinde yer almasını sağlayacak mesleki profillemeye, iş bulma, meslek yönlendirmesi ve meslek edindirme kursları gibi hizmetleri vereceğiz.
- İşsizlik Sigortası Fonu’nun amacı dışında kullanılmasını önleyecek ve faaliyetlerinin daha şeffaf bir çerçevede yürütülmesini sağlayacağız.
- İşsizlik Sigortası Fonu’na %2’lik işveren katkısının yarısını “Yarına Hazırlık Fonu’na” aktaracak, bu fon aracılığıyla işsiz kalma riski yüksek çalışanlara yönelik beceri kazandırma yatırımlarına finansman sağlayacağız.
- Mesleki eğitim müfredatını geleceğin meslekleri doğrultusunda güncelleyecek, öğrencilere farklı alanlarda da kullanabilecekleri taşınabilir yeni beceriler kazandıracacağız.
- OSB’ler bünyesinde ilgili paydaşların yönetiminde bulunduğu Teknoloji Liseleri kuracağız.

BİLİM, AR-GE, YENİLİKÇİLİK, GİRİŞİMCİLİK VE DİJİTAL DÖNÜŞÜM

- Bilim politikamızı, insan, özgürlük, demokratik eğitim, bilimsel düşünme, girişimcilik ve teknoloji üretimi odaklı bir anlayışla yürüteceğiz.
- Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulunu tekrar çalışır hale getireceğiz.
- Yüksek Yetenek İnşası Acil Eylem Planını uygulamaya koyacağız.
- Türkiye'yi giderek dışlandığı uluslararası araştırma ve yenilik ağlarına dahil edeceğiz.
- Çok boyutlu bir Beyin Göçüyle Mücadele Eylem Planı hazırlayacak ve uygulayacağız.
- Yetişmiş insan gücümüz için uygun ekonomik ve sosyal koşulları yaratacak, akademisyenlerin özlük haklarında ve gelirlerinde iyileştirmeler yapacağız.
- Yurtdışındaki yetenekli yapay zekâ araştırmacılarını ülkeye çekmek ve ülkede kalmalarını sağlamak için burs ve araştırma imkanları sağlayacağız.
- TÜBİTAK'ı sadece Araştırma Enstitüleri ile kritik alanlarda ileri araştırmalar yapan bir kurum haline getireceğiz.
- İlgili bakanlık ve kurumların eşgüdümü ile Ulusal İnovasyon Sistemini inşa edeceğiz.
- Teknopark teşviklerini fiziksel mekândan bağımsız hale getirerek tüm Türkiye'yi teknopark yapacağız.
- Kendine yeterliliğimizin merkezine yenilikçi, yeşil ve dijital dönüşümü benimsemiş girişimcilerimizi yerleştireceğiz.
- Yeni Girişim Şirketleri (Start-Up) Kanunu'nu çıkartarak girişimciliğe ilişkin hukuki tanımları, statüleri, mali yükümlülükler ve teşvikleri net bir çerçeveye kavuşturacağız.
- Silikon Vadisi gibi küresel ölçekte başarılı girişimcilik ekosistemlerinin bulunduğu yerlere Özel Temsilci/Büyükelçi atayacağız.
- Girişimcilerimizin tüm ihtiyaçlarını tek duraktan karşılamak amacıyla Girişimcilik Merkezi kuracağız
- "Çalışan Hisse Opsiyonları" için gerekli hukuki ve muhasebe alt yapısını oluşturacak ve güçlendireceğiz.
- Bilişim ve Yenilikçilik Bakanlığı kuracağız.
- Fiber/Optik uzunluğunu en kısa sürede 2 milyon kilometreye ulaştıracacağız.

- Telekomünikasyon sektöründe halen devam eden tüm imtiyaz sözleşmelerini, geçmiş süreçleri ve devir mevzuatlarını inceleyecek, gelişmiş ülke standartlarına uygun yeni bir yetkilendirme rejimi uygulamaya koyacağız.
- Varlık Fonuna aktarılan Türk Telekom ve Turkcell hisselerini Hazineye devredecek ve çağdaş yönetim ilkelerine göre bağımsız bir şekilde yönetilmelerini sağlayacağız.
- İnternete erişimi temel bir insan hakkı olarak tanımlayacak, vatandaşlarımızın her yerde, güvenli, hızlı, ucuz ve sansürsüz internete erişimini sağlayacağız.
- İnternet erişiminin üzerindeki vergileri, Dijital Hizmet Vergisi'ni ve BTK kesintilerini indireceğiz.
- İnternet üzerinden yayınlara ilişkin yasayı ifade özgürlüğünü ve kişisel mahremiyeti koruyacak şekilde, evrensel, çoğulcu ve demokratik ilkeler çerçevesinde ve geniş bir istişareyle yeniden düzenleyeceğiz.
- Kamu gözetim gücünün siyasi rakiplere karşı silah olarak kullanılmasının önüne geçeceğiz.

SEKTÖREL POLİTİKALAR

Tarım

- Tarım ve Orman Bakanlığı'nı "Tarım ve Gıda Güvenliği Bakanlığı" olarak yeniden yapılandıracağız.
- Tarım Kanunu'nun 21'inci maddesinde öngörülen ancak bugüne kadar hiç uyulmayan tarımsal destekleme programlarına bütçeden ayrılacak kaynağın gayrisafi millî hasılanın yüzde birinden az olamayacağı hükmünü yerine getireceğiz.
- Tarımda kullanılan mazotta ÖTV yükünü kaldıracak, gübre ve tohum maliyetinin yüzde 50'sini destek olarak geri vereceğiz.
- Tarımda indirimli elektrik tarifi uygulayacak, sulama ve elektrik faturalarının hasattan sonra tahsil edilmesini sağlayacağız.
- Tarım Kredi Kooperatifleri'ne tahsis edilecek GES lisansı ile üretilen elektriği sadece işletme, amortisman ve elektrik nakil maliyetleri karşılığında tarımsal sulama amaçlı kullanacağız.
- Temel tarım ürünlerinde taban fiyatlarını maliyet, kur, enflasyon ve çiftçilerimize insan onuruna yaraşır gelir sağlamayı dikkate alarak belirleyeceğiz.

- Tarımsal ürün alım fiyatlarını ekim öncesi ilan edecek, girdi desteklerini çiftçi tarlasını sürmeden, süt sağılmadan, besi hayvanı kesime gitmeden önce verecek, diğer destek ödemelerini üretim sonrası 90 gün içinde ödeyeceğiz.
- Çiftçilerimizin bankalardan ve Tarım Kredi Kooperatiflerinden kullandıkları kredinin faizini silip, yeniden yapılandıracağız.
- Çiftçimizin Tarım BAĞ-KUR prim ödemelerini hasat sonrası faizsiz ödenecek şekilde planlayacak ve sağlık güvencesinden faydalanmasını sağlayacağız.
- Parite uygulaması getirerek çiğ süt ve et üreticilerini yem fiyatlarındaki artışlara karşı koruyacağız.
- Orman köylülerinin gelirini artıracak alternatif geçim kaynakları oluşturacak, gerekli destek ve teşvikleri sağlayacağız.
- Tarım Kredi Kooperatifleri'nin asli işlevine odaklanarak, gübre, tarım ilacı, tohum, yem gibi dışa bağımlı olduğumuz tarımsal girdilerin ülkemizde üretimine ve girdi fiyatlarında istikrarın sağlanmasına yönelik yatırımlar gerçekleştirmesini sağlayacağız.
- TARSİM'i yeniden yapılandırarak hızlı ve güçlü bir tarımsal sigorta yapısı oluşturacağız.
- 1.2.3. sınıf tarım topraklarının tamamını, 4. sınıf tarım topraklarının bir kısmını, "Ulusal Gıda Güvenliği Stratejik Kaynağı" olarak kayıt altına alacak ve tarım dışı amaçlarla kullanılmasının önüne geçeceğiz.
- Başta sulama kanalları olmak üzere GAP, KOP ve DAP projeleri kapsamındaki altyapı yatırımlarının tamamlanmasına öncelik vereceğiz.
- Gıda güvenliği ile ilgili yasal düzenlemelerdeki eksiklikleri gidereceğiz ve farkındalığı artıracacağız.
- Tarımsal ürün ithalat izinlerini, yeter miktarda üretilmeyen veya üretilme imkanı olmayan ürünler ile Dahilde İşleme Rejimiyle sınırlı tutacak ve rekabetçi bir ortamda şeffaf bir şekilde vereceğiz.
- Tarımda çalışan kadın ve 30 yaş altındaki gençlere sosyal güvenlik prim desteği sağlayacağız.
- Mevsimlik tarım işçilerinin konaklama, sağlık ve temizlik başta olmak üzere yaşam standartlarının iyileştirilmesine yönelik "Mevsimsel Yaşam Alanları" projesini hayata geçirecek, çocuklarının ulaşım ve beslenme masraflarını da karşılayarak en yakın eğitim kurumuna gitmelerini sağlayacağız.

Sanayi ve Teknoloji, Savunma Sanayi

- Sanayi sektörünü üretime ve verimliliğe dayalı ekonominin önemli bir unsuru haline getirecek, imalat sanayinin milli gelir içerisindeki payını artıracaktır.
- İmalat sanayi ihracatında yüksek teknoloji ürünlerin payını yüzde 10'lara, orta-yüksek teknoloji yoğunluğunu yüzde 40'lara taşıyacaktır.
- Yetenek yönetimi, bağlantılılık, çevre dostu üretim, inovasyon ve dijitalleşme eksenlerinde geliştirilmiş, modern altyapıya sahip, sosyal alanlar içeren ülke çapında sanayi, teknoloji ve siber güvenlik vadileri kuracaktır.
- Yerli ürün temininde uygulanan %15 fiyat avantajının, hizmet alımı yoluyla kiralama ihalelerinde de uygulanmasını sağlayacaktır.
- Yeşil Dönüşüm'den olumsuz etkilenmesi muhtemel sanayi tesislerinin bu dönüşüme uyum sağlayabilmesi için 'Yeşil Dönüşüm Ar-Ge Destek Paketi' hazırlayacaktır.
- Teşvik ve destekleri; üretim zincirinin bütünselliği, ölçek ekonomisi, verimlilik, dijital ve yeşil dönüşüm, küresel rekabet ortamı, net katma değer, sıçrama ve büyüme potansiyeli, kayıtlılığa özen gösterme, finansman, kurumsal kapasite, bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltma ve sürdürülebilirlik unsurlarını dikkate alan bütüncül bir yaklaşımla sunacaktır.
- "Proje Bazlı Teşvik Sistemi"ni objektif, adil ve şeffaf bir biçimde uygulayacaktır.
- Savunma sanayimizi çok daha ileri bir noktaya taşıyarak, ülkemizin savunma alanındaki dışa bağımlılığını azaltacak, ileri endüstriyel teknolojilerin gelişimine öncülük yapacak bir ekosistem oluşturacak, silahlı kuvvetlerimizin gücünü ve caydırıcılığını artıracak ve yüksek katma değerli ihracatı geliştirecektir.
- Savunma Sanayiinde özel sektörün önünü açacak ve sektörde adil rekabeti sağlayacaktır.
- Büyük tedarik projelerini, kuvvet yapısı ve kuvvet planlamasını bozmayacak şekilde somut güvenlik ortam ve ihtiyacına uygun olarak, ülkenin dış politikası ile çelişmeyen bir biçimde yönetecektir.
- Geliştirme takvimleri sürekli sarkan Milli Muharip Uçak, Jet Eğitim Uçağı, Altay Tankı, TF 2000 Firkateyni, 4G ve 5G baz istasyonu ve ağ alt yapısı, askeri gözetleme ve iletişim uyduları ve benzeri projelerin gerçekçi şekilde hayata geçirilmesi ve tamamen yerlileştirilmesi için ayrı ve özel bir bütçe oluşturacak, gerekli uzman personel tahsisini gerçekleştirecektir.
- Altay Tankı'nda motor tedarik sürecini tamamlayacak, bununla paralel olarak yerli motor çalışmalarını başlatacak, yüzde 100 yerli tank çalışmalarını büyük bir seferberlikle sürdürecektir ve başarıya ulaştıracaktır.

- Konsolidasyon, stratejik satın almalar, birleşmeler, girişim sermayesi yatırımı ve etkin bir planlama ile özel sektörün de aktif desteğiyle Askerî Elektronik Sanayi A.Ş (ASELSAN), TUSAŞ Havacılık ve Uzay Sanayii A.Ş (TAI), Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu (MKE), Roket Sanayii ve Ticaret A.Ş (Roketsan), TUSAŞ Motor Sanayii A.Ş (TEI) ve Hava Elektronik Sanayii A.Ş (HAVELSAN)'ı global şirketlere dönüştüreceğiz.
- Milli menfaat ve milli güvenlik ilkeleri çerçevesinde, kritik özellikteki yetenekleri ve hizmetleri zaafa uğratacak askeri fabrika özelleştirilmesine gitmeyeceğiz.
- Sakarya Tank Palet Fabrikasının tahsis işlemlerini hukuki mevzuat çerçevesinde iptal edeceğiz.

Enerji ve Madencilik

- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın (ETKB) görev ve sorumluluklarını gözden geçirecek, Enerji Piyasası Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun (EPDK) yetki alanına müdahalesine son vereceğiz.
- Elektrik, doğalgaz ve akaryakıt piyasalarındaki yoğun tüketici şikayetlerinin tek bir merkezden takibi için bir 'Enerji Tüketici Portalı' kuracağız.
- Enerji sektöründe arz-talep dengesini bozacak teşvik ve sübvansiyonlar yerine bütçeden doğrudan maddi destekler vererek vatandaşları, sanayiciyi ve esnafı yüksek fiyatlar altında ezdirmeyeceğiz.
- Kalıcı yaz saati uygulamasına son vereceğiz.
- Elektrik üretim ve dağıtım şirketleriyle yapılan sözleşmeleri inceleyecek bir komisyon oluşturacak, sözleşmelere aykırı davranan, sözleşmelerdeki yatırım, hizmet kalitesi ve benzeri hususlardaki taahhütlerini yerine getirmeyen şirketler hakkında sözleşme feshi dahil hukuk çerçevesinde gerekli tüm adımları atacağız.
- Yenilenebilir Enerji Kaynaklarını Destekleme Mekanizması'nı (YEKDEM) değişen piyasa şartlarına ve fiyatlarına bağlı bir şekilde tekrar tasarlayacağız.
- Rüzgar enerjisinde yatay, dikey, kara ve deniz üstü olmak üzere tüm alternatifleri değerlendirecek, Ar-Ge ve yatırım faaliyetlerini destekleyeceğiz
- Elektrikli araç şarj istasyonu ağını 2025 itibarıyla tüm Türkiye'de hazır hale getireceğiz.
- Doğalgaz ithalatında belli ülkelere/şirketlere bağımlılık riskini azaltmak ve doğalgaz ithalat maliyetini düşürmek için yeni kaynak ülkelerle anlaşmalar yapacak, yüksek fiyatlı mevcut doğalgaz anlaşmalarını yeniden müzakere edeceğiz.

- Yeni nesil nükleer teknolojilere dayalı Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi kurarak 'Türkiye Nükleer Ekosistemi' geliştireceğiz.
- Akkuyu Nükleer Santral Projesi'nin mevcut durumunu ve sözleşme detaylarını, anlaşma dışında verilmiş olan hakları veya üstlenilen yükümlülükleri gözden geçireceğiz.
- Türkiye'yi Doğu Avrupa-Kafkasya-Ortadoğu-Kuzey Afrika havzasının en büyük Enerji Ticaret Merkezi'ne dönüştüreceğiz.
- Doğu Akdeniz'de haklarımızı koruyarak münhasır ekonomik bölgelerle ilgili uluslararası anlaşmaları tamamlayacak ve arama faaliyetlerini yoğunlaştıracacağız.
- Türkiye'nin sahip olduğu maden kaynaklarının tespitine hız verecek, sektörün milli gelirdeki payını arttıracacağız.
- Bu güne kadar sayısız kez değişikliğe uğramış ve bütünlüğü önemli ölçüde zedelenmiş olan 3213 Sayılı Maden Kanunu yerine yeni bir maden yasası çıkaracağız.
- Madencilik sektöründe tıkanmaya yol açan kamu kurum ve kuruluşlarının taşınmazlarına yönelik 2018/8 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesini yürürlükten kaldıracağız.
- İş Sağlığı ve Güvenliği ile Çevre duyarlılığını ön planda tutarak 'Sorumlu Madencilik İlkeleri'ni' Belirleyeceğiz.

Ulaştırma ve Lojistik

- Ulaştırma sektörünü ülkemizi uluslararası ticarete cazip bir üretim ve lojistik üssü haline getirecek, emniyetli ve teknolojik yeniliklere sahip, kalkınmaya ivme kazandıracak bir yapıya kavuşturacağız.
- Şehir içi ve şehirlerarası yolcu ve yük taşımacılığında başta modern raylı sistemler, metro, demiryolu, deniz yolu ve iç su yolları olmak üzere alternatif ulaşım türleri ve sistemlerini devreye sokacağız.
- Kanal İstanbul projesini göreve başladığımız gün iptal edecek, bugüne kadar yapılan iş ve işlemleri hukuki, ekonomik, ekolojik ve teknik olarak incelemeye alacağız.
- İl merkezlerinin tamamını birbirine bölünmüş yollarla bağlayacağız.
- Demiryolu güvenlik prosedürleri, personelin eğitimi, demiryolu araçlarının güvenlik kuralları ve benzeri konuları düzenleyip denetleyecek bir "Demiryolu Düzenleme ve Denetleme Kurumu" kuracağız.

- Hızlı tren projelerinden Karaman-Ulukışla, Mersin-Konya, Mersin-Adana-Osmaniye-Gaziantep, İzmir-Manisa-Uşak-Afyonkarahisar-Ankara ve Ankara-Bursa-Bandırma gibi ilerlemeyen projelerini süratle tamamlayacak, Antalya-Konya-Aksaray-Kayseri projesine hemen başlayacak, emniyetli Yüksek Hızlı Tren ve Hızlı Tren hatlarının sayısını arttıracaktır.
- Halkalı-Kapıkule hızlı tren hattını, Yavuz Sultan Selim Köprüsü'nden geçişi de içeren Kuzey Marmara Demiryolu projesini süratle tamamlayacağız.
- Kuzey-Güney Hızlı Tren Demiryolu Projesi ile Orta ve Doğu Anadolu'daki illerin limanlara erişimini hızlandıracaktır.
- Demiryolu ağının hala bağlantısı olmayan illerimize de ulaşacak şekilde gerekli yerlere çift hat da yaparak lojistik merkezlere, üretim merkezlerine ve limanlara erişimini sağlayacağız.
- Sivil havacılık alanında tek yetkili ve bağımsız Sivil Havacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu oluşturacağız.
- Havayolunda iç hatların gelişimi için, çapraz uçuşlar ile mevcut havayolu bağlantı şebekesine derinlik kazandıracak, turizm destinasyonları arasında charter uçuşların artırılmasını sağlayacak, düşük ücretli havayolu taşımacılığının gelişimini destekleyeceğiz.
- Atatürk Havalimanını yeniden uçuşa uygun hale getirecek, Esenboğa Havalimanı'nın Anadolu şehirlerinin yurtdışına alternatif çıkış kapısı haline getirilmesini sağlayacağız.
- Limanlarımızda muhtelif kurumlar tarafından verilen hizmetlerin tek elden yürütülmesi için Liman Başkanlıklarının yetkisini artıracaktır.
- Akdeniz, Ege, Marmara ve Karadeniz limanları arasında yurtiçi yük taşımacılığı için deniz otobanları oluşturacağız.
- Akdeniz ve Karadeniz'de belirlenecek limanların ana dağıtım üssü olmasını ve kısa mesafe taşımacılığı ile bölge ülkelerine sevkiyat yapabilecek kapasiteye ulaşmasını sağlayacağız.
- Büyük veri ve akıllı ulaşım teknolojileri kullanarak, Türkiye'yi hızla Lojistik 4.0 Dönüşümüne hazırlayacak ve ülkemizi Küresel ve Bölgesel Lojistik Üssüne çevireceğiz.
- Gümrük ve taşımacılık süreçlerini hızlandırmak üzere uçtan uca dijital ve geniş ölçüde otomatik hale getirilmiş blokzincir temelli Dijital Gümrük kuracağız.

Dış Ticaret, İç Ticaret ve Rekabet Politikası

- İhracatçıların döviz gelirlerinin %40'ını TCMB'ye satma zorunluluğunu kaldıracağız.
- Eximbank'ın sermayesini güçlendirecek, uzun vadeli ve uygun koşullu fon imkanlarından daha fazla yararlanmasını sağlayacağız.
- Türkiye İhracatçılar Meclisi ve İhracatçı Birliklerinin yapısını revize edecek, kaynakların siyasi bağlantılar yerine asıl ihtiyacı olan ihracatçı kurumlara yönelmesini sağlayacağız.
- Yatırım Destek Ajansını yeniden yapılandıracak, ajansın dijital araçlarla danışmanlık hizmeti sunmasını sağlayacağız.
- Kamu-özel sektör ortaklığında İhracatı Geliştirme Merkezini (İGEME) yeniden faaliyete geçireceğiz.
- DEİK'i yeniden bağımsız bir yapıya kavuşturacağız.
- Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği Anlaşması'nı güncelleme müzakerelerini hızlandıracacağız.
- Dâhilde işleme uygulamalarını gözden geçirerek yerli üretimin önünde haksız rekabet oluşturmalarını engelleyeceğiz.
- Rekabet Kurumu ile sektörel düzenleyici otoriteler arasındaki iletişim ve işbirliğini geliştirmeye yönelik bir Koordinasyon Kurulu oluşturacağız.
- Rekabet Kurumu'na eksik, yanlış ya da yanıltıcı bilgi verilmesi, bilgi vermeyi reddetme, Kurum personelinin yapmakla görevli olduğu yerinde incelemenin engellenmesi gibi durumlarda uygulanacak idari para cezalarını caydırıcı hale getireceğiz.
- Rekabet Kurulu kararlarının temyiz mercii olarak, İdare Mahkemeleri yerine, yeniden Danıştay'ın ilgili dairelerinin yetkili kılınmasını sağlayacağız.
- Tüketici Hakem Heyetlerinin idari ve mali kapasitelerini artıracak, üyelerin seçimi için eğitim, deneyim gibi kriterler belirleyecek, kararların şeffaflığı ve ulaşılabilirliğini artıracacağız.
- Hal Kanunu ve Perakende Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'da gerekli değişiklikleri yaparak gıda değer zinciri içindeki tekелci ve oligopolistik yapılara son vereceğiz.

Küçük ve Orta Boy İşletmeler ile Esnaf ve Sanatkarlar

- KOBİ'lerin Ar-Ge ve yenilikçilik, üretim, pazarlama ve ihracat yeteneklerinin geliştirilebilmesi, rekabet güçlerinin arttırılabilmesi ve finansmana erişiminin kolaylaştırılabilmesi için üretim odaklı, güvenli, adil, hızlı işleyen bir destek sistemi oluşturacağız.
- KOBİ'lerimizin ulusal ve uluslararası e-ticaret kapasitelerini arttırmaya yönelik yurtdışı pazar araştırma, mentorluk ve finansman desteklerini etkin bir biçimde artıracacağız.
- KOBİ'lere verilen kredi hacmini arttıracak, girişim sermayesi, kitle fonlaması ve etki yatırımcılığı gibi yenilikçi finansman imkanlarından daha fazla yararlanabilmelerini sağlayacağız.
- KOSGEB'in veri tabanlarını, insan kaynaklarını ve bütçe olanaklarını KOBİ'lerimizin gereksinim duyduğu büyüklüğe ve kaliteye eriştireceğiz.
- Ticaret Bakanlığını Esnaf ve Ticaret Bakanlığı şeklinde yeniden yapılandıracağız.
- Esnafımızın salgın sürecinde kullandığı kredilerin faizleri ile BAĞ-KUR ve vergi borçlarının faizlerini silecek, kalan anaparanın uygun vadede ödenmesini sağlayacağız.
- Esnaf Ahilik Sandığı'na dahil esnaflarımızın katkı payı oranını düşürecek, kısa çalışma ödeneği gibi gelir kaybını telafi edecek uygulamalardan faydalanmalarını sağlayacağız.
- Küçük esnafımızı zincir marketler, büyük marketler, AVM'ler karşısında korumak ve haksız rekabeti önlemek amacıyla gerekli düzenlemeleri hızla hayata geçireceğiz.

Turizm

- Turizm Stratejisi ve Master Planı hazırlayacak, çerçeve bir turizm yasası çıkaracağız.
- Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı'nı tüm paydaşları kapsayacak, daha etkili tanıtım yapacak, sektörün gelişimine yönelik somut projeler üretecek, sorunlara ortak akılla hızlı çözüm bulacak, liyakatli kadrolardan oluşacak şekilde yeniden yapılandıracağız.
- Turizm bölgelerinde imar rantı ve istismarının önüne geçeceğiz.
- Turizm tahsislerini yeniden inceleyerek uygun olmayanlarla ilgili gerekli adımları atacağız.
- Kıyılardan herkesin eşit ve serbest olarak yararlanmasına engel olan uygulamaları sıkı denetim altına alacağız.
- Turizmde mevsimsel bağımlılığın azaltılması, turizmin 12 aya yayılması, nitelikli turist girişinin arttırılması ve sektörde çeşitlendirmenin sağlanması amacıyla, sağlık, festival, spor, doğa, kamp, karavan, tarih, kültür, inanç, müze, termal, gençlik, üçüncü yaş, yat, kurvaziyer, tarım, gastronomi, alışveriş, kongre ve fuar alanlarındaki turizmi destekleyeceğiz.

- “Akıllı Turizm”, “Akıllı Destinasyon”, “Akıllı Şehir”, “Akıllı Oteller” gibi uygulamalarla turizmde dijital dönüşüme destek vereceğiz.
- Otellerden alınan konaklama vergisinin büyük bir kısmını, kentin tanıtımında ve turizminin geliştirilmesinde kullanılmak üzere yerel yönetimlere bırakacağız.

Kültür

- 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununu ve ilgili ikincil mevzuatı başta sanatsal ifade özgürlüğünün önündeki engelleri kaldıracak bir anlayışla gözden geçireceğiz.
- Bütçeden kültür ve sanata ayrılan kaynakları artıracak, özel kesimin bu alana daha fazla destek olmasını teşvik edeceğiz.
- Bağımsız çalışan sanatçıların sosyal güvenlik ve emeklilik haklarıyla ilgili yaşanan sorunları gidereceğiz.
- Kültür ve sanat alanında kamu tarafından sağlanan desteklerin fırsat eşitliğini gözetken, önceden ilan edilmiş objektif kriterlere dayalı, tarafsız kurullarca değerlendirilen bir çerçevede ve şeffaf bir biçimde verecek, desteklerin yerinde kullanımını titizlikle takip edeceğiz.
- Sanatçının telif haklarını koruyacak; ihlalden ve korsandan korunması için her türlü tedbiri alacağız.
- Yurtdışına kaçırılmış tarihi eserlerimizin iadesi hususunda etkin bir mücadele yürüteceğiz.
- Türkiye’yi festival yasaklarıyla değil festival teşvikleriyle gündeme gelen bir ülke hüviyetine kavuşturacağız.
- Son yıllarda öne çıkan film ve dizi sektörü ihracatını destekleyeceğiz.
- Harika Çocuk Yasasını güncelleyerek yeniden işlerlik kazandıracacağız.

İklim Değişikliği, Çevre, Doğa ve Hayvan Hakları, Ormanlar ve Su Yönetimi

- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nı "İklim, Çevre ve Orman Bakanlığı" şeklinde yeniden yapılandıracağız.
- İklim Kanunu çıkartacak, ilgili düzenlemeleri bu kanunla uyumlu hale getireceğiz.
- İklim Özel Elçisi atayacağız.
- Paris İklim Anlaşması'nın hedefini ve gerekliliklerini yerine getirecek, anlaşma prensipleri doğrultusunda 2050 yılı Net Sıfır Karbon Emisyonu hedefi koyacağız.
- Yeşil dönüşümü destekleyecek müstakil ve uzmanlaşmış bir finansman kuruluşu olarak İklim Bankası kuracağız.
- Bir yandan Avrupa Topluluğu'nun Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması düzenlemeleri sonucu Türkiye'nin aleyhine oluşan durumu Gümrük Birliği çerçevesinde müzakere ederken, diğer yandan yurtiçinde etkin işleyen karbon fiyatlandırma sistemlerini hayata geçirerek ihracatçı firmalarımızın Türkiye dışında vergi ödemesinin önüne geçeceğiz.
- 2050 yılında "net sıfır" emisyonu hedeflerini tutturmak için belli bir program dahilinde en kısa sürede kömürden çıkacağız.
- Hayvan haklarını anayasal güvence altına alacak, mevcut hakları daha ileri götüren Hayvan Hakları Yasasını çıkaracağız.
- Glasgow'da COP 26'da onayladığımız "2030'a kadar 'Ormansızlaşmayı tersine çevirme ve sona erdirmeye' taahhüdünün gereklerini yerine getireceğiz.
- Cumhurbaşkanı'na ormanlık alanın vasfını değiştirme yetkisi veren Orman Kanunu'nun Ek 16. maddesini yürürlükten kaldıracağız.
- Cumhurbaşkanlığı envanterindeki uçakları satarak elde edilen gelirle alınacak yangın söndürme uçaklarını orman yangınlarını söndürme filosuna dâhil edeceğiz.
- Yanan orman yerlerinde yeni ormanların orman bilimi çerçevesinde yeniden yetişmesini sağlayacak, buralarda kesinlikle başka bir faaliyete izin vermeyeceğiz.
- Su Yönetimini yeni kuracağımız "İklim, Çevre ve Orman Bakanlığı" altında yürüteceğiz.
- Su havzalarını, sulak alanları ve su varlığımızı koruyacak, varlığını sürdürmesini sağlayacak, ayırım gözetmeksizin herkesin ücretsiz, güvenilir suya erişim hakkını yasal güvenceye kavuşturacak bir Su Kanunu'nu derhal çıkaracağız.
- Tüm Türkiye'de musluk suyunu içilebilir hale getireceğiz.

- Tüm yerleşim alanlarında 'Atıksu Arıtma Tesisleri' yapılmasını sağlayacak, atıksu kanal projelerine arıtma tesisi olmadan kredi ve onay verilmesine izin vermeyeceğiz.
- Sanayi, endüstri alanları başta olmak üzere her alanda "Su Ayak İzi" hesaplamalarını dikkate alan projeleri destekleyeceğiz.

Kentleşme ve Afet Yönetimi

- Şehircilik ve Afet Yönetimi Bakanlığı kuracağız.
- Şehirlerimizi kısa vadeli kişisel rant ve menfaat odaklı değil uzun vadeli planlayacağız.
- 'Kente Karşı İşlenen Suçlar' kavramını hukuk sistemimize yerleştirmek üzere çalışma başlatacağız.
- Kentsel dönüşümü rant değil çevre ve insan odaklı, afet risklerine karşı dayanıklılığı artıran, kent kimliğini yok etmeyen, doğaya ve tarihe karşı saygılı, dezavantajlı ve engelli vatandaşlarımızı önceleyen bir anlayışla yürüteceğiz.
- Şehrin anayasası olacak Nazım İmar Planı'nın tarih, istatistiki veriler ve şehrin kimliğiyle uyumlu işlevlere göre bilimsel yöntemlerle yapılmasını sağlayacağız.
- İmar planı değişikliklerini parsel bazlı olmaktan çıkaracak bölge bazlı hale getirecek, bölgede yaşayanların büyük kısmını etkileyecek projeleri halk oylamasına sunacağız.
- Rant amacı güden veya yerel yönetimlere gelir sağlama amaçlı mevzi imar planı değişikliklerine ve emsal artışlarına son vereceğiz.
- 15 dakikalık kent/kendine yeten semt modelini özel desteklerle geliştireceğiz.
- Şehirleri engelli dostu hale getirecek, belli metrikler üzerinden il/ilçe/mahalle düzeyinde ölçüm ve puanlama yapacak, yerel yönetimlerin gerekli geliştirmeleri yapmalarını sağlayacağız.
- AFAD'a kuruluş statüsünü ve itibarını geri kazandıracak, İçişleri Bakanlığı bünyesinden çıkarak, kural koyucu, yönlendirici, koordine edici, destekleyici ve denetleyici olarak yeniden yapılandıracağız.
- Toplanan afet vergilerinin, afetin zararlarını azaltacak tedbirler ve afet sonrasındaki normale dönüş ile rehabilitasyon çalışmaları için harcanmasını sağlayacağız.
- İstanbul depremine karşı, risk azaltmayı hedefleyen Hayat İstanbul Projesini başlatacağız.
- DASK'ı tüm afet türlerini ve konut harici yapıları da kapsayacak şekilde geliştireceğiz.

- Afet sonrasında evleri “oturulmaz” hale gelen mülkiyet sahibi ve kiracı yurttaşlara geçici barınma imkanları sunup, eşya ve kira yardımı yapacağız.
- Afet yönetimini etkisizleştiren imar afları çıkarılmasına son vereceğiz.

EĞİTİM VE ÖĞRETİM

- Eğitim kurum ve süreçlerini cinsiyet, etnik köken, din, dil, yerleşim yeri, sağlık durumu, sosyo-ekonomik koşulları ayırt etmeden, fırsat eşitliği ve adaletini ve herkesin nitelikli eğitim hakkını garanti altına alan kapsayıcı bir anlayışla düzenleyeceğiz.
- Devlet okullarındaki öğrencilere ücretsiz süt, su ve öğle yemeği vereceğiz.
- Okulöncesi, ilköğretim ve orta öğretimdeki tüm öğrencilere yardımcı kitaba ihtiyaç duymayacak şekilde ders kitaplarını yerel esnafa ve ekonomiye katkıda bulunacak şekilde ücretsiz temin edeceğiz.
- “Eğitim Destek Kartı” ile anaokulundan üniversiteye kadar devlet okullarındaki ihtiyaç sahibi öğrencilerin kırtasiye, çanta, kıyafet ihtiyaçlarını ve internete erişimlerini ücretsiz karşılayacağız.
- Sınav güvenliğini kamu vicdanında hiçbir tereddüt oluşturmayacak şekilde sağlayacağız.
- Ortaöğretime geçişlerde sınav odaklı değil süreç odaklı bir sistem geliştireceğiz.
- Liselere Giriş Sınavlarında yıldan yıla değişen uygulamalara son verecek, LGS sınavını süreç içinde kaldıracağız.
- Üniversiteye girişte yılda bir defa yapılan sınav yerine çoklu sınav imkânı sunacağız.
- Zorunlu eğitimi 1 yılı okul öncesi eğitim, 5 yılı ilkokul, 4 yılı ortaokul, 3 yılı ise lise olmak üzere 1+5+4+3 şeklinde uygulayacağız.
- Altyapıları oluşturarak okul öncesi eğitimi 1 yıl zorunlu tutarak ücretsiz sağlayacak ve isteğe bağlı olarak 3 yaş ve üzerine erken çocukluk eğitimi imkânı sunacağız.
- Çocuklarımıza üç yaşından itibaren; dil, zeka ve beceri gelişimlerini, doğayı tanımalarını, değerler eğitimi, kişisel, fiziksel ve eğitsel gelişmelerini bütüncül bir yaklaşım ile sağlayacağız.
- 5 yıllık ilkokulun 5. sınıfını bir üst öğrenime akademik hazırlık programı şeklinde, 4 yıllık ortaokulun ilk yılını ise yabancı dil ve kodlama hazırlık sınıfı şeklinde düzenleyeceğiz.

- İlköğretimde evrensel etik, insan hakları, adalet, sağlık, çevre ve hayvan hakları, kültür, sanat, bilim, spor konusunda farkındalığın artırılmasını sağlayacak, müfredatı teknoloji ve inovasyona dönük farkındalığı artıracak şekilde güncelleyecek, oyunlaştırma gibi tekniklerle öğrencilerimize programlama ve girişimcilik felsefesi kazandıracaktır.
- Dijital içerik ve ortamlar kullanılarak öğrencilerin en az bir yabancı dil öğrenmesini ve yazılım ile kodlama becerisi kazanmasını sağlayacağız.
- Lise eğitiminde salt bilgi veren ve sınav odaklı yaklaşımdan sosyal-duygusal ve bilimsel düşünme, mesleki eğilim, sosyal farkındalık, kimlik kazanımı gibi konularda rehberlik odaklı sisteme geçeceğiz.
- YÖK'ü kaldırarak, yüksek öğretim kurumlarının akademik, idari ve mali özerkliğine müdahale etmeksizin yüksek öğretimin planlanması ve yükseköğretim kurumları arasında koordinasyonun sağlanması şeklinde sınırlı görevleri bulunan bir kurul kuracağız.
- Yükseköğretim kurumlarının yönetim ve denetiminin kendi öğretim üyeleri arasından seçimle oluşturdukları organlar eliyle gerçekleştirilmesini sağlayacağız.
- Öğretmen başına öğrenci sayısında OECD ortalamasına ulaşmayı hedefleyeceğiz.
- Öğretmenlik Meslek Yasasını değiştirecek, öğretmenlerin özlük haklarını iyileştirecek, öğretmenleri öğretmen, uzman öğretmen ve başöğretmen şeklinde gruplayan uygulamaya son vereceğiz.
- Öğretmen atamalarında mülakatı kaldırarak, ataması yapılmayan öğretmen havuzunu eriteceğiz.
- Özel eğitime ihtiyacı olan dezavantajlı çocukların eğitime erişiminin önündeki tüm engelleri kaldıracaktır.
- Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerimizi, objektif ölçütlerle tespit ederek, bu öğrencilerimiz için özel okullar açacak, özel destek programları hazırlayacak ve okul dışı eğitim olanakları ile burs sağlayacağız.

SOSYAL POLİTİKALAR

Sosyal Yardımlar, Sosyal Hizmetler, Sosyal Güvenlik ve Çalışma Hayatı

- Farklı kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan sosyal yardımların Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi'ne entegrasyonuna devam edecek, sistemi sürekli biçimde güncel tutacak ve etkili biçimde kullanacağız.
- Geliri belirli düzeyin altındaki ailelere gelirlerini insan onuruna yaraşır bir yaşam sağlayacak seviyeye yükseltmek amacıyla Devlet tarafından aile bazında, hak temelli, arz odaklı ve kurumsallaşmış bir yapıda "Gelir Desteği" sağlayacağız.
- Çocukların sağlık ve eğitimi için verilen nakit yardımları bakım, beslenme, giyinme ve ulaşım masraflarını da dikkate alarak yükselteceğiz.
- Yoksul ailelerde yenidoğan bebeklere 1 yıl boyunca başta; süt ve bebek maması olmak üzere gıda desteği vereceğiz.
- Yoksul ailelerimize kış aylarında ısınma yardımı yapacağız.
- Sosyal konut üretimini hızlandıracak, dar gelirli ailelerin kira öder gibi taksitlerle konut sahibi olmalarını ya da düşük bir bedelle kiralayabilmelerini sağlayacağız.
- Toplu Konut İdaresi'nin asıl görevi olan Sosyal Konut üretimine odaklanmasını sağlayacak, bu amaçla ihtiyaç duyulan kaynakları tahsis edeceğiz.
- Sigortalının çalıştığı süre arttıkça aylık bağlama oranının da arttığı bir sisteme geçecek, daha uzun süre çalışanın daha fazla emekli aylığı almasını sağlayacağız.
- Emekli aylıklarının artışında sadece enflasyonu değil, büyümeden kaynaklı refah payını da hesaba katacağız.
- İsteğe bağlı sigorta ile emeklilik hakkı bulunan ev kadınları için prim ödeme gün sayısı ve oranı ile sigortalılıktan önce yaptıkları doğumlarla ilgili borçlanma hususlarında iyileştirmeler sağlayacağız.
- Emeklilerin sağlık hizmetlerinde ödedikleri katılım payını almayacağız.
- Dul ve Yetim Aylıklarını arttıracacağız.
- 3600 ek gösterge düzenlemesindeki eksiklik, haksızlık ve dengesizlikleri gidereceğiz.
- ILO'nun 175 sayılı part-time çalışma sözleşmesini kabul edeceğiz.
- ILO'nun 189 sayılı "Ev İşçileri İçin İnsana Yakışır İş" sözleşmesini onaylayacağız.
- Asgari ücret tespitine ilişkin 131 sayılı ILO Sözleşmesi onaylayacağız.
- İşsizlik ödeneğinden daha fazla işsiz daha uzun süre ve daha fazla yardım almasını sağlayacağız.

- Kıdem tazminatı sistemini sosyal taraflarla diyalog çerçevesinde gözden geçireceğiz.
- İş sağlığı ve güvenliğini ILO standartlarına getireceğiz.
- Sendikal alanı düzenleyen mevzuatı ILO ve AB standartlarına uygun hale getireceğiz.

Engelliler, 65 Yaş ve Üzerindeki Vatandaşlarımız, Şehit Yakınları ve Gaziler

- Ülkemizin iç mevzuatını, BM Engelli Hakları Komitesi'nin Nihai Gözlem Sonuç Raporu doğrultusunda geliştireceğiz.
- Kamu ve özel sektörde engelliler için ayrılan mevcut kotaları dolduracağız.
- Engelli aylıkları, bakım yardımları ve malzeme desteklerini yüksek enflasyonu da dikkate alarak günün şartlarına göre güncelleyeceğiz.
- Engelli vatandaşlarımızın kullandığı protez, ortezlerin SGK katkı paylarını günün şartlarına göre güncelleyeceğiz.
- Şehirlerin, kamu binaları başta olmak üzere iş yerlerinin, sinema, tiyatro gibi kültür merkezlerinin, eğitim kurumlarının ve toplu taşıma araçlarının engellilerin kullanımına uluslararası standartlarda uygun hale getirilmesini sağlayacak, bu konudaki denetimleri titizlikle gerçekleştireceğiz.
- Yaşlı Aylığını arttıracacağız.
- 65 yaş üzerindeki yurttaşlarımızın kültür, sanat ve spor etkinliklerinden ücretsiz yararlanmalarını sağlayacağız.
- “Şehit Aileleri ve Gaziler Kanununda” ve diğer ilgili mevzuatta gerekli düzenlemeleri yaparak şehitlik ve gazilik statüsü verilmesi konusundaki dağınıklığı ve Şehit aileleri ve malul gazilere ödenen maaşlardaki dengesizlikleri gidereceğiz.
- 15 Temmuz Şehit yakınları, gaziler ve gazi yakınları için toplanan 310 milyon lira ve Beşiktaş terör mağdurları için toplanan 52 milyon lira tutarındaki bağışlar ile şehit aileleri ve gazilere harcanmak üzere toplanan diğer kaynakların akıbetini şeffaf şekilde kamuoyu ile paylaşacak, bu kaynakları muhataplarına söz verildiği gibi ulaştıracacağız.
- Şehit anne ve babalarına verilen maaşı yükselteceğiz.
- 18 Mart Şehitler Gününde şehit ailelerine ve 19 Eylül Gaziler Gününde malul gazilere ikramiye verilmesini sağlayacağız.

Sağlık

- Birinci basamağı sağlık hizmetleri sunumunun odak noktası yapacak, kademeli sevk zinciri altyapısını hazırlayarak, ikinci ve üçüncü basamak üzerindeki hasta yükünü azaltacağız.
- Sağlık çalışanlarının çalışma şart-larını, ücretlerini ve özlük haklarını iyileştirerek toplumda hak ettikleri itibarı yeniden kazandıracak, ek göstergelerinde yeni düzenlemelere gideceğiz.
- Performansa dayalı gelir sistemini yeniden düzenleyecek, maaş-performans oranını maaş yönünde arttıracacağız.
- Yurtdışına gitmiş sağlık çalışanlarımız için 'Yurda Dönüş' Projesi başlatacağız.
- Sağlık personeli sayısında OECD ortalamalarına ulaşmayı hedefleyeceğiz.
- Hasta ve sağlık çalışanlarının haklarına riayet edilmesini sağlayacağız.
- Sağlıkta şiddet vakalarında etkin soruşturma ve kovuşturma yapılmasını sağlayacak, ceza ve yaptırımları daha caydırıcı hale getirecek ve sağlık çalışanlarına karşı şiddet suçunda iyi hal ve infaz indirimi uygulanmamasını sağlayacağız.
- Yüksek kapasiteli hastaneler yerine, hastaneleri ulaşım ve erişim olanakları ve hasta kapasitesini homojen olarak dağıtacak şekilde farklı bölgelere yayarak bütçe kaynaklarından yapacağız.
- Şehir Hastaneleri gerekçesiyle kapatılan devlet hastanelerini ihtiyaç analizi çerçevesinde yeniden açacağız.
- GATA ve diğer askeri hastaneleri yeniden açacağız.
- Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü'nün "Hıfzıssıhha-Türkiye Aşı ve Biyoteknolojik Ürün Araştırma ve Üretim Merkezi" olarak açılması çalışmalarını hızla sonuçlandıracağız.
- Eczacılıkta ilaç fiyat kararnamesini üretim, dağıtım ve satış aşamasındaki sorunları giderecek, ilaç bulunamamasını önleyecek ve aynı zamanda finansal sürdürülebilirliği sağlayacak bir anlayışla gözden geçireceğiz.

Kadın, Aile ve Çocuk

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığını “Kadın, Aile ve Çocuk Bakanlığı” şeklinde yeniden yapılandıracağız.
- Cinsiyet eşitliğini esas alarak parlamento, yerel yönetimler, siyasi partiler ve kamu kurumlarında kadınların karar ve yönetim süreçlerine katılımını destekleyecek, kadın temsiliğini artıracak, kadın haklarının korunmasını öncelikli tutan bir politika izleyeceğiz.
- Girişimcilikle ve istihdamla ilgili sağlayacağımız destekleri ve teşvikleri kadınlar lehine olacak şekilde güçlendirerek ve farklılaştırarak kadın girişimciliğinin önünü açacağız.
- Kadına Yönelik Şiddetle Toplumsal Mücadele Seferberliği başlatacak, şiddetin her türüyle ilgili “Önleme, Koruma, Kovuşturma ve Destek Politikaları” başlıklarında etkin çözümler uygulayacağız.
- Temel ihtiyaç olan kadın hijyen ürünleri üzerindeki vergi yükünü azaltacağız.
- 8 Mart Dünya Kadınlar Gününde kamu ve özel sektörde çalışan kadınların idari izinli sayılmasını sağlayacağız.
- Evlilik öncesi eğitimler, aile danışmanlığı ve boşanma süreci danışmanlığı gibi hizmetleri yaygınlaştıracacağız.
- Evlilik yardımı ve desteklerini güçlendirerek yaygınlaştıracacağız.
- Çocukların Cinsel Suistimal ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nin (Lanzorete Sözleşmesi) yükümlülüklerine uyacağız.
- Bağımsız ‘Çocuk Hakları İzleme Kurulu’ kuracağız.
- Sokakta yaşamak zorunda bırakılan, çalıştırılan ve dilendirilen tüm çocukları kurumsal koruma altına alacağız.
- Çocuk işçiliği ile veri temelli ve ilgili paydaşların katılımıyla planlı bir şekilde mücadele edeceğiz.
- Çocukların erken yaşta ve zorla evlendirilmelerinin önüne geçeceğiz.

Gençlik, Spor ve Uyuşturucuyla Mücadele

- Ulusal Gençlik Stratejisini hazırlayacağız.
- İstanbul'da Birleşmiş Milletler Gençlik Merkezi kurulmasına yönelik çalışmaları başlatacağız.
- Gençlere pasaportu ücretsiz verecek, yurtdışına çıkışta harç almayacağız.
- KYK kredi ve burs tutarlarını artıracacağız.
- KYK borçlarında 2 yıl olan geri ödemesiz dönemi uzatacak, ödemeler devam ederken işsiz kalanlar için ödemeleri erteleyecek, aylık taksit ödemelerini, aylık gelirin makul bir oranını aşmayacak şekilde düzenleyeceğiz.
- İsteyen öğrencilerin KYK borçlarını sosyal sorumluluk projeleri kapsamında çalışarak kısa sürede ve hayatlarına olan olumsuz etkileri asgari seviyeye indirecek biçimde ödemelerine imkân sağlayacağız.
- İstihdamı artırmak için sağlayacağımız hibe, vergi, prim, kredi, diğer finansman ve benzeri teşvikleri gençler lehine güçlendirerek ve farklılaştırarak genç istihdamını destekleyeceğiz.
- Parlamentoda, yerel yönetimlerde, siyasi partilerin karar mekanizmalarında ve kamu kurumlarının özellikle orta ve üst yönetim kademesinde genç temsilini artıracacağız.
- Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesinde Yetenek Takip ve Geliştirme Genel Müdürlüğü kuracağız.
- Spor ekipmanları üzerindeki vergi yükünü azaltacağız
- Spor sektöründe sürdürülebilir ve yenilikçi sigorta ve finansman modellerini teşvik edeceğiz.
- Federasyon başkanlık seçimlerine siyasi müdahaleye son verecek, seçimlerin demokratik bir ortamda gerçekleştirilmesini sağlayacak, federasyonları tam özerk hale getirecek, federasyonlarda siyasi kadrolaşmalara ve akrabalık, yakınlık ilişkilerine son vereceğiz.
- Uyuşturucu ile Mücadele Acil Eylem Planı hazırlayacak, illerde uyuşturucuyla ilgili sosyal risk haritaları çıkaracağız.
- Uyuşturucu baronlarının, organize suç örgütü üyelerinin ülkemizde faaliyet yürütmelerinin önüne geçeceğiz.
- Sınırlarımızı güvenlik altına alacak ve kaçak göçmenlerle beraber uyuşturucu girişini engelleyeceğiz.

- Bağımlılık yapan maddelerin hoş gösterilmesi, tavsiyesi, üretimi, bulundurulması, taşınması, ticareti ve kullanılmasını yasaklayacağız.
- Gençleri uyuşturucu çetelerinin elinden kurtarmak için, okul çıkış saatlerinde ve öğle aralarında okullar ve yakın çevresinde sivil narko-timlerin sürekli görev yapmasını sağlayacağız.
- 18 yaş altı ve eğitime devam eden gençlere uyuşturucu veya kimyasal uyuşturucu satıcılarına yönelik cezaları en az 2 katına çıkaracak, bu suçlarda infaz indirimlerinden yararlanmayı önleyecek hukuki düzenlemeleri yapacağız.
- AMATEM ve ÇEMATEM'leri günümüz koşullarına göre yenileyecek, alt yapı, araç-gereç, yatak sayısı ve personel açısından güçlendireceğiz.

DİŞ POLİTİKA, SAVUNMA, GÜVENLİK VE GÖÇ POLİTİKALARI

Dış Politika

- Dış politikamızın mihenk taşı olan “Yurtta Barış Dünyada Barış” şiarını yeniden temel dış politika ilkemiz olarak benimseyeceğiz.
- Dış politikada iç siyasi hesaplara ve ideolojik yaklaşımlara dayalı uygulamalara son vereceğiz.
- Dışişleri Bakanlığı'na dış politika yapım, karar ve uygulamalarındaki rol ve görevini yeniden kazandıracacağız.
- Dışişleri Bakanlığı'na personel alımlarında objektif, güvenilir, siyasi tercihlerden uzak, ehliyet ve liyakate dayalı kapsamlı bir sınav sistemi getireceğiz.
- Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın ve onların oluşturdukları STK'ların Türkiye'nin yumuşak gücü ve kamu diplomasisinin etkin bir aracı olması için gayret göstereceğiz.
- Dışişleri Bakanlığı bünyesinde Diplomasi Akademisi kuracağız.
- Avrupa Birliği'ne tam üyelik hedefimiz doğrultusunda bu alandaki sürecin diyalog, adalet ve eşitlik çerçevesinde tamamlanması için çalışacağız.
- Türkiye ile AB'nin sığınmacılar sorununa ortak sorumluluk ve külfet paylaşımı üstlenerek yaklaşımlarını sağlayacak, 2014 Geri Kabul Anlaşması ile 18 Mart 2016 Mutabakatı'nı gözden geçireceğiz.
- Avrupa Konseyi'nin kurucu üyesi olmamız ve Anayasamızın gereği olarak, AİHS'ne ve Konsey'in diğer hukuki belgelerine uyum sağlayacak, AİHM kararlarını uygulayacağız.

- NATO bünyesindeki katkılarımızı rasyonel bir zeminde ve ulusal çıkarlarımızı gözетerek sürdüreceğiz.
- Türk Devletleri Teşkilatı'nı güçlendireceğiz.
- Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü, İslam İşbirliği Teşkilatı, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı, D8 gibi örgütlerdeki konumumuzu ve bu örgütlerin uluslararası ilişkilerdeki rolünü geliştireceğiz.
- Ortadoğu Bölgesindeki ülkelerinin bağımsızlık, egemenlik ve toprak bütünlüklerine saygı duyacak, iç işlerine karışmayacak, aralarındaki sorunlarda "taraf tutan" değil "çözümleri kolaylaştıran" olacağız.
- İsrail-Filistin sorununa BM kararları çerçevesinde ve iki devlet esasına göre kalıcı bir çözüm bulunması için bütün ilgili taraflarla görüşecek, Filistin konusunda Türkiye'nin güvenilir bir kolaylaştırıcı olarak masadaki yerini almasını sağlayacağız.
- Azerbaycan ile kardeşlik bağlarımızı karşılıklı güven esasına dayalı olarak daha da güçlendireceğiz.
- Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de yalnızlaştırılmasının önüne geçecek, deniz yetki alanlarının sınırlandırılmasında, hidrokarbon kaynaklarının hakça paylaşımında çoklu müzakere süreçleriyle sonuç alınmasına öncelik vereceğiz.
- Milli davamız olan Kıbrıs sorununa adil ve kalıcı bir çözüm bulunması amacıyla KKTC'nin ve Kıbrıslı Türklerin kazanılmış haklarını koruma ve iki toplumun egemen siyasi eşitliğini sağlamak hedeflerini gözeteceğiz.
- Ege denizi barış, işbirliği ve iyi komşuluk alanı olarak görülmelidir. Bu amacı gerçekleştirmek için çalışacak, Ege denizindeki egemenlik alanlarımıza zarar verebilecek hiç bir gelişmeye müsaade etmeyeceğiz.
- ABD ile ilişkileri eşitler arası bir anlayışla kurumsal temele oturtacak, müttefiklik ilişkisini karşılıklı güvene dayanacak şekilde ilerleteceğiz.
- Türkiye'nin yeniden F-35 projesine dönmesi için girişimlerde bulunacağız.
- Rusya Federasyonu ile ilişkileri eşitler arası bir anlayışla, kurumsal düzeyde dengeli ve yapıcı diyalog ile güçlendirilerek sürdüreceğiz.
- Afrika ile ilişkileri kıtayı sadece temsilcilik açtığımız bir alan olarak görmenin ötesinde çok yönlü olarak nitelikli şekilde geliştirecek, Türkiye-Afrika Zirvelerini düzenli ve işlevsel bir sürece dönüştüreceğiz.

- “Asya vizyonumuz”u bölgedeki ülkelerle ilişkilerimizi bir yandan ikili düzeyde güçlendirmek, bir yandan da bu ikili ilişkileri çoklu işbirliği mekanizmalarıyla çeşitlendirerek zenginleştirmek üzerine kurgulayacağız.
- Şangay İşbirliği Örgütü, ASEAN gibi örgütlerle ilişkilerimizi gerçekçi ve sürdürülebilir bir zeminde değerlendireceğiz.

Millî Savunma, İç Güvenlik, Terörle Mücadele ve Siber Güvenlik

- Ordumuzu kendisine verilen görevleri yerine getirebilecek ileri teknoloji ürünü sistemlerle donatacak; istihbarat, keşif, vuruş gücü ve diğer operasyonel yeteneklerini güçlendireceğiz.
- Millî Savunma Bakanlığı teşkilat yapısını gözden geçirecek, Kuvvet Komutanlıklarını tekrar Genel Kurmay Başkanlığı’na bağlayacağız.
- Askeri liseler, Harp Akademileri, kurmay subay, subay ve astsubay yetiştiren tüm okullar ile ilga edilen etkin sistemleri tekrar açacağız.
- Her yıl güvenlik kurumlarının temsilcileri, akademisyenler, sivil toplum kuruluşları, meslek odaları ve ilgili tüm tarafların katılımıyla kapsamlı bir Güvenlik Şûrası düzenleyeceğiz.
- Tüm terör örgütleri ve terörizmle mücadeleyi tüm güç unsurlarımızı kullanarak kesintisiz sürdüreceğiz.
- Yurtdışına kaçan teröristlerin iade edilmesi çalışmalarını etkinleştireceğiz.
- Organize suç örgütlerinin sınır aşan faaliyetleri konusunda bölgesel ve uluslararası iş birliğini güçlendireceğiz.
- TBMM’de güvenlik teşkilatı üzerinde hem halk adına hem de güvenlik personeli adına “kamusal denetçilik” yetkisiyle donatılmış, partilerin eşit temsil edildiği Güvenlik Komisyonu kuracağız.
- Ulusal Siber Güvenlik Strateji Belgesi’ni ilgili tüm kesimlerin katılımıyla yenileyecek ve kamu ile özel kesime yönelik eylem planları hazırlayacağız.
- Siber savunma gücümüzü kuvvetlendirmek amacıyla düzenli Siber Güvenlik Koalisyon tatbikatlarıyla siber güvenlik seviyemizi sürekli kontrol edeceğiz.

Göç ve Sığınmacı Politikaları

- Göç İdaresi Başkanlığı başta olmak üzere sığınmacılarla ilgili kurumları yeniden yapılandırarak, yönetim ve personel altyapılarını güçlendireceğiz.
- Düzensiz göçün kaynağı olan ülkelerle Geri Kabul Anlaşmaları yapacağız.
- Türkiye'ye bir "tampon ülke" muamelesi yapılmasına izin vermeyeceğiz.
- Sınırlarımızı elektro optik kuleler, aydınlatma sistemleri, gece görüşlü kameralar, insansız hava araçları, entegre güvenlik sistemleri ve gerekli hallerde duvarlarla tahkim edecek, kaçak geçişlere kesinlikle müsaade etmeyeceğiz.
- Geri gönderme merkezlerinin sayılarını ve kapasitelerini artıracacağız.
- Gayrimenkul, devlet borçlanma senedi, yatırım fonu satın alınması ya da döviz cinsi mevduat ya da bireysel emeklilik hesabı açılması karşılığında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı verilmesi uygulamasına son vereceğiz.
- Sığınmacıların mahalle, ilçe ve il bazında kontrolsüz yoğunlaşmalara erişmesine veya gettolaşmaya izin vermeyeceğiz.
- Geçici Koruma Altındaki Suriyeli'lerin güvenli ve iç hukukumuz ile uluslararası hukuka uygun biçimde mümkün olan en kısa sürede ülkelerine geri dönmelerini sağlayacağız.

GİRİŞ

Toplumu en geniş yelpazede temsil eden altı siyasi parti olarak, Türkiye'nin yıllardır görmeyi umut ettiği tarihi bir birliktelik için 12 Şubat 2022 tarihinde bir araya geldik ve "Yarın'ın Türkiye'si"ni inşa sürecini başlattık.

Bu süreçte etkin ve katılımcı bir yasama, istikrarlı, şeffaf ve hesap verebilir bir yürütme, bağımsız ve tarafsız bir yargı ile kuvvetler ayrılığının tesis edildiği "Güçlendirilmiş Parlamenter Sistemi" ve üretimde verimliliği, yenilikçiliği ve rekabet gücümüzü tahkim eden, tarım, enerji, savunma sanayi, sağlık gibi kritik alanlarda arz güvenliğini tesis eden, nitelikli, kaliteli istihdam imkânlarını artıran, büyüme sürecinde herkesi kucaklayan, refahın adil paylaşımını sağlayan, çevre başta olmak üzere, sürdürülebilirliği bütün boyutlarıyla ele alan "Yeni Nesil" bir kalkınma stratejisini beraberce hayata geçirme kararlığımızı ortaya koyduk.

Bu vizyonumuzu hayata geçirmek üzere 2 Ekim 2022 tarihindeki toplantımızda kararlaştırdığımız gibi 9 ana başlık altındaki 75 alt başlıkta 2300'den fazla somut hedef, politika ve projeleri tam bir uzlaşma içinde belirledik.

Ortak Politikalar Mutabakat Metnimizle Cumhuriyetimizin ikinci yüz yılında Türkiye'yi;

- Özgürlükçü, çoğulcu ve katılımcı demokrasiye,
- Ehliyet ve liyakate dayalı, vatandaş odaklı, yolsuzluklardan tümüyle arınmış şeffaf ve hesap verebilir bir kamu yönetimine,
- Üretken, uluslararası rekabet gücüne sahip, hiç kimseyi geride bırakmayan dayanıklı, istikrarlı ve kapsayıcı bir ekonomiye,
- Cazibe merkezi haline getirecek bir bilim ve teknoloji seviyesine,
- Fikri, irfanı ve vicdanı hür nesiller yetiştiren eğitim sistemine,
- Bölgesinde ve dünyada saygın, güvenilir, güçlü ve etkili bir ülke konumuna kavuşturacağız.

I

HUKUK, ADALET

ve YARGI

Yasama Reformu

Yürütme Reformu

Yargı Reformu

Temel Hak ve Hürriyetler

Seçim ve Siyasi Partiler Mevzuatı

- Etkin ve katılımcı bir yasama, istikrarlı, şeffaf ve hesap verebilir bir yürütme, bağımsız ve tarafsız bir yargı ile kuvvetler ayrılığının tesis edildiği güçlü, özgürlükçü, demokratik, adil bir sistem için Güçlendirilmiş Parlamenter Sisteme geçeceğiz.
- Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem Mutabakat Metni doğrultusunda yapılması gereken anayasal ve yasal değişiklikleri ivedilikle hayata geçireceğiz.

Yasama Reformu

- Yasama faaliyetlerinin katılımcı, etkin, şeffaf şekilde yürütülmesi ve çalışmalarda çoğulculuğu sağlamak amacıyla yeni bir Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü hazırlayacak, İçtüzüğün değiştirilmesinde üye tam sayısının salt çoğunluğunu gerekli kılacağız.
- Yasama faaliyetlerinin niteliğini doğrudan etkileyen Meclis komisyonlarının oluşumu ve işleyişinde muhalefetin etkili şekilde temsil edilmesini sağlayacak, milletvekillerinin yasama faaliyetlerine yönelik destek hizmetlerini arttıracak ve komisyonları teknik kapasite bakımından güçlendireceğiz.
- Yasama faaliyetlerinin serbest, özgür ve bağımsız şekilde yerine getirilebilmesini sağlamak amacıyla milletvekili dokunulmazlığının Anayasa'nın 14. maddesinden kaynaklanan istisnasını kaldıracacağız.
- Kanun yapım süreçlerinin demokratikleştirilmesi için nitelikli kanun yapım süreçlerinin işletilmesini sağlayacağız:
  - Demokrasinin özüyle bağdaşmayan, hukuk devletinin temel unsurlarından belirlilik ve öngörülebilirlik ilkesine aykırılık oluşturan, milletvekillerinin parlamenter etkinliklerini zayıflatan ve Meclis içerisinde katılımcılığı, tartışmayı ve müzakereyi etkisiz hale getiren torba kanun uygulamasına son vereceğiz.
  - Bakanlar Kurulu'na, konusu, sınırları ve süresi yetki kanununda açıkça belirtilmek şartıyla kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi verecek, temel hak ve hürriyetlerin kanun hükmünde kararnamelerle düzenlenmesini engelleyeceğiz.
  - Yasamayı güçlendirmek için kanunlar üzerinde tanınan veto yetkisini kaldırarak Cumhurbaşkanına sadece "geri gönderme yetkisi" tanıyacağız.
  - Kanun teklif ve tasarılarının komisyonlarda görüşülmesi esnasında ilgili sivil toplum kuruluşları ve meslek kuruluşları ile uzmanların görüşlerine başvurulmasını genel kural haline getireceğiz.
  - TBMM Genel Kurulu'ndaki açık görüşmelerin TRT'nin bu amaca tahsis edilmiş bir kanalından ve sosyal medya platformlarından; Komisyon görüşmelerinin ise TBMM'nin sosyal medya platformlarından canlı olarak yayınlanmasını sağlayacağız.

- Şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim için TBMM'nin denetim yollarına etkinlik kazandıracaktır:
- Bakanlara yönelik sözlü soru mekanizmasını Anayasa'da düzenleyerek sözlü sorulara belirli bir sürede cevap verilmesi zorunluluğunu getireceğiz.
- Yazılı soru önergelerine süresi içinde cevap verilmemesi halinde ilgili bakana yaptırım uygulanmasını sağlayacağız.
- Hükümet, Başbakan ve Bakanlar hakkında gensoru verme hakkını tesis edeceğiz.
- Genel Görüşme ve Meclis Araştırması mekanizmalarını etkili kılacak, bir yasama yılında en az 20 gün, gündemi muhalefet tarafından belirlenen genel görüşme açılabilmesini sağlayacağız.
- Meclis soruşturması mekanizmasının harekete geçirilmesi için Anayasanın aradığı karar yeter sayılarını düşüreceğiz. Böylece meclis soruşturmasını etkin bir mekanizma haline getirerek yürütme aktörlerinin hesap verirliliğini sağlayacağız.
- Kamu kurum ve kuruluşlarının Meclis tarafından etkili şekilde denetlenmesini sağlayacağız.
- Meclis Araştırma, Soruşturma ve Denetim Komisyonlarında Meclis'te yer alan tüm siyasi parti gruplarının adil bir şekilde temsil edilmelerini sağlayacağız.
- Meclis Araştırma, Soruşturma ve Denetim Komisyonlarına Meclis denetimi kapsamında davet edilen herkesin bu davete icabet etmesini zorunlu kılacağız.
- Devlet sırrı ve ticari sır kavramlarını, Meclis'in bilgi edinme ve denetim yetkilerini engellemeyecek şekilde yeniden tanımlayacağız.
- Yasama yetkisinin korunması için milletlerarası sözleşmelerden geri çekilme yetkisinin Meclis'e ait olduğunu anayasal güvence altına alacağız.
- Bütçe hakkının devredilmezliği ilkesi gereğince bütçe hakkını, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin devredilemez bir yetkisi ve denetim aracı olarak düzenleyeceğiz:
- Bütçe tasarılarının Bütçe Komisyonu'nda görüşülmeden önce ilgili Komisyon'da görüşülmesini gerekli kılacak ve kanun hükmünde kararnamelerle bütçede değişiklik yapamamasını güvence altına alacağız.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Kesin Hesap Komisyonu kuracak; kesin hesap kanun tasarılarının, başkanı ana muhalefet milletvekilleri arasından seçilen bu Komisyon'da görüşülmesini sağlayacağız.

Yürütme Reformu

- Yürütmenin Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulundan oluşmasını ancak yürütmeye dair icrai yetkilerin Bakanlar Kurulu tarafından kullanılmasını sağlayacağız.
- Cumhurbaşkanlığı makamını siyasi sorumluluğu olmayan ve tarafsız bir yapıya kavuşturacağız:
  - Cumhurbaşkanlığını milletin ve devletin birliğini temsil eden, devletin başı sıfatıyla temsili görev ve yetkilere sahip, tarafsız bir makam olarak düzenleyecek, Cumhurbaşkanı'nın istisnai nitelikte tek başına yapabileceği işlemleri Anayasa'da açıkça düzenleyeceğiz.
  - Cumhurbaşkanının kararname çıkarma yetkisine son vereceğiz.
  - Cumhurbaşkanının tarafsızlığını güvence altına almak için bir dönem seçilebilmesi kuralını kabul edecek, görev süresini 7 yıl ile sınırlı tutacağız.
  - Cumhurbaşkanı seçilen kişinin partisi ile ilişkisinin kesilmesi kuralını düzenleyeceğiz.
  - Görevi sona eren Cumhurbaşkanı'na görev sonrasında aktif siyaset yasağı getireceğiz.
- Başbakanı, Bakanları ve Bakanlar Kurulunu güçlendirip etkili hale getirecek ve hükümetin istikrarını sağlayacak tedbirleri artıracacağız:
  - Başbakan'ın atanmasında belirsizliği engellemek için Cumhurbaşkanının Meclis'te en çok milletvekiline sahip siyasi partiye hükümeti kurma görevini vermesini Anayasa'da düzenleyeceğiz. Hükümetin Anayasa'da öngörülen sürede kurulamaması halinde bu görevin, milletvekili sayısı ile doğru orantılı olarak diğer siyasi partilere sırasıyla verilmesi esasını kabul edeceğiz.
  - Hükümetin kurulmasını kolaylaştırmak için kurulmasında basit çoğunluk, düşürülmesinde ise Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğunu gerekli kılaacağız.
  - Hükümete istikrar kazandırmak için gensoru ile yapıcı güvensizlik oyunu birleştireceğiz. Gensoru görüşmeleri sırasında Başbakan veya Bakanlar Kurulu'nun tamamı aleyhine verilecek güvensizlik önergelerinde yeni Başbakanın isminin yer almasını sağlayacağız. TBMM üye tamsayısının salt çoğunluğu ile imzalanmayan bu yöndeki önergelerin işleme konulmamasını güvence altına alacağız.
  - Genelkurmay Başkanı'nın Milli Savunma Bakanına bağlı ve ona karşı sorumlu olmasını sağlayacağız.

- Olağanüstü Hal Kanunu'nda gerekli düzenlemeleri yaparak olağanüstü halin hukuk devleti-nin sınırları içinde yürütülmesini sağlayacağız:
  - Olağanüstü hal kararnamelerine son vereceğiz.
  - Olağanüstü hal ilan edilebilecek süreyi altı aydan iki aya düşüreceğiz.
  - Olağanüstü halin Olağanüstü Hal Kanunu'na göre yönetilmesini ve bu Kanun'dan kay-naklanan işlem ve eylemlerin tamamının yargı denetimine açık olmasını sağlayacağız.

Yargı Reformu

- Yargı bağımsızlığının tesisi için anayasal ve yasal düzenlemelerle beraber yapısal bir dönü-şüm gerçekleştireceğiz:
  - Birinci sınıfa ayrılan ve birinci sınıf olan hâkim ve savcılar bakımından coğrafi teminat güvencesi getireceğiz.
  - Hakimlik mesleği ile savcılık mesleğini birbirinden ayıracağız.
  - Hâkimlerin idari görevleri yönünden Adalet Bakanlığı'na bağlı olmasına son vereceğiz.
  - Savcıların, araştırma ve soruşturma görevlerini etkin bir şekilde yerine getirmelerini sağlamak amacıyla, Cumhuriyet Başsavcılıklarına bağlı Adli Kolluk Teşkilatı kuracağız.
  - Özel yargılama usullerine ve özel yetkili mahkeme uygulamasına son verecek, Sulh Ceza Hakimliklerini kaldırarak bunların yerine Sulh Ceza Mahkemelerini kuracak; görev, yetki ve işleyişlerini hukuk devletinin gereklerine göre düzenleyeceğiz.
  - Hukuk eğitiminin kalitesini yükseltmek amacıyla hukuk fakültelerinin sayısını azalta-cak, fakültelerin akademik kadrolarında, müfredatında ve kütüphane olanaklarında kapsamlı iyileştirmeler yapacağız.
  - Türkiye Adalet Akademisi'nin eğitim kadrosunu ve hâkim ve savcı adaylarının eğitimle-rini daha nitelikli hale getireceğiz.
  - Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının diğer mahke-melerce dikkate alınmasını ve bu mahkemeler tarafından verilen kararların ivedilikle uygulanmasını sağlayacak tedbirler alacağız.
  - Hakimlerin terfilerinde, kararlarını verirken özenli davranmalarını sağlamak amacıyla, verdikleri kararların Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatla-rıyla uyumunu temel ölçütlerden biri olarak kabul edeceğiz.

- Görevini kötüye kullanmak suretiyle, Anayasa Mahkemesi veya Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin verdiği hak ihlali kararına sebep olup devleti tazminata mahkûm ettiren ve zarara uğratan hâkimlere ve savcılara bu tazminat ve zararın rücu ettirilmesini sağlayacağız.
- Hakimler ve Savcılar Kurulu'nu kaldırarak, Hakimler Kurulu ve Savcılar Kurulu şeklinde iki farklı kurul oluşturacağız:
  - Adalet Bakanı ve Müsteşarının Hakimler Kurulu'nda yer almasına son vereceğiz.
  - Hakimler Kurulu ve Savcılar Kurulu'nda çoğulculuğun, hesap verebilirliğin ve demokratik meşruiyetin sağlanması için üye seçiminde çoğulcu bir yöntem benimseyeceğiz.
  - Hakimler Kurulu ve Savcılar Kurulu'nun mesleğe kabul ve disiplin cezası içeren kararlarının yargı denetimine açılmasını sağlayacağız.
- Avukatlık mesleğinin bağımsız ve özgür bir şekilde yerine getirilmesini sağlayacağız:
  - Savunma mesleğini anayasal güvenceye kavuşturacağız.
  - Ceza yargılamalarında, duruşma düzenini "silahların eşitliği ilkesi"ne uygun hale getirecek, iddia makamı ile savunma makamının duruşma salonlarında fiziki olarak eşit konumda olmasını sağlayacağız.
  - Bir ilde ancak bir baro kurulabilmesini anayasal olarak düzenleyecek, çoklu baro sisteme son vereceğiz.
  - Türkiye Barolar Birliği ve baro seçimlerinde temsilde adalet ilkesinin esas alınmasını sağlayacağız.
- Güçlü ve etkili denetim için görev ve yetkilerini genişleterek Anayasa Mahkemesi'ni yeniden yapılandıracağız:
  - Anayasa Mahkemesi'ne üye seçim yöntemini çoğulculuğu sağlayacak şekilde yeniden düzenleyeceğiz.
  - Anayasa Mahkemesi'ne "hülle" yöntemiyle atama yapılmasının önüne geçmek için adayların seçilmelerine temel oluşturan görevlerde belirli bir süre fiilen çalışmış olma şartını getireceğiz.
  - Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yolunun kapsamını ekonomik ve sosyal hakları da kapsayacak şekilde genişleteceğiz.
  - Bireysel başvuruya konu hak ihlalinin bir kanundan, kanun hükmünde kararnameden veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinden kaynaklanması halinde Anayasa Mahkemesi'ne, ilgili normu iptal edebilme yetkisi vereceğiz.

- Anayasa Mahkemesi'ni organ uyuşmazlığı davaları bakımından da yetkilendireceğiz.
- Anayasa Mahkemesi'ne iptal davası açabilecek milletvekili sayısını düşürerek dava açmayı kolaylaştırarak Anayasanın üstünlüğünü daha etkin kılacağız.
- Kanunların Anayasa'ya ve Türkiye'nin taraf olduğu temel hak ve hürriyetlere ilişkin milletlerarası antlaşmalara uygunluğunun denetlenmesini sağlayacağız.
- Yargıtay ve Danıştay'ın üye seçim yöntemini tarafsızlık ve bağımsızlık esasları doğrultusunda yeniden düzenleyeceğiz. Danıştay üyelerinin dörtte birini, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin üye tam sayısının en az üçte iki çoğunluğuyla seçmesini sağlayacağız.
- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Vekilinin Yargıtay Genel Kurulu tarafından seçilmesini sağlayacağız.
- Yüksek Seçim Kurulu'nu Anayasa'da yargı bölümü içerisinde bir yüksek mahkeme olarak düzenleyerek, Kurul'un daha etkili çalışabilmesi için idari ve yargısal görevler bakımından iki daire şeklinde çalışmasını sağlayacağız.
- Sayıştay'ı Anayasa'da bir yüksek mahkeme olarak düzenleyerek, hesap verebilir ve şeffaf bir yönetim anlayışıyla Sayıştay denetiminin kapsamını, tüm kamu kurum ve kuruluşlarını içerecek şekilde genişleteceğiz.
- Tutuklamanın istisna olması ilkesinin titizlikle uygulanması için gerekli tedbirleri alacağız.
  - Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. ve 108. maddelerine ekleyeceğimiz hükümle tutukluluk ve tutukluluğun incelenmesi kararlarının gerekçesinde somut olgu, olay ve delillerin ayrıntılı olarak yazılmasını temin edeceğiz.
  - Hâkimlere gerekli eğitimlerin etkili bir şekilde verilmesini tesis ederek inceleme sonucu verilen kararların somut olaya ve talep eden kişiye özgü özelliklerle ilişkilendirilmesini, buna dair ilgili ve yeterli gerekçelendirme yapılmasını sağlayacağız.
- Uzun tutukluluk sorununun temelden çözümü için yargılamada hedef süreleri yeniden revize ederek yargılama sürelerini makul seviyelere indireceğiz.
- Soruşturmalarda gizlilik kararlarının istisnai uygulanmasını sağlayacağız. Bu kararların her ay incelenerek her şartta altı ayı geçmemesi esas alınarak şüphelilerin soruşturma tehdidi altında bırakılmasını önleyeceğiz.
- Kadınlar için adli yardım ve zorunlu müdafiliğin kapsamını genişleteceğiz.
- Çevre davalarında dava açma ehliyetini genişleterek siyasi partilerin ve sivil toplum kuruluşlarının çevreyi ilgilendiren konuları yargıya taşıyabilmelerini sağlayacağız.

- Cezaevinde kalamayacak derecede hastalığı, engeli bulunan hasta ya da yaşlı mahpusların tahliye ve infaz erteleme taleplerinin değerlendirilmesinde ölçüt kabul edilen Adli Tıp Kurumu raporlarının yanı sıra, Adalet Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı kararı ile her ilde belirlenmiş tam teşekküllü devlet hastaneleri tarafından alınan raporların da dikkate alınmasına yönelik yasal bir düzenleme yapacağız.
- 15 Temmuz 2016 tarihinde FETÖ tarafından gerçekleştirilen darbe teşebbüsü sonrası ilan edilen Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnamelerinden kaynaklanan mağduriyetlere son vereceğiz.
- FETÖ dahil olmak üzere tüm terör örgütleriyle kararlılıkla mücadele edeceğiz. Hukuk devletin bütün unsurlarını dikkate alacak, mağduriyetlere izin vermeyeceğiz. Tüm soruşturma ve kovuşturmalarda suç, suçlu ve suçsuz arasında ayırım yapacak, adil yargılanma hakkını tesis edeceğiz.
- Soruşturma ve kovuşturmalarda yaşanan, kamu vicdanını ve toplumun adalet duygusunu zedeleyen FETÖ Borsası da dahil yürütme ve yargıya ilişkin tüm iddia ve şikayetlerin titizlikle incelenmesini sağlayacağız.

Temel Hak ve Hürriyetler

- İnsan onurunun dokunulmazlığını ve devletin insan onuruna saygı gösterme ve onu koruma yükümlülüğünü anayasal güvence altına alacağız.
- Temel hak ve hürriyetlerin üstün ve bir bütün olduğunu, birbirini tamamladığını; yasama, yürütme ve yargı organlarını bağladığını, hürriyetin esas, sınırlamanın ise istisna olduğunu Anayasayla açıkça düzenleyeceğiz. Anayasa’da, temel hak ve hürriyetlerin ödevle sınırlanması anlayışına son vereceğiz.
- Anayasa’nın “Düşünce ve kanaat hürriyeti” ile “Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti”ni düzenleyen maddelerini birleştirerek, madde başlığını “Düşünce, kanaat ve ifade hürriyeti” olarak değiştireceğiz. Böylece düşünce, kanaat ve ifade hürriyetlerini güçlendireceğiz.
- Basın özgürlüğünü güçlendireceğiz. Kamuoyunun serbestçe oluşması ve medyanın çoğulcu bir yapı kazanması için Devlet’in gerekli tedbirleri alma yükümlülüğünü açıkça düzenleyeceğiz.
- Anayasa’da yapacağımız değişiklik ile ifade ve basın özgürlüğünün sınırlama nedenlerini Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümleri ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları doğrultusunda “millî güvenlik, kamu düzeni, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, Devlet sırrı olarak kanunla düzenlenmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret ve haklarının korunması” sebepleriyle sınırlı tutacağız.

- İnternet mevzuatını, uluslararası standartlara uygun olarak ifade özgürlüğünü kısıtlamayacak ve kişilik haklarını ihlal etmeyecek şekilde yeniden düzenleyeceğiz.
- Süreli ve süresiz yayınların çıkarılma süreçlerini kolaylaştıracak, bu yayınların dağıtılmasının önlenmesi ile toplatılmasında, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının kararını zorunlu kılacağız.
- TRT ve Anadolu Ajansı'nı bağımsızlık ve tarafsızlık esaslarına göre yeniden yapılandıracağız.
- Akreditasyon kararlarında keyfiliğe son verecek, basın kartlarının verilmesinde ve mesleğe kabulde meslek kuruluşlarının belirleyici olmasını sağlayacağız.
- Medya sahipliği ve finansmanını şeffaf hale getirecek, medyada tekelleşme ve kartelleşmeyi önleyeceğiz.
- Devletin medyada çoğulculuğu sağlama görevini anayasal bir yükümlülük olarak düzenleyeceğiz.
- Medya kuruluşlarının denetlenmesi amacıyla Rekabet Kurumu'na resen inceleme yetkisi vereceğiz.
- Basın İlan Kurumu'nun görevini bağımsız ve tarafsız olarak yerine getirebilmesi için yasal ve yapısal değişiklikler yapacağız.
- Dernek kurma özgürlüğüne yönelik haksız müdahaleleri önleyecek güvenceler sağlayacağız.
- Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı için Anayasa ile öngörülen sınırlama sebeplerinin kapsamını Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne uygun olarak hürriyetin esas olduğu anlayışı doğrultusunda daraltacağız. Böylece bu özgürlüklerin belirsiz ve keyfi şekilde sınırlandırılmasına son vereceğiz.
- İdari makamların, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yapılacağı yerlerle güzergâh ve zamanın belirlenmesine ilişkin yetkilerini sınırlandıracağız.
- Kamu kuruluşlarının karar alma süreçlerine ve çalışmalarına sivil toplum kuruluşlarının katılımını sağlayarak "açık kapı ilkesini" esas alacağız.
- Sivil toplum kuruluşlarının kamu yararı statüsü ve vergi muafiyeti gibi desteklerden yararlanmasında eşit, adil ve şeffaf bir yöntem uygulanmasını sağlayacağız.

Seçim ve Siyasi Partiler Mevzuatı

- Siyasi partiler ve seçim mevzuatını “Siyasi partilerin faaliyetleri, parti içi düzenlemeleri ve çalışmaları demokrasi ilkelerine uygun olur.” şeklindeki anayasal kurala uygun biçimde ve özellikle parti içi demokrasinin güçlendirilmesi amacıyla yeniden düzenleyeceğiz.
- Seçim barajını %3’e düşüreceğiz.
- Yurt dışında mukim 6 milyonu aşan vatandaşımızın doğrudan Meclis’te temsilinin sağlana-bilmesi için en fazla 15 milletvekili ile temsil edilmek üzere yurt dışı seçim çevresi oluştura-cak ve bu hususu Anayasada açıkça düzenleyeceğiz.
- En son yapılan milletvekili genel seçiminde en az %1 oy alan siyasi partilerin hazine yardı-mından faydalanmasını sağlayacağız.
- Siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin davaların açılmasında TBMM’nin iznini zorunlu hale getireceğiz.
- Belirli durumlarda, kapatma davası öncesinde partiye ihtarda bulunulmasını bir ön şart ola-rak düzenleyeceğiz.
- Siyasi partilerin kapatılmasına ilişkin “odak olma” şartını; belli fiillerin yoğun, sürekli ve de-mokratik düzene ciddi tehlike oluşturması ve kararlılık içinde işlenmesi koşullarını içerecek biçimde yeniden tanımlayacağız.
- Siyasetin finansmanını şeffaflık, denetlenebilirlik ve seçim harcamalarının saydamlığı ilke-leri çerçevesinde ayrıntılı biçimde düzenleyeceğiz.
- şeffaflık ilkeleri doğrultusunda, siyasi partilere ve adaylara yapılan belirli miktarın zerin-deki bağışların ve seçim dönemlerinde yapılan tüm harcamaların kamuoyuna açıklanmasını zorunlu tutacağız.

II

KAMU YÖNETİMİ

Cumhurbaşkanlığı Bünyesindeki Birimler, Bakanlıklar,
Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar

Yerel Yönetimler

Liyakate Dayalı Kamu Personel Yönetimi ve Kamuda
Bürokrasinin Azaltılması

Cumhurbaşkanlığı Bünyesindeki Birimler, Bakanlıklar, Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar

- Cumhurbaşkanlığı bünyesindeki kurulları ve ofisleri lağvederek görev ve yetkilerini ilgili bakanlık ve kurumlara devredeceğiz.
- Türkiye Varlık Fonu'nu kapatacağız.
- "Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı"nı "Kadın, Aile ve Çocuk Bakanlığı" olarak yapılandıracağız.
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nı "İklim, Çevre ve Orman Bakanlığı" şeklinde yapılandıracağız.
- Şehircilik ve Afet Yönetimi Bakanlığı kuracağız.
- Hazine'yi Maliye Bakanlığı'ndan ayıracak ve ayrı bir Bakanlık şeklinde yeniden yapılandıracağız.
- Ticaret Bakanlığı'nı "Esnaf ve Ticaret Bakanlığı" şeklinde yapılandıracağız.
- Bilişim ve Yenilikçilik Bakanlığı kuracağız.
- Strateji ve Planlama Teşkilatı Kuracağız.
- Bakan yardımcılıklarını kaldırıp, müsteşarlık sistemini kuracağız.
- Bakanlıklarda belirli konulardan sorumlu birden fazla müsteşar atanmasını mümkün hale getireceğiz.
- Düzenleyici ve denetleyici kurumların idari ve mali bağımsızlıklarını sağlayacak ve yürütmenin müdahalelerine karşı koruyacağız.
- Düzenleyici ve denetleyici kurumlarda liyakat, şeffaflık, tarafsızlık, çoğulculuk, hesap verebilirlik ve ulaşılabilirlik ilkelerini esas alacağız.
- Kurumlara yapılacak atamalar ile kurumların denetiminde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin daha belirleyici ve etkin olmasını sağlayacağız.
- Düzenleyici ve denetleyici kurumlarda çalışanların düzenledikleri sektörlerdeki kuruluşların yönetim kurullarında görev almalarını önleyeceğiz.
- Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'na üye seçim yöntemini çoğulculuğu sağlayacak şekilde değiştirecek, Kurul'un tarafsızlığını ve özerkliğini güvence altına alacağız.

- Rekabet Kurumu'nun işleyişine etkinlik kazandıracak, piyasalarda hâkim durumun kötüye kullanılmasını engelleyeceğiz.
- SPK'nın yetkilerini artıracak, sermaye piyasalarında manipülasyon ortamının oluşmasına kesinlikle izin vermeyeceğiz.
- Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumunu kuracağız.
- Türkiye Şeker Kurumu'nu kuracağız.

Yerel Yönetimler

- Yerel Yönetimler Reformunu hayata geçireceğiz.
- Tüm yerel yönetim mevzuatını yeniden değerlendirecek, yerel yönetimleri idari ve mali açıdan yeniden yapılandıracağız.
- Bazı bakanlıkların taşra kuruluşlarını görev alanlarına göre yerel yönetimlere devredeceğiz.
- Merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki aşırı vesayetine son vereceğiz.
- Seçimle gelenin seçimle gitmesini güvence altına alacak, yerel yönetimlerde seçme ve seçilme hakkını yok sayan kayyum uygulamalarına son vereceğiz.
- Seçilmiş yöneticilerin görevlerine bir yargı kararı olmadıkça son verilememesini güvence altına alacağız.
- Görev suçları sebebiyle hakkında soruşturma başlatılan yerel yöneticilerin geçici olarak görevden uzaklaştırılmalarını da ancak yargı kararı ile mümkün kılacağız.
- Seçilme yeterliliğini kaybeden ya da görevden uzaklaştırılan belediye başkanının yerine gelecek kişinin belediye meclisi tarafından seçilmesini sağlayacağız.
- Yerel yönetimlerin öz gelirlerini artırma kapasitelerini güçlendireceğiz.
- Belediyelerin genel bütçe vergi gelirlerinden aldığı payları artıracacağız.
- Belediyelerin genel bütçe vergi gelirlerinden aldıkları payların belirlenmesinde illerin üretim ve ihracata olan katkısını ve yaz-kış ile gece-gündüz nüfus farkı ile düzensiz göçü dikkate alacağız.
- Muhtarlık Temel Kanunu'nu çıkaracağız.
- Büyükşehir Yasası'yla mahalleye dönüştürülen köylere tüzel kişiliklerini iade edeceğiz.

- Bütçe yetersizliği nedeniyle gerekli gelişmeyi göstermekte ve hizmet götürmekte zorlanan büyükşehir statüsünde olmayan illerimizdeki belde belediyelerini proje bazında destekleyeceğiz.
- Daha önce kapatılan belde belediyelerinin yeniden açılması ve yeni belediye ihdasını ihtiyaçlar doğrultusunda değerlendireceğiz.
- İl Özel İdareleri'nin durumunu kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması çerçevesinde ele alacağız.
- Türkiye Belediyeler Birliği'ni yeniden yapılandırarak belediyeler arasında ayırım yapan, partizan ve hakkaniyetsiz uygulamalara son vereceğiz.
- Yerel yönetimlerin karar mekanizmalarına muhtarları, ilgili sivil toplum kuruluşlarını ve meslek odalarını dahil ederek katılımı artıracağız.
- Demokratik katılımı önceleyecek, kent konseylerini güçlendirecek, kurulmamış kent konseylerinin ivedilikle kurulmasını zorunlu hale getireceğiz.
- Yerel yönetim mekanizmalarına nitelikli katılımın sağlanabilmesi için yerel yönetimlerde fırsat eşitliği birimleri kuracağız.
- Yerel yönetimlerin verilerini topluma açmasını sağlayacak, bu verilerin üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve meslek odaları tarafından yerel çözümlerin geliştirilmesinde kullanılmasına imkân tanıyacağız.
- Yerel yönetim hizmet standartlarını oluşturarak karar ve iş süreçlerini şeffaf, anlaşılır ve takip edilebilir hale getireceğiz.
- Meclis toplantıları, imar planı değişiklikleri, kaynak kullanımları, borçlanma, ihale ve satın alma kararları ile denetim raporlarına ilişkin hususları kamuoyu tarafından canlı yayın dahil şeffaf ve anlaşılır bir şekilde izlenebilir hale getireceğiz.
- Belirli nitelikteki projelerde e-devlet oylamaları (halk oylaması) yapacağız.
- Belirli miktarları aşan ihale ve ödemelerde belediye başkanlarına imza sorumluluğu getirecek, belediye başkanlarının bu konuda uzun süreli hastalık durumu hariç yetki devri yapamamasını sağlayacağız.
- Belediye başkan ve yardımcılarının birinci ve ikinci derece kan ve sıhrî akrabalarının, özel kalem müdürlüğü, müşavirlik, danışmanlık görevlerine getirilmesini yasaklayacağız.
- Belediyelerin büyük ölçekli projelerinin iç ve dış finansmanı ile ilgili objektif kriterler belirleyecek, merkezi yönetimin belediyelerin finansmana erişimini geciktiren veya engelleyen onay yetkisinin kullanımında süre şartı getireceğiz.

- Yerel yönetimlerin kurdukları şirketler ve iştirakleri görev, fonksiyon, ihtiyaç, etkinlik, verimlilik ve kamu ihale yasasına uymak gibi kriterlere göre kapsamlı bir değerlendirmeye tabi tutacağız.
- Ulaşım Koordinasyon Merkezi (UKOME) üyelerini ulaşım ile ilgili kurumları içerecek ve temsil ağırlığı büyükşehir belediyelerinde olacak şekilde yeniden belirleyeceğiz.
- Yerel yönetimlerde etkin bir iç denetim ve Sayıştay denetimini hayata geçirecek, denetim bulgularının yerine getirilip getirilmediğini titizlikle takip edeceğiz.

Liyakate Dayalı Kamu Personel Yönetimi ve Kamuda Bürokrasinin Azaltılması

- 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nu sadeleştirerek günümüz koşullarına uygun hale getireceğiz.
- Devlet Personel Başkanlığı kuracağız.
- Kamu görevine alınmada her aşamada liyakat ve eşitlik ilkelerini hâkim kılacak, şeffaflığı sağlayacağız.
- Mülakat uygulamalarına son verecek, yazılı sınavda en yüksek puan alandan başlamak üzere personel alımı yapılmasını sağlayacak, işin niteliği gereği sözlü mülakat yapılmasının zorunlu olduğu istisnai halleri kanunla düzenleyecek, sözlü sınavlarda adaylara yöneltilecek soruların kura usulüyle belirlenmesini, sözlü sınav ve mülakatların kayda alınmasını temin edeceğiz.
- KPSS sınavlarının sayısını artıracak ve sınavlardan ücret almayacağız.
- Merkez Bankası, TÜİK ve Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlara atanacak Başkanların atanmadan önce Plan ve Bütçe Komisyonu'nda kamuoyuna açık bir oturumda dinlenilmesini sağlayacağız.
- Düzenleyici ve denetleyici kurumların ve kamu bankalarının üst yönetimine yapılacak atamalarda eğitim, sektör tecrübesi gibi kriterleri sıkılaştıracak ve titizlikle uygulanmasını sağlayacağız.
- Kamuda kariyer sistemine dayalı çağdaş bir insan kaynakları yönetimine geçecek, her kurumun nitelikli "meslek elemanı" ihtiyacını kendi içinden karşılaması ilkesini getirecek, meslek memurluklarına atanmada kurumlar arası nakil işlemi uygulamalarına son vereceğiz.
- Kamu hizmetinde yükselmede objektif kriterlere dayanan ehliyet, liyakat, performans ve kıdem dışında bir ölçüt kabul etmeyecek, fırsat eşitliğini mutlak surette sağlayacağız.

- Kamu görevlilerini tanımlanan yetki alanlarında, hesap verebilirlik ilkesi uyarınca sorumlu tutacak, bu doğrultuda kamu personelinin dokunulmazlıklarını kaldıracağız.
- 2531 sayılı Kamu Görevlerinden Ayrılanların Yapamayacakları İşler Hakkında Kanun kapsamında öngörülen yasaklara uyulmasını yakından takip edecek, öngörülen müeyyideleri titizlikle uygulayacağız.
- Üst düzey görevlere atanan kadın yöneticilerin sayısını arttıracacağız.
- Kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerin vekil ya da taşeronlar eliyle yürütülmesine izin vermeyeceğiz.
- Kamu çalışanları arasında ücret ve maaş adaletini sağlayacağız.
- Aile birliğinin korunması ilkesini gözeterek tüm eş durumundan atama taleplerini en kısa zamanda gerçekleştireceğiz.
- Avrupa Sosyal Şartı'nda yer alan istisnalar dışında kamu görevlilerinin sendikal hak ve özgürlüklerinin önündeki tüm engelleri kaldıracağız.
- E-Devlet hizmet ağını genişleterek kamu hizmetlerinde kâğıt, mühür ve imzayı azaltacak, bu kapsamda, kişilerin kurumlar ve diğer taraflarla ev kiralama, ikinci el alışveriş gibi ticari borç/alacak ilişkisinde e-devlet üzerinden serbest sözleşme düzenleyebilmesinin önünü açacağız.
- Büyük Veri Hamlesi sayesinde kişisel mahremiyet çerçevesinde ve bireyin iznine bağlı olarak, kamu kuruluşlarının diploma, vesikalık fotoğraf, ikamet ve benzeri verileri birbirleriyle paylaşmalarını ve mükerrer taleplerde bulunmamalarını sağlayacağız.
- Kamuda izin, lisans ve benzeri başvuruların durumunun ve tahmini tamamlanma süresinin dijital platformlar üzerinden takip edilmesini sağlayacağız.

III

YOLSUZLUKLA MÜCADELE, ŞEFFAFLIK ve DENETİM

Yolsuzlukla Mücadele

Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı

Kamu İhale Kanunu

Şeffaflık

Denetim ve Sayıştay

Siyasi Etik Yasası

Yolsuzlukla Mücadele

- Sivil toplumun da destek ve katkısıyla “Yolsuzlukla Mücadele Strateji ve Eylem Planı” hazırlayacak ve kararlılıkla uygulayacağız.
- Yolsuzlukla mücadelede idari, yargı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi denetimini etkinleştireceğiz.
- TBMM’de “Yolsuzlukları Araştırma Komisyonu” kuracağız.
- Yolsuzlukla mücadele mevzuatını, Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu’nun (GRECO) tavsiye kararlarıyla tam uyumlu hale getireceğiz.
- OECD Rüşvetle Mücadele Çalışma Grubu’nun yurt dışı merkezli kişi ve kuruluşlardan gelen rüşvetle mücadele, ihbarcılarının korunması ve kovuşturma bağımsızlığı konularında tespit ettiği eksiklikleri ivedilikle gidereceğiz.
- Rüşvet ve yolsuzluk suçlarında yargı süreçlerini hızlandıracak, cezaları artıracak, zaman aşımını kaldıracak, bu suçların af kapsamına alınmamasını sağlayacağız.
- 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu’nda değişiklik yaparak kaynağı açıklanamayan gelir ve servet artışlarının cezalarını artıracak ve tavizsiz bir şekilde uygulayacağız.
- Uluslararası Yolsuzluk Sözleşmesi başta olmak üzere tüm uluslararası mekanizmaları kullanarak yolsuzluktan elde edilen ve yurtdışına kaçırılan gelirleri ülkemize geri getirecek, bu çerçevede, AB Müktesebatına uyum çalışmaları kapsamında da öngörülen “Malvarlıklarının Geri Alınması Ofisi”ni kuracağız.
- TMSF kapsamına alınan kuruluşlara atanan kayyımların yürüttüğü satış, yatırım ve benzeri finansal işlemleri denetime tabi tutacağız.
- TMSF ve diğer kamu kurumlarından ihalesiz varlık satışını yasaklayacak, Fon Kurulu Üyelerinin aldıkları kararlarla ilgili sınırsız sorumsuzluk durumunu kaldıracaktır.
- Siyaset, kamu meslek örgütleri ve kamu imtiyazı elde etmiş sivil toplum yöneticilerini de kapsayacak şekilde mal beyannamesi uygulamasının yaygınlaştırılmasını ve etkin bir biçimde denetlenmesini sağlayacağız.
- 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu’nun 21/b maddesi kapsamında “Pazarlık Usulü” ile yapılanlar başta olmak üzere tüm ihaleleri gözden geçirecek, tespit edilen usulsüzlük ve yolsuzlukların takipçisi olacağız.
- Yolsuzluklara yönelik denetimin etkinliğini arttırmak için ulusal denetim standartları belirleyeceğiz.

Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı

- Terörizmin finansmanı, rüşvet, yolsuzluk, insan kaçakçılığı, uyuşturucu ticareti ve tüm diğer kara para yaratan gelir kaynaklarıyla etkili mücadeleyi temel öncelik olarak esas alacak, Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı'nın (MASAK) mali kaynakları ile personel ve bilişim alt yapısını güçlendirecek, çalışmalarında idari özerkliğe sahip olmasını sağlayacağız.
- MASAK'ta görevli uzmanların güvencelerini artıracacağız.
- MASAK'ın zamanında ve yeterli düzeyde dijital verilere ulaşmasının önündeki idari engelleri ve birimler arası bilgi akışını engelleyen düzenlemeleri kaldıracacağız.
- Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu'nun yapısını güçlendirecek, Kurulu daha etkili konuma getireceğiz.
- 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun, 6415 Sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun, 7262 Sayılı Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Önlenmesine İlişkin Kanun ve ilgili mevzuatı güncelleyeceğiz.
- Suç gelirlerinin ve teröre finans sağlayan fonların belirlenip, ayrıştırılarak el konulması ve müsadere edilmesine yönelik düzenlemeleri güncelleyerek, 5549 sayılı Kanun ve 6415 sayılı Kanun'da öngörülen idari tedbir düzenlemeleriyle entegre edeceğiz.
- MASAK'la kolluk ve savcılık birimleri arasında görev ve sorumlulukları sarıh bir şekilde yeniden düzenleyeceğiz.
- Döviz büroları, ödeme kuruluşları, kıymetli taşlar ve maden ticareti ile gayrimenkul alım-satımının Mali Eylem Görev Gücü (FATF) standartlarının etrafından dolanılması amacıyla kullanılmasını engelleyecek, FATF standartlarına tam uyum sağlayacak ve ülkemizi "gri liste"den çıkaracağız.
- Uluslararası kuruluşlar tarafından kabul edilmiş vergi cennetleri listesini ve kara paranın aklanması bakımından riskli ülkeler listesini acilen yayımlayacağız.
- Offshore hesaplara fon transferlerini etkin biçimde takip edecek, "Vergi Konularında İdari Yardımlaşma Sözleşmesine Taraf Olan Ülkelerle" yakın işbirliği mekanizmaları oluşturacağız.
- Vergi affı ve varlık barışlarının kara para aklanması aracı olarak kullanılmasını engelleyeceğiz.

Kamu İhale Kanunu

- 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu’nu Avrupa Birliği normlarına uygun olarak yeniden düzenleyeceğiz.
- İhale mevzuatını oluştururken su, enerji, posta ve ulaştırma gibi iktisadi kamu hizmetleri sektörlerinin özelliklerini dikkate alacağız.
- Kamu alımları ve ihalelerde rekabeti ortadan kaldıran, ihaleyi istisna, keyfiliği kural haline getiren, yolsuzluk kapısını açık tutan istisna ve muafiyet hükümlerini kaldıracağız.
- Kamu ihale kanununda yapılacak değişikliklerin TBMM’de salt çoğunlukla yapılmasını sağlayacağız.
- Kamu İhale Kurulu ve Kurumu’nu yeniden yapılandıracak, Kurul üye sayısını azaltacak ve Kurul’un esas olarak mevzuatın geliştirilmesine ve idare ile yüklenicinin sorunlarının çözümüne odaklanmasını sağlayacağız.
- Yüklenicilerin daha önce yaptıkları işler, sermaye yapıları, makine ve ekipman parkları, işi zamanında bitirme yeteneği ve benzeri hususları kapsayan bir “merkezi değerlendirme kütüğü” oluşturacak, bu sistemden tüm kamu kurumlarının yararlanmasını sağlayacağız.
- Devletin mal ve gayrimenkul satışlarında 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu kapsamında suistimale yol açan uygulamalara son vereceğiz.
- İhaleye fesat karıştırma ve ilgili suçlarda “zaman aşımı süresini” yeniden ele alacağız.

Şeffaflık

- Bilgi Edinme Kanunu’nu şeffaflığı artıracak şekilde yeniden düzenleyeceğiz.
- Bilgi edinme, hak arama, müracaat ve şikayette bulunmanın usul ve esasları, idarenin tazmin sorumluluğu, yönetsel işlemlerde görev, yetki ve zamanaşımı gibi hususları düzenlemek üzere “Genel İdari Usul Kanunu” çıkaracağız.
- Bilgi edinme hakkını ihlal eden kamu görevlilerinin disiplin, ceza ve tazminat sorumluluğunu artıracacağız.
- İş süreçlerinin basitleştirilerek, açık ve net olarak kurumların web sitelerinde yayınlanmasını sağlayacağız.
- Lisans, ruhsat, izin ve benzeri idari işlemlerle ilgili belirlenen sürelerin geçilmesi durumunda yetkililerin açıklama yapmasını zorunlu kılacak, olumsuz sonuçlanan işlemlerin gerekçelerinin vatandaşlara yazılı bildirilmesini temin edeceğiz.

- Dijital bir platform oluşturarak bu platform üzerinden kamu verilerinin kullanıcı dostu şekilde izlenebilmesini sağlayacağız.
- Bilgi edinme ve etik kurullarında sivil toplumun yüksek düzeyde temsil edilmesini sağlayacağız.
- Devlet sırrı ve ticari sır kavramlarını Meclis'in ve Sayıştay'ın bilgi edinme ve denetim yetkilerini engellemeyecek şekilde yeniden tanımlayacağız.
- Düzenleyici kurumların kurul kararlarının şeffaf biçimde kamuoyuyla paylaşılmasını sağlayacağız.
- Tüm kamu kurum ve kuruluşlarının Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun mali saydamlık, hesap verebilirlik, iç kontrol ve denetim gibi alanlarına ilişkin hükümlerine tabi olmasını sağlayacağız.
- Kamu Özel İşbirliği projelerinden kaynaklanan garanti ve diğer koşullu yükümlülüklerin kamu mali istatistiklerinde anlaşılabilir biçimde yer almasını sağlayacağız.
- Ulusal istatistiklerde yaşanan veri kalitesi sorunlarının sağlıklı bir biçimde doğru ve eksiksiz olarak hızla tespitini sağlayacağız.

Denetim ve Sayıştay

- Sayıştay Anayasa'da bir yüksek mahkeme olarak düzenleyeceğiz
- Sayıştay üyelerinin tamamının Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından üçte iki nitelikli çoğunlukla seçilmesini sağlayacağız.
- Sayıştay denetiminin kapsamını, kamu kaynağı kullanan tüm kurum ve kuruluşları içerecek şekilde, genişleteceğiz.
- Sayıştay raporlarının tamamının Kesin Hesap Komisyonu'na sunulmasını ve raporlar ile denetim sonuçlarının kamuoyu ile paylaşılmasını sağlayacağız.
- Sayıştay Başkanlığı tarafından tespit edilen kamu zararları ve bunlar hakkındaki suç duyurularıyla ilgili keyfiliğe son vereceğiz.
- Sayıştay'ın performans denetimini etkin kılacağız.

Siyasi Etik Yasası

- Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin, Bakanların, siyasi parti genel merkez yöneticilerinin, il başkanlarının, belediye başkanlarının ve belediye meclis üyelerinin, görevlerini yerine getirirken uymaları gereken siyasi etik ilkelerinin düzenlenmesi amacıyla Siyasi Etik Kanunu'nu çıkaracağız:
- Etik davranış ilkelerini, görevleri ile bağdaşmayan işleri, mal bildiriminde bulunulmasını, çıkar çatışmalarına ilişkin çeşitli durumlarda beyan yükümlülüğünü, hediye alma yasağını ve etkili bir denetim ve yaptırım sistemi hususlarını Avrupa Birliği Müktesebatı ve ilkeleri ile Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu (GRECO)'nun Tavsiye Kararları ışığında düzenleyeceğiz.
- Kanun kapsamındaki kişilerin; görev, unvan ve yetkilerini kullanarak kendileri, yakınları veya üçüncü kişiler lehine etik dışı aracılıkta bulunmalarını; akraba, eş, dost veya diğer tanıdıklarını kayırmalarını, herhangi bir nedenle ayrımcılık yapmalarını engelleyeceğiz.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin görevleri ile bağdaşmayan işleri açıkça düzenleyerek, yasak kapsamında olmayan diğer işlerden edindikleri gelirlere de beyan yükümlülüğü getireceğiz.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin; yürütme organının teklif, inha, atama ya da onamasına bağlı resmi veya özel işlerde görev alamamasına ilişkin düzenlemelerin uygulanmasını titizlikle takip edeceğiz.
- Kanun kapsamındaki kişilerin mal beyanlarını yenileme süresini kısaltarak, 2 yılda bir mal beyanı vermelerini sağlayacağız.
- Mal beyanında bulunma yükümlülüğünün kapsamını genişletecek, kişilerin görevleri ile ilgili çıkar çatışması oluşturan ya da oluşturabilecek durumlar ile kendilerine sunulan imkânları, bu imkânların kullanım alanlarını ve milletvekilliği göreviyle bağdaşan işlerini de ilgili makama bildirmelerini sağlayacağız.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin, bakanların davranışlarında kamu yararını gözetmesini, kişisel çıkarla kamu yararının çatışmasından kaçınmasını sağlayacağız.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin ve bakanların katıldıkları toplantılarda konuşma ve katılımlarına karşılık ücret veya bağış aldıkları durumlarda belirli bir miktarı aşan meblağlar için beyan yükümlülüğü getireceğiz.
- Hediye kabul etme yasağına ilişkin istisnaları yönetmelikle açıkça belirleyeceğiz.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde grubu bulanan siyasi partiler bünyesinde siyasi etik kurulları oluşturulmasını düzenleyeceğiz.

- Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde Siyasi Etik Komisyonu kuracağız.
- Komisyon tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve bakanlar hakkında etik ilkelere aykırı davrandığının tespit edilmesi halinde; uyarma, kınama, idari para cezası ya da Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni temsil edecek heyetlerde süreli olarak görev alamama kararları verilebilmesini sağlayacağız.
- Üyelikle bağdaşmayan herhangi bir hizmeti veya görevi sürdürmekte ısrar eden üyeler hakkında Genel Kurul tarafından üyeliğin düşürülebilmesini düzenleyeceğiz.

IV

EKONOMİ, FİNANS ve İSTİHDAM

Temel Ekonomik Hedefler

Ekonomi Kurumlarının Güçlendirilmesi ve Yeniden Yapılandırılması

Merkez Bankası Bağımsızlığının Teminat Altına Alınması

Para Politikası

Kamuda İsrarla Mücadele

Bütçe ve Kamu Harcamaları

KİT'ler ve Diğer Kamu

Vergi

Kamu-Özel İşbirliği Projeleri

Finans Sektörü Politikaları

İstihdam ve İşsizlikle Mücadele Politikaları

Temel Ekonomik Hedefler

- Yeşil dönüşümü ve dijital devrimi merkezine alan sürdürülebilir ve kapsayıcı bir kalkınma stratejisiyle ve yatırım, istihdam, verimlilik ve teknoloji eksenli bir dönüşümle Türkiye'yi "Orta Gelir Tuzağı"ndan kurtarıp "Yüksek Gelirli Ülkeler" arasında sağlam ve kalıcı bir konuma getireceğiz.
- Ekonomik dengeleri tahkim edecek, makroekonomik ve finansal istikrarı tesis edecek tutarlı ve akılcı politikaları güçlü bir program çerçevesinde uygulayacağız.
- Enflasyonu iki yıl içinde düşük tek haneye kalıcı bir biçimde indireceğiz.
- Türk lirasına yeniden itibar ve istikrar kazandıracacağız.
- Ortalama büyüme hızının yüzde 5'in üzerinde gerçekleşmesini sağlayacağız.
- Beş yılın sonunda dolar cinsinden kişi başına milli gelirimizi en az iki katına çıkaracağız.
- Beş yılda en az 5 milyon ilave, nitelikli ve insan onuruna yaraşır gelir sağlayan iş imkanı oluşturacak, işsizliği tek haneye indireceğiz.
- 2018 sonrasında yeniden gündeme gelen aşırı yoksulluğu sıfırlayacağız.
- Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi sonrası dönemdeki haksız gelir ve servet transferi ile rant devşirmeye dayalı politikalara son verecek, gelirin bireyler, haneler ve bölgeler arasında adil ve dengeli dağılımını sağlayacağız.
- Son yıllarda ciddi biçimde kötüleşen kamu mali dengelerini kontrol altına alacak, borç ve faiz yükünün sürdürülebilir seviyelerde tutulmasını sağlayacağız.
- Beş yılın sonunda yıllık ihracatı 600 milyar dolar seviyesine, ihracatın kilogram değerini 2 doların üzerine, yüksek teknoloji ürünleri ihracatının payını ise iki katına çıkartacağız.
- Verimlilik, yüksek katma değer ve rekabetçiliğe dayalı sektörel politikalarımızla üretim yapısını ithalata bağımlı olmaktan kurtaracak ve ekonomimizi sürdürülebilir bir dış denge yapısına kavuşturacağız.
- Uluslararası döviz rezervlerini güçlendireceğiz.
- Türkiye'yi yeniden "Yatırım Yapılabilir Ülke" kredi notuna kavuşturacağız.

Ekonomi Kurumlarının Güçlendirilmesi ve Yeniden Yapılandırılması

- Cumhurbaşkanına bağlı, liyakatli ve deneyimli denetim personeli ve uzmanlardan oluşan “Durum ve Hasar Tespit Komitesi’ni” oluşturacak, Komiteyi kurumlardan veri ve bilgi temini noktasında tam yetkiyle donatacağız.
- Ekonomik ve Sosyal Konsey’in kapsamını daha katılımcı hale getirecek, Konseyi ekonomik istikrar, kaynak tahsisinde etkinlik, verimlilik, rekabet gücünün artırılması, yoksulluk ve gelir dağılımında eşitsizlik gibi ekonomik ve sosyal sektörleri çapraz kesen konularda farklı kesimlerin politika önerilerinin değerlendirildiği, uzlaşma ve diyalogun sağlandığı bir platform olarak işlevsel hale getireceğiz.
- Başlangıçta Cumhurbaşkanına, Güçlendirilmiş Parlamenter Sisteme geçildiğinde ise Başbakan’a doğrudan bağlı Strateji ve Planlama Teşkilatı’nı kuracağız.
- Hazine’yi Maliye Bakanlığı’ndan ayırarak ayrı bir Bakanlık şeklinde yeniden yapılandıracağız.
- Türkiye Varlık Fonu’nu kapatacağız.
- Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’nu asli fonksiyonuna geri döndüreceğiz.
- Türkiye İstatistik Kurumu yasasını yeniden düzenleyerek;
  - Başkanın Bakanlar Kurulu Kararıyla, Başkan Yardımcılarının ise Başkanın teklifi üzerine üçlü kararname ile atanmasını sağlayacağız.
  - Süre tamamlanmadan görevden almaya izin veren halleri açıkça belirleyecek, Başkan ve Başkan Yardımcılarının TÜİK Kanunu dışındaki bir düzenlemeye dayalı olarak görevden alınamamasını temin edeceğiz.
  - TÜİK istatistiklerinin akademisyen ve uzmanlardan oluşan komisyonlar tarafından düzenli biçimde kalite ve güvenilirlik testine tabi tutulmasını zorunlu hale getireceğiz.

Merkez Bankası Bağımsızlığının Teminat Altına Alınması

- Merkez Bankası kanununda temel görevleri, araç bağımsızlığını ve üst düzey atamaları ilgilendiren değişikliklerin TBMM’de nitelikli çoğunlukla yapılabilmesini sağlayacak mevzuat düzenlemesini gerçekleştireceğiz.
- Başkan ve üst düzey yönetimin atanma süreçlerini ehliyet, liyakat, şeffaflık ve hesap verebilirliği esas alan bir zeminde yeniden tasarlayacağız.
- Başkan, Başkan Yardımcıları ve Para Politikası Kurulu üyelerini beş yıllık süre için atayacağız.
- Başkanın Bakanlar Kurulu Kararıyla, Başkan Yardımlarının ise Başkanın teklifi üzerine üçlü kararname ile atanmasını sağlayacağız.
- Başkan ve Para Politikası Kurulu üyelerine en fazla iki defa atanma sınırı getireceğiz.
- Başkan, Başkan Yardımcısı ve Kurul üyelerinin TCMB Kanunu dışındaki bir düzenlemeye dayalı olarak görevden alınamamasını temin edeceğiz.
- Banka Meclisi üyelerinin belirlenmesinde; finans, sanayi, ticaret ve tarım sektörlerindeki tecrübe ve birikimleri arasında dengeyi gözeticeğiz.
- Merkez Bankası’nın TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu oturumlarına düzenli olarak yılda iki defa katılımını sağlayacak, basına da açık olacak olan sunumların naklen yayınlanmasını temin edeceğiz.
- Enflasyon hedefinin tutturulamaması durumunda Bankanın TBMM Plan ve Bütçe Komisyonuna özel gündemle bilgi vermesini sağlayacağız.
- Merkez Bankası bağımsızlığına müdahaleye ve yetki-sorumluluk çatışmasına yol açan, hiçbir işlevselliği bulunmayan Fiyat İstikrarı Komitesi’ni kaldıracağız.
- Finansal istikrarın makro düzeyde daha etkin bir şekilde gözetilebilmesi amacıyla Finansal İstikrar Komitesinin kurumsal yapısını güçlendirecek, Komite’nin düzenli toplanmasını temin edecek, kararların detaylı biçimde kamuoyuna açıklanmasını sağlayacağız.
- TCMB’nin merkezi başkent Ankara’dadır. Bankanın İstanbul’daki birimlerinin Ankara’ya taşınma sürecini mümkün olan en kısa sürede sağlayacağız.
- Banka Kanununa aykırı biçimde Ankara dışına taşınma işlemlerini ve bu işlemler sonrasında uğranılan kamu zararını idari ve hukuki denetime tabi tutacak ve zararları ilgililerine rücu edeceğiz.

- Merkez Bankası rezervlerinin şeffaf olmayan bir biçimde ve dolambaçlı yollarla satışına ilişkin işlemleri idari ve hukuki denetime tabi tutacak, tespit edilen hata, usulsüzlük, yolsuzluk ve kamu zararının sonuna kadar takipçisi olacağız.

Para Politikası

- Merkez Bankası'na fiyat ve finansal istikrarı sağlama dışında sorumluluklar yüklemeyeceğiz.
- TCMB'nin asli görevini yerine getirebilmesi için para politikası araçlarını fiyat istikrarı doğrultusunda bağımsız, şeffaf ve öngörülebilir bir şekilde kullanabilmesini temin edeceğiz.
- TCMB ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) arasındaki koordinasyonu daha da güçlendirecek, para ve kredi politikalarının daha uyumlu bir biçimde yürütülmesini sağlayacağız.
- Makro ihtiyati tedbirlerin asli işlevi doğrultusunda mevcut riskleri azaltmaya ve risk birikimini önlemeye odaklanmasını sağlayacağız.
- Enflasyonla mücadeleyi desteklemek için maliye politikasının bileşimi, yönetilen fiyatlar, üretim yapısı, tarım, ticaret, rekabet ve verimlilik gibi alanlarda gerekli yapısal düzenlemeleri hayata geçireceğiz.
- TCMB'nin Hazine ile doğrudan veya dolaylı finansman ilişkisi kurduğu kar ve yedek akçe dağıtımı, açık piyasa işlemleri, menkul değerler cüzdanı, cari hesap ilişkisini TCMB yasasında açıkça düzenleyecek, bu suretle Hazine'ye doğrudan kaynak aktarımı suretiyle parasal genişlemeye yol açılmasını önleyeceğiz.
- Özel sektöre kredi temini yoluyla kaynak tahsisine doğrudan müdahale edilmesine ve bankaların bilançolarının kompozisyonuna mikro düzeyde müdahale edilmesine yönelik uygulamalara son vereceğiz.
- Dalgalı kur sistemine aykırı uygulamalara son verecek, kambiyo rejimine ilişkin düzenlemeleri para politikasının esneklik ve etkinliğini artıracak şekilde gözden geçireceğiz.
- Uluslararası döviz rezervlerini güçlendirecek, rezervlerin kullanımında keyfiliği giderecek, rezerv yönetiminin şeffaf ve hesap verebilir bir çerçevede yürütülmesini sağlayacağız.
- Her ne şekilde olursa olsun, rezerv satışlarının en geç on beş günlük periyotlarla kamuoyuna açıklanmasını sağlayacak, altı ayda bir kapsamlı rezerv yönetimi raporu hazırlayacağız.
- İktidara gelir gelmez yeni Kur Korumalı Mevduat hesabı açılmasını durduracak, mevcut hesapları vade sonlarında kapatacağız.

Kamuda İsrafla Mücadele

- İktidara gelir gelmez kamuda israfa son verecek kapsamlı bir program uygulayacağız.
- İtibar gerekçesine sığınarak gerçekleştirilen tüm gereksiz harcamalara son vereceğiz.
- Temsil ve ağırlama harcamalarını en az yarı yarıya azaltacağız.
- Cumhurbaşkanlığı'nı Çankaya Köşküne taşıyacağız.
- Cumhurbaşkanlığı'nın kullanımındaki saray, köşk ve yalıları halkın kullanımına açacağız.
- Cumhurbaşkanlığı'nın kullanımındaki uçak sayısını azaltacağız.
- Kamu görevlilerinin birden fazla yerden ilave gelir elde etmesini engelleyeceğiz.
- Kamuda makam odaları için standart belirleyerek gösterişin önüne geçeceğiz.
- Yeni kamu binası yapılmasını, tefrişat alımını durduracağız.
- İhtiyaç dışı kamu binalarının satışını gerçekleştireceğiz.
- Kamuda araç tahsisini çok az sayıdaki görevlerle sınırlı tutacağız.
- Çakarlı araç kullanımını sadece Ambulans ve Güvenlik araçlarıyla sınırlayacağız.
- Yeni hizmet binası ve araç kiralamasına son verecek, mevcut kiralamaları kademeli biçimde tasfiye edeceğiz.
- Kamu binalarında ışıklı tabelalara, Bakanlar başta olmak üzere yöneticilerin video görüntülerinin yayımına son vereceğiz.
- Yurtdışı teşkilatları yeniden yapılandıracak, gereksiz yurtdışı kadroları iptal edeceğiz.

Bütçe ve Kamu Harcamaları

- Mali disiplin anlayışını kalıcı hale getirmek ve öngörülebilirliği arttırmak amacıyla “Mali Kural” uygulamasını hayata geçireceğiz.
- TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu ile Sayıştay’ın mali kuralın izlenmesindeki rol ve etkinliğini artıracacağız.
- Kamu Mali Yönetim Reform Stratejisi hazırlayacağız.
- Tüm kamu harcamalarını gereklilik ve verimlilik açısından kapsamlı bir gözden geçirmeye tabi tutacak, önceliğini yitirmiş harcama programlarını tasfiye edeceğiz.
- Kaynakları “Kanal İstanbul” gibi rant projeleri için değil GAP, DAP, KOP ve DOKAP kapsamındaki başta olmak üzere tarımsal sulama projelerinde kullanacağız.
- Bütçe çalışmalarında doğa ve çevrenin korunmasına, dezavantajlı grupların gözetilmesine ve cinsiyete duyarlı bütçeleme anlayışına özen göstereceğiz.
- Toplumun en kırılgan kesimlerini gözeterek harcama önceliklerini yeniden belirleyeceğiz.
- Şeffaf olmayan bir biçimde özel kurallarla kamu harcaması yapılmasına son vereceğiz.
- Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin bütçeleri arasındaki ödenek aktarmalarının kanunla yapılmasını sağlayacağız.
- Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerin kendi bütçeleri içinde yapacakları aktarmaları aktarma yapılacak tertipteki ödeneğin belli bir oranıyla sınırlandıracağız.
- Personel giderleri tertiplerinden, aktarma yapılmış tertiplerden ve yedek ödenekten aktarma yapılmış tertiplerden diğer tertiplere aktarma yapılmasını engelleyeceğiz.
- Kamu garantilerinin kapsamı, gerekçeleri, süresi ve benzeri bilgiler ile bunların değişik senaryolar altında bütçe üzerindeki yükünü düzenli olarak kamuoyuyla paylaşacak, bütçeye ekli cetvel olarak TBMM’ye sunacağız.
- Kamu borçlanmasında ve kamu garantilerinde kur, faiz, likidite, re-finansman ve kredi risklerinin basiretli biçimde yönetimi için daha bağlayıcı ilke ve kurallar getireceğiz.
- Kamunun zorunlu haller dışında döviz cinsinden sözleşme yapmamasını sağlayacağız.

KİT'ler ve Diğer Kamu

- KİT yönetim reformunu gerçekleştireceğiz.
- İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD)'nin "Kamu İşletmeleri için Kurumsal Yönetim Rehberi"nin tüm Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile kamu işletmelerinin yönetim ve denetiminde esas alınmasını sağlayacağız.
- İşsizlik Sigortası Fonu'nun amacı dışında kullanılmasını önleyecek ve faaliyetlerinin daha şeffaf bir çerçevede yürütülmesini sağlayacağız.
- TOKİ'nin hesaplarının şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri doğrultusunda hazırlanmasını ve Sayıştay denetimine tabi tutulmasını sağlayacağız.
- Döner Sermaye uygulamasını daraltacağız.

Vergi

- "Saydam Mevzuat-Saydam Uygulama, Öngörülebilir Vergi Yüğü, Geniş Vergi Tabanı-Vergi Yüğünün Adil Dağılımı, Vergide Yeşil Dönüşüm, Ekonomik Etkinlik, Etkili ve Tarafsız Denetim" prensiplerine dayalı kapsamlı bir vergi reformu gerçekleştireceğiz.
- Vergi Konseyi'nin adını "Ulusal Vergi Konseyi" olarak değiştirecek, daha kapsayıcı ve etkin hale getireceğiz.
- Vergi sistemini yatırımı teşvik eden bir yapıya kavuşturacak, teşvikli yatırımlarda vergi indirimini daha yalın ve yönetilebilir hale getireceğiz.
- Vergi istisna ve muafiyetlerini gözden geçirerek en aza indireceğiz.
- Teşvik, istisna, muafiyet ve indirim yollarıyla tahsilinden vazgeçilen vergi tutarları yanında vazgeçmenin ekonomik ve sosyal gerekçeleri ile etkilerine ilişkin analizleri kapsayan Vergi Harcamaları Raporu'nu, Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifiyle birlikte TBMM'ye sunacağız.
- Beyana tabi gelir unsurlarının kapsamını genişletecek, böylece dolaylı vergilerin ağırlığını azaltan bir vergi yapısı tesis edeceğiz.
- Çalışanlar üzerindeki vergi ve sigorta prim yükünü indireceğiz.
- Ücretlilerin Gelir Vergisi Kanunu'nun 89'uncu maddesinde yer alan eğitim, sağlık harcamaları gibi indirim unsurlarını matrahlarından indirebilmelerine imkân sağlayacağız.
- Tarım sektöründe kullanılan mazottaki ÖTV yükünü kaldıracacağız.

- İşyeri kira ödemelerinde stopaj oranını sıfırlayacağız.
- İlk kez konut alımında tapu harcı almayacağız.
- Her türlü eğitim ve öğretim hizmetinden alınan KDV'yi indireceğiz.
- Ticaret ve üretim üzerinde yük oluşturan ve kayıtlı ekonomiyi cezalandırıcı niteliğe dönüşen işlem vergilerini azaltacağız.
- Emlak vergisinde, vergiye esas değer karmaşasına ve makul olmayan artışlara son vereceğiz.
- Değer artış payı ve imar rantlarına ilişkin diğer düzenlemeleri gözden geçirecek, kentsel rantları kapsamlı ve etkili bir biçimde vergilendireceğiz.
- Kripto varlıklar ve yeni gelişen dijital mecraların etkin bir şekilde vergilendirilmesini sağlayacağız.
- 2050 yılı Net Sıfır Karbon Emisyonu hedefimiz doğrultusunda yeşil vergileri öne çıkaran bir dönüşüm gerçekleştirecek, elde edilen gelirleri özel sektörün yeşil dönüşüm yatırımlarını desteklemede kullanacağız.
- Gelir ve kurumlar vergileri kanunlarında yeşil yatırım ve yeşil finansmanı teşvik edecek düzenlemeleri yapacak, yeşil yatırımlarda zarar mahsup süresini daha uzun, amortisman süresini ise daha kısa belirleyeceğiz.
- Motorlu taşıtların ilk iktisabında ödenen özel tüketim vergisini, yeşil vergi politikaları çerçevesinde yeniden düzenleyeceğiz.
- Vergi denetimini iş dünyası üzerinde siyasi baskı kurmanın bir aracı olmaktan çıkaracak, Gelir İdaresi'ni uygulamada özerk hale getirecek ve performans denetimine tabi olmasını sağlayacağız.
- Dijital muhasebe uygulamasını yaygınlaştıracak, vergi denetim ve inceleme işlemlerinin elektronik olarak yapılmasını sağlayacak, dijital vergi dairelerinin sayısını artıracaktır.
- Ekonomik ve teknik gerekçeleri olmayan vergi affı ile özellikle matrah artırımı ve varlık barışı uygulamalarına son vereceğiz.
- Vergi Cennetlerine yapılan ödemelerden stopaj alınması dâhil gerekli önlemleri alacağız.
- Kayıt dışılıkla etkin bir şekilde mücadele edecek, kayıt dışılığı OECD ortalamasının altına indirecek, bu mücadeleden elde edilecek kaynakları toplumun en kırılgan kesimlerini desteklemek için kullanacağız.
- İhtisas vergi dairesi sayısı ile çalışan sayısını artırmak ve dijital sistemlerden etkin yararlanmak suretiyle vergi iade sürecini hızlandırarak iş dünyası üzerindeki yükü azaltacağız.

Kamu-Özel İşbirliği Projeleri

- Mevcut Kamu-Özel İşbirliği (KÖİ) projelerinin tümünü teknik, idari, hukuki ve yasama denetimine tabi tutacağız.
- Bu projelerin fizibilite, ihale, ihale sonrası değişiklikler, uygulama, raporlama ve denetim aşamalarının tümünde yapılmış olan hata, usulsüzlük ve yolsuzlukları tespit edeceğiz.
- Usulsüzlük ve yolsuzluk tespit edilen projeler için ulusal ve uluslararası tüm hukuki yolları kullanacak, gerekirse tahkim süreçlerini işletecek, varsa kamuyu zarara uğratan yüklenici şirketler, bunların ortakları ve sorumlu şahıslarla ilgili yasal işlemleri başlatacak ve oluşan zararların ilgililerinden tahsilini sağlayacağız.
- Ticari sır gerekçesinin Meclis'in ve Sayıştay'ın KÖİ projelerine ilişkin bilgi edinme ve denetim yetkilerini engellememesini sağlayacak düzenlemeleri hayata geçireceğiz.
- Büyük ölçekli kamu yatırımları ve KÖİ uygulamalarını düzenleyen çerçeve bir mevzuat çıkartacağız.
- KÖİ sözleşmelerini Kamu İhale Kanunu kapsamına alacak, Avrupa Birliği'nin imtiyaz sözleşmelerinin ihale edilmesine ilişkin direktifine uyumlu hale getireceğiz.
- Hazine dışındaki kurumların KÖİ kapsamında devlet adına garanti vermesine izin vermeyeceğiz.
- KÖİ sözleşmelerinin teknik, ekonomik, çevresel ve sosyal fizibilite raporlarını kamuoyuyla paylaşacağız.
- Paranın Karşılığı Analizi (PKA) yapılmış olan projelere ilişkin bilgileri yayınlayacak, PKA yapılmamışlar için gerekli analizleri yaparak paylaşacağız.

Finans Sektörü Politikaları

- BDDK, SPK gibi finans sektöründeki düzenleyici ve denetleyici kurumların idari ve mali bağımsızlığını sağlayacağız.
- Finans sektöründeki düzenleyici ve denetleyici kurumların hesap verebilirliğini artıracak, bu kurumların TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'na yılda en az iki defa sunum yapmalarını sağlayacağız.
- TCMB'de olduğu gibi diğer düzenleyici kurumların kurul kararlarının da gerekçeleriyle birlikte şeffaf biçimde kamuoyuyla paylaşılmasını sağlayacağız.
- BDDK, SPK, TMSF ve Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu görev alanındaki düzenlemeleri gözden geçirecek, bir plan dahilinde uluslararası en iyi uygulamalar ile uyumlu hale getireceğiz.
- Finans sektöründe yönetim kurullarına yapılacak atamalarda uluslararası en iyi uygulamalara uygun olarak eğitim, sektör tecrübesi, akrabalık-yakınlık ilişkileri ve benzeri hususları daha sıkı hale getirecek ve uygulanmasını sağlayacağız.
- Türkiye Bankalar Birliği, Türkiye Katılım Bankaları Birliği, Finansal Kurumlar Birliği, Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği gibi kuruluşları siyasi etkiden arındırarak sektöre yönelik gelişim projelerine odaklanmalarını sağlayacağız.
- Dijital para, kripto varlıklar, Fintek'ler ve dijital ödeme sistemlerine ilişkin düzenleyici ve denetleyici mevzuatı ve kurumları net bir biçimde tanımlayacağız.
- Bankacılık ve finans sektöründe varlık kalitesinin tespitine ve değişik senaryolar altında stres testlerine ilişkin bir çalışma yapacak, bu çalışmanın sonuçlarına göre finans ve bankacılık sektörünün kırılganlığını ortadan kaldıracak tedbirleri hayata geçireceğiz.
- Finans sektöründe varlık kalitesiyle ilgili sorunların çözümünü konunun taraflarıyla diyalog içerisinde tutarlı, bütüncül, kötüye kullanım riskine sebebiyet vermeyen ve şeffaf bir biçimde gerçekleştireceğiz.
- Ziraat Bankası'nı çiftçinin, Halk bankasını esnaf ve KOBİ'lerin bankası yapacağız.
- Kamu bankalarının üst yönetimine atamalarda eğitim, finans sektörü tecrübesi, ehliyet ve liyakat kriterlerine titizlikle uyulmasını sağlayacağız.
- Kamu bankalarının kuruluş kanunlarında yer alan amaçlarla tutarlı olmayan alanlarda yoğunlaşmasını engelleyeceğiz.
- Kamu bankalarının sektör içinde adil rekabeti bozmalarını engelleyeceğiz.

- Kamu bankalarının işlemlerini kapsamlı bir inceleme ve denetime tabi tutacak, varsa usulsüzlük, yolsuzluk ve zararların sonuna kadar takipçisi olacağız.
- Kamunun sağladığı sübvansiyonlu krediler ile garanti verdiği kredilerin amacına uygun kullanımını yakından takip edip, denetleyeceğiz.
- Sermaye piyasasının gelişimini destekleyerek sermayenin tabana yayılmasını sağlayacak, uzun vadeli kaynakları özellikle sürdürülebilir kalkınma amaçlarının gerçekleştirilmesine dönük şirketlere yönlendireceğiz.
- Özkaynak kullanımını ve uzun vadeyi destekleyen sermaye piyasası araçlarından elde edilen gelirlere vergi avantajı sağlayacağız.
- Halka açılmayı teşvik eden vergisel düzenlemeleri çeşitlendireceğiz.
- Halka açılan şirketlerin pay senedi ihraçlarıyla ve bedelli sermaye artırımlarından sağlanan fonların Kurumsal Yönetim İlkelerinin de gerektirdiği gibi şeffaf, adil, sorumlu ve hesap verebilir bir şekilde ve özkaynak, borç yönetimi, yatırım, büyüme hedefleri doğrultusunda kullanımını sağlayacak ilke ve mekanizmaları hayata geçireceğiz.
- Halka açık şirketlere çalışanlarının ortak olmasını teşvik edecek düzenlemeleri yapacağız.
- Borsada işlem gören şirketlerin yönetim kurullarının kompozisyonunun ve kalitesinin iyileştirilmesini sağlayacağız.
- TMSF bünyesinde olan, yasal durumu uygun ve halka açılma kriterlerini sağlayan şirketleri halka arz edeceğiz.
- Kamunun kontrol ettiği şirketler ile kamu bankalarının hem daha etkin ve kurumsal normlarda yönetilebilmesi hem de sermayenin tabana yayılmasını sağlamak için halka arz uygulamalarından yararlanacağız.
- Kamu fonları ile kamunun katkı sağladığı fonlarda pay piyasası araçlarının daha fazla ağırlığının olmasını sağlayarak yatırım, üretim ve istihdamı destekleyeceğiz.
- Kamu yatırımlarının finansmanında sermaye piyasası araçlarından daha fazla yararlanacak, bu kapsamda yatırımları doğru değerlendirme, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerini güçlendireceğiz.
- KOBİ'lere fon sağlamak amacıyla, bu şirketlerin özel durumlarını da dikkate alarak Gelişen İşletmeler Pazarı'nı yeniden yapılandırarak ve bu pazarın etkinliğini arttırmak için gereken düzenlemeleri yapacağız.
- Halka açılmalarda küçük yatırımcının korunmasını ve sağlıklı/sağlam halka açılmaları temin etmek için şirketlerin uluslararası finansal raporlama standartlarına uygun raporlama

yapmalarına mali teşvik sağlanması, SPK ve borsa yükümlülüklerinin ölçek bazında farklılaştırılması gibi adımlar atacağız.

- Türkiye Ürün İhtisas Borsası'nın etkinliğini arttıracacağız.
- Değerleme ve derecelendirme raporlarının, düzenlenme ve finansal araçların halka arzında etkin kullanımı için yasal mevzuat geliştireceğiz.
- Performanslarını ve şeffaflıklarını artırmak suretiyle bireylerin tasarruflarını sermaye piyasalarında değerlendirmede yatırım fonları ve benzeri kurumsal yatırımcıları tercih etmelerini sağlayacağız.
- Finans piyasalarında çıkar çatışmalarının önüne geçilmesi, yatırımcılara şeffaf ve hesap verebilir bir yatırım süreci sağlanması amacıyla yatırım danışmanlığını kurumsal ve kurala bağlı bir çerçeveye oturtacağız.
- Borsa'da manipülasyon ve yolsuzluk iddialarına ilişkin ilgili kurumları da kapsayacak şekilde bir inceleme ve denetim başlatacak ve tespit edilen usulsüzlük ve yolsuzlukların takipçisi olacağız.
- Sermaye piyasasına güveni sarsan bilgi suiistimaline ve piyasa suçlarına karşı engelleyici yaptırımları içeren etkili yasal düzenlemeleri hayata geçireceğiz.
- Piyasa düzenini bozucu hareketlere daha hızlı bir şekilde müdahale edilmesini sağlamak, yanıltılan ve mağdur edilen yatırımcıların haklarını daha iyi korumak amacıyla finans mahkemeleri kuracağız.
- Finans sektöründe müşteri ve küçük yatırımcıları teknolojik dönüşüm sürecinin ortaya çıkardığı risklere karşı korumak amacıyla mevzuatı ve kurumsal yapılanmayı sürekli gözden geçirecek ve gerekli uyarlamaları gecikmeden gerçekleştireceğiz.
- Spekülatif ve saadet zinciri türü finans uygulamalarının yarattığı riskleri önleyici düzenlemeleri hayata geçireceğiz.
- Kitlemel fonlamayla ilgili uygulama sonuçlarını değerlendirecek, suiistimal ve yatırımcı mağduriyeti oluşmaması için uluslararası ve yerel örnekleri de dikkate alarak, eksik yasal düzenlemeleri tamamlayacağız.
- Kredi derecelendirme piyasasında yerel ve uluslararası ölçekte faaliyet gösteren kuruluş sayısını artırarak rekabetçi bir yapı oluşturacağız.
- BDDK tarafından düzenlemesi yapılan ölçeğe bağlı kredilerin SPK mevzuatına göre yetkilendirilmiş kuruluşlarca derecelendirilmesini sağlayacağız.

- İlgili tüm paydaşlarla istişare içerisinde kredi derecelendirme sisteminin aksayan yönlerini gidererek özellikle KOBİ'lerin finansmana erişimini kolaylaştıracağız.
- Kitlesel fonlama, melek yatırımcı ağları, sosyal girişimcilik, etki yatırımcılığı, girişim sermayeciliği, fonların fonu gibi yenilikçi finansman modellerini mali, hukuki ve idari teşvik ve kolaylıklarla güçlü bir biçimde destekleyeceğiz.
- Sermaye piyasalarını ve bankacılık sistemini, yeni girişimler, girişim sermayesi gibi özellikle teknoloji alanında fikri olan ve yatırımcı çekmek isteyen girişimcilere destek veren bir altyapıya kavuşturacağız.
- İş modellerindeki hızlı değişime uyum sağlamak açısından finansal sektör mevzuatının ilgili kurumlarca periyodik olarak gözden geçirilmesini ve sonuçlarının kamuya açıklanmasını sağlayacağız.
- Girişimi destekleyen finansal araçların çeşitlendirilmesini ve sermaye piyasalarıyla entegre ürünlerin etkinleştirilmesini destekleyeceğiz.
- KOSGEB, TÜBİTAK, Teknokentler ve SPK ortak çalışmasıyla Girişim Sermayesi modelinde şirket kuruluşlarına destek olacağız.
- Yatırım yapılacak girişim sermayesi şirketleriyle ilgili temel yönetim ve denetim ilkelerini belirleyeceğiz.
- Melek yatırımcılık modelinde; kadın ve gençlerin projelerinin tanıtımı, değerlemesi ve izlenmesi, tarafların bir araya getirilmesi, profesyonel yönetim desteği verilmesi konusunda kurumsal yapıların oluşturulmasını sağlayacağız.
- Kredi Garanti Fonunu Yeni Girişim (Start-Up) ve Hızla Büyüyen (Scale-Up) şirketlerin gelişim süreçlerine destek verecek şekilde yeniden yapılandıracağız.
- Yeşil finansman, sürdürülebilirlik projeleri ve sosyal yatırımlar için finans sektörü uygulamalarının uluslararası mutabakat, standartlar ve çeşitlenmiş ürünlerle düzenlemesini ve denetlenmesini sağlayacağız.
- Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankasına yüksek teknoloji yatırımlarına, yeşil girişimlere, yeşil Ar-Ge faaliyetlerine ve yenilikçi girişimlere daha fazla ve öncelikli finansman sağlama konusunda performans kriterleri getirecek ve gerekli imkanı sağlayacağız.
- Uluslararası ölçekte faaliyet gösterecek, dijital tabanlı Uluslararası Yeşil Finansman Kalkınma Bankası'nın kuruluşuna öncülük edeceğiz.
- Küçük işletmelerin yurtdışı ödeme sistemleri ve kuruluşlarına erişiminin ve entegrasyonunun önünü açacağız.

- Fintek'leri ve dijital ödeme sistemlerini finans endüstrisi içinde yaygınlaştıracacağız.
- Gerekli altyapıyı oluşturarak tüm kesimlerin güvendiği ve karşılıklı olarak kullanabildiği dijital para, dijital çek ve dijital senet gibi uygulamaların yaygınlaşmasını sağlayacağız.
- Her türlü mal ve hizmetin alım satımında finansal dijital platformların kullanımını yaygınlaştıracak, kredi mekanizmalarında İş aleminden İş alemine, Tüketiciden İş alemine, Tüketiciden Tüketicieye gerçekleşecek kredi mekanizmalarının önünü açacağız.
- Finansal sektörün teknik değişim ve dönüşüm süreçlerinde gerekli bilimsel araştırmaları yapacak Finans Teknokentlerinin kuruluşunu teşvik edeceğiz.
- Finansal teknolojilerdeki gelişme ve dönüşümün kamu idari işlemleriyle uyumunun artırılmasını sağlayacağız.
- Genişleyen finansal teknoloji kullanımı neticesinde artan siber saldırılara karşı, siber güvenlik stratejisini kamu-özel işbirliğiyle geliştireceğiz.
- Fintek ihracatını destekleyeceğiz.
- Eğitim müfredatında finansal okuryazarlığa, tasarrufun önemine, tüketim kültürünün dönüşümüne yönelik derslere yer verecek, bu çalışmaları yaygınlaştıracak, çeşitlendirecek ve sürekli güncel tutacağız.
- Bireysel emeklilik sistemini, DASK uygulamasını, tarım sigortalarını, özel sağlık ve hayat sigortalarını daha yaygın hale getireceğiz.
- İnşaat merkezli bakış açısına son vererek İstanbul'u gerçek anlamda bir Finans Merkezi yapacağız.

İstihdam ve İşsizlikle Mücadele Politikaları

- Ekonomide güven ve istikrar ortamını tesis ederek, yatırım ortamını iyileştirerek sürdürülebilir büyümeyi ve insan onuruna yaraşır gelir sağlayan istihdam artışını destekleyeceğiz.
- Çok yönlü ve kapsayıcı işgücü ve mesleki eğitim politikaları uygulayarak işsizlikle ilgili yapısal sorunları çözüme kavuşturacağız.
- Dijital dönüşümle hız kazanan yeni iş ve istihdam modellerine uyum sağlayacak mevzuat değişikliklerini ve kurumsal yapıyı hayata geçireceğiz.
- İstihdamla ilgili düzenlemeleri gözden geçirecek kayıtlı istihdamın önündeki mali ve mali olmayan yükleri azaltacağız.
- Çok sayıda ve karmaşık olan istihdama yönelik vergi ve sosyal güvenlik prim teşviklerini sadeleştirerek uygulanmasını kolaylaştıracacağız.
- Girişimciliğin ve kendi hesabına çalışmanın desteklenmesi için sigortalılık ve şirket kurma konularında gerekli düzenlemeleri yapacak, şirket kurma ve kapatma ile hisse dağıtımını kolaylaştıracacağız.
- Yeni iş ve istihdam imkânlarının önünü açacak bir anlayışla hizmetler sektöründeki kısıtlamaları kaldıracacağız.
- Turizm, ulaştırma ve dağıtım, haberleşme, medya, oyun, e-spor ve emlak sektörlerinde yeni nesil iş modellerine yönelik özel destekler kurgulayacağız.
- Teknoloji girişimlerine kuruluş aşamasında ücretsiz internet bağlantısı ve bulut hizmetleri gibi destekler sağlayacak, bu girişimleri sonraki aşamalarda büyüme ve nitelikli istihdam artışına bağlı olarak vergi ve prim teşvikleriyle de destekleyeceğiz.
- Girişimcilerin ihtiyaç duydukları ortak kullanım tesislerinin sayısını ve niteliklerini artıracacağız.
- Yerinde istihdamı sağlayabilmek için yeşil dönüşümden etkilenmesi muhtemel bölgelerde katma değeri yüksek sektörlerde emek talebi yaratmaya yönelik teşvikler uygulayacağız.
- İŞKUR'un kurumsal yapısını ve işgücü politikalarını geleceğin mesleklerini önceleyen, dezavantajlı vatandaşların istihdam edilmelerini ve istihdamda kalmalarını gözetken, girişimciliği destekleyen bir yapıya kavuşturacağız.
- İŞKUR'un başta danışmanlık hizmetleri olmak üzere kurumsal kapasitesini güçlendireceğiz.
- İŞKUR'un özel sektörün mesleki eğitim ve beceri dönüşümü projelerine finansman desteği vermesini sağlayacağız.

- Ortaöğretim ve yükseköğretimden mezun olan herkesin İŞKUR'a kaydını yapıp, işe yerleşmelerini takip edecek, eğitim ve istihdam ilişkisini güçlendireceğiz.
- İş arama, eşleştirme ve işe yerleştirmelerde blokzincir ve yapay zeka gibi teknolojilerden yararlanacağız.
- Ülkemizde uygulanan istihdam programlarının etkinliğinin değerlendirilmesi amacıyla bağımsız bir mekanizma kuracağız.
- Gençlere yönelik kısa eğitim programları, stajlar, sertifikalar, uzaktan eğitimler, dijital eğitim mecraları ve ücretsiz dijital geliştirme atölyeleri gibi programlar geliştirecek ve destekleyeceğiz.
- Gençlerin çalışma hayatı ile erken yaşta tanışmasını sağlayacak iş modelleri geliştireceğiz.
- Özel proje, program, hibe destekleri ve eğitim programlarıyla gençlerimizin tarımsal üretim, kırsal turizm, ekolojik yenilikçilik gibi kırsal alanlardaki iş ve istihdam imkânlarından daha fazla yararlanmalarını sağlayacağız.
- Teknoloji geçmişi olmayan işsiz gençleri girişimciliğe, yazılım sektörüne, müşteri tecrübesi uzmanlığı gibi meslek gruplarına yönlendirerek genç işsizliği ve eksik-istihdam sorununu çözmek için yeni imkanlar oluşturacağız.
- İŞKUR aracılığı ile öğrencilere part-time çalışma imkânı sunacak güvenli iş imkânları için altyapı çalışmalarını başlatacağız.
- İstihdamda ve eğitimde yer almayan gençler başta olmak üzere yeni bir kariyer alanına yönelmek veya becerilerini geliştirmek isteyen gençleri eğitecek ve eğitim sonunda iş yönlendirmesi/eşleştirmesi yapacak "Garantili Yetenek Programları" başlatacağız.
- Kadınların iş gücüne daha aktif katılımını sağlamak amacıyla okul sonrası öğretmenli aktivite merkezleri ile kreşlerin sayısını yerel yönetimlerle işbirliği içinde mahalle düzeyinde artıracak, bu amaçla, yaşlı bakımına erişimi de iyileştireceğiz.
- Özellikle ev işlerinde güvencesiz ve kayıt dışı çalışan kadın ev işçilerinin İş Kanunu'na tabi olmasını sağlayacağız.
- Kadınların bilgi teknolojileri alanında eğitimini sağlayarak bu alanlarda istihdamını teşvik edeceğiz.
- Dezavantajlı grupların girişimciliğini artırmak için bu gruplara özgü girişimcilik eğitimleri düzenleyecek ve kendi işlerini kurmalarını girişim sermayesi, vergi, SGK primi ve kredi olanakları ile teşvik edeceğiz.

- Engelli vatandaşlarımız için korumalı istihdama ek olarak, istihdam et-eğit-sürdür ilkesinin uygulandığı ve engellilerin rekabetçi işgücü piyasası içinde yer almasını sağlayacak “destekli istihdam programı” başlatacak ve bu program kapsamında mesleki profillemeye, iş bulma, meslek yönlendirmesi ve meslek edindirme kursları gibi hizmetleri vereceğiz.
- Engelli bireylerin yetkinlikleri ve yapabilecekleri işlere ilişkin bilgileri de içeren bir veri tabanı oluşturarak yetkinliklerine uygun eğitim almalarını sağlayacak ve istihdam edilebilirliklerini artıracacağız.
- Engelli ve yaşlılar başta olmak üzere dezavantajlı tüm grupları dijital dönüşümün paydaşı yapacak, engelli bireylerin yazılım, kodlama, siber güvenlik, e-ticaret uzmanlığı, büyük veri yöneticiliği gibi kalifiye eleman olarak istihdamını sağlayacak projeler geliştireceğiz.
- İşsizlik Sigortası Fonu’na %2’lik işveren katkısının yarısını “Yarına Hazırlık Fonu’na” aktaracak, bu fon aracılığıyla işsiz kalma riski yüksek çalışanlara yönelik beceri kazandırma ve özellikle KOBİ’lerin çalışanlarına yönelik beceri geliştirme yatırımlarına finansman sağlayacağız.
- Ulusal Beceri Edindirme ve Geliştirme Eylem Planını uygulamaya koyacağız.
- Mesleki eğitimi; İşbaşı Eğitimi (işletmeler, yetişkinler-daha az beceri gerektiren işler), Mesleki Temel Beceri Eğitimi (Uygulamalı Bilimler Liseleri, özel kurslar), Kurumsal Yetkinlik Eğitimi (Tarım Liseleri, Teknoloji Liseleri, Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Fakülteleri) şeklinde yapılandıracağız.
- Mesleki eğitim müfredatını geleceğin meslekleri doğrultusunda güncelleyecek, öğrencilere farklı alanlarda da kullanabilecekleri taşınabilir yeni beceriler kazandıracacağız.
- Çalışanların ve işsizlerin beceri ve yeteneklerini ölçmeye ve geleceğin işlerine uygun hale getirmeye imkân verecek meslek-görev kesitleri ve benzeri yeni veri setleri oluşturacağız.
- Teknoloji ve girişimcilik temelli olarak şekillenen iş ve istihdam ortamına uyum kapasitesini artırmak için mesleki profilleri genişleteceğiz.
- Mesleki profillemeye blokzincir ve yapay zeka uygulamalarından yararlanacağız.
- İş bulma ümidini kaybetmiş veya uzun süredir işsiz olan bireylere yeni beceriler ve yetenekler kazandırarak istihdama geçmelerini sağlamayı amaçlayan “İkinci Şans Okulları” kuracağız.
- Teknoloji ve Bilişim Liseleri ile gençlerin yazılım, kodlama ve teknoloji alanlarında meslek sahibi olmalarını sağlayacağız.
- Otomasyon ve iş alanlarındaki hızlı dönüşümün yaratacağı uyum ihtiyacını karşılamaya yönelik yaşam boyu öğrenme programlarını artıracacağız.

- Meslekleri tanıtma programlarını başlatacak, sadece öğrencileri değil, velileri de meslek liseleri konusunda bilinçlendireceğiz
- Meslek okullarını genişletecek, okullar ve firmalar arasındaki bağlantıları güçlendireceğiz.
- Mesleki ve teknik okulların yönetim ve karar alma süreçlerinde özel sektör ve meslek kuruluşlarının yer alacağı, iş dünyasıyla etkileşimli bir okul yönetim sistemi kuracak, bölüm, alan ve dalların açılmasında, eğitim süreç ve içeriklerinde, öğretmenlerin gelişim süreçlerinde, mezunların istihdamında ve okulların yönetimi ile denetiminde iş dünyasına etkin rol ve sorumluluk vereceğiz.
- İŞKUR, TOBB, KOSGEB, Kalkınma Ajansları ve Mesleki Yeterlilik Kurumu arasındaki eşgüdümsüzlüğü ve eksik kapasite kullanımını gidereceğiz.
- Çıraklık veya mesleki eğitim ile kazançlı iş öğrenmeyi birleştiren bir sistem uygulayacağız.
- Akademik eğitimi stajla uyumlaştıracak, işverenlerin staja bakışını olumlu hale getirecek ve işverenin staj yükümlülüklerini basitleştireceğiz.
- İşletmelerde meslek lisesi öğrencilerinin staj ve istihdamını teşvik edeceğiz.
- Mesleki ve teknik okulları öncelikle organize sanayi bölgelerinde, ticaret ve turizm alan ve merkezlerinde, tarımsal işletmelerin bulunduğu yerlerde kuracağız.
- İş dünyası temsilcilerinin mütevelli heyetinde yer aldığı, kurulduğu bölgelerde öne çıkan sektörlerin nitelikli işgücü ihtiyacını karşılamak üzere kısa dönemli eğitimlerin verileceği "Teknoloji Kampüsleri" kuracağız.
- Meslek dersi öğretmenleri de dahil olmak üzere mesleki eğitimlerin model/öğreten fabrika benzeri gerçek üretim ve sanal eğitim ortamlarında verilmesini sağlayacağız.
- Mesleki eğitimi yaygınlaştırma ve etkinliğini güçlendirmede artırılmış ve sanal gerçeklik ile oyunlaştırma gibi dijital eğitim teknolojilerinden yararlanacağız.
- Makine Mesleki Eğitim ve Beceri Geliştirme Atölyeleri kuracak, bu atölyelerde aynı zamanda OSB'lerdeki firmaların prototip ürün geliştirme ihtiyaçlarını da karşılayacağız.
- Meslek liselerinin e-twinning ve Erasmus gibi projelerden daha fazla yararlanmasını sağlayacağız.
- Mesleki yeterlilik belgesine sahip olma şartını tüm meslekleri kapsayacak şekilde genişleteceğiz.
- Bireylerin mesleki yeterlilik sınav ve belgelendirme masraflarının kamu tarafından karşılanmasını sağlayacağız.

- Yeşil dönüşümden olumsuz etkilenebilecek çalışanların beceri profillerini çıkaracak, istihdam edilebilirliği yüksek gruplara yeni istihdam alanlarında iş bulmalarını sağlamaya yönelik beceri kazandırma ve geliştirme programları uygulayacak, gerekli teşvikleri sağlayacağız.
- Yerel yönetimlerin istihdam politikalarının hayata geçirilmesinde ve çeşitli istihdam hizmetlerini sunmada daha fazla rol üstlenmelerini sağlayacağız.
- İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurullarını yeniden ele alıp daha etkili hale getireceğiz.
- İllerde açılacak mesleki eğitim kurumlarının İŞKUR'un o il için yaptığı analizlerle ilişkili ve tutarlı olmasını sağlayacağız.
- Kalkınma Ajanslarının bölgesel düzeyde istihdamı artıracak öncelikli alanları her yıl baştan belirlemelerini ve bu alanlara yönelik projeleri öncelikli olarak desteklemelerini sağlayacağız.

V

BİLİM, AR-GE, YENİLİKÇİLİK, GİRİŞİMCİLİK ve DİJİTAL DÖNÜŞÜM

Bilim Politikası

Tersine Beyin Göçü

AR-GE ve Yenilikçilik

Girişimcilik

Dijital Dönüşüm

Bilim Politikası

- Türk bilim dünyasının kaybettirilen ulusal yetkinliğini ve uluslararası saygınlığını, Cumhuriyetimizin kuruluşundaki bilimsel atılım felsefesine uygun bir şekilde yeniden tesis edeceğiz.
- Türkiye'yi bilimsel ve teknolojik bir cazibe merkezi haline getireceğiz.
- Bilim politikamızı, insan, özgürlük, demokratik eğitim, bilimsel düşünme, girişimcilik ve teknoloji üretimi odaklı bir anlayışla yürüteceğiz.
- TÜBA, TÜBİTAK ve yükseköğrenim kurumları başta olmak üzere mevcut kurumları siyasi müdahaleden uzak ve özerk bir şekilde, Türkiye'nin bilimsel, teknolojik ve kalkınma önceliklerini belirleyecek, bunun için gerekli stratejileri ortaya koyacak ve özel sektörün gelişimini destekleyecek reformcu bir yaklaşımla yeniden yapılandıracağız.
- Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulunu tekrar çalışır hale getireceğiz.
- Bilim ve Teknoloji politikamızı "kültür ve sanat politikamız" ile destekleyecek, kamu spotlarından, TV dizilerinden, okul kitaplarına kadar olan tüm uyarılara bu doğrultuda motive edici unsurlar konulmasını teşvik edeceğiz.
- Üniversitelerde yürütülen tüm öğrenim ve araştırma süreçlerinde mükemmeliyet, bilimsel özgürlük, derinlik ve yeniliğe açıklık ilkesini temel kriter haline getireceğiz.
- Mevcut bilim insanı envanterlerini de kullanarak Türkiye'nin bilgi tabanının güçlü ve zayıf olduğu alanları belirleyeceğiz.
- Yüksek Yetenek İnşası Acil Eylem Planını uygulamaya koyacağız.
- Okullarda ve üniversitelerde Bilim, Teknoloji, Mühendislik, Sanat-Tasarım ve Matematik (STEAM) müfredat reformunu ve insan kaynağı dönüşümünü sağlayacağız.
- Temel Bilimleri güçlendireceğiz.
- Seçkin ve uluslararası saygınlığa sahip yeni Temel Bilimler Enstitüleri ve Temel Bilimler Uygulama Enstitüleri kurarak biyoloji, kimya, fizik ve matematik gibi alanlarda ülkemizin en parlak akademisyenlerinin ve gençlerinin potansiyelini en üst düzeyde kullanacağız.
- Teknik üniversitelerimizde "bilim politikaları anabilim" dalını kurup yüksek lisans ve doktora programları açarak bu alanda uzmanlar yetiştireceğiz.
- Teknoloji yönetimi doktora programlarını üniversitelerimizde yaygınlaştırarak bilim konusundaki uzman sayımızı arttıracacağız.
- Üniversitelerde sektörel ve endüstriyel deneyim ve kapasitesi yüksek yönetici ve uzman istihdamını teşvik edeceğiz.

- Türkiye'yi giderek dışlandığı uluslararası araştırma ve yenilik ağlarına dahil edeceğiz.
- Küresel firmaların ve yabancı akademisyen ve araştırmacıların Ar-Ge faaliyetlerinde bulunacağı teknoloji ve inovasyon ekosistemleri yaratacağız.
- Dünyanın önde gelen bilim insanlarının ve uluslararası araştırmacıların Türkiye'ye çekilmesine yönelik mevcut programların etki değerlendirmesini yaparak gerekli iyileştirmeleri yapacak, yeni programlar tasarlayacağız.
- CERN ve EAS gibi uluslararası araştırma kurumlarına üye olarak bilimsel gelişmelere hem katkı verecek hem de katkı alacağız.
- Diğer ülkelerle ortak bilimsel çalışmalar yapılmasını sağlayacağız.
- Yurtdışında yaşayan akademisyenlerimizin Türkiye'yle bağlarını güçlendirecek uluslararası projeleri destekleyeceğiz.
- Üniversitelerin araştırma şartlarını ve imkânlarını iyileştirecek, üniversitelerimizi geleceğe hazırlayacağız.
- Türkiye'de kamu ve vakıf üniversiteleri arasındaki eşitsizlik ve farklılıkları gidermek için akademik istihdam, Ar-Ge yeterlilikleri ve burslar başta olmak üzere temel standartları belirleyeceğiz.
- Akademisyenlerin üniversiteden izinli olarak devlet kuruluşlarında çalıştıkları gibi, sanayi kuruluşlarında, teknoparklarda ve benzeri oluşumlarda çalışabilmelerinin önünü açacağız.
- Bilimin gelişmesi için destek programlarının yansıra teknoloji transferi, Ar-Ge süreçleri, inovasyonun temellendirilmesi gibi birçok alanda destek programları sunacağız.
- Akademisyenlerin, gerçekleştirdikleri teknoloji üretimi ve araştırma faaliyetlerinden elde edilen gelirlerden daha fazla pay almalarını sağlayacağız.
- Lisans ve lisansüstü öğrencilerin normal dönem dersleriyle birlikte proje ve araştırma süreçlerine daha fazla katılımlarını sağlayacak düzenleme ve uygulamalara yer vereceğiz.
- Bilimsel "öngörü" araştırmaları için bütçe oluşturacağız.
- Bilimsel faaliyetlerin yurttaşlarla bütünleşebilmesi için yurttaş laboratuvarları, ortak tasarım merkezleri gibi gerekli yapıları kuracağız.
- Lima Bildirgesi ve Magna Carta Observatory belgesiyle uyumlu ilkeler benimseyecek, üniversitelerimizin Magna Carta Observatory belgesini en kısa sürede imzalamasını sağlayacağız.

Tersine Beyin Göçü

- Çok boyutlu bir Beyin Göçüyle Mücadele Eylem Planı hazırlayacak ve uygulayacağız.
- Lise düzeyine kadar inen beyin göçünü engellemek için, eğitim sistemimizi özgürlükçü ve yenilikçi müfredatla donatacak, gerekli özgür düşünce ve çalışma ortamını oluşturacağız.
- Hiçbir yurttaşımızın ayrımcılığa ve dışlanmaya uğramayacağı, sadece liyakati önceleyen kapsamlı bir kamu istihdam reformunu hayata geçireceğiz.
- Kurum yönetimlerinde liyakatli görevlendirmeler yapacağız.
- Yıldırmaya varan baskı ortamına son verecek, kurumlarımızda iş barışını ve adaletini sağlayacağız.
- Yetişmiş insan gücümüzü şiddetin mağduru olmaktan çıkartacağız.
- Liyakat merkezli teşvik ve terfi politikalarıyla üniversitelerimizi yeniden hak ettikleri uluslararası kurumsal itibara kavuşturacağız.
- Yetişmiş insan gücümüz için uygun ekonomik ve sosyal koşulları yaratacak, akademisyenlerin özlük haklarında ve gelirlerinde iyileştirmeler yapacağız.
- Üniversiteler bünyesinde ya da kamu yararına dernek statüsünde araştırma enstitüleri, araştırma merkezleri ve laboratuvarlar kurmak gibi adımlar atacağız.
- Uluslararası iş birlikleriyle ülkemizdeki teknik ve mevzuat altyapısını uzaktan çalışmaya uygun hale getireceğiz.
- AB araştırmacılarının özellikle ERC gibi prestijli destek alanların ülkemizde araştırmalarını gerçekleştirmeleri için projelerine mali destek sağlayacak, bu konularda üniversitelerimizi teşvik edecek, oturma ve vize işlemlerini kolaylaştıracacağız.
- Yurtdışındaki yetenekli yapay zekâ araştırmacılarını ülkeye çekmek ve ülkede kalmalarını sağlamak için burs ve araştırma imkanları sağlayacağız.
- Öğrenci ve bilim insanlarımızın sorunlarına ve önerilerine düzenli bir şekilde ulaşabileceğimiz bir geri bildirim mekanizması geliştireceğiz.
- Milli Eğitim Bakanlığı Yurtdışı Lisansüstü Öğrenim Bursu Programlarından, zorunlu hizmetlerini Türkiye’de tamamlamaları koşuluyla, yurtdışında yaşayan ya da öğrenim gören Türk vatandaşı gençlerin de yararlanabilmesini sağlayacağız.
- MEB programı dışında Yurtdışı Yüksek Lisans ve Doktora programlarını kazanan öğrencilere devlet tarafından destek sağlayacak, katıldıkları programları tamamlayan gençlerin geri dönüşlerini teşvik edici mekanizmalar kuracağız.

- Yüksek lisans ve doktora programlarına devam eden öğrencilerin araştırma desteği ve burs imkanlarını artırarak istihdam problemi yaşamadan eğitim hayatlarına devam etmelerini sağlayacağız.
- Doktora sonrası araştırmacılar için yurtiçi istihdam olanaklarını artıracak destekler sağlayacağız.

Araştırma-Geliştirme ve Yenilikçilik

- Kamunun Ar-Ge ve dijital dönüşüm yapılanmasını yalın ve etkin hale getirmek amacıyla TÜBİTAK'ı sadece Araştırma Enstitüleri ile kritik alanlarda ileri araştırmalar yapan bir kurum haline getireceğiz.
- Araştırma, teknoloji ve yenilikçiliği üniversitelerde, özel sektörde ve kamuda destekleyeceğiz.
- İlgili bakanlık ve kurumların eşgüdümü ile Ulusal İnovasyon Sistemini inşa edeceğiz.
- TÜBİTAK, ilgili bakanlıklar ve kurumlar bünyesinde Döngüsel Ekonomi birimleri kuracağız.
- TÜBİTAK, ilgili bakanlıklar ve kurumlar bünyesinde Hidrojen ve Hücre Yakıt Araştırma, Biyomateryal ve Sentetik Biyoloji ve Artırılmış Gerçeklik Enstitüleri ve bölümleri kuracağız.
- Akıllı ilaçlar ve biyomedikal teknolojiler alanındaki destek ve teşvikleri artıracacağız.
- Organize Sanayi Bölgelerini, KOBİ eko-sistemimizi, üniversite ve teknokentlerimizi yeşil ve dijital dönüşüme hazırlamak amacıyla ilgili kurum, kuruluş ve bakanlıklar bünyesinde Yeşil Teknolojik Dönüşüm birimleri kuracağız.
- İlgili Teknokentler, OSB'ler ve Kalkınma Ajanslarında Ürün Geliştirme İhtisas Merkezleri kuracağız.
- Türkiye Endüstriyel Tasarım Enstitüsü'nü kuracak, Türk Tasarım Danışma Konseyi'ni etkinleştireceğiz.
- Türkiye'nin su, toprak, orman, atık ve enerji yönetim politikalarını Büyük Veri ve Endüstri 4.0 stratejileri eşliğinde planlayıp yöneteceğiz.
- Dijital ve Yeşil Dönüşüm için KOBİ Eko-Sistemimizin; zaman, mekan, enerji ve çalışma verimliliğini en üst düzeye yükseltecek "Yalın Üretim Uygulamalarını" hayata geçireceğiz.
- Benzer alanlarda çalışan üretici firmalar ve Ar-Ge merkezleri arasında rekabet öncesi Ar-Ge işbirliğini destekleyeceğiz.

- Telif hakları, marka ve patent hukukunun işlemlerini sağlayacağız.
- Geliştireceğimiz Ulusal Patent Politikamız çerçevesinde patent toplayan şirket ve kurumların önünü açacağız.
- Ar-Ge, Ür-Ge ve İş-Ge süreçlerini birbirine bağlayarak, endüstriyel değer zincirleri yaratacağız.
- Yüksek teknoloji, yazılım, siber güvenlik, yapay zekâ şirketlerinin kuracakları bölgesel merkezler ile Ar-Ge ve Ür-Ge ofislerini destekleyeceğiz.
- ÜR-GE Ofisi kurup da geliştirdiği Yüksek Teknoloji ürününü ülkemizde üretme taahhüdü veren şirketlere üretim tesisi yer tahsis ve vergi, prim destekleri sağlayacağız.
- Araştırma üniversitelerinde kurulu Teknoloji Geliştirme Bölgeleri'nin belirli OSB'lerle ve yazılım dışı sektörlerle eşleştirmesini sağlayarak, bu sektörlerin ortak Ar-Ge ihtiyaçları için üniversite yerleşkelerinde araştırma altyapılarını kuracak, teknolojik sorunları birlikte çözmelerini sağlayacak işbirliği mekanizmalarını oluşturacağız.
- Özel sektörün teknolojik sorunlarını doğrudan tespit ederek, bunları üniversiteye aktaracak ve birlikte çözüm geliştirme stratejileri tasarlayabilecekleri yenilik arayüzleri kurulmasını sağlayacağız.
- Etkin çalışmayan üniversite Teknoloji Transfer Ofisleri (TTO) ile Teknokentleri birleştirerek tüm üniversitelerin yararlanacağı bölgesel TTO'lar ve Teknokentler kuracağız.
- Teknokentleri ortak laboratuvar ve altyapılarla sinerji ve inovasyon ortamına dönüştüreceğiz.
- Teknopark teşviklerini fiziksel mekândan bağımsız hale getirerek tüm Türkiye'yi teknopark yapacağız.
- OECD tarafından da tavsiye edildiği üzere, düzenli ulusal yenilikçilik anketleri serisi başlatacağız.

Girişimcilik

- Kalkınma hamlemizin merkezine yenilikçi, yeşil ve dijital dönüşümü benimsemiş girişimci-lerimizi yerleştireceğiz.
- Yeni Girişim (Start-Up) Kanunu'nu çıkartarak girişimciliğe ilişkin hukuki tanımları, statüleri, mali yükümlülükler ve teşvikleri net bir çerçeveye kavuşturacağız.
- Kamu kurum ve kuruluşları, birlik, vakıf, dernekler ve iş dünyasıyla iş birliği içinde güçlü bir girişimcilik ekosistemi oluşturacağız.
- Eğitim müfredatını ve felsefesini dinamik girişimci ekosistemin ana ayaklardan biri olarak kurgulayacağız.
- Silikon Vadisi gibi küresel ölçekte başarılı girişimcilik ekosistemlerinin bulunduğu yerlere Özel Temsilci/Büyükelçi atayacağız.
- Girişimcilerimizin izin, ruhsat, teşvik, teknoloji transferi, eğitim programları, mentorluk, fi-nansmana erişim, fonların verimli ve etkili kullanılması gibi tüm ihtiyaçlarını tek duraktan karşılamak amacıyla Girişimcilik Merkezi kuracağız
- Yeni Girişimler başta olmak üzere girişimcilik ve yenilikçilik faaliyetlerini destekleyecek fi-nansal araçları çeşitlendireceğiz.
- Girişimcilere yönelik hibe ve teşvik sürecini sadeleştirip, süreçleri kısaltacağız.
- Yenilikçi firmaların orta-uzun dönemli gelişimini desteklemek amacıyla Kredi Garanti Fo-nu'nu etkili biçimde kullanacağız.
- Başarılı firma uygulamaları konusunda diğer firmaların farkındalığını, becerisini ve bilgisini artırıcı platformlar oluşturacağız.
- Yeni iş fikirlerinin geliştirilmesi, sürdürülebilirliğin sağlanması ve ayakta durabilen bir iş-letme altyapısı oluşturulması için işletmelere girişimcilik eğitimleri ve girişimciliğe yönelik destekler sağlayacağız.
- Firmaların e-ticaret, sanal mağaza, dijital tasarım, kişiselleştirilmiş ürünler, çevreci ürünler gibi alanlarda beceri ve imkânlarını destekleyeceğiz.
- Dijital ve yeni teknolojik ürün alanlarında faaliyet gösteren yaşayabilir nitelikteki yeni giri-şim şirketlerine erken dönemde sağlanan ürün geliştirme, ticarileştirme ve pazara erişim alanlarındaki danışmanlık destek mekanizmalarını zenginleştireceğiz.
- Kamu İktisadi Teşebbüsleri, yerel yönetimler ve girişimciler arasında koordinasyon ve iş bir-liklerini artıracacağız.

- Yerli yeni girişim şirketlerine uluslararası finansal destek sağlayabilecek yabancı melek yatırımcıları Türkiye'ye çekecek adımları atacağız.
- Yazılım faaliyetini en yüksek düzeyde desteleyecek, Kurumsal Kaynak Planlama, Müşteri İlişkileri Yönetimi gibi verimlilik odaklı mühendislik yazılımlarının tüm firma gruplarında yaygın olarak kullanılmasını sağlayacağız.
- Kadın ve genç girişimciliğine yönelik özel teşvik paketleri hazırlayacağız.
- Ürün ve hizmet tedarikçilerinin yetkinliklerinin ve danışmanlık hizmetlerinin sertifikasyon süreçlerinin bağımsız kurullar tarafından belirlenmesini sağlayacağız.
- Yeni girişimler için bölgesel bazlı tematik kuluçka merkezleri geliştirme planı hazırlayacağız.
- Yeni girişimlerin tescil ve patent işlemlerini kolaylaştıracak, tescil ve patent giderlerine destek sağlayacağız.
- Başarılı girişimcileri TÜBİTAK, üniversite ve özel kuluçka merkezlerindeki mentorluk ve eğitimlere dahil ederek bunların bilgi, birikim ve ilişki ağlarının girişim eko-sistemine daha fazla katkı sağlamasını temin edeceğiz.
- "Çalışan Hisse Opsiyonları" için gerekli hukuki ve muhasebe alt yapısını oluşturacak ve güçlendireceğiz.
- İlk defa vergi kaydı yapanlara olan desteklerde yaş kısıtlamasını kaldırarak her yaştaki vatandaşımıza girişimciliğin kapısını açacağız.
- AB'nin Horizon Europe programı altında yer alan CONNECT ve SCALEUP üzerinden finanse edilecek bir AB-Türkiye yeni girişim (Start-Up) odak programı oluşturacak, AB'de ve Türkiye'deki yeni girişimlerin teknoloji, sermaye ve pazara erişime yönelik ortaklıklar kurmalarını kolaylaştıracacağız.
- Fonların fonu yaklaşımı ile 2019 yılında kurulan ancak küçük çaplı kalan Turkey Future Fund'a ulusal katkımızın yanı sıra, Avrupa Komisyonu, Avrupa Yatırım Fonu ile Uluslararası Finansman Kuruluşlarının katkısını artırarak girişimci ve yenilikçi şirketlerin risk sermayesine erişimlerini kolaylaştıracacağız.
- Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası'nın teknoloji odaklı özel sermaye enstrümanlarından ve imkanlarından daha fazla yararlanılmasını sağlayacağız.
- Fiziksel bir varlığa sahip olmadan Türkiye pazarına hizmet sunmak isteyen yabancı şirketlerin vergisel ve yasal sorumluluğa tabi olmasını sağlayacak "e-ikamet" modelini hayata geçireceğiz.

- Öncelik Anadolu üniversitelerinde olacak şekilde üniversite müfredatına, mezuniyet için kredi sayılmayacak ancak öğrencinin arzu etmesi halinde alabileceği, girişimcilik dersleri koyacak, bu derslerle iş geliştirme, müşteri tecrübesi ve ürün yönetimi, ticari hayat ve benzeri konularda eğitim vererek, ince beceriler gelişimini sağlayacağız.

Dijital Dönüşüm

- Bilişim ve Yenilikçilik Bakanlığı kuracağız.
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun (BTK) bağımsızlığını sağlayacağız.
- Türkiye'de ve dünyada önde gelen bilim insanlarımızdan, yöneticilerden ve uzmanlardan oluşan Bilim ve Teknoloji İstişare Kurulu kuracağız.
- Bilişim sektörünü stratejik sektör ilan edeceğiz.
- Yapay Zekâ Etik Kurulu oluşturacağız.
- Dijital ve teknoloji dönüşüm politikalarını katılımcılık anlayışıyla oluşturacağız.
- Telekomünikasyon işletmecileri üzerindeki denetim, dinleme baskısı ve ceza risklerini uluslararası düzeyde kabul görmüş ilkelerle uyumlu standartları esas alarak adil rekabet, teknoloji ve hizmette farklılaşma, özgürlük ve demokrasi temelinde çözeceğiz.
- Telekomünikasyon sektöründe halen devam eden tüm imtiyaz sözleşmelerini, geçmiş süreçleri ve devir mevzuatlarını inceleyecek, gelişmiş ülke standartlarına uygun yeni bir yetkilendirme rejimi uygulamaya koyacağız.
- Rekabet koşulları çerçevesinde telekomünikasyon sektörünün gelecek stratejisini uygulamaya koyacağız.
- Varlık Fonuna aktarılan Türk Telekom ve Turkcell hisselerini Hazineye devredecek ve çağdaş yönetim ilkelerine göre bağımsız bir şekilde yönetilmelerini sağlayacağız.
- Halen sektörde yatırımları durdurma noktasına getiren 2G imtiyaz sözleşmelerinin sürelerini bedeli karşılığında 4,5G sözleşmelerinin süresinin biteceği tarihe kadar uzatacağız.
- Yeni teknolojilerin en hızlı şekilde yayılmasını sağlamak için operatörlere 5G lisanslarını en kısa sürede vereceğiz.
- Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler ve OECD, ITU ve GSMI başta olmak üzere; dijital dönüşüm ve girişimcilik alanında faaliyet yürüten Yapay Zekâ Küresel Ortaklığı ve EuroHPC gibi uluslararası kurum, organizasyon ve ortaklıklarda aktif rol alacağız.

- Dijital Oturma İzni programı başlatarak Türkiye’de teknoloji girişimi kurmak isteyen veya Türkiye’deki bir girişimde çalışan yabancı profesyonellere oturma izni vereceğiz.
- Avrupa Birliği “Digital Europe” programına katılım sağlayacağız.
- Türkiye’nin Avrupa Tek Dijital Pazarı’na dahil olmasına dönük çalışmalara hız vereceğiz.
- Kaynakların etkin kullanımı ve altyapı kurulumunun hızlandırılması için ortak altyapıların kurulması yönünde düzenlemeler yapacağız.
- Ortak ve Yaygın Fiber/Optik Altyapısı oluşturulması için ilgili kurumların koordinasyonu ile Fiber Strateji Belgesi ve Eylem Planını oluşturacağız.
- Fiber/Optik uzunluğunu en kısa sürede 2 milyon kilometreye ulaştıracacağız.
- Fiber altyapının geliştirilmesi amacıyla geçiş hakkı mevzuatını ve ücretlerini yeniden düzenleyeceğiz.
- Fiber altyapının hane ve işyerlerine kadar kesintisiz erişimini sağlayacağız.
- Ulusal fiber altyapı yatırımlarını hayata geçirilmesiyle beraber kullanımı yaygınlaşacak olan 5G teknolojilerini geliştirme konusunda yerli girişimcilerimize destek sağlayacağız.
- 6G gibi temel fikri hakları içeren konularda kolektif çalışmayı üniversite sanayii iş birliği çerçevesinde destekleyeceğiz.
- Nüfusa göre sabit geniş bant yaygınlık oranında OECD seviyesini yakalayacağız.
- Her internet servis sağlayıcısının erişebileceği geniş bant Türkiye Çevrimiçi İnternet Altyapı Haritası yayınlayacağız.
- Türkiye’yi yakın coğrafyanın internet trafik değişim merkezi haline getirmek için gerekli çalışmaları yapacağız.
- İnternete erişimi temel bir insan hakkı olarak tanımlayacak, vatandaşlarımızın her yerde, güvenli, hızlı, ucuz ve sansürsüz internete erişimini sağlayacağız.
- İnternet erişiminin üzerindeki vergileri indireceğiz.
- Dijital Hizmet Vergisi’ni indireceğiz.
- BTK kesintilerini indireceğiz.
- Bilgisayar, tablet, cep telefonu gibi dijital cihazlar üzerindeki vergi yükünü azaltacağız.

- Fırsat eşitliğini sağlama hedefiyle dezavantajlı gruplar, öğrenciler ve öğretmenler için dijital hizmet ve donanım vergilerini yeniden düzenleyecek ve bu gruplara gelir düzeylerine göre bedava veya indirimli teknolojik ekipman ve yazılım desteği sağlayacağız.
- Fırsat eşitliğini sağlamak ve uzaktan eğitim süreçlerinde yaşanan adaletsizlikleri bertaraf etmek amacıyla özel sektörle birlikte 6-25 yaş arasındaki tüm öğrencilere ve gençlere aylık 5 GB internete bedava erişim hizmeti sağlayacağız.
- Ortak kullanım alanlarında (meydanlar, kütüphaneler vs.) kesintisiz ve ücretsiz internet hizmeti vereceğiz.
- Evrensel Hizmet Fonu'nun şeffaf bir yönetim anlayışıyla amacına uygun olarak kullanacak, başta kır-kent ayrımında ve eğitimde dijital eşitsizlikleri ortadan kaldıracacağız.
- Veri merkezlerine yönelik uluslararası düzeyde kabul görmüş ilkelerle uyumlu bir mevzuat altyapısı oluşturacağız.
- Ulusal ölçekte hizmet sunacak Türkiye bulut bilişimini hayata geçirecek, veri toplama merkezleri üzerinde en ileri yapısal teknolojik donanım ve güvenlik içeriğini kuracağız.
- Veri Merkezi İşletmecilerinin internet erişim maliyetlerini düşürecek, veri merkezlerine özel finans modelleri ve teşvikler oluşturacağız.
- Bulut Bilişim Yasası ile küresel veri merkezi yatırımcılarını Türkiye'ye çekecek teşvikler sağlayacağız.
- Bilişim sektöründe yer alan şirketlerin sınıflandırılması ve minimum sertifikasyon seviyelerinin belirlenmesi için etkin bir yapılanmayı hayata geçireceğiz.
- Bilişim sektörünün mesleki kurallara, etik değerlere ve yeterliliklere göre faaliyet yürütmesini sağlayacak hukuki altyapıyı oluşturacağız.
- Bilişim sektöründe mükemmeliyet merkezleri oluşturacağız.
- Toplam 40 km² alan üzerine Yapay Zeka ve Otonom Sistemler Şehri kuracağız.
- Dijital Teknoloji Üretim Çiftlikleri kurarak, yurt dışında hali hazırda çalışan akademisyen ve tasarımcıların ülkeye dönüşünü sağlayacağız.
- Kamuda şeffaflığın sağlanması, veri merkezli inovasyonların gelişmesi, veri ile çalışma kültürünün inşa edilmesi ve verilerin daha geniş bir kitlenin denetimine açılması hedefiyle Açık Veri Platformu kuracağız.
- Kamu kurumlarının sağlık, trafik, meteoroloji, noter ham verisi ve benzeri verileri anonim olarak yerli girişimcilerin kullanımına açacağız.

- Kamunun ruhsat, tapu, sertifika, diploma ve benzeri kayda dayalı tüm işlevlerini, kamu çalışanlarının mal beyanlarını, kamudaki tüm demirbaş ve envanter listelerini toplumun denetimine açık blok zinciri altyapısına geçireceğiz.
- Kimlik, sağlık kartesi ve benzeri hizmetleri kişisel mahremiyet çerçevesinde ve erişimin bireyin iznine bağlı olacak şekilde blok zinciri platformuna taşıyacağız.
- Blok zinciri mimarisinde uluslararası ticaret platformu (INTERSECT) kurarak dış ticaret işlemlerinde bürokrasiyi azaltacak, aracılık maliyetlerini düşürecek, şeffaf ve güvenilir bir dış ticaret altyapısı kuracağız.
- Kent bilgi sistemlerinin kapasitelerini güçlendireceğiz.
- Yeni nesil afet yönetim merkezlerini kuracak, afetle mücadelenin her safhasında teknoloji-den faydalanacak, risk analizinde sensörlerden, afetin ilerlemesinin takibinde uydulardan, kurtarma çalışmalarında dron ve robot teknolojilerinden etkin bir şekilde yararlanacağız.
- Mobil ve geniş bant operatörlerin kapsama alanlarının, hız verilerinin, stres testi sonuçlarının, bağımsız bir konsorsiyum tarafından ölçülmesini ve topluma açık platformlarda yayınlanmasını sağlayacağız.
- Yazılımı ve yerli kar edinmeyi de yerli malı tanımına dahil edeceğiz.
- Uydu teknolojileri alanlarında yapılan mevcut projelerin tamamlanmasını ve ülke ihtiyacının gerektirdiği yeni projelerin hayata geçirilmesini sağlayacağız.
- Kurumlar arası veri paylaşımına ilişkin uygun yasal zemin hazırlayacağız.
- Dijital teknolojilerin geliştirilmesinde etik farkındalığın sağlanmasına yönelik ilgili kurumlarca rehberler hazırlayacağız.
- 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'u tüm kullanıcıların sosyal medya mecraları üzerindeki ifade özgürlüğünü ve kişisel mahremiyetini koruyacak şekilde, evrensel, çoğulcu ve demokratik ilkeler çerçevesinde ve geniş bir istişareyle yeniden düzenleyeceğiz.
- Sosyal medya platformlarının hak ve yükümlülüklerini tekrar ele alacak, sansür hükümlerini iptal edeceğiz.
- Kamunun açık kaynaklı yazılımları kullanmasını ve geliştirmesini teşvik edeceğiz.
- Dijital bilgi toplumu anlayışıyla tutarlı bir biçimde her alanda "açık standartların" benimsenmesini kolaylaştıracak düzenlemeler yapacağız.
- Dijital ürün ve hizmetlerin kullanımına ilişkin Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'daki hükümleri, e-para ve e-ödeme mevzuatını AB mevzuatına uyumlu hale getireceğiz.

- Türkiye'nin AB standartlarında güvenli ülke sınıfına girmesini sağlayacak, böylece bulut bilişim, büyük veri ve yapay zekâ kullanımının ve geliştirilmesinin önünü açacağız.
- Avrupa Konseyi Yapay Zeka Konvansiyonu çalışmalarını yakından takip ederek, insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü esasına dayalı yaklaşımın ülkemizde de benimsenmesini sağlayacağız.
- Kripto para ve varlık mevzuatını çıkartacak, sektördeki belirsizlikleri gidereceğiz.
- Kripto varlıklarla ilgili borsaların düzenleme ve denetimine ilişkin adımları atacak bu piyasalara olan güveni sağlayacak, küçük yatırımcıları koruyacağız.
- Dijital varlıkların ödeme sistemleriyle entegrasyonunu sağlayacak teknolojilere ilişkin yasal düzenlemeleri hayata geçireceğiz.
- Gelişen teknolojilerin fikri ve sınai mülkiyet haklarına ilişkin düzenlemelere yansımalarına ilişkin yeni yaklaşımları yakından takip ederek, bu konuda gerekli adımları atacağız.
- Kamunun şeffaflaşmasını ve vatandaşın kişisel bilgilerinin mahremiyetinin korunmasını ana ilke olarak esas alacağız.
- 6698 sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu'nu, Avrupa Birliği'nin Genel Veri Koruma Yönetmeliğiyle uyumlu hâle getireceğiz.
- Kişisel bilgiye mahremiyet zırhı oluşturacak, vatandaşlarımıza ait verilerin Türkiye sınırları içerisinde saklanması için önlemler alacağız.
- Kamu gözetim gücünün siyasi rakiplere karşı silah olarak kullanılmasının önüne geçeceğiz.
- Dijital ortamda "Unutulma Hakkı"nın çerçevesini objektif kriterlere göre belirleyeceğiz.
- Eğitimde teknoloji kullanımı için bir eylem planını ve dijital eğitime odaklı yeni bir stratejiyi tüm paydaşlarla birlikte geliştireceğiz.
- Her sınıfa en az bir tane internete bağlı cihaz temin edeceğiz.
- Okullarda bilgisayar laboratuvarlarını iyileştirecek ve etkin biçimde kullanılmasını sağlayacağız.
- Eğitim müfredatında, dijital teknolojilerin bağımlılık da dâhil uzun süreli/aşırı kullanımıyla bağlantılı risklerin önlenmesine ilişkin politikaları göz önünde bulunduracağız.
- Dijital okuryazarlık ve medya okuryazarlığını diğer derslerle bütünleştirilmiş biçimde ve/veya ayrı bir ders olarak sunacağız.
- Dijital öğrenme kaynak sağlayıcılarının belirli kalite standartlarına ulaşmasını sağlayacağız.

- EBA’da, başta içerik geliştirmesi olmak üzere gerekli güncellemeleri yapacak, EBA altyapısını her an kullanılabilecek şekilde hazır ve güncel tutacağız.
- EBA canlı ders kapasitesinin artırılması için gerekli yatırımları yapacağız.
- Dijital teknolojilerin yükseköğretim sistemi içinde güçlendirilmesi amacıyla akademik destekler sağlayacak, doktora burslarını artıracacağız.
- Yükseköğretimde dijital teknolojilere yönelik yeni araştırma merkezleri oluşturacağız.
- Her okula donanım, yazılım ve fiber internet bağlantıları sağlayacağız.
- Dijital şiddet gibi olumsuz durumlara yönelik farkındalıkların oluşturulmasını sağlayacağız.

VI

SEKTÖREL

POLİTİKALAR

Tarım

Sanayi ve Teknoloji

Savunma Sanayii

Enerji

Madencilik

Ulaştırma

Lojistik ve Gümrükler

Dış Ticaret Politikası

İç Ticaret ve Rekabet Politikası

Küçük ve Orta Boy İşletmeler

Esnaf ve Sanatkarlar

Yeni Nesil Hizmet Sektörleri

Turizm

Kültür

İklim Değişikliği, Doğa Hakları ve Çevre

Hayvan Hakları

Ormanlar

Su Yönetimi

Kentleşme

Afet Yönetimi

Bölgesel, Kentsel ve Kırsal Kalkınma

Tarım

- Tarım ve Orman Bakanlığı'nı "Tarım ve Gıda Güvenliği Bakanlığı" olarak yeniden yapılandıracağız.
- Bakanlığın Merkez ve taşra teşkilatını tarımsal dönüşümü sağlayacak şekilde yeniden yapılandıracağız.
- Bakanlık personelini özellikle İl Tarım Müdürlüklerini kayıt ve veri takipçisi pozisyonundan çıkarıp sahada etkin çalışan bir yapıya kavuşturacağız.
- Tarım Orman Şurası'nı etkili biçimde çalıştıracacağız.
- Tarımsal politikaları veri, bilgi ve etkili planlamaya dayalı olarak belirleyecek ve uygulayacağız.
- Her 5 yılda bir tarım ve hayvancılık sayımı yapacağız.
- Türkiye Tarım Veri ve Bilgi Sistemi kurarak, hayvan kayıt, süt kayıt, çiftçi kayıt gibi tüm veri tabanları uygulamalarını entegre edeceğiz.
- Sigortalama ve tarımsal desteklerde, pek çok çiftçimizi dışarıda bırakan "Çiftçi Kayıt Sistemi" yerine; tarla tapularını ve kira kontratını esas alan geniş kapsamlı "Tarımsal Üretim Kayıt Sistemi"ni kullanacağız.
- Tarımsal Kurumları yeniden yapılandıracak, Et ve Süt Kurumu, Çay-Kur, TMO gibi KİT'ler ile tarımsal kooperatif ve birlikleri çiftçiyi ve üretimi destekleyecek şekilde etkin hale getireceğiz.
- Tarım Kanunu'nun 21'inci maddesinde öngörülen ancak bugüne kadar hiç uyulmayan tarımsal destekleme programlarına bütçeden ayrılacak kaynağın gayrisafi millî hasılanın yüzde birinden az olamayacağı hükmünü yerine getireceğiz
- Tarımsal destekleri üretimi ve verimliliği esas alan, havza bazlı, bölgeler arası farklılıkları gözeten, sürdürülebilir ve etkin bir biçimde uygulayacağız.
- Tarım, su ürünleri ve ormancılıkta kullanılan üretim araçları ve makineler için mazotta ÖTV yükünü kaldıracağız.
- Çiftçilere kullandığı gübre maliyetinin yüzde 50'sini destek olarak geri vereceğiz.
- Çiftçilere kullandığı tohum maliyetinin yüzde 50'sini destek olarak geri vereceğiz.
- Tarımda indirimli elektrik tarifi uygulayacağız.

- Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri'ne tahsis edilecek GES lisansı ile üretilen elektriğin işletme, amortisman ve elektrik nakil maliyetleri karşılığına tekabül edecek cüzi miktarda bir bedelle tarımsal sulama amaçlı kullanılacaktır.
- Tarımsal sulama ve elektrik faturalarının hasattan sonra tahsil edilmesini sağlayacağız.
- Temel tarım ürünlerinde taban fiyatlarını maliyet, kur, enflasyon ve çiftçilerimize insan onuruna yaraşır gelir sağlamayı dikkate alarak belirleyeceğiz.
- Tarımsal ürün alım fiyatlarını ekim öncesi ilan edeceğiz.
- Stratejik ürünlerde arz fazlasına yol açmadan alım desteklerini etkin biçimde uygulayacağız.
- Mazot, gübre, yem ve tohum gibi girdi desteklerini çiftçi tarlasını sürmeden, süt sağılmadan, besi hayvanı kesime gitmeden önce verecek, diğer destek ödemelerini üretim sonrası 90 gün içinde ödeyeceğiz.
- Tarımda çalışan kadın ve 30 yaş altındaki gençlere sosyal güvenlik prim desteği sağlayacağız.
- Çiftçimizin Tarım BAĞ-KUR prim ödemelerini hasat sonrası faizsiz ödenecek şekilde planlayacak ve sağlık güvencesinden faydalanmasını sağlayacağız.
- Gençleri Hazine arazisi kiralama, girişim sermayesi ve düşük faizli kredi gibi teşvikler başta olmak üzere desteklerden öncelikli olarak faydalandıracak ve mesleğin gençleştirilmesini sağlayacağız.
- TİGEM bünyesinde bulunan tesis ve işletmeleri genç çiftçilere uygulamalı eğitim verilecek şekilde yeniden düzenleyecek, bu tesis ve işletmeleri uygun ölçekte tohum ıslahı ve geliştirmesi yapacak girişimlere kiralayacağız.
- Başta kuraklığa dayanıklı tohum geliştirilmesi olmak üzere yenilikçi araştırmaları ve tohumda ithal ikamesi sağlayan projeleri destekleyeceğiz.
- Tohum gen bankalarını geliştirecek, ata ve yerel tohumların korunmasını ve kullanımını sağlayacağız.
- Gübrede dışa bağımlılığı azaltmak için yeni üretim tesisleri kurulmasına, mevcutların kapasitelerinin artırılmasına yönelik özel yatırım ve teşvik programları geliştireceğiz.
- Ziraat Bankası'nı tekrar çiftçinin bankası yapacağız.
- Çiftçilerimizin bankalardan ve Tarım Kredi Kooperatiflerinden kullandıkları kredinin faizini silip, yeniden yapılandıracağız.

- Zirai kredilerin geri ödeme takviminin hasat dönemine göre belirlenmesini sağlayacağız.
- Tarımsal yatırımlara uygun koşullu kredi desteği vereceğiz.
- Çiftçilerimizin traktör, biçerdöver, tarım makinaları gibi tarımsal üretim araçlarının ve canlı hayvan varlığının hiçbir şekilde haczedilmemesini sağlayacağız.
- Parite uygulaması getirerek çiğ süt ve et üreticilerini yem fiyatlarındaki artışlara karşı koruyacağız.
- Hayvancılıkla uğraşan ancak mali gücü yeterli olmayan ailelere hibe, ucuz kredi ve TİGEM aracılığıyla ucuz damızlık hayvan desteği sağlayacağız.
- Bitkisel ürün planlamasını sanayi yemi/kesif yem üretimini de kapsayacak şekilde yapacağız.
- Yem bitkilerinin üretimini teşvik edecek, kullanımına destek sağlayacağız.
- Mera tespit ve tahdit çalışmalarını hızla tamamlayacak, kapalı mera alanlarını kullanıma yeniden açacak ve tüm meraları ücretsiz hale getireceğiz.
- Yayla potansiyelinin en üst düzeyde kullanılmasını sağlayacak, yaylaların ulaşım, elektrik, barınma gibi altyapı ve güvenlik ihtiyaçlarını çevreyi bozmadan karşılayacağız.
- Hayvancılık işletmelerinin kendi karma yem ünitelerine sahip olmalarını destekleyeceğiz.
- Büyükbaş besicilikte, zamana bağlı kısa süreli besleme modeline geçeceğiz.
- Ülkemizin hayvansal ırk haritasını da çıkararak yerli ırk hayvanlarımızı ıslah edeceğiz.
- Mera tohumlaması dâhil bölgelerin besleme potansiyeline göre hayvancılık girdi ve hayvansal ürün işleme tesislerine yönelik destekler geliştireceğiz.
- Veterinerlik hizmetlerini yaygınlaştırarak buzağı ve kuzu ölümlerini takip ederek ölümleri azaltacağız.
- Veterinerlik hizmetlerinde kullanılan aşıların yerli üretimini teşvik edeceğiz.
- Suni tohumlamayı ücretsiz hale getirerek yaygınlaştıracacağız.
- Okulda ücretsiz yemek ve okul sütü gibi programlarla sektörü destekleyeceğiz.
- Damızlık hayvan ihtiyacının yurt içinden karşılanması için kanatlı sektörüne Ar-Ge desteği vereceğiz.

- Arıcılıkta standardizasyonu sağlamak için Kovan Standardizasyonu, Bal Çeşitlerinin Belirlenmesi, Kalıntı İzleme Projelerini uygulamaya koyacağız.
- Bal sektörüne kalite kriterleri getirip, taklit ve tağşiş ürünlerde gerekli denetimleri yapacağız.
- Arıcılık sektörüne eğitim ve kalite konularında destek hizmetleri vereceğiz.
- Arıcılara konaklama, yol yardımı ve sigortaları, enerji-elektrik, konaklama yerleri, şeker ihtiyaçları, ekipman ihtiyaçları gibi konularda destek sağlayacağız.
- Deniz ve İç Su Ürünleri Stok ve Rezerv Yönetimini Ulusal Master Planına uygun olarak yürüteceğiz.
- Ekonomik ve ekolojik önemi olan ticari türlerin stoklarının yönetilmesi için gerekli yumurtalar, larva, yaş, boy-ağırlık, gonat, üreme ve benzeri verilerin toplanmasında teknolojik yöntemlerin kullanılmasını sağlayacak, Ar-Ge çalışmalarını destekleyeceğiz.
- Denizlerimizde ve iç sularımızda sürdürülebilir su ürünleri yetiştiriciliğini ve avcılığını destekleyeceğiz.
- Denizlerimizde balık üreme alanları oluşturarak balık popülasyonunun ve miktarının artırılmasını sağlayacağız.
- Balıkçılık ve su ürünleri sektörünün en temel sorunları olan Envanter, Balıkçı Barınaklarının Rehabilitasyonu, Ürün Etiketleme ve Menşee, Gemi Adamı İstihdam ve Temini, Mazot Desteği gibi konularda hızlı çözümler sağlayacağız.
- Ekoturizm, gastronomi, agrolojik turizm gibi turizm projeleri ile kırsal kalkınmada farklı sektörel pencereler açacağız.
- Mevcut işletmelerin kapasite geliştirme veya yenileme işlerine destek vereceğiz.
- Tarımsal ürünleri yerinde işleyecek gıda işletmelerini teşvik edeceğiz.
- Tarım Organize Bölgeleri kurarak sanayi, lojistik ve pazarlama faaliyetlerini birbirine entegre edeceğiz.
- Tarım Organize Bölgelerinin demiryollarına entegrasyonunu sağlayacağız.
- Tarımsal ürünlerin yurt içi ve yurt dışı pazarlarda yer bulması için markalaşmaya ağırlık vereceğiz.
- Küçük aile çiftçilerine örnek projeler yaparak hibeyle destekleyeceğiz.

- Tarım sektöründe faaliyet gösteren çiftçi ve hayvan yetiştiricilerinin proje okur-yazarlığını arttıracacağız.
- Köylerimizde sosyal yaşam alanları kuracağız.
- Köy okulları ve sağlık ocaklarını yeniden açacağız.
- Ziraat Mühendisi, veteriner hekim, ziraat teknikeri gibi en az bir teknik personeli üretim desenine göre bir köyden sorumlu tutacağız.
- Çiftçimizin örgütlü bir yapı altında birleşmesini sağlayacağız.
- Üretici birlikleri ve kooperatifler gibi tarımsal örgütlerin kurumsal kapasitesini güçlendirecek ve etkin hale getireceğiz.
- Kooperatifçilikte “kurumsal yönetim ve denetim” anlayışını hayata geçireceğiz.
- Kooperatiflerin finansman ihtiyacını karşılayabilecek, sermaye temerküzü, kitle fonlaması ve benzeri uygulamaları ülkemiz kooperatifçiliğine uyarlayacak ve şeffaf bir şekilde gözetimini sağlayacağız.
- İşletme ortaklığı ve sözleşmeli çiftçilik modellerini geliştirecek, gerektiğinde Tarım Bakanlığı ve Ziraat Odası’nın da sözleşmenin paydaşı olmasını sağlayacağız.
- Tarım Kredi Kooperatifleri’nin asli işlevine odaklanarak, gübre, tarım ilacı, tohum, yem gibi dışa bağımlı olduğumuz tarımsal girdilerin ülkemizde üretimine ve girdi fiyatlarında istikrarın sağlanmasına yönelik yatırımlar gerçekleştirmesini sağlayacağız.
- Süt Üreticileri Birliği, Damızlık Üreticileri Birliği gibi kuruluşların daha etkin hale getirilerek amacına uygun hizmet etmesini sağlayacağız.
- Konya’daki Bahri Dağdaş Uluslararası Tarımsal Araştırma Enstitüsü’nü, Bahri Dağdaş İklim Değişikliğine Adaptasyon Merkezi olarak hizmet verecek yapıya kavuşturacağız.
- Atatürk Orman Çiftliği projesine sahip çıkarak aynı isimle bir Tarım Bilimleri Akademisi kuracak, bu akademiye tarım teknolojilerini geliştirip akademiyle bağlantılı olarak kurulacak olan tarım meslek liselerinin eğitim altyapısını tamamlayacağız.
- AOÇ Tarım Bilimleri Akademisi bünyesinde başta tohum ve gen kaynakları teknolojileri olmak üzere, biyoçeşitlilik merkezi, teknolojik üs, ARGE birimleri, Teknoparklar kuracağız.
- Gıda ve tarım ihtisas üniversitesi sayısını artıracak, bu üniversiteleri gıda bölgeleri için Ar-Ge ve Ür-Ge faaliyetleri yürütecek şekilde Araştırma Üniversitesi vasfına kavuşturacağız.
- TARSİM’i yeniden yapılandırarak hızlı ve güçlü bir tarımsal sigorta yapısı oluşturacağız.

- Devlet Destekli Tarım Sigortaları kapsamına, “Tarımsal Kaza ve Risk Sigortası”nı ilave edeceğiz.
- Bazı stratejik ürünlerde “Gelir Sigortası” çalışmalarını başlatacağız.
- Lisanslı depoculuk sisteminin yaygınlaştırılması amacıyla lisanslı depoculuğa yapılacak yatırımları teşvik edecek, kira desteğini arttıracak, lisanslı depoculuk tazmin fonunun kabiliyeti ile sigorta hizmetlerinin kapsamını geliştirecek ve tahıl dışındaki ürün gruplarında da modern depoların kurulmasını teşvik edeceğiz.
- Lisanslı depoculuk ve ürün borsacılığı sistemini çiftçilerimizi koruyacak şekilde yakın coğrafyamızda da Türkiye’nin öncülüğünde yaygınlaştıracak, böylece uluslararası piyasalarda tarım ürünleri ticaretimiz için önemli üstünlükler ve yeni fırsatlar oluşturacağız.
- Örgütlü yapılar üzerinden ölçeğini büyüten üreticilerden tüketiciye kadar pazarlama zincirini kısaltacak, üretici örgütlerinin lojistik kapasitelerinin artırılmasına yönelik destek sağlayacağız.
- Ürün fiyatlarının kaliteye dayalı oluşmasını, fiyatların oluştuğu hal, borsa gibi merkezlerin modern depolama ve laboratuvar sistemine sahip olmasını sağlayacağız.
- Toptancı hallerin modern altyapıya kavuşturulması ve haller arasında rekabet ortamının oluşturulması yoluyla daha kaliteli hizmet sunumunu sağlayacağız.
- Haller arası rekabetin korunması ve kamu adına etkin gözetim sağlanabilmesi amacıyla hal kuruluş ve faaliyet izinlerinin ilgili Bakanlık tarafından verilmesine yönelik düzenleme yapacağız.
- Hal Kayıt Sistemi üzerinden ürün künyesi uygulamasını yaygınlaştıracak, böylece tüketicilerimizin piyasayı denetleyebilmelerine imkân sağlayacağız.
- Yerel yönetimlerle etkin bir koordinasyon ve iş birliği içinde sebze meyve ticaretimizin önemli bir bölümünün gerçekleştirildiği geleneksel pazar yerlerini kayıtlı, şeffaf ve güvenli ticaret alanlarına dönüştüreceğiz.
- Pazar alanlarının haftanın diğer günlerinde kooperatif üyesi ya da çiftçi belgesi sahibi üreticinin ürününü sattığı alanlar olarak değerlendirilmesini sağlayacağız.
- Şehir tarımını ve topraksız dikey tarımı destekleyeceğiz.
- Yerel yönetimlerle iş birliği halinde karbon ayak izini en aza indirecek ve taşıma marjlarını düşürecek stratejiler oluşturacak, soğuk zincir altyapısını güçlendireceğiz.
- Büyük metropollere yakın tarım ve gıda üslerini hayata geçirerek, afet, kriz ve salgın dönemlerinde gıdaya erişim riskini en aza indireceğiz.

- İklim değişikliğinin tarım sektörüne olası etkilerine yönelik araştırmalar yapacak, araştırma sonuçlarına bağlı olarak ortaya çıkan fırsat ve tehditlere yönelik olarak stratejiler geliştireceğiz.
- Çiftçilerimize işletme, finansal okur-yazarlık, teknoloji kullanımı, sulama, iyi tarım, organik tarım uygulamaları, marka ve pazarlama stratejisi oluşturma, doğru paketleme ve küresel pazarlara erişim gibi alanlarda yoğunlaştırılmış ve düzenli eğitimler vereceğiz.
- Tarım topraklarımızı ve meralarımızı koruyacağız.
- 1.2.3. sınıf tarım topraklarının tamamını, 4. sınıf tarım topraklarının bir kısmını, “Ulusal Gıda Güvenliği Stratejik Kaynağı” olarak kayıt altına alacak ve tarım dışı amaçlarla kullanılması- nın önüne geçeceğiz.
- Toplulaştırma uygulamalarını adil ve etkili bir biçimde sürdüreceğiz.
- Az topraklı ve topraksız çiftçilerimizi topraklandıracağız.
- Tarlasını ekemeyen, bahçesine, bağına bakamayan yaşlı, engelli başta olmak üzere ihtiyaç sahibi çiftçiye, üretimden hasada kadar destek vererek milli servetin yok olmasına izin ver- meyeceğiz.
- Toprak analizini zorunlu hale getirecek, çiftçimizin analizleri ücretsiz yaptırabilmelerini sağlayacağız.
- Mülkiyeti Hazine’de kalmak kaydıyla Hazine arazilerinin Tarım Bakanlığı’nca ziraat yapmak isteyenlere rayiçleri üzerinden kiralanmasını sağlayacak, kiralari hasılat sonrası tahsil ede- ceğiz.
- Arazisini ölçek ekonomisine uygun hale getirmek isteyen çiftçilere finansal kolaylık sağla- yacağız.
- Sulanabilir tarım ve meralarımızı var olan sulama projeleri ve yeni projelerle hızlıca tamam- layarak topraklarımızı suya kavuşturacağız.
- Başta sulama kanalları olmak üzere GAP, KOP ve DAP projeleri kapsamındaki altyapı yatı- rımlarının tamamlanmasına öncelik vereceğiz.
- Sulanabilir alanların genişletilmesine yönelik yatırımları arttırarak devam edecek; suyun doğru ve verimli kullanılmasına yönelik teknolojik altyapı ve araştırma yatırımlarına öncelik verecek, sulamada israfı önleyecek son teknolojileri teşvik edeceğiz.
- Mevcut açık kanal sulama şebekelerinin kapalı borulu sisteme dönüştürülmesini faizsiz ola- rak destekleyecek, kapalı sistem ve damlama sulamayı yaygınlaştıracacağız.

- Topraktan sofraya gıda güvenliğini ve gıda güvencesini sağlayacağız.
- Gıda güvenliği ile ilgili yasal düzenlemelerdeki eksiklikleri gidereceğiz ve farkındalığı artıracacağız.
- Gıda güvenilirliğine ilişkin denetimleri etkinleştirecek, bu konuda doğru ve güncel bilgileri toplumla paylaşacağız.
- Tarımsal ve işlenmiş gıda ürünlerinde tarladan çatala kayıp noktalarını belirleyerek gıda israfını önleyeceğiz.
- Okullarda gıda israfını önlemeye yönelik eğitimler düzenleyeceğiz.
- Yurda kaçak yollarla giren tarımsal ürün ve gıdalara karşı etkin bir denetim mekanizması oluşturacak, bu konuda yeni ve kapsamlı bir yasal düzenleme yapacağız.
- Başta tarım ürünlerinde olmak üzere dahilde işleme rejimi uygulamalarındaki kayıt dışılıkla etkin olarak mücadele edeceğiz.
- Tarımsal ürün ithalat izinlerini, yeter miktarda üretilmeyen veya üretilme imkanı olmayan ürünler ile Dahilde İşleme Rejimiyle sınırlı tutacak ve rekabetçi bir ortamda şeffaf bir şekilde vereceğiz.
- Hasat dönemi öncesi ve hasat döneminde ithalata izin vermeyeceğiz.
- Tarımsal girdilerde dışa bağımlılığı en aza indirecek Ar-Ge çalışmaları ve yatırımları destekleyeceğiz.
- Biyo-kaçakçılığın önlenmesine ve gen kaynaklarının korunmasına yönelik tedbirler getireceğiz.
- Kaldırılan biyogüvenlik kurulunu yeniden kuracağız.
- Biyolojik çeşitliliğin, endemik bitkilerin korunması ve kaybolmaması için gerekli eğitim çalışmaları düzenleyeceğiz.
- Risk altındaki bitki ve hayvan gen kaynaklarımızı tespit ederek, çoğaltılması için gerekli tedbirleri alacağız.
- Zirai ilaç ve gübre kullanımının takibini kontrol altına alarak kalıntı oranını uluslararası normların altına alacağız.
- Pestisit kullanımını sıkı denetimlere tabi tutacağız.
- Nitratlı gübre dışında organik, organo-mineral gübreler de dahil tüm gübre çeşitlerinde uygulanan karekod sistemini çiftçiye mali yük olmaktan çıkartacağız.

- Tıbbi ve aromatik bitkiler, kesme çiçek, canlı bitki ve çiçek soğanı gibi yüksek katma değerli dış ticaretin söz konusu olduğu alanlar başta olmak üzere iyi tarım, organik tarım uygulamaları, marka ve pazarlama stratejisi oluşturma, doğru paketleme ve küresel pazarlara erişim gibi konularda altyapı ve eğitim desteği sağlayacağız.
- Özellikle elma, narenciye gibi ürünlerde taze, kurutulmuş ve mamul ürün olarak dış pazarlardaki payımızın büyütülebilmesi için ürün standardizasyon çalışmalarını destekleyecek, ihracata yönelik bölgesel üretici örgütlerini teşvik edeceğiz.
- Mevcut seraların modernize edilmesi ve büyütülmesi ile yeni sera, paketleme tesisleri ve depo yapımı için yatırım desteği sağlayacağız.
- Jeotermal kaynakların bulunduğu bölgelerde son sistem seracılığı teşvik edeceğiz.
- Uzaktan algılama araçlarıyla verimlilik ve gelişim tespiti, yaygın sensör kullanımı gibi dijital tarım uygulamalarını, tarım sektöründe robotik teknolojilerin geliştirilmesini ve kullanılmasını teşvik edeceğiz.
- Yerel yönetimlerle iş birliği yaparak en geç 2 yıl içinde mevsimlik tarım işçilerinin konaklama, sağlık ve temizlik başta olmak üzere yaşam standartlarının iyileştirilmesine yönelik “Mevsimsel Yaşam Alanları” projesini hayata geçirecek, çocuklarının ulaşım ve beslenme masraflarını da karşılayarak en yakın eğitim kurumuna gitmelerini sağlayacağız.
- Mevsimlik tarım işçilerinin kayıt sistemi ile takibini oluşturacağız.
- Tarım sektöründeki kayıt dışılığın önlenmesini ve tarım işçilerinin sosyal haklarının güçlendirilmesini sağlamak amacıyla, sektörün çalışma koşullarına uygun sigorta destek modellerini uygulamaya koyacağız.

Sanayi ve Teknoloji

- Sanayi sektörünü üretime ve verimliliğe dayalı ekonominin önemli bir unsuru haline getirecek, imalat sanayinin milli gelir içerisindeki payını artıracaktır.
- Endüstri 4.0 ve bilgi ekonomisi ışığında sanayi üretimi ve ihracatını ileri teknolojiye dayanan ve yüksek katma değerli bir yapıya dönüştürecek.
- “Takip değil sıçrama” eksenli bir sanayileşme ve teknoloji politikasını esas alacaktır.
- Türkiye’nin küresel değer zincirinin yüksek katma değerli kısmından daha fazla pay almasını sağlayacaktır.
- İmalat sanayi ihracatında yüksek teknoloji ürünlerin payını yüzde 10'lara, orta-yüksek teknoloji yoğunluğunu yüzde 40'lara taşıyacaktır.
- Makine imalat, elektronik, endüstriyel robot imalatı, teknik tekstil, organik ürünler imalatı, geri dönüşümlü ürünler, enerji tasarrufu sağlayan ürünler, akıllı ürünler, ilaç, aşı, elektrikli otomotiv, otonom araçlar, otonom hava yer su araçları, raylı ulaşım, sinyalizasyon, hava ve uzay sanayi, gübre, yazılım, medikal, yarı iletkenler, yapay zekâ ve veri teknolojileri, akıllı şehir teknolojileri, sanal gerçeklik, yenilenebilir enerji teknolojileri, dijital ve yüksek teknolojik tarım, biyoteknoloji ve gıda, nanoteknoloji, su üstü araçları, ileri kompozitler, yeni nesil saç, mühendislik plastiği, karbon fiber, yenilikçi inşaat yan sanayi ürünleri ve alüminyum gibi sektörlerle ve ürünlere yönelik mevcut destekleri artıracak ve yeni teşvikler sağlayacaktır.
- Sağlık teknolojileri, nükleer füzyon, pil teknolojisi, biyo-mühendislik, uzay gibi derin teknolojiler, fintek ve blok zincir teknolojileri, haberleşme ve bulut teknolojileri, yeşil ekonomi, performans sanatları, tasarım ve dijital oyun sektörü, yayıncılık, kültürel miras, mimari ve festivaller gibi alanları bir araya getiren, yaratıcı endüstriler gibi teknoloji alanlarını destekleyecektir.
- Yetenek yönetimi, bağlantılılık, çevre dostu üretim, inovasyon ve dijitalleşme eksenlerinde geliştirilmiş, modern altyapıya sahip, sosyal alanlar içeren ülke çapında sanayi, teknoloji ve siber güvenlik vadileri kuracaktır.
- Başta imalat sektörü olmak üzere büyük ölçekli, ekonominin rekabet gücünü artıracak, dışa bağımlılığı azaltacak, yüksek sermaye gerektiren, bölgeler arası dengesizlikleri giderecek yatırım projelerine yönelik kamu ile özel sektör arasında iş ve iş birliği modelleri kuracak ve uygulamaya koyacaktır.
- Kamunun karar alma süreçlerine ve eylem planlarının hazırlanması ile uygulanmasına, özel sektörün en üst düzeyde katkı vermesini sağlayacak mekanizmaları geliştirecektir.
- Kamu kurumları, yerel yönetimler, KOBİ'ler ve kooperatiflerin işbirliğini öngören Paylaşım Ekonomilerini yaygınlaştıracaktır.

- Kamu-üniversite-sanayi ve sivil toplum işbirliğine önem vereceğiz.
- Ülkemizin Avrupa Birliği yenilikçi ekosistemi içerisinde aktif olarak bulunmasını temin edeceğiz.
- Sanayi Bakanlığı bünyesindeki Verimlilik Genel Müdürlüğünü Milli Prodüktivite Merkezine benzer müstakil bir yapıya dönüştürerek daha odaklı ve üniversiteler, özel sektör ve ilgili paydaşlarla etkileşim içinde çalışmasını sağlayacağız.
- Endüstriyel ve teknoloji bazlı kümelenmeleri geliştireceğiz.
- İhtisas OSB'lerini destekleyeceğiz.
- Yeni nesil Yeşil OSB'lerin kurulmasını ve mevcut olanların dönüştürülmesini sağlayacak, tüm OSB'ler bünyesinde Dijital ve Yeşil Dönüşüm Merkezleri kuracağız.
- OSB'ler bünyesinde ilgili paydaşların yönetiminde bulunduğu Teknoloji Liseleri kuracağız.
- OSB'lerimizin ihmal edilmiş demiryolu bağlantılarını hızla tamamlayacağız.
- Limanlarımızın kapasitesini artırarak dijital dönüşümünü tamamlayacağız.
- OSB'lerin yönetim yapısını yeniden belirleyeceğiz.
- OSB arazilerinin rant kapısı olmasını engelleyecek, arsa tahsis ve satışlarında OSB yönetimine üst limit sınırlaması getirerek emlakçılığı değil sanayi üretimini esas alacağız.
- Spekülatif arsa tahsis ve satışlarının önlenmesi için uygulama yönetmeliğinde belirtilen inşaat başlama ve inşaatı bitirme sürelerine uyulmasını sağlayacağız.
- Geçici rayiç bedeli ve ruhsat süreçlerinin şeffaf yürütülmesini sağlayacağız.
- Fiziksel kapasitesi yetersiz veya çevreyi kirleten sanayinin şehir içlerinden taşınmasını sağlayacağız.
- Küçük sanayi sitelerinde kuluçka merkezleri, yaparak öğrenme atölyeleri ve girişimcilik merkezleri açacağız.
- Yeni ürün, üretim yöntemi ve tasarım yeteneğinin tüm faaliyet kollarında ve firma gruplarında gelişimini destekleyeceğiz.
- Yetkin ve alanında lider konumunda olan firmalar eliyle diğer firmalara teknoloji ve verimlilik yayılımını hedefleyeceğiz.
- Yenilikçi yabancı sermaye yatırımlarına güçlü teşvik sunacağız.

- Yenilikçi ürünler ve stratejik sektörlerin desteklenmesinde kamu alımlarını etkili biçimde kullanacağız.
- Türkiye'nin teknolojileri alanında üretim yapan ulusal KOBİ'lerimizi ve inovasyon ekosistemimizi, ulusal ve uluslararası ihalelerde destekleyeceğiz.
- Yerli ürün temininde uygulanan %15 fiyat avantajının, hizmet alımı yoluyla kiralama ihalelerinde de uygulanmasını sağlayacağız.
- Uluslararası akreditasyonları ve standartları karşılayan Ulusal Kalibrasyon, Test, Kalite ve Sertifika Merkezlerinin kapasite ve kabiliyetlerini geliştireceğiz.
- Uygulamalı araştırmayı geliştirecek ve yükselen teknolojilerle ilgili çıktıları iş dünyasının kullanımı için ticarileştirecek ARF Enstitüsü'nü kuracağız.
- Avrupa Yeşil Mutabakatı çerçevesinde sanayinin dönüşümünü sağlayacak ve yeşil ekonomi temelli teknoloji, finans ve servis şirketlerimizi destekleyeceğiz.
- Yeşil Dönüşüm'den olumsuz etkilenmesi muhtemel sanayi tesislerinin bu dönüşüme uyum sağlayabilmesi için 'Yeşil Dönüşüm Ar-Ge Destek Paketi' hazırlayacağız.
- Çevreci ürünler ve sürdürülebilir üretime yönelik özel finansman yöntemleri geliştirecek ve bu alanda uluslararası finansman imkanlarından daha fazla yararlanılmasını sağlayacağız.
- Yeşil dönüşümde en iyi uygulamalara sahip öncü firmaların deneyimlerini ve finansmana erişim imkânlarını KOBİ'lere aktarmalarını sağlayacak araç ve platformlar geliştireceğiz.
- Etki analizleri de yaparak yatırım ve Ar-Ge faaliyetlerinin desteklenmesine ilişkin dağınık kurumsal yapıyı ve teşvik mekanizmalarını ortak kurumsal şemsiye ve veri tabanı altında toplayacağız.
- Sanayi envanterini güncelleyerek teşvik sistemini bilgiye dayalı hale getireceğiz.
- Teşvik ve destekleri; üretim zincirinin bütünselliği, ölçek ekonomisi, verimlilik, dijital ve yeşil dönüşüm, küresel rekabet ortamı, net katma değer, sıçrama ve büyüme potansiyeli, kayıtlılığa özen gösterme, finansman, kurumsal kapasite, bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltma ve sürdürülebilirlik unsurlarını dikkate alan bütüncül bir yaklaşımla sunacağız.
- Teşvik ve destek uygulamalarını performans bazlı bir yapıya kavuşturacak ve etki analizlerini zorunlu kılacağız.
- "Proje Bazlı Teşvik Sistemi"ni objektif, adil ve şeffaf bir biçimde uygulayacağız.
- Dijital dönüşüm ve endüstri 4.0'a geçiş için KOBİ'lerimize teknolojik check-up ve yol haritası sağlayacağız.

- KOBİ'lere yönelik dijital hizmet ve teknoloji odaklı destekler vereceğiz.
- KOBİ'lerin ve sosyal işletmelerin bulut bilişimi, elektronik tedarik ve stok yönetimi yöntemlerini kullanmalarını teşvik edeceğiz.
- Yazılımcı mesleğinin eğitim ve tecrübeye dayalı yasal tanımını yapacak ve yazılımcılara verilen gelir vergisi stopaj teşvikindeki mekân sınırlamasını kaldıracacağız.

Savunma Sanayii

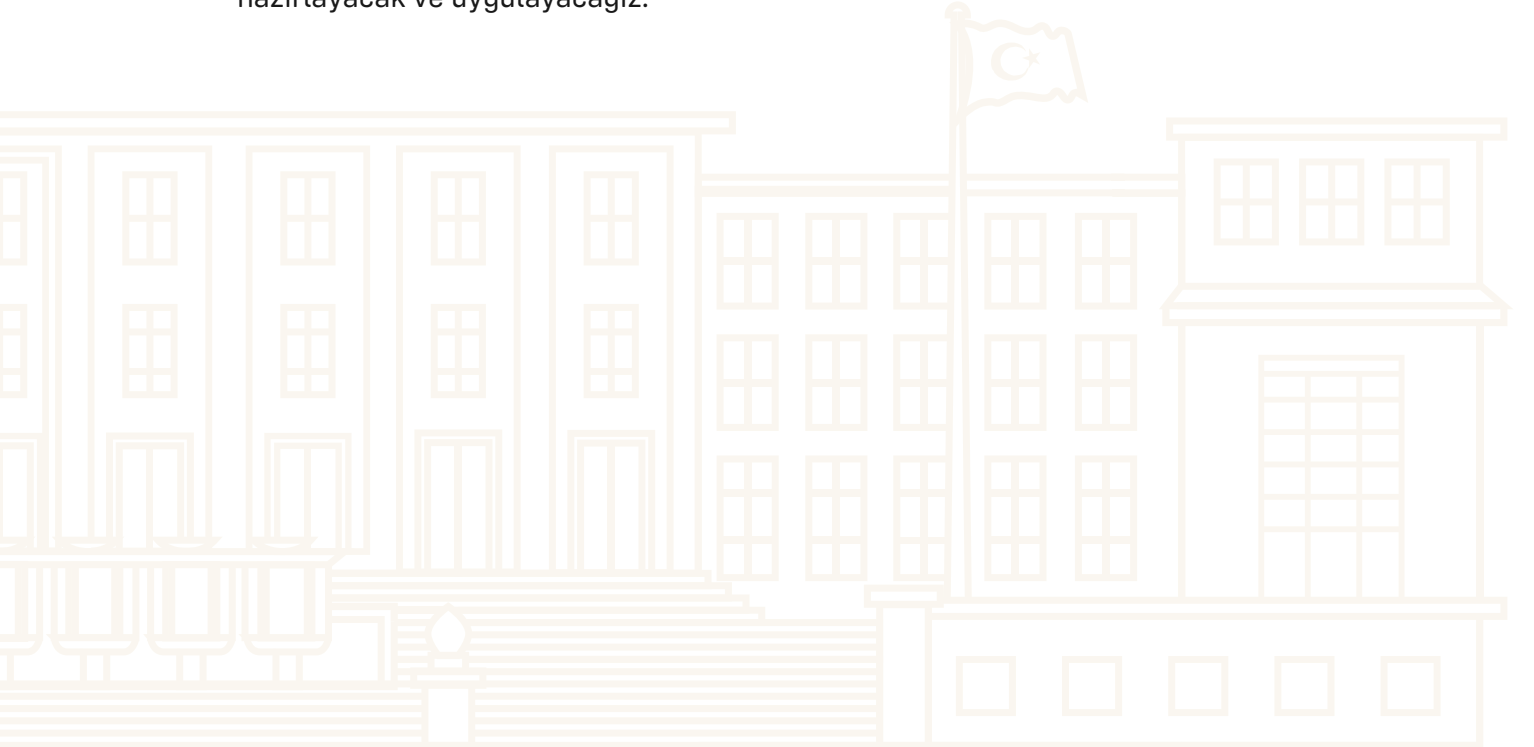
- Savunma sanayimizi çok daha ileri bir noktaya taşıyarak, ülkemizin savunma sanayii alanındaki dışa bağımlılığını azaltacak, çift kullanımlı ileri endüstriyel teknolojilerin gelişimine öncülük yapacak bir ekosistem oluşturacak, silahlı kuvvetlerimizin operasyonel gücünü ve caydırıcılığını artıracak ve yüksek katma değerli ihracatı geliştireceğiz.
- Savunma sanayii ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarındaki siyasi nitelikli atamalar ve nepotizm uygulamalarını sonlandıracak, bu kurum ve kuruluşların liyakat ve uzmanlık esaslı çalışmasını sağlayacağız.
- Savunma sanayiinde yetki ve sorumlulukları Savunma Sanayii Başkanlığı'nda toplayacak, şeffaf, hesap sorulabilir ve siyasi etkilerden arındırılmış bir yapı oluşturacağız.
- Savunma Sanayii İcra Komitesi'ne Kuvvet Komutanlarının da katılmasını sağlayacağız.
- Savunma Sanayii Başkanlığı'yla birlikte savunma sanayi alanında faaliyet gösteren diğer kurum, kuruluş ve vakıf şirketleri ile özel firmalar arasında sinerji, işbirliği ve eşgüdüm yaratacak mekanizmaları oluşturacağız.
- Savunma Sanayiinde özel sektörün önünü açacak ve sektörde adil rekabeti sağlayacağız.
- Özel sektörün savunma sanayi ihalelerine hükümete yakın/uzak şeklinde sınıflandırılmadan, kayırmacılıktan uzak, şeffaf ve sadeleştirilmiş bürokratik süreçlerle katılımını sağlayacak, denetimlerde de aynı ilkelerin uygulanmasını temin edeceğiz.
- Silahlı kuvvetler ve güvenlik güçlerimizin yıllara sari ihtiyaç projeksiyonlarını özel sektör ile paylaşarak, KOBİ'ler başta olmak üzere savunma sanayii şirketlerimizin geleceğe yönelik yatırım yapabilmelerinin önünü açacak, ana sistem ve alt sistem bazında birbirlerini destekleyen, geliştiren ve büyüten bir ekosistem yaratacağız.
- Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı ve bağlı şirketlerini yeniden yapılandıracak, Vakıf yönetimini siyasi etkilerden arındıracak, Vakıf kaynaklarının kullanımını şeffaf bir şekilde kamuoyu ile paylaşacağız.

- Savunma sanayiinde faaliyet gösteren vakıf şirketlerinin, denetlenebilir, ölçülebilir, performans ve verimlilik değerlendirmesine açık, liyakat esaslı, stratejik ve profesyonel yönetime uygun ilkeler çerçevesinde çalışmasını sağlayacağız.
- Vakıf Şirketlerinin tedarikte çoğunlukla tek kaynak olarak görevlendirilmesi nedeniyle ortaya çıkan/çıkacak mahsurları giderecek, küçük-orta girişimcilerin de yer alabileceği projeler ve teşviklerle gelecek nesil teknolojilerinin gelişimini destekleyeceğiz.
- MKEK'nu yeniden yapılandıracak, patlayıcı, konvansiyonel silah ve mühimmatta yurtdışı bağımlılığı sıfırlayacağız.
- Büyük tedarik projelerini, kuvvet yapısı ve kuvvet planlamasını bozmayacak şekilde somut güvenlik ortam ve ihtiyacına uygun olarak, ülkenin dış politikası ile çelişmeyen bir biçimde yöneteceğiz.
- Geliştirme takvimleri sürekli sarkan Milli Muharip Uçak, Jet Eğitim Uçağı, Altay Tankı, TF 2000 Firkateyni, 4G ve 5G baz istasyonu ve ağ alt yapısı, askeri gözetleme ve iletişim uyduları ve benzeri projelerin gerçekçi şekilde hayata geçirilmesi ve tamamen yerlileştirilmesi için ayrı ve özel bir bütçe oluşturacak, gerekli uzman personel tahsisini gerçekleştireceğiz.
- Altay Tankı'nda motor tedarik sürecini tamamlayacak, buna paralel olarak hava, kara ve deniz platformlarında büyük ihtiyaç duyulan yerli motor çalışmalarını başlatacak, yerli uçak ve tank çalışmalarını büyük bir seferberlikle sürdürecektir ve başarıya ulaştıracaktır.
- Türkiye'nin uydu geliştirme, uydu fırlatma çalışmalarını hızlandıracak, sivil ve askeri amaçlı uydu programlarını birleştirecek, bu alandaki kritik teknolojilerin yerlileştirilmesine öncelik verecek, yerlilik oranını en az yüzde 50'nin üzerine çıkaracağız.
- Savunma sanayiinde halihazırda düşük olan yerlilik oranını 10 yıl içerisinde gerçek anlamda yüzde 80'lere çıkartacağız.
- Konsolidasyon, stratejik satın almalar, birleşmeler, girişim sermayesi yatırımı ve etkin bir planlama ile özel sektörün de aktif desteğiyle ASELSAN, TAI, MKE, Roketsan, TEI ve Havalan'ı global şirketlere dönüştüreceğiz.
- Savunma sanayi alanında kullanımı kaçınılmaz olan yeni nesil dahil tüm malzeme ve girdileri ülkemizde yerli olarak üretmek üzere; Savunma Sanayi Endüstriyel Tasarım ve Üretim Merkezi kuracağız.
- Acil ihtiyaç bahanesiyle yurtdışından doğrudan alım yapılmasının önüne geçecek, kullanıma herhangi bir sınır getirmeyen sistemlerin tedarikini esas alacağız.
- Yurtdışından alım yapılması halinde yurtdışına çıkan kaynakların offset uygulamalarındaki bakiyemizin özellikle savunma temalı girişimcilik fonlarında kullanılmasının önünü açacağız.

- Yatırım yapacağımız yeni girişimlerde ve üniversite projelerinde, konvansiyonel harp silah araç sistemleri ve yeteneklerinin geliştirilmesinin yanında, gelecekteki güvenlik ihtiyaçlarına cevap verebilmek maksadıyla; nanoteknoloji, biyoteknoloji, robotik sistemler gibi geleceğin muharebelerinde belirleyici rol oynayacak yeteneklere öncelik vereceğiz.
- Savunma sanayiinde Ar-Ge, Ür-Ge ve Girişim Sermayelerine ayrılan kaynakları artıracak, özel sektörün Ar-Ge çalışmalarını destekleyeceğiz.
- Yenilikçi ürünlerle ilgili olarak yaygın bir kuluçka ortamı geliştirecek, kişi ve özel kuruluşların bu yöndeki girişimlerine teşvik ve aktif destek sağlayacağız.
- Milli menfaat ve milli güvenlik ilkeleri çerçevesinde, kritik özellikteki yetenekleri ve hizmetleri zaafa uğratacak askeri fabrika özelleştirilmesine gitmeyecek, uygun olacağı değerlendirilen faaliyet alanlarındaki özelleştirmeleri ise, tüm ulusal katılımcılara eşit mesafede, serbest rekabet ortamı ve kamu ihale mevzuatına uygun olarak gerçekleştireceğiz.
- Mevcut ve yeni projeleri hızla hayata geçirmek üzere Sakarya Tank Palet Fabrikasının tahsis işlemlerini hukuki mevzuat çerçevesinde iptal edeceğiz.
- Milli Savunma Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı koordinasyonuyla yurtdışına gönderilen ve eğitimini tamamlayan araştırmacılarımızın Savunma Sanayi Ar-Ge ve Ür-Ge uzmanı olarak yerli savunma sanayimize değer katmalarını sağlayacağız.
- Yanlış politika ve uygulamalar nedeniyle ülkemiz savunma sanayisinden ayrılarak yurt dışındaki firmalarda çalışan mühendislerimizi ve tüm teknik ekiplerimizi, savunma sanayimize yeniden kazandıracak, Savunma Sanayimizde Beyin Göçüyle Mücadele Eylem Planı'nı hazırlayacak ve uygulayacağız.

Enerji

- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın (ETKB) görev ve sorumluluklarını gözden geçirecek, Enerji Piyasası Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun (EPDK) yetki alanına müdahalesine son vereceğiz.
- Elektrik Piyasası, Doğalgaz Piyasası, Petrol Piyasası gibi temel kanunlardaki, rekabete aykırı imtiyazlı hususları yeniden değerlendireceğiz.
- Enerji yönetiminde şeffaflık ve hesap verilebilirliği artırmak için, ETKB'nin tüm mevzuat değişikliği ve ihale sonuçları ile EPDK'nın tüm Kurul Kararlarını bir hafta içerisinde gerekçeyle birlikte birlikte yayımlayacağız.
- Elektrik, doğalgaz ve akaryakıt piyasalarındaki yoğun tüketici şikayetlerinin tek bir merkezden takibi için bir 'Enerji Tüketici Portalı' kuracağız.
- Enerji sektöründe arz-talep dengesini bozacak teşvik ve sübvansiyonlar yerine bütçeden doğrudan maddi destekler vererek vatandaşları, sanayiciyi ve esnafı yüksek fiyatlar altında ezdirmeyeceğiz.
- Kalıcı yaz saati uygulamasına son vereceğiz.
- Enerji alanında özel sektör ve kamu arasında farklı iş ve işbirliği modellerinden etkili biçimde yararlanacağız.
- Elektrik üretim ve dağıtım şirketleriyle yapılan sözleşmeleri inceleyecek bir komisyon oluşturacak, sözleşmelere aykırı davranan, sözleşmelerdeki yatırım, hizmet kalitesi ve benzeri hususlardaki taahhütlerini yerine getirmeyen şirketler hakkında sözleşme feshi dahil hukuk çerçevesinde gerekli tüm adımları atacağız.
- Elektrik dağıtım şirketleri tarafından kaynağı elektrik faturalarına yansıtılmak suretiyle sağlanan yatırımları inceleyecek, önceliği ve yerindeliği sorunlu yatırım projeleri için verilen onayları iptal edecek, bu yolla elektrik faturaları üzerindeki yükü hafifleteceğiz.
- Dağıtım şirketlerinin mal ve hizmet alımlarında rekabet ve şeffaflığı sağlayacak, şirket sahipleriyle ilişkili firmalardan alımlarını düzenleyeceğiz.
- Elektrik dağıtım şirketlerinin denetimiyle ilgili yasal ve kurumsal kapasiteyi güçlendireceğiz.
- Dağıtım ve iletim yatırımlarını arttırarak ve dağıtım şirketlerinin taahhütlerine uymalarını sağlayarak kayıp-kaçak oranını azaltacağız.
- Yenilenebilir Enerji Kaynaklarını Destekleme Mekanizması'nı (YEKDEM) değişen piyasa şartlarına ve fiyatlarına bağlı bir şekilde tekrar tasarlayacağız.

- Yenilenebilir enerjiye sağlanacak teşvikleri yeşil enerji dönüşümünü dikkate alarak düzenleyeceğiz.
- Üretim yapamayan, çalışması durumunda ekosisteme zarar veren, tarımı olumsuz etkileyen hidroelektrik santrallerinin mevcut durumunu ve sözleşme detaylarını gözden geçireceğiz.
- Rüzgar enerjisinde yatay, dikey, kara ve deniz üstü olmak üzere tüm alternatifleri değerlendirecek, Ar-Ge ve yatırım faaliyetlerini destekleyeceğiz
- Kendi enerjisini üreten bina yatırımlarını teşvik edeceğiz.
- Ulaşımındaki karbon emisyonunu düşürmek ve otomotiv sektörümüzde elektrikli araç ekosistemini geliştirmek için 'Elektrifikasyon Stratejisi' hazırlayacağız.
- Elektrikli araç şarj istasyonu ağını 2025 itibarıyla tüm Türkiye'de hazır hale getireceğiz.
- Düşük karbonlu yakıtlar kullanan demiryolu, kara ve deniz ulaştırma araçlarının yaygınlaşmasının önündeki idari engelleri kaldıracacağız.
- Gazlaştırma teknolojilerini destekleyerek yerli kömür ve linyitlerimizi ekonomiye kazandıracacağız.
- Mevcut kömür santrallerindeki baca gazı arıtma tesislerinin çalıştırılmasını titizlikle takip edeceğiz.
- Jeotermal potansiyeli yüksek bölgelerde jeotermal enerjinin bölgesel ısıtma ve seracılık projelerinde kullanımına yönelik teşvik paketi hazırlayacağız.
- Enerji verimliliğinin sağlanması amacıyla, enerji tüketimi düşük her türlü alet, ekipman, makine-teçhizat, beyaz eşya ve benzeri ürünlerin yurt içinde üretilmesini ve kullanımını teşvik edeceğiz.
- Enerji verimliliğine yönelik yatırımların ESCO modellerine dayalı yenilikçi finansman mekanizmalarıyla destekleyeceğiz.
- Doğalgaz depolama tesislerinin kapasitesini kanuni zorunluluk olan %20 seviyesine çıkaracağız.
- Petrol ürünleri depolama kapasitesini artıracak ve çeşitlendirecek adımları atacağız.
- Doğalgaz arz güvenliğinin temini ve ülkemizin Enerji Ticaret Merkezi'ne dönüştürülmesi için, yeraltı doğalgaz depolama, LNG terminali ve FSRU tesislerini üçüncü tarafların erişimine açacağız.
- Doğalgaz ithalatında belli ülkelere/şirketlere bağımlılık riskini azaltmak ve doğalgaz ithalat maliyetini düşürmek için yeni kaynak ülkelerle anlaşmalar yapacağız.

- Sanayide enerji arz güvenliğinin sağlanması, konut ve ticarethanelerde ise elektrik maliyetinin düşürülmesi için, düşük faizli 'Çatı Üstü / Cephe GES Kredi Paketleri' hazırlayacağız.
- Yüksek fiyatlı mevcut doğalgaz anlaşmalarını yeniden müzakere edeceğiz.
- Enerji arz güvenliğinde esnekliğin artırılması ve iletim sistemindeki kayıp oranlarının düşürülmesi için, gerekli alt yapı yatırımlarını gerçekleştirecek ve 'dağıtık enerji' yatırımlarının önünü açacak teşvikleri hayata geçireceğiz.
- Yeni nesil enerji teknolojilerine ilişkin Ar-Ge ve inovasyon ekosistemini "enerji teknoloji merkezleri" ile geliştireceğiz.
- İthalata bağımlılığın yüksek olduğu enerji yazılım ve ekipmanların yerleştirilmesi için kamu – özel sektör – üniversite – sanayi işbirliğiyle 'Enerji İhtisas Ar-Ge Merkezleri' kuracağız.
- Türkiye için Yeşil Hidrojen Enerjisi Yol Haritası hazırlayacağız.
- Elektrik depolama ve batarya teknolojilerinin geliştirilmesini ve plazma, hidrojen gibi gelişmeye açık enerji türlerinin kullanılmasını destekleyeceğiz.
- Endüstriyel atıklardan ve Biyogazdan enerji üretim merkezleri kurarak, özellikle kentsel ve kırsal alanların elektrik üretiminde etkin şekilde kullanılmasını sağlayacak, bu amaçla faaliyet gösterecek özel sektör, belediyeler ve ilgili kurumları destekleyeceğiz.
- Nükleer enerjide yerli teknolojilerin geliştirilmesinin önünü açacak insan kaynağının yetiştirilmesi için, yeni nesil nükleer teknolojilere dayalı Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi kurarak 'Türkiye Nükleer Ekosistemi' geliştireceğiz.
- Nükleer Enerji Düzenleme Kurumunu daha bilimsel ve aktif çalışan bir kurum haline getireceğiz.
- Akkuyu Nükleer Santral Projesi'nin mevcut durumunu ve sözleşme detaylarını, anlaşma dışında verilmiş olan hakları veya üstlenilen yükümlülükleri gözden geçireceğiz.
- Daha güvenli ve daha hızlı inşa edilebilir yeni nesil 'Küçük Modüler Reaktörler' kuracağız.
- Türkiye'yi Doğu Avrupa–Kafkasya–Ortadoğu–Kuzey Afrika havzasının en büyük Enerji Ticaret Merkezi'ne dönüştüreceğiz.
- Türkiye'nin doğalgazda bir "Merkez" olması için gerekli projeleri hayata geçirecek, enerji mevzuatının özellikle AB ile uyumlu, istikrarlı ve güvenilir olmasını sağlayacağız.
- Doğu Akdeniz'de haklarımızı koruyarak münhasır ekonomik bölgelerle ilgili uluslararası anlaşmaları tamamlayacak ve arama faaliyetlerini yoğunlaştıracacağız.

- Ülkemizin Doğu Akdeniz doğal gazının Avrupa'ya taşınması için tek alternatif olması fırsatını etkili biçimde değerlendireceğiz.
- Rusya Ukrayna savaşı sonrasında Rus doğalgazının batı ülkelerine naklinde önemi artan Karadeniz Münhasır Ekonomik Bölgesinin ülkemiz lehine sonuçlar doğurması yönünde her türlü çalışmayı titizlikle yürüteceğiz.
- Akdeniz bölgesinde petrol ve petrol ürünleri ticaret merkezi oluşturacak, bu bölgede petrol ticaretine yönelik liman altyapısının geliştirilmesinin yanı sıra çevre ülkelerden bölgeye petrol taşıyan boru hatlarının sayı ve kapasitelerini arttıracacağız.
- Uluslararası pazarlara yönelik üretim yapmak üzere yeni petrol rafinerileri ve petrokimya tesislerinden oluşan bir organize petrol sanayi bölgesi tesis edeceğiz.
- Elektriğin Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölgesinden satışında Türkiye'nin yeni ve etkin bir "Uluslararası Pazar" olmasını sağlayacağız.
- EPİAŞ'ı 'bağımsız piyasa işletmecisi' yapısına kavuşturup yakın coğrafyamızda fiyatları referans alınan "Bölgesel Enerji Borsası" yapacağız.
- Elektrikte halen devam etmekte olan piyasa yapısına aykırı kapasite mekanizması yöntemi-ne son verecek, fiyat oluşumlarının esası olan fayda sıralamasının (merit order) sağlıklı bir şekilde çalışmasını sağlayacağız.
- Yurtdışında petrol, doğalgaz, metal ve değerli madenler ile kömür madeni arama faaliyetin-de bulunacak şirketlerimize kamu tarafından risk paylaşımı, finansman ve ortaklıklar yoluyla destek sağlayacağız.
- TPAO ve TPIC'in yurtiçi ve yurtdışı projelerde uluslararası/bölgesel enerji şirketleriyle stratejik ortaklıklar kurmasını sağlayacağız.
- BOTAŞ'ın iletim ve dağıtım ile ticari faaliyetlerini ayıracağız.

Madencilik

- Türkiye'nin sahip olduğu maden kaynaklarının aranmasına hız verecek, sektörün milli gelirdeki payını arttıracaktır.
- Tüm paydaşlar, odalar, üniversiteler, sendikalar ve işçilerin yer alacağı "Madencilik Zirvesi-ni" toplayacak, Ulusal Madencilik Strateji Belgesi ve Eylem Planını hazırlayacaktır.
- Bu güne kadar sayısız kez değişikliğe uğramış ve bütünlüğü önemli ölçüde zedelenmiş olan 3213 Sayılı Maden Kanunu yerine yeni bir maden yasası çıkaracaktır.
- Madencilik sektöründe tıkanmaya yol açan kamu kurum ve kuruluşlarının taşınmazlarına yönelik 2018/8 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesini yürürlükten kaldıracaktır.
- MAPEG'ndeki yürütme, izleme ve koordinasyon süreçlerini ilgili paydaşlarca izlenebilir hale getirecek, MAPEG'i izin süreçlerinin temas ettiği diğer bakanlıklardaki işlerin koordinasyonundan sorumlu kılacaktır.
- Rödovans yönteminin üretim baskısı oluşturan ve maden kazalarına davetiye çıkaran unsurlarına karşı gerekli tedbirleri alacak, kontrolsüz ve tahripkâr madencilığe müsaade etmeyeceğiz.
- İşletme ruhsatlarını usulüne uygun şekilde bütün arama ve fizibilite çalışmaları tamamlanınca ve şeffaf bir biçimde vereceğiz.
- Maden arama çalışmalarını destekleyecek, karot bilgi veri tabanı kuracak, arama çalışmalarının uluslararası standartlara getirilmesini temin edeceğiz.
- İşletme ruhsatı olmasına rağmen rant beklentisiyle atıl tutulan madenlerin ekonomimize kazandırılması için gerekli düzenlemeleri yapacağız.
- Yurt genelinde ruhsatsız madenlerin çalışmasını ivedilikle önleyeceğiz.
- Üretilen madenleri yarı mamul veya mamul ürün haline getirecek yatırımları ve sanayi tesislerini teşvik edecek, Türkiye'yi hammadde ihraç edip, yarı mamul ve mamul ürün ithal eden ülke olmaktan kurtaracağız.
- Yurtdışına tüvenan (ham) cevher satışına kota getireceğiz.
- Başta kömür üretimi olmak üzere havza madenciliği uygulamasına geçeceğiz.
- En büyük rezervlere sahip olduğumuz bor madenini katma değeri yüksek ürüne dönüştürme çabalarını destekleyeceğiz.
- Soda külü konusunda ülkemizin dünyada söz sahibi ülke haline gelmesi için gerekli teşvikleri vereceğiz.

- Demir, altın, bakır, nikel gibi sanayinin ana hammaddesi olan ürünlerin çıkartılması, izabesi gibi konulardaki yatırımları destekleyeceğiz.
- Lityum, nadir toprak elementleri başta olmak üzere, önümüzdeki dönemin yeni ve kritik sanayi hammaddelerinin aranması, üretimi ve değerlendirilmesine yönelik yurtiçi araştırmalara hız verecek, yurtdışı yatırımları destekleyeceğiz.
- Doğalgaz, petrol ve kaya gazı kaynakları gibi kritik sektörlerle yönelik yatırımları kamu kesiminin desteğini ve katılımını da içeren iş modelleriyle gerçekleştireceğiz.
- Sürdürülebilir madencilik politikaları ile sanayinin ihtiyacı olan hammaddeyi yerli kaynaklarla sağlayacağız.
- İş Sağlığı ve Güvenliği ile Çevre duyarlılığını ön planda tutarak 'Sorumlu Madencilik İlkele-ri'ni' Belirleyeceğiz.
- Hem ulusal düzeyde hem de işletme bazında acil durum planlarını ve risk haritalarını hazır-layacak ve titizlikle uygulayacağız.
- Tüm madenleri, ILO standartlarını göz önünde tutarak, iş güvenliği açısından iyileştirilecek, bu standartlarla yeniden denetleyeceğiz.
- Maden işletmelerindeki uzman eleman eksikliğini gidereceğiz.
- Yetkilendirilmiş tüzel kişilik temsilcisi mühendis, daimî nezaretçi ve/veya iş sağlığı ve gü-venliği uzmanlarının iş güvencesini ve bağımsızlığını maliyeti işverenlerce karşılanacak bir fondan dağıtarak sağlayacağız.
- Yüksek kaza riski barındıran esas faaliyet alanlarında taşeron sistemine son vereceğiz.
- Yeryüzünden ve üretim esnasında metan drenajıyla çalışma ortamının güvenliğini sağlaya-cağız.
- Madencilik sektörü ve çalışanların sigorta kapsamını genişletecek, ayrıca ferdi kaza sigor-talarının minimum teminat bedellerini arttıracacağız.
- Madencilik faaliyetlerini enerji, tarım ve çevre politikalarıyla koordineli bir şekilde yürüte-ceğiz.
- Rehabilitasyonu tamamlanmamış ve terkedilmiş maden sahalarının orman arazisine dönü-şümünü veya tekrar tarıma elverişli hale getirilmesini sağlayacağız.
- Rehabilit edilmeyen maden sahalarının ruhsat sahiplerine yeni ruhsat vermeyeceğiz.
- Maden işletmelerinde sosyal sorumluluk ve toplumsal bilinçlendirme çalışmalarını zorunlu hale getireceğiz.

Ulaştırma

- Ulaştırma sektörünü ülkemizi uluslararası ticarete cazip bir üretim ve lojistik üssü haline getirecek, emniyetli ve teknolojik yeniliklere sahip, kalkınmaya ivme kazandıracak bir yapıya kavuşturacağız.
- Ulaşım modları arasında bir diğerini bütünlemedeki eksik bağlantıları veya darboğaz oluşturan noktaları tespit edip altyapılarıyla birlikte kuracağız.
- Şehir içi ve şehirlerarası yolcu ve yük taşımacılığında başta modern raylı sistemler, metro, demiryolu, deniz yolu ve iç su yolları olmak üzere alternatif ulaşım türleri ve sistemlerini devreye sokacağız.
- Ulaştırmada ve dağıtım sektöründe yolcu ve kargo taşımacılığında bölgesel ve global anlamda daha fazla marka oyuncu yaratılmasına destek olacağız.
- Başta Avrupa ülkeleri olmak üzere yoğun ihracat taşıması gerçekleştirdiğimiz ülkeler ile yaşanan karayolu geçiş belgesi kotası ve eş etkili diğer engel ve sorunların aşılması için gerekli koordinasyonu sağlayarak Türkiye tescilli firmaların uluslararası karayolu taşımacılık hizmetlerindeki rekabet gücünü ve ticaret hacmimizi artıracacağız.
- Ulaşımında elektrikli araç altyapısının en hızlı şekilde hayata geçirilmesini temin edecek iş ve finansman modellerini hayata geçireceğiz.
- Şehirlerarası taşımacılıkta her 150 km'de bir elektrikli şarj istasyonları kurulmasını sağlayacağız.
- Demiryolları ve hava yollarında kaza-kırım tahkikatlarını bağımsız bir biçimde yürütecek kurumsal yapılar oluşturacağız.
- Kanal İstanbul projesini göreve başladığımız gün iptal edecek, bugüne kadar yapılan iş ve işlemleri hukuki, ekonomik, ekolojik ve teknik olarak incelemeye alacağız.
- Taşımacılık ve lojistik sektörünün bütün alanlarında dijitalleşmeyi artıracacağız.
- Ulaşım ile ilgili sağlıklı bir veri tabanı oluşturacağız.
- Ulaştırma sektöründeki Kamu-Özel İşbirliği projelerinin tümünü teknik, idari, hukuki ve yasa-sama denetimine tabi tutacağız.
- Bu projelerin fizibilite, ihale, ihale sonrası değişiklikler, garantiler, raporlama ve denetim aşamalarının tümünde yapılmış olan hata, usulsüzlük ve yolsuzlukları tespit edecek ve gerekli yaptırımları uygulayacağız.
- Mevcut karayolu ağımızın tamamının uluslararası teknik standartlara uygun bakım ve korunması ile işletilmesini sağlamak üzere, Karayolları Genel Müdürlüğü'nün kurumsal yapısında

gerekli düzenlemeleri yapacağız.

- Ulaştırma hizmetlerinin geliştirilmesi ve altyapının modernizasyonu çalışmalarında özellikle AB katılım öncesi mali imkanlarından azami oranda yararlanacağız.
- Teknolojik imkanlardan da yararlanarak etkin bir karayolu ulaşım ve iletişim sistemi oluşturacak ve adil, uygulanabilir bir belgelendirme sistemi tesis edeceğiz.
- İl merkezlerinin tamamını birbirine bölünmüş yollarla bağlayacağız.
- Akıllı yollar projesini pilot olarak başlatacak, geleceğin otonom yollarına ilişkin bilgi ve tecrübe birikiminin oluşmasını sağlayacağız.
- Kavşak ve yolların ileride yaşanacak nüfus artışına göre planlanmasını sağlayacağız.
- Kar mücadelesinin ve bakım işlerinin taşeronlara yaptırılması uygulamasına son vereceğiz.
- Araç muayene istasyonu sayısını artıracak ve rekabete açacağız.
- Yük ve yolcu taşımacılığı odaklı sürücü mezun edecek mesleki eğitim kurumları kuracak, bu okullarda ayrıca uluslararası taşımacılık İngilizcesi öğretilerek Avrupa'ya sürücülük hizmetleri ihracı yapılabilmesini sağlayacağız.
- TCDD ve TCDD Taşımacılık A.Ş.'ni çağdaş yönetim sistemlerinin gerektirdiği kar ve maliyet odaklı şirket yönetim uygulamalarına kavuşturacağız.
- Özel sektörün demiryolu taşımacılığına doğrudan tren ve dizi sahibi olarak girmesi için ön-görülebilir, rekabetçi ve şeffaf bir piyasa düzeni kuracak, gerekli destek ve teşvikleri sağlayacağız.
- Demiryolu güvenlik prosedürleri, personelin eğitimi, demiryolu araçlarının güvenlik kuralları ve benzeri konuları düzenleyip denetleyecek bir "Demiryolu Düzenleme ve Denetleme Kurumu" kuracağız.
- Demiryolunda diğer ülkelerle karşılıklı işletilebilirlik sürecine yönelik mevzuatı hızla tamamlayacağız.
- Ülkemize demiryolu araçları üretim, bakım, onarım ve yenileme (MRO) üssü hüviyeti kazandıracağız.
- Demiryolu taşımacılığında hizmet kalitesini, süratini ve maliyetleri cazip hale getirmek amacıyla depolama ve aktarma merkezlerinin geliştirilmesi ile elleçleme gibi hizmetleri teşvik edecek, demiryolu ağını sanayi bölgelerine ve limanlara bağlayacağız.
- Demiryollarındaki altyapı yatırımlarını uygun maliyetlerle yeni bir ivmeye kavuşturacağız.

- Yolcu taşımacılığı yapılan mevcut hızlı tren altyapısını, yük ve yolcu karma taşımacılık yapacak standartlarda ilave hatlarla yaygınlaştıracacağız.
- Hızlı tren projelerinden Karaman-Ulukışla, Mersin-Konya, Mersin-Adana-Osmaniye-Gaziantep, İzmir-Manisa-Uşak-Afyonkarahisar-Ankara ve Ankara-Bursa-Bandırma gibi ilerlemeyen projelerini süratle tamamlayacak, Antalya-Konya-Aksaray-Kayseri projesine hemen başlayacak, emniyetli Yüksek Hızlı Tren ve Hızlı Tren hatlarının sayısını arttıracacağız.
- Halkalı-Kapıkule hızlı tren hattını öncelikle tamamlayacağız.
- Yavuz Sultan Selim Köprüsü'nden geçişi de içeren Kuzey Marmara Demiryolu projesini süratle tamamlayacağız.
- İstanbul-Mersin-Gaziantep hattını çift hatta çıkaracak ve bu hatta RO-LA taşımacılığı için uygun vagonlar temin edeceğiz.
- Kuzey-Güney Hızlı Tren Demiryolu Projesi ile Orta ve Doğu Anadolu'daki illerin limanlara erişimini hızlandıracacağız.
- Mevcut konvansiyonel demiryolu ağıımızın tamamının elektrifikasyonunu ve sinyalizasyonunu tamamlayacağız.
- Ayrı trafik kumanda merkezlerini birleştirerek Ankara'da modern bir merkezi trafik kumanda yönetimi, tren takip ve kriz yönetimi sistemi kuracağız.
- Demiryolu ağının hala bağlantısı olmayan illerimize de ulaşacak şekilde gerekli yerlere çift hat da yaparak lojistik merkezlere, üretim merkezlerine ve limanlara erişimini sağlayacağız.
- Demiryolu sektörü ve yüksek hızlı tren başta olmak üzere bütün ulaşım modlarında dışa bağımlılığın azaltılması ve tedarik, yapım, bakım ve yedek parça süreçlerinde yerli sanayinin geliştirilmesini sağlayacağız.
- Nitelikli personel istihdamını ve teknolojik ilerlemeyi sağlamaya dönük olarak TCDD Meslek Lisesi ve TCDD Çırak Okulu açacağız.
- Sivil havacılık alanında tek yetkili ve bağımsız Sivil Havacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu oluşturacağız.
- Atatürk Havalimanını yeniden uçuşa uygun hale getireceğiz.
- Özel sektörün hava taşımacılığındaki rolünü ve etkinliğini arttıracacağız.
- Savunma Sanayi için oluşmuş mevcut hava aracı bilgi ve üretim kapasitesinin sivil uçak ve diğer sivil hava aracı üretimi için de kaynak rolü üstlenmesini sağlayacak, özel sektörü de ana ve yan sanayiinde teşvik edeceğiz.

- Türkiye'nin hem kargo üssü hem hava araçları bakım, onarım, yenileme (MRO) merkezi olmasını teminen yeni bir strateji belirleyeceğiz.
- Her türlü havayolu taşıma aracı üretimi, bakımı ve onarımında yerlilik oranını artırıcı politika ve destekleri hayata geçireceğiz.
- Havayolu taşımacılığı altyapısını geliştirecek ve havalimanlarımızı diğer ulaşım sistemleriyle entegre hale getireceğiz.
- Havayolunda iç hatların gelişimi için, çapraz uçuşlar ile mevcut havayolu bağlantı şebekesine derinlik kazandıracağız.
- Turizm destinasyonları arasında charter uçuşların artırılmasını sağlayacağız.
- Düşük ücretli havayolu taşımacılığının gelişimini destekleyeceğiz.
- Ankara'nın Türkiye'ye yönelik yolcu derinliği olan dış uçuş noktalarına bağlanması suretiyle Esenboğa Havalimanı'nın uluslararası bir odak olmasını ve Anadolu şehirlerinin yurtdışına alternatif çıkış kapısı haline getirilmesini sağlayacağız.
- E-ticareti odağına alan bir havayolu yük taşımacılığı stratejisi geliştirecek, hava kargoda standart hıza ulaşacak ve bu suretle imalat sanayiimizin rekabetçiliğini ve e-ihracatı artıracaktır.
- Tüm paydaşlarla birlikte Denizcilik Politikası ve Rekabetçi Denizcilik Yatırım Stratejisi hazırlayacak, deniz yetki alanlarını düzenleyecek bu belgede deniz emniyeti, deniz ticareti, deniz çevresinin korunması, deniz turizmi, denizaltı madenciliği, balıkçılık ve benzeri alanlarda temel ilkeleri ortaya koyarak uygulama birliği sağlayacağız.
- Liman ve tüm kıyı tesislerinin bütüncül bir yaklaşımla kuruluş, işletme ve idamesinde temel yaklaşım ve ilkeleri ortaya koyacak Kıyı Politika Belgesi ve Kıyı Master Planı hazırlayacağız.
- Limanlarımızda muhtelif kurumlar tarafından verilen gümrük, polis, turizm, kılavuzluk, römorkörcülük, gemi trafik, sağlık ve benzeri hizmetlerin rekabetçi, verimli, sürdürülebilir, emniyetli, güvenli ve çevreci olarak tek elden yürütülmesi için Liman Başkanlıklarının yetkisini artıracaktır.
- Deniz taşımacılığının geliştirilmesi için, mevcut limanların kapasitelerinin arttırılması, yenilerinin yapımı, liman işletmeciliğinin iyileştirilmesi ve konteyner taşımacılığının desteklenmesi gibi alanlara odaklanacağız.
- Çevre denizlerimiz ve yakın deniz havzamızdaki haklarımızın ve çıkarlarımızın korunması sürecini aynı zamanda deniz ulaştırmasından ciddi pay alınması perspektifiyle yöneteceğiz.
- Liman işletmelerini rant için değil kamu yararı ekseninde yeniden değerlendireceğiz.

- Yükselen ticaret rotalarına uygun yeni liman konumları belirleyecek; mevcut limanların kendilerini etkileyen dijitalleşme, sürdürülebilirlik ve artan gemi kapasitesi gibi trendlere uyumuna yönelik teşvik ve destek mekanizmaları geliştireceğiz.
- Akdeniz, Ege, Marmara ve Karadeniz limanları arasında yurtiçi yük taşımacılığı için deniz otobanları oluşturacağız.
- Akdeniz ve Karadeniz’de belirlenecek limanların ana dağıtım üssü olmasını ve kısa mesafe taşımacılığı ile bölge ülkelerine sevkiyat yapabilecek kapasiteye ulaşmasını sağlayacağız.
- Türk sahipli filomuzu yakıt tasarruflu ve çevre dostu gemilerin inşasını teşvik ederek gençleştireceğiz.
- Türk sahipli filonun rekabet gücünü artıracak, kendi yüklerimizi kendimizin taşımasını sağlayacak adımları atacağız.
- Liman, yat limanı, balıkçı barınağı ve benzeri kıyı yapılarını nitelik ve işletme yönetimi bakımından geliştireceğiz.
- Hem turistler için erişilebilirliği artırmak hem de kara sınır kapılarımızdaki yığılmaları azaltmak üzere yurtdışı Ro-Pax taşımacılığını geliştireceğiz.
- Kabotaj yük taşımacılığını artıracak, kabotaj taşıması yapacak gemilerin navlun ücretine destek sağlayacak, limanlarda ayrılacak özel terminallerin elleçleme ücretlerinde indirimle gideceğiz.
- Depolama altyapıları ve ilgili hukuki çerçeveyi yeniden düzenleyerek bazı limanlarımızın transit yükte uzmanlaşmasını sağlayacak, transit yük kapasitesi ve antrepo rejimini modernize edeceğiz.
- Ro-Ro taşımacılığına özel önem verecek, batı yönlü ihraç taşımalarında alternatif Ro-Ro taşımacılık hatları geliştirecek, Karasu-Burgaz Ro-Ro hattını kuracak, İzmir-Selanik Ro-Ro hattının kapasitesini artıracacağız.

Lojistik ve Gümrükler

- Karayolu, demiryolu, deniz ve hava taşımacılığını entegre olarak dikkate alan ve intermodal lojistik merkezlerden en üst seviyede faydalanmayı öngören bir yaklaşımla Türkiye Lojistik Master Planı'nı yeniden hazırlayacağız.
- Üst ölçekli yerel planlarda Türkiye Lojistik Master Planı'na uyumu teminat altına alacağız.
- Lojistik ağlarımızı büyük veri ve akıllı ulaşım teknolojileri kullanarak, Türkiye'yi hızla Lojistik 4.0 Dönüşümüne hazırlayacak ve ülkemizi Küresel ve Bölgesel Lojistik Üssüne çevireceğiz.
- İç ve dış ticaret faaliyetleri ile lojistik faaliyetlerin kolay, hızlı ve güvenli bir şekilde tek bir merkezden gerçekleştirilebilmesi ve iller arası ticaret bağlantılarının geliştirilmesi amacıyla Lojistik Ticaret Merkezleri kuracağız.
- Ülkemizdeki lojistik merkezlerini, sahiplik/yönetim yapısına özel sektörün de katılımını sağlayarak, yeni nesil lojistik ticaret merkezlerine dönüştüreceğiz.
- İller için hazırlanan lojistik köy planlarını yeniden düzenleyeceğiz.
- Lojistik merkezlerini yaygınlaştıracak, kamu antrepoculuğu hizmetlerinde gerekli iyileştirmeleri yapacak ve antrepo hizmetlerinde maliyetleri düşüreceğiz.
- Lojistik Merkezleri ve üretim lokasyonları ile limanları ve gümrük kapılarını birbirine eksiksiz şekilde bağlayacağız.
- Yeni hudut kapıları oluşturacak, atıl durumdakileri işler hale getirecek, hudut kapılarının fiziki ve teknolojik altyapılarını güçlendireceğiz.
- Gümrük mevzuatını gelişen şartlarla uyumlu hale getirecek, bürokrasiyi azaltacak, işlemleri ve gümrük kontrol aşamalarını hızlandıracak ve Lojistik Performans Endeksindeki gerilemeyi tersine çevireceğiz.
- Gümrük ve taşımacılık süreçlerini hızlandırmak üzere uçtan uca dijital ve geniş ölçüde otomatik hale getirilmiş blokzincir temelli Dijital Gümrük kuracağız.
- Zorunlu evrakların sayısını azaltacak ve elektronik hale dönüştüreceğiz.
- Lojistik firmalarımızda gümrük müşaviri istihdamının önünü açarak firmalarımızın gümrük işlemlerini hızlandıracaktır.
- Gümrük kapılarında teknik altyapıyı geliştirecek, personel sayısını artıracak, eğitim düzeyini yükselteceğiz.
- Tüm sınır kapılarında "Ortak Kapı Modeli"ni uygulamaya koyma yönünde çalışmalar yapacağız.

- Gümrüklerde depolama alanlarını genişletecek, yeni antrepo, hangar ve depo yatırımlarını teşvik edeceğiz.
- Yanıcı veya patlayıcı nitelikli mallar için özel düzeneklere sahip antrepolar yapacağız.
- Limanlara demiryolu bağlantısı sağlayacak, karaya konteyner aktarma terminalleri yapacağız.
- Organize Sanayi Bölgelerinden, lojistik üs ve limanlara karayolu ve demiryolu bağlantı hatları kuracağız.
- Hedef dış pazarlarda lojistik üsler kuracağız.
- Güvenli bir biçimde liman ve konteyner takip sistemi oluşturacağız.
- Mersin limanının konteyner altyapısı ile Çandarlı Limanının altyapısını geliştireceğiz.
- Meslek Liselerinde yabancı dil eğitilmiş gümrük personeli yetiştirecek bölümler açacağız.

Dış Ticaret Politikası

- İhracatçıların döviz gelirlerinin %40'ını TCMB'ye satma zorunluluğunu kaldıracağız.
- Eximbank'ın sermayesini güçlendirecek, uzun vadeli ve uygun koşullu fon imkanlarından daha fazla yararlanmasını sağlayacağız.
- Eximbank kaynaklarını küresel ölçekte yenilikçi girişimcilere yönelik olarak etkin biçimde kullanacağız.
- Orta ve uzun vadeli kredilerle hedef pazarlarda daha yüksek katma değerli sermaye malı ihracatının, yüksek teknoloji içeren inşaat taahhüt projelerinin desteklenmesini sağlayacağız.
- Eximbank'ın bölgesel ve uluslararası finans kuruluşları ile stratejik işbirlikleri geliştirerek ülkeler bazında ve bölgeler bazında büyük dönüşümler sağlayacak önemli altyapı projelerinde liderlik yapmasını sağlayacağız.
- Türkiye İhracatçılar Meclisi ve İhracatçı Birliklerinin yapısını revize edecek, siyasi baskı üzerinden rant dağıtım mekanizması olmalarını mutlak surette önleyecek, kaynakların siyasi bağlantılar yerine asıl ihtiyacı olan ihracatçı kurumlara yönelmesini sağlayacağız.
- Yatırım Destek Ajansını yeniden yapılandıracak, ajansın potansiyel yatırımcıların belirlenmesi, yatırım sürecinde tedarik zinciri oluşturma, birleşme-satın alma, yatırım ortağı bulma, lokasyon seçimi, işgücü piyasası profillemesi, kamu kurumlarıyla ilişkiler gibi konularda dijital araçlarla danışmanlık hizmeti sunmasını sağlayacağız.

- Kamu-özel sektör ortaklığında İhracatı Geliştirme Merkezini (İGEME) yeniden faaliyete geçireceğiz.
- DEİK'i yeniden bağımsız bir yapıya kavuşturacağız.
- Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği Anlaşması'nı güncelleme müzakerelerini hızlandıracacağız.
- Gümrük Birliği Anlaşmasına paralel olarak düzenlenen Serbest Ticaret Anlaşmalarını gözden geçirecek, diğer Serbest Ticaret Anlaşmalarının dış ticarete etkilerini kapsamlı bir değerlendirmeye tabi tutacağız.
- Ülkemiz ile benzer üretim ve ihracat desenine sahip olmayan gelişmiş ülkelerle Serbest Ticaret Anlaşmaları yapacağız.
- Ticaret ortağımız olan ülkelerle akdedilmemiş olan "Ticaret", "Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması", "Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi", "Gümrük Alanında İşbirliği" ve "Ulaştırma" alanlarındaki anlaşmaları öncelikle tamamlayacağız.
- Yeni bölgesel birliktelikler oluşturacağız.
- Bölgesel ekonomik ilişkilerimizi geliştirmek amacıyla komşu ülkelerimiz, Kafkas, Balkan ve Orta Doğu ülkeleriyle yatırım ve ticaret anlaşmalarının kapsamını geliştireceğiz.
- Dâhilde işleme uygulamalarını gözden geçirerek yerli üretimin önünde haksız rekabet oluşturmalarını engelleyeceğiz.
- Türk şirketlerinin küresel ölçekte faaliyet göstermelerini destekleyecek ve sayılarını artıracacağız.
- İhracat desteklerini gözden geçirecek, etki analizlerini yapacak ve yeni nesil ihracat destekleri geliştireceğiz.
- Markalaşma desteklerini güçlendirecek, firmaların yurt dışından marka bilinirliği olan firmaları satın almalarını özendireceğiz.
- Dış pazar koşulları ve talep yapısının gelişimi konusunda firmalarımıza ayrıntılı ve düzenli bilgi sunacak platformlar kuracağız.
- Uluslararası şirketlerin ülkemizde tedarik ofisleri kurmasını destekleyeceğiz.
- Kargo şirketlerinin ve ülkemizde faaliyet gösteren dijital pazaryerlerinin yatırımlarını desteklemek dahil olmak üzere e-ihracatın önünü açacak adımları atacağız.
- PTT'yi uluslararası kargo kabiliyetleri ve küresel işbirlikleri dahil olmak üzere yeniden organize edeceğiz.

- Ülke bazında ticari ilişkileri engelleyen bürokratik işlemleri (vize, gümrük formaliteleri vb.) tespit ederek, yaşanan sorunları her düzeyde gerçekleştirilecek resmi temaslarla çözeceğiz.
- Turizm, yurtdışı müteahhitlik hizmetleri, lojistik ve son yıllarda öne çıkan sağlık turizmi ile film ve dizi sektörü ihracatını destekleyeceğiz.
- Hammadde kaynaklarının ağırlıklı olduğu ülkelerde özel sektör ve kamuyu yatırıma yönlendireceğiz.
- Ekonomimizin sürdürülebilirliğini sağlamak, rekabetçiliğimizi artırmak ve olası ticaret ve yatırım kayıplarını bertaraf etmek üzere Yeşil Mutabakata Hızlı Uyum Programı hazırlayacak ve uygulayacağız.
- Yeni Nesil Özel Ekonomik Bölgeler kuracağız.
- Etkin ve sürdürülebilir nitelikte yurt dışı ticari ilişki ve iş birliği ağı oluşturulmasını, piyasa imajının yükseltilmesini sağlayacak ürün denetim ve güvenliğine ilişkin "Türk Malı" etiketli "Kalite Güven Belgesi'nin düzenlenmesine yönelik hukuki altyapı oluşturacağız.
- Sektörel detayda faktör verimliliği ve net ihracat istatistiği yayınlayacağız.

İç Ticaret ve Rekabet Politikası

- Sektörel düzenlemeye tabi piyasalarda baş gösterecek rekabet sorunlarının, Rekabet Kurumu ve ilgili sektörel düzenleyici otoriteler tarafından birlikte çözüme kavuşturulması için gerekli adımları atacak, bu amaçla Rekabet Kurumu ile sektörel düzenleyici otoriteler arasındaki iletişim ve işbirliğini geliştirmeye yönelik bir Koordinasyon Kurulu oluşturacağız.
- Rekabet Kurulu'na atama usullerini gözden geçirecek, atanacak olan kurul üyelerinin rekabet hukuku ve politikası ile ilgili alanlarda en az on yıllık tecrübeye sahip olması koşulunu yürürlüğe koyacak, Kurul üyeliği süresini altı yıla çıkaracak ve Kurul üyelerinin bağımsızlığını garanti altına alacağız.
- Rekabet Kurumu'na eksik, yanlış ya da yanıltıcı bilgi verilmesi, bilgi vermeyi reddetme, Kurum personelinin yapmakla görevli olduğu yerinde incelemenin engellenmesi gibi durumlarda uygulanacak idari para cezalarını caydırıcı hale getireceğiz.
- Kartel örgütlenmesi niteliğindeki Rekabet Kanunu ihlallerinde, kartel kurucusu ya da lideri konumunda oldukları tespit edilen teşebbüs yöneticilerine uygulanacak idari para cezalarını caydırıcı hale getireceğiz.

- Müteahhitlik sektöründe rekabeti ortadan kaldırmak suretiyle çok sayıda teşebbüsü pazar dışına iten, aynı zamanda büyük kamu zararına yol açan ihale kartelleri hakkında Kamu İhale Kanunu ve Rekabetin Korunması Hakkında Kanun çerçevesinde gerekli işlemleri başlatacağız.
- Dijital platform hizmet sağlayıcılarının faaliyetlerini rekabeti engellemeyecek bir çerçevede yürütmelerini ve bunların birleşme ve devralma işlemlerinin daha sıkı kurallara bağlanmasını sağlayacağız.
- Rekabet Kurulu kararlarının temyiz mercii olarak, İdare Mahkemeleri yerine, yeniden Danıştay'ın ilgili dairelerinin yetkili kılınmasını sağlayacağız.
- Tüketici uyuşmazlıklarında mahkeme öncesi çözüm mekanizması olarak görev yapan Tüketici Hakem Heyetlerinin idari ve mali kapasitelerini artıracak, üyelerin seçimi için eğitim, deneyim gibi kriterler belirleyecek, kararların şeffaflığı ve ulaşılabilirliğini artıracak, tüketicilerin Hakem Heyetleri ve başvuru koşulları hakkında bilgilendirilmelerini ve haklarını aramalarını teşvik edeceğiz.
- Çok taraflı sayısal platformlar ve büyük veri sorunlarına ilişkin olarak, rekabet politikası, düzenleyici politikalar ve veri koruma mevzuatının bir araya getirildiği "geçit bekçisi" (gatekeeper) gibi yeni kavramların kullanıma sokulduğu AB Sayısal Hizmetler Yasası, AB Sayısal Piyasalar Yasası gibi yeni mevzuat uygulamalarını takip edecek, söz konusu mevzuatı Türkiye'ye uyarlarken gerekli tartışma ve istişarelerin yapılmasını sağlayacağız.
- AB'de yürürlükte olan "Çevrimiçi Aracılık Hizmetlerini Ticari Amaçlı Kullananlar için Şeffaflık ve Tarafsızlığın Geliştirilmesine Dair Tüzük" ve "Dijital Hizmetler Kanunu"nda öngörülen ilke ve kurallar çerçevesinde yasal düzenlemeler yapacağız.
- "Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun" ve ilgili diğer mevzuatta değişiklikler yaparak, finansal teknoloji şirketlerinin finansal kuruluşlarla eşit koşullarda rekabet etmelerini sağlayacağız.
- Sosyal medya ve diğer internet hizmetleri gibi sektörlerde etkin rekabet ortamının güçlendireceğiz.
- Hal Kanunu ve Perakende Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'da gerekli değişiklikleri yaparak gıda değer zinciri içindeki tekелci ve oligopolistik yapılara son vereceğiz.
- Üretici kooperatiflerini güçlendirecek ve destekleyeceğiz.
- Ürün grupları bazında denetim yapan kurumların merkezi ve taşra teşkilatlarında yer alan denetim elemanlarının merkezi olarak koordinasyonunu sağlayacak, farklı idareler eliyle yürütülen faaliyetleri tek bir çatı altında toplayacağız.

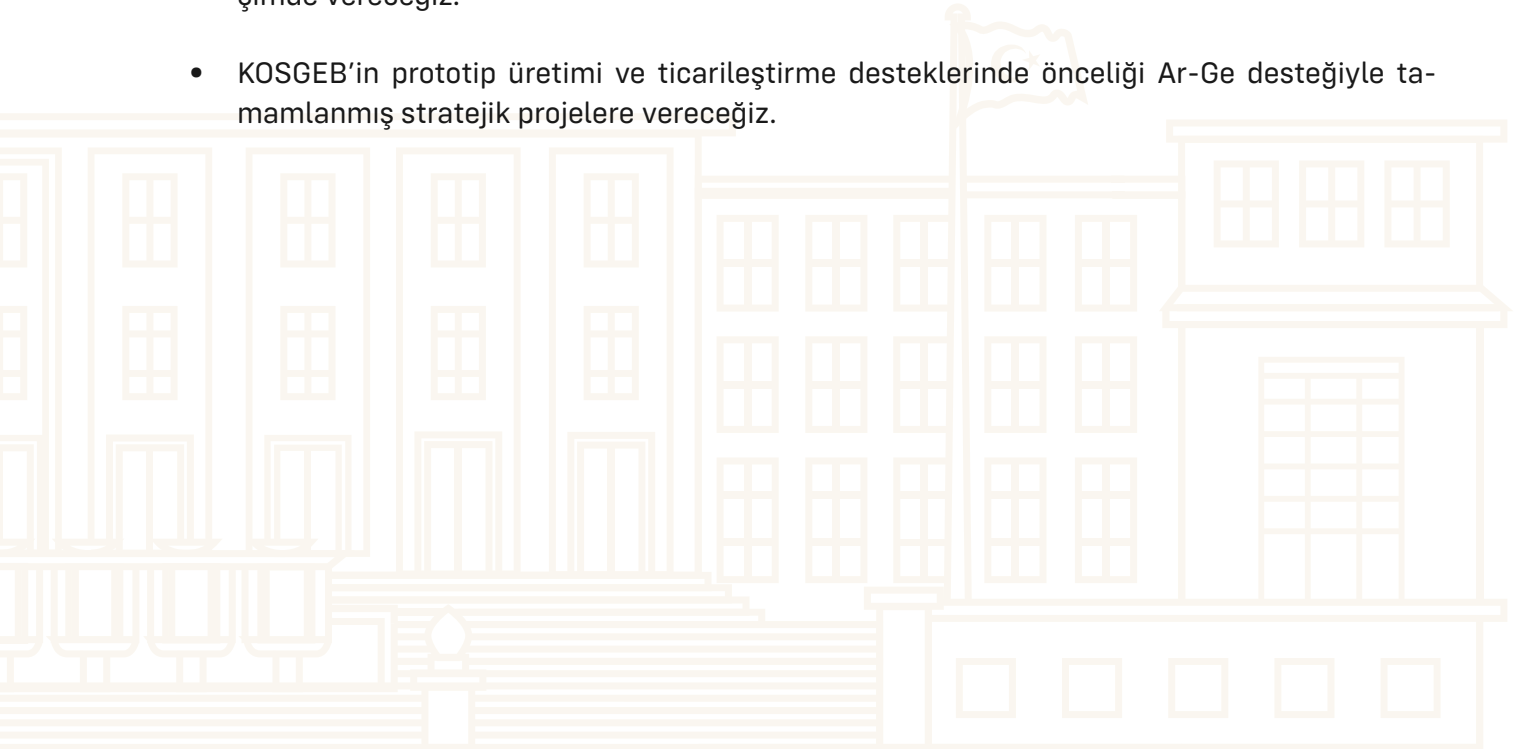

Küçük ve Orta Boy İşletmeler

- KOBİ'lerin rekabet güçlerini artırarak ekonomik büyümeye katkılarını yükselteceğiz.
- KOBİ'lere eğitim, yönetim, finansman, teknoloji geliştirme veya teknoloji transferi, ürün ve pazar çeşitlendirme, ihracat potansiyelini artırma, yeni ortaklıklar kurabilme, sermaye piyasalarından daha çok pay alabilme konusunda özel destek modelleri oluşturacağız.
- KOBİ'leri küreselleşmeden kaynaklanan yüksek rekabete ayak uydurma, yetkin insan gücü ve yeterli sermayeye sahip olma, yenilikçi projeler üretme, birlikte iş yapma kültürü ve proje geliştirme gibi hususlarda güçlendireceğiz.
- KOBİ'lerin bölünmelerine veya tasfiye olmalarına yol açan, kuşaktan kuşağa geçiş süreçlerinin planlanması, hazırlanması ve kolaylaştırılması için, yetkin yönetici kadrolarının eğitilmesine ve yetiştirilmesine yönelik adımlar atacağız.
- Yönetim danışmanlığı sektörünü destekleyerek, KOBİ'lerin bu sektörden devlet destekli olarak danışmanlık hizmeti almasını sağlayacağız.
- Geleneksel firmaların iş modellerinin ve örgütlenme yapılarının yenilenmesini ve KOBİ'lerin verimlilik ve dijital dönüşümünü sağlayacak danışmanlık ve destek programlarını hayata geçireceğiz.
- Yeşil dönüşüm, dijitalleşme ve bölgesel kalkınma eksenlerinde, KOBİ'lerin Ar-Ge ve yenilikçilik, üretim, pazarlama ve ihracat yeteneklerinin geliştirilebilmesi, rekabet güçlerinin artırılabilmesi ve finansmana erişiminin kolaylaştırılabilmesi için üretim odaklı, güvenli, adil, hızlı işleyen bir destek sistemi oluşturacağız.
- KOBİ'lerimizin ulusal ve uluslararası e-ticaret kapasitelerini artırmaya yönelik yurtdışı pazar araştırma, mentorluk ve finansman desteklerini etkin bir biçimde artıracacağız.
- Esnaf ve KOBİ'lerin satış yaptığı e-ticaret pazaryerlerinin, satıcılarının rekabet gücünü artıracak uygulamalarını destekleyeceğiz.
- Personel ve ürün geliştirme konusunda yaşanan sorunların OSB'lerdeki model fabrika ve prototip imalathanelerinde çözümünü sağlayacağız.
- KOBİ'ler arasında proje bazlı ya da ortak iş yapma kültürünü geliştirme amaçlı işbirliği modellerini destekleyecek, KOBİ'lerimize sağlanan işbirliği-güç birliği desteklerini daha etkili hale getireceğiz.
- İşletmelerin patent, faydalı modeller, marka ve tasarımları için fikri ve sınai mülkiyet haklarını alabilmelerine yönelik danışmanlık hizmetlerini destekleyeceğiz.

- KOBİ'lere verilen kredi hacmini arttıracak, girişim sermayesi, kitle fonlaması ve etki yatırımcılığı gibi yenilikçi finansman imkanlarından daha fazla yararlanabilmelerini sağlayacağız.
- KOBİ'lere yatırım yapacak girişim sermayesi fonlarına sağlanan Hazine desteğini artıracak, bugüne kadar uygulanan benzer programların etkilerini ölçecek ve verimsiz uygulamalara son vereceğiz.
- KOBİ'lerin vergi iadesi ve benzeri kamudan alacaklarının finansmana erişimlerinde teminat olarak gösterilebilmesine ilişkin düzenlemeleri yapacağız.
- Büyük ölçekli işletmeler ile KOBİ'lerin etkileşimlerini arttıracak, değer zincirini güçlendirecek ve verimliliği arttıracak ortak Ar-Ge ve yenilik projelerine destek programları oluşturacağız.
- KOSGEB'i yeniden yapılandırarak girişimcilerimizin rahatça başvuru yapabileceği bir sistem inşa edeceğiz.
- KOSGEB'in veri tabanlarını, insan kaynaklarını ve bütçe olanaklarını KOBİ'lerimizin gereksinim duyduğu büyüklüğe ve kaliteye eriştireceğiz.
- KOSGEB bünyesinde hizmet sektörüne yönelik bir birim oluşturacak, hizmet sektörüne ayıracağı kaynağı artıracaktır.
- KOSGEB hibe desteklerini artıracaktır.
- KOSGEB tarafından verilen faizsiz kredi desteğini objektif kriterlere bağlayarak şeffaf biçimde vereceğiz.
- KOSGEB'in prototip üretimi ve ticarileştirme desteklerinde önceliği Ar-Ge desteğiyle tamamlanmış stratejik projelere vereceğiz.

Esnaf ve Sanatkârlar

- Ticaret Bakanlığını Esnaf ve Ticaret Bakanlığı şeklinde yeniden yapılandıracağız.
- Kamu kurumu niteliğindeki ticaret ve/veya sanayi odaları, ticaret borsaları ile esnaf ve sanatkârlar meslek kuruluşlarımızın teşkilat ve mali yapılarının iyileştirilmesini ve bu kuruluşların üyelerine daha verimli ve etkin hizmet sunabilmelerini sağlayacağız.
- Perakende işletmelerin açılış, faaliyet ve kapanış süreçlerinde çok sayıda kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilen hizmetlerin tek noktadan elektronik ortamda etkin ve hızlı bir şekilde sunulmasını sağlayacağız.
- Esnafımızın salgın sürecinde kullandığı kredilerin faizleri ile BAĞ-KUR ve vergi borçlarının faizlerini silecek, kalan anaparanın uygun vadede ödenmesini sağlayacağız.
- Esnafımızın emekli olabilmesi için en son 2000-2008 arası için uygulanan geriye doğru borçlanma hakkını, ticari sicil kayıtlarına ve esnaf odalarına bağlı kalınan süreleri göz önünde bulundurarak tanıyacağız.
- Esnaf Ahilik Sandığı'na dahil esnaflarımızın kısa çalışma ödeneği gibi gelir kaybını telafi edecek uygulamalardan faydalanmalarını sağlayacağız.
- Esnaf Ahilik Sandığı uygulaması çerçevesinde esnafın ödeyeceği katkı payı oranını düşüreceğiz.
- Esnaf ve sanatkârlarımızın hastalık ve ayakta tedavi gördüğü süreçleri kapsayan geçici iş göremezlik ödeneği alabilmesini sağlayacağız.
- İşyeri kira ödemelerinde stopaj oranını sıfırlayacağız.
- Şoför esnafının 10 yaşın üzerindeki araçlarının yenilenmesinde ÖTV almayacağız.
- Küçük esnafımızı zincir marketler, büyük marketler, AVM'ler karşısında korumak ve haksız rekabeti önlemek amacıyla gerekli düzenlemeleri hızla hayata geçireceğiz.
- Esnafın e-ticaret pazaryerlerinde satış yapmasını kolaylaştıracak ve bunun maliyetini azaltacak tedbirleri alacağız.
- Esnaf, sanatkâr ve küçük sanayicileri geliştirme faaliyetleri kapsamında iş kollarını yeniden düzenleyeceğiz.
- Esnaf ile tacir, sanatkâr ile sanayici arasındaki tanım farkını dikkate alarak her iki kesimin mesleki örgütlenmesinde yaşanan sorunları gidereceğiz.

- Yöresel el sanatlarının gelişmesini sağlayacak bir eğitim ve üretim planlaması geliştirecek ve pazarlama olanaklarını arttıracaktır.
- Esnaf ve sanatkâr odaları ve birlikleri bünyesinde, esnaf ve sanatkârlara ihracat süreçleri, girişimcilik, Ar-Ge ve yenilikçilik ile devlet yardımları hakkında eğitim, danışmanlık ve bilgi desteği sağlayacak birimler oluşturacağız.
- Esnaf ve sanatkarların büyük sanayi işletmelerini tamamlayıcı fonksiyonunu güçlendirecek ve nitelikli meslek elamanlarının yetişmesine katkılarını destekleyeceğiz.
- Mevcut Esnaf ve Sanatkârlar Destek Sistemini, ucuz ve yeterli finansmana erişimi artıracak, bu finansmanı işin niteliğini artırma, büyütme, çağın gerektirdiği değişim ve dönüşümü gerçekleştirme yönünde kullanmayı sağlayacak bir anlayışla yenileyecek ve yeni destek mekanizmaları geliştireceğiz.
- Esnaf ve sanatkarların birlikte iş yapma kültürünün geliştirilmesi yönünde çalışmalar yapacağız.
- Özellikle sanatkarımızın yaşadığı çırak yetiştirme sorununu ve çıraklık eğitimini genel eğitim sistemiyle uyumlu bir şekilde ele alacağız.
- E-ticaret ve e-ihracat yapmak isteyen işletmelere işyeri açılışı, pazarlama, reklam, danışmanlık ve finansman desteği sağlayacağız.
- E-ticarete oluşabilecek rekabet ihlalleri nedeniyle küçük işletmelerin muhtemel mağduriyetlerinin önlenmesi amacıyla etkin bir gözetim ve denetim mekanizması kuracağız.
- Üretim yapan küçük esnaf ve sanatkârlarımıza yönelik sanayi siteleri kurulmasını destekleyeceğiz.

Yeni Nesil Hizmet Sektörleri

- Turizm, ulaştırma, dağıtım, haberleşme, medya, oyun, e-spor ve emlak sektörlerinde çevrim içi ve çevrim dışı hizmetleri birlikte sağlayan, yurtiçi ve yurtdışında geniş bir piyasaya kısa sürede ulaşabilen iş modellerine ve girişim sermayesi şirketlerine özel destekler sağlayacağız.
- Dijital varlıkların düzenlenmesinde üyesi olduğumuz G-20 ve diğer uluslararası kuruluşlardaki tartışmalara katkıda bulunacak, ülkemizdeki düzenlemeleri bu çerçevede gerçekleştirecek, üretilen dijital varlıkların ticarileşmesini destekleyeceğiz.
- Dijital varlıkları, İstanbul Finans Merkezi'nin ana unsurlarından biri yapacak, gerekli durumlarda İstanbul Finans Merkezi'nde farklı hukuki düzenlemelere tabi şirketlerin kurulmasına izin vereceğiz.
- Konsol, bilgisayar, tablet ve dijital oyunları ülkemizde geliştirmek isteyen yeni girişimleri ve şirketleri destekleyecek, bu alanlarda Türkiye merkezli teknoloji firmalarının oluşması, know-how yaratılması, rekabetçi olunması için oyun tasarımından, oyun gelişimine yeni bölümler açacak ve gerekli destekleri sağlayacağız.
- Daha önce oyun alanında başarılı olmuş Türkiye merkezli firmaların sektörde yaşadıkları zorlukları, deneyimlerini yeni firmalarla paylaşmaları için mentorluk-rehberlik ekosistemi oluşturacağız.
- Global dijital varlık hizmet platformlarının değer zincirlerinin bir bölümünü, özellikle ürün geliştirme ve ARGE faaliyetlerini Türkiye'ye getirmelerini özendireceğiz.
- Büyük teknoloji şirketlerinin e-ticaret, sosyal medya, arama hizmetleri gibi başka pazarlardan topladıkları tüketici verisi ile finansal piyasalar pazarında tekelleşmesine karşı rekabeti koruyucu önlemler alacağız.
- İnternet medyası ve sosyal medyada özgürlük ortamını koruyarak, internet medyası ve sosyal medya haberciliğini destekleyecek, sosyal medyadaki hakaret ve iftiralara yönelik tedbirler geliştireceğiz.
- İnternet medyası ve sosyal medya gelirlerinin servis sağlayıcı, reklam veren ya da sponsorlar üzerinden içerik üreticisini etkilemeyecek şekilde vergi sistemine dahil edilmesini sağlayacağız.
- Dijital varlıklara dair reklam ve benzeri faaliyetler düzenleyecek, bu faaliyetleri şeffaf hale getirecek, sosyal medya üzerinden vatandaşların kandırılmasının önüne geçeceğiz.
- Özellikle Türk mitolojisini, tarihi olayları, kültürü tanıtan oyunlar konusunda firmaların çalışmasını sağlayacağız.

- E-spor için kurulan derneklere, takımlara diğer spor alanlarında olduğu gibi destek sağlayacağız.
- E-spor takımları ve derneklerinin Türk vatandaşı e-sporculardan kurulu olmak kaydıyla uluslararası turnuvalardaki başarılarını ödüllendirme sistemiyle teşvik edeceğiz.

Turizm

- Başlatacağımız yerel turizm meclis ve şuralarının çıktılarını da dikkate alarak tüm paydaşların katılımıyla yeni bir perspektifle, yeşil, sürdürülebilir, koruma-kullanma dengesini gözetken Turizm Stratejisi ve Master Plan hazırlayacağız.
- Sektörle istişare halinde turizmin yatırım, işletmecilik, konaklama, çalışanlar, acente, rehberlik, yiyecek-içecek ve benzeri alanlarında etkili bir koordinasyon için çerçeve bir turizm yasası çıkaracak, bu başlıklara ilişkin mevcut mevzuatı gözden geçirecek, eksik olan konularda gerekli düzenlemeleri hayata geçireceğiz.
- Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı'nı tüm paydaşları kapsayacak, daha etkili tanıtım yapacak, sektörün gelişimine yönelik somut projeler üretecek, sorunlara ortak akılla hızlı çözüm bulacak, liyakatli kadrolardan oluşacak şekilde yeniden yapılandıracak, Ajansın kaynak kullanımını şeffaf ve hesap verebilir hale getirecek ve Sayıştay tarafından denetlenmesini sağlayacağız.
- Sektöre ilişkin düzenlemelerde meslek örgütlerinin görüşlerini dikkate alacağız.
- Yerel yönetimlerin turizm politikalarına katkısını artıracak ve Stratejik Planlarında turizm politikalarına ayrıntılı yer vermelerini ve gerekli bütçe ödeneklerini ayırmalarını sağlayacağız.
- Orman yangınlarından sonra otel ve yerleşime asla izin vermeyecek, buraların rant haline gelmesine engel olacağız.
- Turizm bölgelerinde imar planlarını inceleyerek imar rantı ve istismarının önüne geçeceğiz.
- Doğal ve kültürel yapımıza zarar veren uygulamalara son vermek için turizm tahsislerini yeniden inceleyerek uygun olmayanlarla ilgili gerekli adımları atacağız.
- Kıyılardan herkesin eşit ve serbest olarak yararlanmasına engel olan uygulamaları sıkı denetim altına alacağız.
- Devremülk ve devre tatil tesislerini, Turizm Bakanlığı'nın denetimine alarak tüketici mağduriyetlerini önleyeceğiz.

- Apart daire kiralamalarına yönelik düzenleme yapacak, bu kapsamda tüm turizm potansiyelinin kayıt altına alınmasını sağlayacak ve apart daireler için hizmet standartları belirleyeceğiz.
- Aşırı betonlaşmanın, turizm amaçlı mekânların inşası nedeniyle kültürel ve tarihî dokunun zarar görmesinin ve hayvanların doğal yaşam alanlarının kısıtlanmasının önüne geçeceğiz.
- Sıfır atık projeleriyle tasarlanmış turizm mekânları gibi doğayı korumayı ön planda tutan uygulamalarla doğanın dokusunu bozmayacak düzenlemeler getireceğiz.
- Türkiye'nin güçlü uluslararası tur operatörlerine sahip olması için paydaşlarla beraber bir çalışma başlatacağız.
- Sektörde sağlıklı ve güvenilir istatistiki veri tabanı oluşturacağız.
- Turizmde mevsimsel bağımlılığın azaltılması, turizmin 12 aya yayılması, nitelikli turist girişinin arttırılması ve sektörde çeşitlendirmenin sağlanması amacıyla, sağlık, festival, spor, doğa, kamp, karavan, tarih, kültür, inanç, müze, termal, gençlik, üçüncü yaş, yat, kurvaziyer, tarım, gastronomi, alışveriş, kongre ve fuar alanlarındaki turizmi destekleyeceğiz.
- “Destinasyon Yönetimine” geçecek, bununla ilgili destinasyon imajını güçlendirici faaliyetlere ağırlık vereceğiz.
- Yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içinde nokta tanıtım yoluyla markalaşmış destinasyonlar oluşturacağız.
- Özellikle yüksek gelirli turistlerin olduğu ülkelerde reklam ve tanıtım faaliyetlerine ağırlık vereceğiz.
- “Akıllı Turizm”, “Akıllı Destinasyon”, “Akıllı Şehir”, “Akıllı Oteller” gibi uygulamalarla turizmde dijital dönüşüme destek vereceğiz.
- Sağlık Turizmi Strateji Belgesi hazırlayacak, sağlık turizmi kapsamında hizmet verecek sağlık personelinin sayı, nitelik ve uzmanlık alanlarını planlayacak, yabancı dil çeşitliliği dahil sağlık personelinin gerekli donanımı kazanmasını sağlayacak, sağlık turizmi alanında hizmet verecek hastane ve sağlık tesislerinin akreditasyonu konusunda gerekli mekanizmaları oluşturacağız.
- Kış sporları merkezlerindeki yatak kapasitelerini arttıracak, alt yapıyı iyileştirecek yarı faal ve faal olmayan kış sporları yapılan turizm merkezlerimizi aktif hale getireceğiz.
- Dünyada giderek artan, kendi ikameti dışında başka coğrafyalarda çevrimiçi çalışanları (Dijital Göçebelik) turizmde bir fırsat olarak değerlendirecek, bu kişiler için özel tasarlanacak tatil köyleri kurulmasını teşvik edeceğiz.

- Bireysel seyahatlere hitap eden butik, temalı, küçük kapasiteli, sürdürülebilir ve çevreye saygılı otellerin inşa edilmesini destekleyeceğiz.
- Turizm hizmetlerinden sıkıntı yaşamadan yararlanabilmeleri için oteller başta olmak üzere bütün turistik tesis ve mekânları engellilerin de kullanabileceği uygunluğa getireceğiz.
- Ülkemizde lezzet ve tadım rotaları oluşturacak, turistik yörelerimizde gastronomi sokakları kuracağız.
- Yurtdışı yetkin kuruluşlarla birlikte çalışarak gastronomide kendi puanlama sistemimizi ve yıldızlama standartlarını oluşturacağız.
- Türkiye çapında kültür, bisiklet, sağlık, doğa/ekoloji vb. temalı rotalar belirleyerek, tanıtımının yapılmasını sağlayacağız.
- "Sahillerden Anadolu'ya Kültür Yolu Projesi" başlatacak, bu projeyle sahil şeridi illerden Anadolu'daki inanç, kültür ve gastronomi merkezlerine ulaşımı hızlandıracak ve kolaylaştıracaktır.
- Karadeniz, Ege ve Akdeniz' de kruvaziyer limanları inşa edecek, bu pazardaki ülke payımızı arttıracaktır.
- Deniz turizminin gelişmesine önem verecek, deniz turizm işletmecilerinin var olan alt yapı, liman, barınak ve nitelikli personel problemlerini çözeceğiz.
- Turizm markası İstanbul'da tarihi yarımadadaki trafik problemini, ilgili bakanlıklar ve büyükşehir belediyesiyle işbirliği içinde çözeceğiz.
- Bölgeler arası günübirlik seyahatleri mümkün kılan uçuşlara yönelik yatırımlar yapacağız.
- Özellikle müzecilikle ilgili iklimlendirilmiş ortam, eserlerin güvenliğinin sağlanması ve benzeri çalışmaları yaparak eşsiz tarihi eserlerimizin kalıcılığını muhafaza edeceğiz.
- 81 ilde tarihi binaların röleve ve projelerini çıkararak dijital ortama aktaracağız.
- Sosyal turizm kapsamında emekli, engelli, şehit aileleri ve üniversitede okuyan öğrencilerimizin turizm amaçlı gittikleri gezilerde illerdeki Yurt-Kur binalarında ücretsiz konaklayabilmelerini sağlayacağız.
- Turizmde geri kalmış destinasyonların gelişmesi için bölgesel bazda turizm teşvikleri uygulayacağız.
- Otellerden alınan konaklama vergisinin büyük bir kısmını, kentin tanıtımında ve turizminin geliştirilmesinde kullanılmak üzere yerel yönetimlere bırakacağız.

- Turizm sektörünü etkileyecek doğal afet, salgın, savaş gibi olağanüstü durumlar için risk yönetimi uygulayacak, kayıpları telafi edecek fon ve sigorta benzeri mekanizmalar oluşturacağız.
- Her yaştan vatandaşımızın turizm etkinliklerine katılabilmeleri için yerel yönetimler ile Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okulları destekleyecek ve bu sayede başta dar gelirli vatandaşlar olmak üzere müze seyahatleri, turistik mekânların ziyaret edilmesi gibi turizm kapsamına giren pek çok etkinliğe katılımı artıracacağız.
- Turizm eğitim sistemini yeniden ele alacak, sektörün güncel ve uzun vadeli ihtiyacına göre bölümler açacağız.
- Mesleki turizm ve lisans eğitim programlarının içeriğini yeniden düzenleyecek ve kapasitelerini ihtiyaca göre yeniden ayarlayacağız.
- Turizmin tüm alanlarındaki mesleki yeterlik kriterlerini ve şartlarını oluşturacağız.
- Eğitim aldığını belgeleyen diploma veya mesleki yeterlilik sertifikası sahiplerinin istihdamına öncelik verilmesini sağlayacağız.
- Turizm rehberliği sertifikasyonu eğitimini yaygınlaştırarak sertifikasyonun turizm türlerine göre çeşitlenmesini sağlayacak, kaçak rehberlik faaliyetiyle etkili mücadele edeceğiz.
- Meslek liselerinin, meslek yüksekokullarının ve fakültelerin eğitim-öğretim dönemlerini, şehir ve sahil otellerinin yoğun olduğu zamanları dikkate alarak yeniden takvimlendireceğiz.
- Turizm eğitimlerinin tasarım ve uygulanmasına yerel yönetimler, STK'lar ve özel sektörü dahil edeceğiz.
- Turizm sektöründe çalışanların aşırı ve yoğun çalışma gibi olumsuz çalışma koşullarını düzelteceğiz.

Kültür

- 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununu ve ilgili ikincil mevzuatı başta sanatsal ifade özgürlüğünün önündeki engelleri kaldıracak bir anlayışla gözden geçireceğiz.
- İlgili kanun ve yönetmeliklerde anadilinde kültürel ve sanatsal üretimin önünde engel oluşturan maddeleri muğlak ifadelerden arındıracak ve istismara açık olmayacak biçimde düzenleyeceğiz.
- Ulusal ve yerel kültür şuralarını düzenli aralıklarla toplayacak, kültür politikalarını tüm paydaşların katkı ve katılımlarıyla oluşturacağız.
- Ülkemizde üretilen kültür ve sanat ürünlerini dijitalleştirerek bir veri bankasında muhafaza edilmesini sağlayacak, Türkiye Kültür Envanteri veri tabanını oluşturacağız.
- Her yıl bir "Türkiye Kültür Şehri" seçeceğiz.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü, Anıtlar Yüksek Kurulu ve Koruma Bölge Kurullarını gerçek anlamda özerk hale getireceğiz.
- Ülke genelinde Kültür Bakanlığı Alan Başkanlıklarının sayısını artıracak, yetkilerini uluslararası normlar (UNESCO ve ICOMOS) çerçevesinde düzenleyecek, personel yapısını donanımlı hale getireceğiz.
- Alan Yönetim Başkanlıkları bünyesinde "kültürel, tarihi ve doğal peyzaj koruma kurulu" yapılıp yapılmasını oluşturacağız.
- Kültürel Mirası Koruma Enstitüsü kuracağız.
- Kültür ve sanat elçileri programı başlatacağız.
- Kültür ve sanat faaliyetlerinde yerel yönetimlerin etkisini artıracak ve yerel yönetimlerle kültür ve sanat alanında çalışma yürüten sivil toplum kuruluşlarının daha etkin ve aktif bir rol almasını sağlayacağız.
- Bütçeden kültür ve sanata ayrılan kaynakları artıracak, özel kesimin bu alana daha fazla destek olmasını teşvik edeceğiz.
- Bağımsız çalışan sanatçıların sosyal güvenlik ve emeklilik haklarıyla ilgili yaşanan sorunları gidereceğiz.
- Devlet Tiyatroları, Opera ve Bale ve diğer sanat kurumlarımızın kadro ve diğer özlük hakkı sorunlarını çözeceğiz.
- Kültür endüstrileri içinde yer alan, mesleki tanım ve statüleri hala belirsiz olan mesleklerin NACE kodlarının ivedilikle oluşturulmasını sağlayacağız.

- Müzik meslek birlikleriyle ülke sathında kampanyalar düzenleyerek müzik emekçilerinin ve eserlerinin kayıt altına alınmasını sağlayacağız.
- İl Kültür Müdürlükleri bünyesinde müzisyenlerimizin eserlerini ücretsiz şekilde kayıt altına almalarını sağlayacak 'ses kayıt stüdyoları' kuracağız.
- Yerel ve özgün kültürel faaliyetlerin gerçekleştirileceği kültür evlerinin kurulması ve yaygınlaşmasını destekleyeceğiz.
- Sanatçıların bir araya geleceği, konaklama, sağlık ve bakım hizmetlerinin verileceği Sanatçı Dayanışma Merkezleri kuracağız.
- Kültür ve sanat alanında kamu tarafından sağlanan desteklerin fırsat eşitliğini gözeten, önceden ilan edilmiş objektif kriterlere dayalı, tarafsız kurullarca değerlendirilen bir çerçevede ve şeffaf bir biçimde verecek, desteklerin yerinde kullanımını titizlikle takip edeceğiz.
- Özel kopyalama harcını meslek birlikleri aracılığı ile hak sahiplerine dağıtacağız.
- Sanatçı gelirleri üzerindeki vergi yükünü hafifleteceğiz.
- Gençlere kültür ve sanat aktivitelerinden 25 yaşına kadar ücretsiz yararlanabilmeleri için kültür kartı vereceğiz.
- E-kitap'ta KDV'yi sıfırlayacağız.
- Kültür endüstrilerindeki vergi yükünü azaltacağız.
- Meslek birliklerinin altyapılarının güçlendirilmesine yönelik destek mekanizmaları oluşturacağız.
- Folklorik sanatçıların teşvik edilmesi için özel destek mekanizmalarını hayata geçireceğiz.
- Üniversite öğrenci sanat topluluklarını destekleyeceğiz.
- Yerel ve geleneksel el sanatlarımızı üreten sanatçılarımıza ve bu sanatları öğrenmek isteyen gençlere destek sağlayacağız.
- 5225 Sayılı Kültür Yatırımlarını ve Girişimlerini Teşvik Kanununu günün ihtiyaçlarına göre yenileyeceğiz.
- Kültür endüstrilerinin dijitalleşmesine destek verecek ve sanatçıların dijital alt yapı ve donanım erişimini kolaylaştıracacağız.
- Kültür endüstrilerine gelişme ve rekabet şansı sağlayacak özel hızlandırma programları ve kümelenme imkanları oluşturacağız.

- Kültür ve sanata yapılacak yatırımlarda estetik ve verimlilik ölçütlerini değerlendireceğiz.
- Yayıncılık, müzik, folklor, film sektörleri, festivaller ve m zikalleri destekleyerek istihdam, milli gelire katkı ve ihracat imkânları sağlayacağız.
- Sanatçının telif haklarını koruyacak; ihlalden ve korsandan korunması için her türlü tedbiri alacağız.
- 5846 sayılı telif yasasına açık bir hüküm olarak ‘eser sahibinin telif sözleşmesini iki yıl içinde yeniden düzenleme hakkı saklıdır’ ibaresini ekleyeceğiz.
- 5646 Dünya Fikri Mülkiyet  rg t  İcralar ve Fonogramlar Andlaşmasına Katılmamızın Uygun Bulunduğu Hakkında Kanunu Avrupa Birliği mevzuat ve direktiflerine uyumlu hale getireceğiz.
- Telif anlaşmalarının yapıldığı uluslararası kitap fuarlarına bakanlık bünyesindeki uzmanlardan ve yayıncılardan oluşturulacak özel bir kurulun hazırlığı ile katılım sağlayacağız.
- Sesli kitap ve e-kitap ile internet ortamından yeni ve ikinci el kitapların satışına yönelik düzenleme yapacak, eser sahiplerinin hak kaybına neden olan veya olabilecek istismar alanlarına yönelik  nlem alacağız.
- Tarihi ve kültürel potansiyeli yüksek olan illerimizde en az bir adet büyük ve modern bir müze yapacağız.
- Her ilde bir şehir müzesi açacağız.
- Müzeler Adası Programını başlatacağız.
- Özel sektörün müze yapımı ve işletmeciliğini teşvik edeceğiz.
- M zelerimizde engelsiz sergileme ve eğitim merkezleri kuracağız
- Türkiye Dijital Miras Müzesini Oluşturacağız.
- Geleneksel müzecilik anlayışı uluslararası standartlar doğrultusunda geliştirerek tematik müzelerin yaygınlaşmasını sağlayacağız.
- Çağdaş sanat müzelerini fonksiyonlarını zenginleştirerek ülke genelinde yaygınlaştıracağız.
- Kültür hayatımıza iz bırakmış sanatçı, düşünür ve edebiyat ılarımızın yaşadığı mekanların müze haline getirilerek kültür turizmine kazandırılmasını sağlayacağız.
- Öncelikle mevcut ve depolardaki sonrasında ise toprak altındaki değerlerimizin gün yüzüne çıkarılarak sergilenmesini ve turizm amaçlı değerlendirilmesini sağlayacak şekilde müze sayılarını artırıacağız.

- Tarihi ve kültürel değerlerimizin korunarak geleceğe aktarılmasını sağlayacak nitelikte iklimlendirme, ısı, ışık gibi bilimsel tekniklerin kullanılmasını sağlayacağız.
- Tarihi ve kültürel miras alanlarının mutlaka yöresel rehber eşliğinde ziyaret edilmesini ve bu sayede ziyaretçilerin doğru bilgilendirilmelerini sağlayacağız.
- Kültürel varlıklar ile müzelerin sanal ortamda gezilebilmesini sağlayacağız.
- Ören yerlerinin teknik altyapı ve tesis özelliklerini arttıracacağız.
- Tarihi ve kültürel değerlerin bulunduğu alanlara ulaşım ve trafik düzenlemelerini yapacak, gerekli işaretleme ve bilgilendirme levhalarını alana zarar vermeyecek şekilde gelişen teknolojiden de faydalanarak yerleştireceğiz.
- İzinsiz kazı ve kültür varlığı tahribine ilişkin yaptırımları arttıracacağız.
- Kültür merkezlerinde veya bu amaç doğrultusunda kullanılacak olan mekanlarda sanatçıların ve toplulukların eser hazırlamasına ve sergilemesine imkan sağlayacağız.
- Daha önceki dönemlerde yaşamış olan veya halen hayatta olan insan hazinelerinin tespit edilip tanıtılmasına imkan sağlayacak şekilde kültür merkezlerinde mekanlar oluşturacağız.
- UNESCO'nun dünya kültür mirası listesine aldığı, yaşayan insan hazinelerine dahil ettiği, namlarına anma yılları ilan ettiği değerlerimizin uluslararası resmi ve özel platformlarda tanınmalarını sağlayacak 'Anadolunun Değerleri' projeleri hayata geçireceğiz.
- UNESCO'nun "Tehlike Altındaki Diller Atlası" verilerine göre yok olma tehlikesi ile karşı karşıya bulunan dillerin korunması ve bu dillerde kültürel ve sanatsal üretimin sağlanması için gerekli adımları atacağız.
- Aktif ve yoğun olarak kullanılan anıtsal kültürel mirasımızın etkin korunmasına yönelik önlemleri arttıracacağız.
- Kültür varlıklarının kaçakçılığının önlenmesine yönelik ilgili kurumlar bünyesinde uzmanlaşmış personel ve birimler oluşturacağız.
- Yurtdışına kaçırılmış tarihi eserlerimizin iadesi hususunda etkin bir mücadele yürüteceğiz.
- Kentsel silüet ve dokuyu korumak adına koruma amaçlı imar planlarında tampon bölgeler oluşturacak ve Tarihi Kentsel Peyzaja ilişkin yasal ve yönetsel çerçeveyi güçlendireceğiz.
- Kütüphane yasasını çıkaracağız.
- Kütüphaneleri sadece kitapların depolandığı alan niteliğinden çıkaracak, yaşayan mekanlar haline getireceğiz.

- 7/24 Kütüphaneleri teknolojik altyapı destekleri ile yaygınlaştıracacağız
- Halk kütüphaneleri yayın seçme yönetmeliğinde değişikliğe gidecek, Halk Kütüphaneleri yayın inceleme komisyonu ve yayın seçme kurulunu yeniden yapılandıracağız.
- Araştırmacıların kullanımını artırmak için ülkemiz kütüphanelerinin dünya kütüphanelerine çevrimiçi erişim seviyesini artıracacağız.
- Her okulda temel eserleri içeren kütüphane kuracak, söz konusu kütüphanelerden yaz aylarında bölge sakinlerinin de istifade etmesini sağlayacağız.
- Ulusal Sinema Enstitüsünü kuracağız.
- Sinema sektörünün gelişimi için meslek liselerinde sinema bölümleri kuracağız.
- Gezici Sahne projesini başlatacağız.
- Özel tiyatroları destekleyeceğiz.
- Türkiye'yi Asya, Avrupa ve Ortadoğu sanatçıların buluşma noktası haline getirecek ve evrensel bir sanat üssü yapacağız.
- Türkiye'yi festival yasaklarıyla değil festival teşvikleriyle gündeme gelen bir ülke hüviyetine kavuşturacağız.
- Dünya sanatçılarını, yazar ve şairlerini Türk sanatçı, yazar ve şairleriyle buluşturan sanat köyleri kuracağız.
- Mülki İdare Amirlerinin, konser, festival, etkinlik, fuar gibi kitlesel katılımlı faaliyetler için önceden hazırlanmış yönetmeliğin çerçevesi dışında hiçbir şekilde kısıtlayıcı ve yasaklayıcı bir tasarrufla bulunamamasını sağlayacağız.
- Bölgelerin kimliklerine ve karakterlerine uygun festivallerin gelenekselleşmesini ve gelekselleşmiş festivallerin de sürdürülebilirliğini sağlayacağız.
- Yerel yönetimlerce özellikle bütçe ve kadro kaynaklı sorunlar nedeniyle akamete uğratılan festivalleri geçici ya da süresiz şekilde bakanlık bünyesine devredeceğiz.
- Başka ülkelerdeki gençler ile Türk gençlerini buluşturacak, uluslararası üne sahip sanatçı ve müzik grupları için konser ve festivalleri destekleyeceğiz.
- Sanatçıların ve eserlerinin hem ülke sınırları içerisinde hem de uygun görülenlerin ülke sınırları dışında sergilenmesi ve tanıtılması için devlet destekli programlar oluşturacağız.

- Yazar veya araştırmacılara ait telif eserlerin yabancı ülkelerde yayınlanmasını temin amacıyla eser sahiplerine çeviri ve editoryal masraflar konusunda destek olacak, 'tercüme faaliyetlerinde eşitlikçi yaklaşım' dan taviz vermeyeceğiz.
- Film, telif eserler, görsel sanatlar ve spor gibi kültür ve sanat ürünleri aracılığıyla millî değerlerimizin diğer ülkelere tanıtılması yönünde daha somut adımlar atacağız.
- TRT yayınlarında kültürün hak ettiği yeri almasını sağlayacak, diğer dillerde yapılan yayınların uluslararası etkisini artıracacağız.
- Uluslararası kültür, müzik ve sanat organizasyonlarına katılımı artıracacağız.
- Kültürel Diplomasi adı altında lisansüstü programları açacağız.
- Değişim ve burs programlarına ayrılan bütçeyi artıracacağız.
- Kültür ve sanat eğitimini ilkokuldan yükseköğrenime örgün ve yaygın biçimlerde yeniden planlayacağız.
- Kültüre ve sanata ayrılan ders içerikleri, ders saati ve ders etkinliklerinde gerekli güncellemeleri yapacağız.
- Sanatta üstün yetenekli çocuklarımızın ulusal ve uluslararası eğitimlerini ve yetenek geliştirmelerini devlet olarak destekleyeceğiz.
- Harika Çocuk Yasasını güncelleyerek yeniden işlerlik kazandıracacağız.
- Okulların sosyal ve kültürel etkinlikler için gerekli malzemeleri satın almalarını destekleyeceğiz.
- Plato Kentler programını başlatacağız.
- Engelsiz Sanat Portalı kuracağız.
- Sahaflara özgün niteliklerini koruyacak şekilde yaşamalarını sağlayacak destekleri vereceğiz.
- Yazılı ve süreli yayınların dağıtımındaki tekelleri kırıp, rekabeti yeniden inşa ederek kültürel çeşitliliği canlandıracacağız.
- Sanat eserlerine saldırı ve sanatçıya yönelik şiddeti önleyecek tedbirleri alacak, söz konusu suçlarda iyi hal ve infaz indirimi uygulanmamasını sağlayacak düzenlemeleri yapacağız.
- Sanatlarını sokakta icra eden sanatçılarımıza sanatlarını özgürce icra edebilecekleri ortam sağlayacak, yerel yönetimler ile iş birliği içinde özel icra alanları oluşturacağız.

- Yemek kültürümüzün bölgelere göre kayda geçirilmesinin sağlayarak yok olmasının önüne geçeceğiz.

İklim Değişikliği, Doğa Hakları ve Çevre

- İklim değişikliğiyle mücadeleyi yoksulları, kadınları, gençleri ve tüm dezavantajlı kesimleri koruyacak şekilde adil dönüşüm ilkesi çerçevesinde yürüteceğiz.
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nı "İklim, Çevre ve Orman Bakanlığı" şeklinde yeniden yapılandıracağız.
- Gelecek nesillerin "ekosistem hakkı"nı anayasal güvence altına alacağız.
- Çevre Kanunu'nu doğa hakları temelinde yeniden düzenleyeceğiz.
- İklim Kanunu çıkartacak, ilgili düzenlemeleri bu kanunla uyumlu hale getireceğiz.
- İklim Özel Elçisi atayacağız.
- Paris İklim Anlaşması'nın hedefini ve gerekliliklerini yerine getirecek, anlaşma prensipleri doğrultusunda 2050 yılı Net Sıfır Karbon Emisyonu hedefi koyacağız.
- Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi kapsamında Türkiye'nin Ek 1 ülkeleri kapsamından çıkarılmasına öncelik vereceğiz.
- "Ulusal Katkı Beyanını" güncelleyerek gerçekçi azaltım stratejileri hazırlayacağız.
- Paris İklim Anlaşması kapsamında Türkiye'nin alması gereken fonlara ve başta IPA enstrümanı olmak üzere AB fonlarına erişimi artıracacağız.
- Yeşil dönüşümü destekleyecek müstakil ve uzmanlaşmış bir finansman kuruluşu olarak İklim Bankası kuracağız.
- Bir yandan Avrupa Topluluğu'nun Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması düzenlemeleri sonucu Türkiye'nin aleyhine oluşan durumu Gümrük Birliği çerçevesinde müzakere ederken, diğer yandan yurtiçinde etkin işleyen karbon fiyatlama sistemlerini hayata geçirerek ihracatçı firmalarımızın Türkiye dışında vergi ödemesinin önüne geçeceğiz.
- Hedeflediğimiz karbon fiyatlama sistemlerinin önemli bir unsuru olarak ülkemizde AB ile uyumlu Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) kurulmasına ilişkin çalışmaları hızlandıracak ve işler hale getireceğiz.

- Emisyon Ticaret Sistemi uygulamalarını dikkate alarak, çifte vergilendirmeye yol açmadan ve firmalarımız üzerindeki vergi yükünü artırmadan mevcut ilgili vergilerin dönüştürülmesi de dahil karbon vergisine yönelik çalışmalar yapacağız.
- AB'dekine benzer şekilde "Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması" uygulamasını hayata geçireceğiz.
- Karbon piyasasına işlerlik kazandırmak için Karbon Bankacılığı'nın ülkemizde gelişimi için çalışmalar başlatacağız.
- Avrupa Yeşil Mutabakatı'na uyum sağlamak için "Yeşil Ekonomiye Geçiş Programı"nı yürürlüğe koyacağız.
- Bu programın uygulamasını desteklemek amacıyla yurt içinde kuracağımız karbon fiyatlandırma sistemlerinden elde edilecek gelirlerle sektörlerin dönüşümünü finanse edecek bir "Yeşil Dönüşüm Fonu" kuracağız.
- 2050 yılında "net sıfır" emisyonu hedeflerini tutturmak için belli bir program dahilinde en kısa sürede kömürden çıkacağız.
- Yeni termik santral yapmayacak, rehabilite edilemeyen mevcut santralleri için ilgili paydaşların da katılımıyla sosyal ve ekonomik analizler çerçevesinde mağduriyetlere sebebiyet vermeden kapatma planı hazırlayacağız.
- Tüm kamu ve özel sektör çalışanları ile vatandaşlarımıza iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik üzerine eğitimler verecek, okul öncesi eğitimden başlayarak bireylerde pratik alışkanlıklar oluşturmayı hedefleyen güçlü bir çevre bilinci verilmesini sağlayacak, bu alanlardaki eğitimi Milli Eğitim Bakanlığı müfredatına zorunlu dersler olarak ekleyeceğiz.
- Bazı üniversitelerimizde mevcut olan 'Çevre ve İklim Değişikliği Politikaları, Uygulama ve Araştırma Merkezleri'ni güçlendirecek, bu merkezlerin belli coğrafi bölgelerde kurulmalarını ve desteklenmelerini sağlayacağız.
- Çevresel korumaya ilişkin tedbirler, izinler ve süreçler hakkında vatandaşları güncel koşullar hakkında bilgilendirecek ve süreçlerin şeffaf işlenmesini sağlayacak yöntemleri araştırıp uygulamaya sokacağız.
- Çevre İhtisas Mahkemeleri kuracak, Türk Ceza Kanunu'ndaki çevre suçlarının kapsamını genişletip, cezalarını artıracaktır.
- Çevre, ekoloji, tarihi ve kültürel değerler, doğal ekosistemler ile halk ve çevre sağlığının korunması gibi amaçlarla açılacak davaları kamu davası olarak kabul edip harçtan muaf tutacak, yürütmeyi durdurma ya da iptal kararlarını uygulamayan kamu görevlileri ile proje sahiplerine uygulanacak yaptırımları daha ağır hale getireceğiz.

- Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) ve Stratejik Çevre Etkisel Değerlendirmesi (SÇD) süreçlerini katılımcı ve etkili hale getireceğiz.
- Kurumların, konutların kendi elektriklerini üretmelerine yönelik çözümler geliştirip, ihtiyaç fazlası enerjinin, enerjiye erişim hakkı kısıtlı olan yoksullar ve dezavantajlı topluluklarla paylaşılmasını sağlayacak dayanışma ağlarını destekleyeceğiz.
- Enerji verimliliği tedbirlerini sadece sanayide değil konutlarda da daha etkili biçimde uygulayacağız.
- Su, gıda, enerji ve diğer ihtiyaçları ekosisteme, doğal alanlara zarar vermeden yerel ölçekte çözerek karbon salımlarını azaltacağız.
- Sera gazı salımını azaltmaya yönelik sınırlayıcı düzenlemeleri hayata geçireceğiz.
- Elektrikli araçlara geçiş planı hazırlayacak, kamu kurum ve kuruluşlarında kullanılan araçları kademeli biçimde elektrikli araçlara dönüştüreceğiz.
- Toplu taşımacılık ağlarını geliştirecek, metro ve hafif raylı sistemleri yaygınlaştıracacağız.
- Tüm kentlerde bisiklet yolu ağları yapacak, Trafik Kanunu'nda bu konuda düzenlemeler yapacağız.
- Döngüsel ekonomi prensiplerini benimseyeceğiz.
- Tüm atıkları kaynağında ayrıştırmayı teşvik edecek, ödüllendirme sistemlerini yaygınlaştıracak ve atıkları yaşam döngüsüne dahil ederek ekonomiye yeniden kazandıracacağız.
- Sürdürülebilir ve geri dönüşümlü ürünlerin üretilmesini ve kullanılmasını yaygınlaştıracacağız.
- Tek kullanımlık plastikleri, tüm paydaşları sürece dahil ederek kademeli olarak hayatımızdan çıkartacağız.
- Plastik atık ithalatını bir takvim doğrultusunda kaldıracacağız.
- Hava kalitesini her il ve ilçemizde ölçerek, ölçüm istasyonları sayısını arttıracak ve şehrin işlek caddelerinde hava kalitesini büyük ekranlarda yansıtacağız.
- Şehirlerde gürültü ve görüntü kirliliğine karşı etkili önlemler alacağız.
- Gıda israfını azaltacak ve ekonomiye yeniden kazandıracacağız.
- İklim teknolojilerine yatırım yapan işletmelere vergi teşvikleri ve finansal destek sağlayacağız.
- Yeşil Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) kuracağız.

- Organize sanayi bölgelerinde sürdürülebilir bir anlayışı hâkim kılmak için bir tesisin atığını diğer tesisin girdi olarak kullanacağı endüstriyel bir simbiyozun oluşturulmasını teşvik edeceğiz.
- Fabrika bacalarının çevreye yaydığı gazları filtrelemeyen, atıksuları ile çevreyi kirleten, ölçüm cihazı takmayan işletmelere ağır idari ve cezai yaptırımlar getireceğiz.
- Kimyasal üretim süreçleri yerine, pek çok ürün elde edilmesini sağlayan mikroorganizma temelli üretilere öncelik vereceğiz.
- Ülkemizdeki tüm kentler için iklim ve afet konularında jeoloji, jeofizik ve meteoroloji gibi teknik verilerin analiz edildiği veri tabanı geliştireceğiz.
- Kaynağında karbon yakalama ve depolama sistemlerine ilişkin ARGE çalışmalarını destekleyeceğiz.
- Bilimsel verileri temel alarak iklim değişikliği kaynaklı afetler için bütüncül bir planlama yaklaşımı ile mekansal planlar hazırlayacağız.
- Hazırlayacağımız risk azaltma planları ile afet risklerinin önüne geçeceğiz.
- İklim değişikliğiyle mücadele politikalarıyla uyumlu, düşük sera gazı emisyonuna sahip yapı malzemeleriyle üretilmiş, kullanım ömrü boyunca düşük sera gazı emisyonu ortaya çıkarmayı hedefleyen yapılaşma standartlarına geçeceğiz.
- Koruma-kullanma dengesini gözeterek eko-kırım projelerinin karşısında duracağız.
- Siyanür, sülfürik asit, silika gibi zehirli toksik kimyasal maddelerin kullanımını içeren ayrıştırma tekniklerini yasaklayacağız.
- Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanunu'nu sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı temelinde gözden geçirerek yeniden düzenleyeceğiz
- Jeotermal enerji kaynaklarının işletiminde deşarj sistemini yasaklayacağız
- Jeotermal kaynakların kullanımında yer altı rezervuar çalışması yapılmadan yerüstü parseller bazında ruhsat vermeyeceğiz.
- Flora ve faunaya zarar veren, toprağın havalanmasını sağlayan küçük canlılar ve böcekler ile mikroorganizmaların kaybına sebep olan anız ve çayırılık alanların yakılmasının önüne geçeceğiz.
- Deniz çevresi ve ekosistemi korumak için belediyelerin ve işletmelerin arıtma tesisine sahip olmasını sağlayacak, mevcut olanların etkin işletimini denetleyeceğiz.

- Kıyılarımız ve denizlerimizde duyarlılık ve risk analizleri yapacak, kirliliğin önlenmesini teminen sürekli ölçüm ve izleme sistemi kuracağız.

Hayvan Hakları

- Hayvan haklarını anayasal güvence altına alacağız.
- Hayvanlara haklarını teslim eden, yaşama haklarını teminat altına alan, mevcut hakları daha ileri götüren Hayvan Hakları Yasasını çıkaracağız.
- Hayvanların katledilmesine, nesillerinin tükenmesine, işkence, eziyet ve kötü muameleye maruz kalmasına, ekonomik olarak sömürülmesine, yaşam alanlarının tahrip edilmesine yol açan tüm uygulamalara karşı kararlılıkla ve etkili mücadele edeceğiz.
- Hayvanlara karşı şiddet ve diğer suçlarda, hak ihlallerinde aktif ve etkili başvuru yolları düzenleyeceğiz.
- Sokak hayvanları için kısırlaştırma seferberliği başlatacağız.
- Sahipsiz hayvanların tedavi, kısırlaştırma ve aşılama hizmetleri için teşvikler sağlayacağız.
- Kısırlaştırma sonrası süreçleri dijital ortamda ve şeffaf olarak takip edip, denetleyeceğiz.
- Sokak hayvanlarının takip edilebilmesi için yerli üretim çip sistemi getireceğiz.
- Sokak hayvanlarının beslenmelerini takip altına alacak, hayvanların saldırganlaştırılmalarını engellemek için uygun alanlarda yerel yönetimlerin kontrolünde beslenme noktaları kurarak, sokakları güvenli hale getireceğiz.
- Uygunsuz şartlarda kafeslerin içinde bakım veren barınak anlayışını değiştireceğiz.
- Koruma altında olan veya nesli tükenmekte olan hayvan türlerinin avlanmasına izin veren avlanma kararlarının önüne geçecek, kanunsuz yapılan avlanmalarla mücadele edip, denetimleri artıracacağız.
- Petshop'lar ve hayvan edinmeyle ilgili daha sıkı kurallar getirecek ve uygulanmasını sağlayacağız.
- Yaban hayvanı ticareti gibi uygulama ve ihaleleri yasaklayacağız.
- Hayvanların kaçak olarak üretimi ile yurt içi ve yurt dışı kaçakçılığını engelleyeceğiz.
- Kuşların göç yollarının dikkate alınmasını sağlayacağız.

- Zarar gören doğal yaşam alanlarını ve soyu tükenme tehlikesi altındaki türleri etkin bir şekilde koruyacağız.
- Hayvanların sağlık hizmetlerine erişimine yönelik gerekli kadroları oluşturacağız.

Ormanlar

- Orman kısmını Tarım Bakanlığı bünyesinden ayırarak yeni kuracağımız “İklim, Çevre ve Orman Bakanlığı”na bağlayacağız.
- İklim krizinin başlıca sebebi olan karbon emisyonlarının azaltılması için ormansızlaşma, arazi bozulması, atmosferin kirlenmesi alanlarında kapsamlı önlemleri hayata geçirerek titizlikle uygulayacağız.
- Glasgow’da COP 26’da onayladığımız “2030’a kadar ‘Ormansızlaşmayı tersine çevirme ve sona erdirmeye’ taahhüdünün gereklerini yerine getireceğiz.
- Cumhurbaşkanı’na ormanlık alanın vasfını değiştirme yetkisi veren Orman Kanunu’nun Ek 16. maddesini yürürlükten kaldıracacağız.
- Orman köylülerinin gelirini artıracak alternatif geçim kaynakları oluşturacak, gerekli destek ve teşvikleri sağlayacağız.
- Orman Genel Müdürlüğü’nün bütçesini yeterli oranda arttıracak, küstürülen orman köylüsünü refaha kavuşturacağız.
- Ormanlarda imar ve yapılaşmaya izin vermeyeceğiz.
- Ormanlarda, nitelikli doğa alanlarında, tarım alanlarında, korunan alanlarda ve sulak alanlarda çevreye zarar veren tesislere izin vermeyeceğiz.
- Ormanları usulsüz kullanıma açma ve işgal etme suçlarıyla etkili biçimde mücadele edeceğiz.
- Islah adı altında yapılan izinsiz ve denetimsiz orman kesimlerini durduracağız
- Orman yangınlarının makul sürede kontrol altına alınmasını sağlayacak ve daha geniş alanlara yayılmasını önleyecek stratejiler oluşturacağız.
- 1 Mayıs - 1 Kasım tarihlerini kapsayan resmi yangın sezonu ile ilgili düzenlemeye giderek mücadeleyi tüm yıla yayacağız.
- Orman yangınları ile mücadelede Havadan Erken Müdahale ve Kurtarma Milli Filosu’nu kuracağız.

- Acil yangın uçağı ve gece görüşlü uçuş araçları başta olmak üzere, ekipman eksikliklerini giderecek, mevsimsel ekipman kiralama usulünü terk edeceğiz
- En yeni teknolojik yangın söndürme uçak, helikopter ve benzeri sistemleri temin edecek, Cumhurbaşkanlığı envanterindeki uçakları satarak elde edilen gelirle alınacak yangın söndürme uçaklarını orman yangınlarını söndürme filosuna dâhil edeceğiz.
- Türk Hava Kurumu'nun kapasitesini güçlendirip, orman yangın yönetiminin doğal üyesi haline getireceğiz.
- Orman köylülerini yeniden orman idaresinin bir parçası haline getirecek, ormanlarımızı orman köylülerimizle dayanışma içinde koruyacağız.
- Görevi orman yangınıyla mücadele olan, yangın eğitimleri almış, bu alanda uzmanlaşmış personelimizle birlikte mücadele edeceğiz.
- Her orman köyünde, orman yangınıyla mücadelede yer alacak kişileri belirleyecek, bu kişilere gerekli eğitim ve mali imkanları sağlayacağız.
- Orman yangınlarıyla mücadele edecek personelimizi tam kadrolu istihdam edeceğiz.
- Orman muhafaza memurlarının görev ve yetkilerini genişleterek, ormanlardaki suçüstü hallerde müdahale edebilme yetkilerini arttıracacağız.
- Yanan orman alanlarında ve yeni orman alanlarında yangına hassas çam ağaçları yerine mevcut floraya uygun başka türden ağaçlandırma çalışmaları yapacak, buralarda kesinlikle başka bir faaliyete izin vermeyeceğiz.
- Orman alanlarını sensörlerle donatıp ormanların genel nem, sıcaklık, rüzgar gibi şartlarını sürekli ölçecek, orman yangınlarıyla ilgili yapay zeka kullanarak yangın tahmini yapabilen bir model inşa edeceğiz.
- Kasten orman yakma suçunun cezasını ağırlaştıracacağız.
- Yanan orman alanlarına verilen yasaya aykırı imar izinlerini iptal edeceğiz.
- Yangınları az hasarla atlatılabilmek için ormanlarımızda arazöz yolları açacağız.

Su Yönetimi

- Su Yönetimini yeni kuracağımız “İklim, Çevre ve Orman Bakanlığı” altında yürüteceğiz.
- Su havzalarını, sulak alanları ve su varlığımızı koruyacak, varlığını sürdürmesini sağlayacak, ayırım gözetmeksizin herkesin ücretsiz, güvenilir suya erişim hakkını yasal güvenceye kavuşturacak bir Su Kanunu’nu derhal çıkaracağız.
- Ülkemizin su haritası ve envanteri, arz-talep dengesi, kişi başına düşen su kullanımındaki eşitsizlikler, su güvenliği, sınır aşan sular ve benzeri temel hususları iklim değişikliği ve nüfus artışı gibi etkenleri de gözетerek değerlendirecek bir “Su Kaynakları Eylem Planı” hazırlayacağız.
- Kar amaçlı değil yaşamsal amaçlı hakça ve katılımcı su yönetimi politikası geliştirip, su kirliliğine kalıcı çözümler üreteceğiz.
- Havza bazında ekolojik ve sürdürülebilir su yönetimi anlayışını benimseyecek, buna uygun taşra teşkilatı oluşturacağız.
- Sulak alanların yönetim planlarını iklim krizi, su fakirliği, biyoçeşitlilik gibi öncelikleri gözeterek oluşturacağız.
- Su kaynaklarının ve sulak alanların mutlak korunmasını sağlayarak bu alanlara zarar verecek sanayi ve yerleşim alanlarına ve maden, HES/baraj, diğer enerji yatırımlarına izin vermeyeceğiz.
- Sulak alanlarda ve bu alanları besleyen havzalarda her türlü atığa, kanalizasyon uygulamalarına izin vermeyeceğiz.
- Havzalara kirlilik durumuna göre yeni deşarj standartları getireceğiz.
- Çok önemli kayıpların yaşandığı yeraltı suları için yeraltı barajlarının planlanmasına bir an önce başlayacağız.
- İllere ve ilçelere su kalitesi etiketi verecek, temiz su ve havaya sahip şehirleri ödüllendireceğiz.
- Tüm Türkiye’de musluk suyunu içilebilir hale getireceğiz.
- Kentlerde yağmur suyu ve kanalizasyon hatlarını kademeli olarak ayıracağız.
- Yağmur suyu toplama ve arıtma tesislerinin sayısını artıracacağız.
- Belediyelerin yağmur sularının kanalizasyon suyu ile karışmasını önleyecek projelerine genel bütçeden destek vereceğiz.

- Kaçak ve sızıntıların tamir edilmesine yönelik yatırımlar yapacağız.
- Atık suları arıtarak tarımsal sulamada kullanılmasını yaygınlaştıracacağız.
- Banyo ve mutfakta kullanılan gri suları arıtarak yeniden kullanıma sokacağız.
- Tüm yerleşim alanlarında 'Atıksu Arıtma Tesisleri' yapılmasını sağlayacak, atıksu kanal projelerine arıtma tesisi olmadan kredi ve onay verilmesine izin vermeyeceğiz.
- Tarım ve peyzaj alanlarında damlama/yağmurlama sistemlerine geçeceğiz.
- Tarımda sulama amacıyla kullanılan artezyen kuyularının bilinçsiz bir şekilde açılmasının önüne geçeceğiz.
- Sanayi, endüstri alanları başta olmak üzere her alanda "Su Ayak İzi" hesaplamalarını dikkate alan projeleri destekleyeceğiz.
- Çamaşır ve bulaşık makinesi gibi beyaz eşyalarda su tasarrufunu önceleyen ekolojik ürünleri teşvik edecek ve yaygınlaştırmaları konusunda gerekli destekleri sağlayacağız.
- Tuzlu suyun arıtılması gibi tatlı su kaynaklarını çeşitlendirmeye yönelik teknolojik yatırımları destekleyecek ve teşvik edeceğiz.
- Kamuda, özel kurum ve kuruluşlarda sensörlü aydınlatma ve musluk sistemlerinin kullanımını yaygınlaştıracacağız.
- Göl ve nehirlerimiz için risk haritaları oluşturacak, çölleşmekte olan göl ve nehirlerimiz için acil eylem planlarını uygulamaya koyacağız.
- Yöre halkının göl kaynaklarını tüketerek değil gölü koruyarak kazanç sağlayabilecekleri yeni üretim modelleri oluşturup, farklı alanlarda istihdam sağlanmasına yönelik projeler geliştireceğiz.
- Gölleri besleyen su kaynakları üzerinde kurulu su depolama işlemlerini durdurup, göllere temiz su girişi sağlayacağız.
- Göl ve sulak alanların kirleticilerini objektif ve kolektif sorumluluk kapsamında belirleyip haklarında gerekli yasal süreçleri başlatacağız.
- Müsilaj oluşumunu engellemek için göl, gölet, nehir, deniz gibi su kaynaklarımızı teknolojik sistemlerle sürekli takip edecek, fiziksel, kimyasal, biyolojik kirleticileri engelleyecek, vatandaşlarımızın deniz suyu kalite verilerine şeffaf olarak ulaşmasını sağlayacağız.
- Derin deniz deşarj projelerinden vazgeçeceğiz.

- Dereleri kesip barajlara akıtmayacak, balık popülasyonunda kayıplara sebep olmayacağız.
- Denizlerimizdeki istilacı balık türleri ile mücadele edeceğiz.
- Gemilerden kaynaklı balast suyu ve sintine boşaltımı ile ilgili düzenlemeleri günün şartlarına göre revize edeceğiz.
- Okul öncesinden itibaren suyun önemi ve verimli kullanılması konusunda okul müfredatlarına dersler koyacağız.
- Su tasarrufu konusunda bilinçlendirme çalışmalarını artıracacağız.

Kentleşme

- Şehircilik ve Afet Yönetimi Bakanlığı kuracağız.
- Bilgi-iletişim teknolojileri ve akıllı uygulamalarla hayatı kolaylaştıran, refah düzeyi yüksek, sürdürülebilirlik ilkelerine uygun, tarihsel zenginliğini koruyan, turizm, tarım, lojistik, teknoloji ve sanayi sektörlerinde uluslararası kentlerle rekabet edebilecek, afetlere dayanıklı, güvenli, katılımcı, doğaya saygılı, gelecek nesillere gönül rahatlığı ile bırakabileceğimiz ve sağlıklı, mutlu ve marka şehirler inşa edeceğiz.
- Şehirlerimizi kısa vadeli kişisel rant ve menfaat odaklı değil uzun vadeli planlayacağız.
- Şehirleşme ve yapılaşma ile ilgili mevzuatı sadeleştirerek vatandaşlarımız üzerindeki idari ve mali yükleri azaltacağız.
- Kent Bilgi Sistemi uygulamalarını güncel hale getireceğiz.
- Veriye Dayalı Kentsel Konumlandırma çalışmaları yapacağız.
- 'Kente Karşı İşlenen Suçlar' kavramını hukuk sistemimize yerleştirmek üzere çalışma başlatacağız.
- Tüm yapıların bilgilerini blok zinciri mimarisindeki "Kentsel Kayıt Platformu'na (KKP)" kaydedecek, KKP'ye işlenmeyen değişiklikler için caydırıcı cezalar uygulayacağız.
- Kenti etkileyen büyük ölçekli yapılaşma kararları öncesinde Sosyal Etki Değerlendirme raporu alınması uygulamasını getireceğiz.
- Mahalle kültürünü, komşuluk ve insani ilişkileri ve geleneksel mimari kültürümüzü koruyacak bir yaklaşım sergileyeceğiz.

- Şehirlerin mimari tasarımında yerel iklime, tarihi ve geleneksel örüntülere, yapılara ve sınırlara duyarlılığı dikkate alacağız.
- Tek merkezli ve çarpık yapılaşmaya izin vermeyeceğiz.
- Medeniyet değerlerimize ve kültürel kimliğimize uygun şehirler inşa edecek mimarlar ve şehir planlamacıları yetiştireceğiz.
- Kentsel yaşam kalitesi ölçütlerini belirleyerek bu ölçütleri imar ve kentsel dönüşüm kanunlarına ekleyeceğiz.
- “Riskli alan” kavramını adalet ve hakkaniyet ölçülerine göre yeniden tanımlayacağız.
- Yerel idarelerin imar planlarını, kentsel yaşam kalitesi ölçütlerini göz önüne alarak yapmalarını sağlayacağız.
- Şehirlerin imar ve deprem eylem planlarını ivedilikle yapacağız.
- Tarımsal araziler heba edilmeden yatay şehirleşme planlamasına özen gösterecek, tarihi ve doğal dokuyu koruyacak estetik ve şahsiyetli şehirler inşa edeceğiz.
- Şehri, arsayı ve toprağı rant unsuru olmaktan çıkaracağız.
- İnsanların beton kulelerin arasına sıkıştırıldığı, komşuluk ilişkilerinin yitirildiği, sosyal gelişimlerini sekteye uğratarak birbirinden uzaklaştırıldığı dikey betonlaşma hastalığını terk edeceğiz.
- Merkezi yönetim ve yerel yönetim iş birliğinin sağlanacağı, mülkiyet hakkının ihlal edilmeyeceği ve aksaklıkların giderildiği bir Kentsel Dönüşüm Yasası çıkaracağız.
- Tüm yapıları süratle gözden geçirerek, deprem ve sel açısından en riskli bölgelerden başlamak üzere bir kentsel dönüşüm programını derhal uygulamaya koyacağız.
- Kentsel dönüşümü rant değil çevre ve insan odaklı, afet risklerine karşı dayanıklılığı artıran, kent kimliğini yok etmeyen, doğaya ve tarihe karşı saygılı, dezavantajlı ve engelli vatandaşlarımızı önceleyen bir anlayışla yürüteceğiz.
- Kentsel dönüşüm projelerinde ekonomik, sosyal ve çevresel boyutları bir bütün halde ele alacak; nüfus yoğunluğunu, kamusal donatı alanlarını, ulaşım, eğitim, sağlık, yeşil alan ve alışveriş alanlarını planlayacak; yerindelik, şeffaflık ve adalet ilkelerini esas alacak ve riskli alanlarda yaşayanların, mahalli yönetimlerin, STK ve meslek odalarının sürece katılmasını sağlayacağız.
- Kentsel dönüşüm uygulamalarında merkezi ve yerel yönetimin işbirliği sağlayarak soylulaştırma, zorla tahliye, mülkiyet hakkı ihlali, borçlandırma gibi davranışlardan mutlak anlamda kaçınacağız.

- Kentsel dönüşümü hızlandırmak amacıyla, kentsel dönüşüm alanında ikamet edenlere inşaat süresi boyunca ikame konut, ofis ve dükkân alanı belirleyecek, temelli taşınmak isteyenlere yeni yer seçeneği sunacak, taşınma giderlerine destek sağlayacağız.
- Proje Ortaklık Payı, İmar Hakkı Transferi gibi araçları kentsel dönüşüm projelerinin desteklenmesi için kullanacağız.
- İmar planı yapma konusundaki yetki dağınıklığını, mahalli idarelerin imar planı yapma, merkezi yönetimin ise denetim yapma yetkisine sahip olacağı bir anlayışı esas alarak gidereceğiz.
- Hem merkezi yönetimin hem de yerel yönetimlerin imar planı çalışmalarında ilgili tüm paydaşlara danışılmasını zorunlu hale getireceğiz.
- Şehrin anayasası olacak Nazım İmar Planı'nın tarih, istatistiki veriler ve şehrin kimliğiyle uyumlu işlemlere göre bilimsel yöntemlerle yapılmasını sağlayacağız.
- İmar planı değişikliklerini parsel bazlı olmaktan çıkaracak bölge bazlı hale getirecek, bölgede yaşayanların büyük kısmını etkileyecek projeleri halk oylamasına sunacağız.
- Rant amacı güden veya yerel yönetimlere gelir sağlama amaçlı mevzi imar planı değişikliklerine ve emsal artışlarına son vereceğiz.
- Çevre Düzeni Planlarının tüm illeri kapsayacak şekilde tamamlanmasını; plansız hiçbir alanın kalmamasını sağlayacağız.
- İmar Planları yapılırken Cem Evleri için mekân ayrılmasını sağlayacağız.
- Özel tehlikelere (sıvılaşma, heyelan, tsunami, sel gibi) maruz alanlarda farklı imar kısıtlamaları uygulayacağız.
- Afet yönetimini etkisizleştiren imar afları çıkarılmasına son vereceğiz.
- Kentin taşıdığı tarihsel ve kültürel mirasla uyumlu şekilde yapılaşmanın devam edebilmesi için 'Kentsel Tasarım Rehberleri' hazırlayacağız.
- Ulusal Akıllı Kentler Programı geliştirecek ve titizlikle uygulayacağız.
- Kişi başına düşen yeşil alan miktarını, ülke genelinde en az iki katına çıkaracağız.
- İhtiyaçlara uygun kent meydanı düzenlemelerinin tamamlanmasını sağlayacağız.
- Kentsel altyapıyı, kentsel gelişmeden önce planlayıp gerçekleştireceğiz.
- Güvenli, akıllı ve sürdürülebilir ulaşımın sağlanması için Akıllı Ulaşım Sistemleri uygulamalarını yaygınlaştırarak trafik güvenliği ve seyahat konforunun iyileştirilmesini ve kesintisiz

trafik akım koşullarını sağlayacağız.

- Toplu taşımacılıkla kent içinde hızlı ve ucuz ulaşımı teşvik edeceğiz.
- Ülke genelinde toplu ulaşım araçlarına binmek için kullanılan kartların tek bir çatı altında yönetimini sağlayacağız.
- Şehir içi taksi uygulamalarını ihtiyaca dönük olarak gözden geçireceğiz.
- Yürüyüş, bisiklet ve motosiklet yollarını/tahsisli şeritleri yaygınlaştıracacağız.
- 15 dakikalık kent/kendine yeten semt modelini özel desteklerle geliştireceğiz.
- Mahalle düzeyinde farklı arazi kullanım türlerinin entegrasyonunu sağlayacak, komşuluk bahçeleri, yağmur suyu hasadı/kullanımı, mahalle ormanı, otopark, spor alanları, güneş/jeotermal/biyokütle enerji üretim sistemlerini içerecek yerleşim planları geliştireceğiz.
- Çocuklar, gençler, yaşlılar, kadınlar, engelliler/dezavantajlılar başta olmak üzere tüm kentlilerin ihtiyaçlarına cevap veren uygulamalar geliştirerek şehirlerimizin sosyal kapsayıcılığını artıracacağız.
- Sokak aydınlatması, ulaşım mesafesi, sabit ve hareketli kameraların artırılması ve benzeri uygulamalarla kentlerimizi güvenliyle yaşanacak hale getireceğiz.
- Emekli, yaşlı nüfusun doğa ile iç içe yaşamalarını sağlayacak şekilde planlama yapacak, huzurlu evler, yaşam konseptleri ve benzeri kuşaklar arası iletişimi arttıracacağız.
- Şehirleri engelli dostu hale getirecek, belli metrikler üzerinden il/ilçe/mahalle düzeyinde ölçüm ve puanlama yapacak, yerel yönetimlerin gerekli geliştirmeleri yapmalarını sağlayacağız.
- Tüm yol, cadde ve sokaklarda tasarruflu aydınlatma kullanılmasını sağlayacağız.
- Binaların otopark yeterlilik belgesi alması uygulamasını getireceğiz.
- Otopark talebi yüksek olan bölgelerde vale hizmetlerini yaygınlaştıracak, maliyetleri düşürecek ve çalışan personele sertifika şartı getireceğiz.
- Temalı kent parkları yapımına hız vereceğiz.
- Tamamlanmamış veya metruk yapıların doğurduğu görüntü kirliliği, halk sağlığı ve güvenlik risklerini önleyeceğiz.
- Dış cephe led aydınlatmalarına sınırlama getirecek, bu uygulamaların şehir estetik komisyonunda değerlendirilmesini sağlayacağız.

- Belediye araçlarını sensörleştirecek, elde edilen (nem, hava kirliliği, desibel ölçümü vb.) verileri yeni girişim ve bilimsel analizlerin geliştirilmesi için açık veri olarak sunacağız.
- Yapısal yoğunluk oluşturarak bulunduğu bölgenin değerini düşüren inşaat faaliyetlerini az yoğunluklu bölge ve şehirlere değer katacak şekilde yeniden planlayacağız.
- Ucuz ve kaliteli konut projeleri ile vatandaşlarımızın barınma sorununa rant odaklı değil, insan odaklı ve ihtiyaca göre çözümler üreteceğiz.
- Disiplinler arası Yapı Bilgi Modellemesi (BIM-Building Information Modelling) sistemlerinin uygulanmasına geçeceğiz.
- 4708 sayılı yapı denetimi hakkında kanunu gözden geçireceğiz.
- Şehirlerde şehrin marka kimliğine katkı sağlayacak heykel, anıt gibi sanat eserlerinin yapılması sürecinde ilgili şehrin bölge koruma kurulu, il kültür müdürlüğü temsilcilerinin onayının zorunlu olacağı bir mekanizma kuracak ve şehir estetiğini önceleyeceğiz.
- 81 ilde tarihi binaların röleve ve projelerini çıkararak dijital ortama aktaracağız.

Afet Yönetimi

- Afet Yönetimini yeni kuracağımız “Şehircilik ve Afet Yönetimi Bakanlığı” altında yürüteceğiz.
- Afet Çerçeve Kanunu çıkartarak afetler ile ilgili mevzuatı tüm yönleriyle yeniden düzenleyeceğiz.
- Afet Yönetimi kurumlarını merkezi ve yerel düzeyde yereli güçlendirerek yeniden yapılandıracağız.
- AFAD’a kuruluş statüsünü ve itibarını geri kazandıracak, İçişleri Bakanlığı bünyesinden çıkaracak, kural koyucu, yönlendirici, koordine edici, destekleyici ve denetleyici olarak yeniden yapılandıracağız.
- Afet kriz yönetimine doğrudan ya da dolaylı olarak katkı sağlayacak olan kuruluşlar arasında koordinasyon sağlayacak, İl ve Bölge müdürlükleri oluşturacağız.
- Afet yönetimini Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri 2030 ve Sendai Afet Risk Zararlarını Azaltma Çerçevesi’ne uygun bir biçimde yürüteceğiz.
- Afet riskini azaltma politikası kapsamında “Mekânsal Acil Durum Planları” yapacağız.
- Risk azaltma kararlarının, risk altındaki bölgelerde yaşayan yurttaşlarla birlikte alınması için hem ulusal hem de yerel ölçekli platformlar oluşturacağız.

- Doğal afet riski yüksek olan yerleşim yerlerinde, afete karşı alınacak önlemleri ve afet sonrası müdahale planlamasını yerel yönetimlerle birlikte hazırlayacağız.
- Riskleri azaltmak amacıyla belediyelerle birlikte sakınım planları hazırlayacağız.
- Afet Bilgi ve Veri Merkezleri yoluyla afetle mücadele ve afete müdahale süreçlerine dair bilgi kirliliğini önleyerek afete dair tüm bilgileri yurttaşların erişimine açacağız.
- Afet bütçesine dair tüm bilgileri, afete dair kamusal yatırım ve çalışmaları, denetimleri izlenebilir ve hesap verebilir kılacağız.
- Toplanan afet vergilerinin, afetin zararlarını azaltacak tedbirler ve afet sonrasındaki normale dönüş ile rehabilitasyon çalışmaları için harcanmasını sağlayacağız.
- Afet riski tespitlerini bilimsel ve objektif verilere göre hazırlanan raporlarla yapacağız.
- Fay hattı üzerindeki tüm yerleşim birimlerinde bulunan yapı stokunun risk analizlerini süratle tamamlayacağız.
- İstanbul depremine karşı, risk azaltmayı hedefleyen Hayat İstanbul Projesini başlatacağız.
- Deprem ve doğal afet riskinin yüksek olduğu tüm kentlerde güçlendirme ve yeniden inşa projeleri yapacağız.
- Deprem bölgelerinde deprem raporu olmayan yapıların deprem raporları hazırlanmasını, olası depremlerde ne kadar hasar alabileceğinin simülasyonlarının yapılmasını sağlayacağız.
- Deprem riski taşıyan yapılarda, okul, hastane, sosyal hizmet binaları başta olmak üzere depreme karşı güçlendirme çalışmalarını hızlandıracğız.
- Deprem bölgelerinde mikro planlamalar yapacak, zemin etüt sonuçlarına göre imar planlarını revize edeceğiz.
- Tarihi ve kültürel mirasın afetlere karşı korunması için seferber olacak, özel koruma planları hazırlayacağız.
- Deprem tehdidi altındaki bölgelerde, ivedilikle yeterli deprem toplanma alanları tesis edecek ve bu alanların imara açılmamasını güvence altına alacağız.
- Kamusal müşterek alanları, afet durumlarında kullanılabilecek mekânlar haline getireceğiz.
- Yurttaşların kolayca erişebileceği konumlarda, arama-kurtarma, ilk yardım ve diğer temel ihtiyaç malzemelerinin bulunduğu üniteleri barındıran, afetzedelerin her türlü ihtiyaçlarını karşılayacak alt yapı ve mekânlara sahip barınma alanları oluşturacağız.

- Erken uyarı ve etkin müdahale yöntemlerini ulusal dijital afet yönetimi stratejimizin ve bilgi sistemi altyapımızın merkezine yerleştireceğiz.
- Afet ve acil durum odaklı çalışan gençlik yapılanmalarını, öğrenci topluluklarını, sosyal girişimleri ve kâr amacı gütmeyen sosyal kooperatifleri gibi gönüllü müdahale yapılanmalarını oluşturarak afete müdahalenin verimliliğini artıracacağız.
- Afete müdahale konusunda özel eğitim görmüş ve uzmanlaşmış personel sayısını artırıp özlük haklarını güçlendireceğiz.
- İklim, coğrafya, kültür ve benzeri özelliklerle uyumlu kent ve konut planlamalarını esas alarak, yapı stoklarının afete karşı dirençlerini artıracacağız.
- DASK'ı tüm afet türlerini ve konut harici yapıları da kapsayacak şekilde geliştireceğiz.
- Doğal afetler dışında kalan olağanüstü durumlar ve insan kaynaklı afet ve acil durumlara karşı Kriz Yönetimi Sistemi oluşturacağız.
- İtfaiye ekiplerimizin hem eğitim hem teknik kapasitelerini güçlendireceğiz.
- Afet sonrası hak sahipliği kavramını yeniden düzenleyerek hakkaniyeti sağlayacağız.
- Afet sonrasında evleri "oturulmaz" hale gelen mülkiyet sahibi ve kiracı yurttaşlara geçici barınma imkanları sunup, eşya ve kira yardımı yapacağız.
- Afetlere sebebiyet veren suçlarda caydırıcı ve etkin ceza ve infaz sistemi getireceğiz.
- İnşaat mühendisi, mimar, kent plancısı ve sismolog yetiştiren üniversite, akademi ve yüksekokulların müfredatına deprem mühendisliği ve mühendislik sismolojisi eğitimi ekleyeceğiz.
- Afet bilinci ve eğitiminin okul öncesinden başlayarak bütün topluma yaşam boyu verilmesini sağlayacağız.
- Afet ve Acil Durum hallerinde medyanın doğru, sürekli ve güvenilir bilgiye ulaşarak halkımızı ve ilgili kurumları doğru bilgilendirmesini sağlayacağız.

Bölgesel, Kentsel ve Kırsal Kalkınma

- Tabandan tavana kalkınma yaklaşımını esas alacak, kalkınmayı Ankara'dan değil yerelden başlatacak ve yöneteceğiz.
- Bölgesel politikaları, ilgili tüm tarafların katılımını ve etkin koordinasyonunu sağlayarak belirleyecek ve uygulayacağız.
- Dağıtımda, paylaşımda ve yaşam kalitesinde bölgeler arasında hakkaniyeti esas alacağız.
- Bölgesel ve yerel kalkınmayı yerel veriye, bilgiye, yetkinliklere ve kurumsallaşmaya dayalı hale getireceğiz.
- Hassasiyet ve kesinlik ölçütleri bakımından gerektiği durumlarda bölgeleri ilçe bazlı olarak tanımlayacağız.
- Yerel inisiyatiflerin, kalkınma platformlarının, sivil toplum kuruluşlarının ve iş örgütlerinin bölgesel kalkınma süreçlerinde daha aktif rol almalarını sağlayacağız.
- Yerel idarelerin kalkınma alanındaki yetki, görev ve sorumluluklarını artıracacağız.
- Yerel kurumların beşeri kaynaklarını, fiziki imkanlarını ve teknolojiyi kullanma kabiliyetlerini iyileştireceğiz.
- Üniversitelerin bulundukları il ve bölgedeki sorunların çözümünde daha etkili rol almasını sağlayacağız.
- Yerel kalkınmada özellikle gençler ve kadınlar için iş, istihdam, eğitim ve finansmana erişim imkanlarını artıracacağız.
- Sosyal girişimciliği yerel ve bölgesel kalkınmanın temel araçlarından birisi olarak değerlendirecek; örgütlenme, finansman, eğitim ve ağ oluşturma konularında destekleyeceğiz.
- Yerel kalkınmanın finansmanında mikro kredi uygulamalarını ve yenilikçi yöntemleri kullanacağız.
- Danışmanlık ve bayındırlık programlarını, yoğun teknik ve iş becerileri eğitimini ve iş merkezlerinin geliştirilmesi projelerini yerel kalkınmada etkili biçimde kullanacağız.
- Kalkınma ajanslarının yerel marka oluşturma konusunda daha fazla destek olmasını sağlayacağız.
- Yerel düzeyde sanayi ve ticari kullanımlar için özel alanlar oluşturulmasına, mevcut yerel firmaların güçlendirilmesine, küçük, orta ve mikro işletmelerin yenilikçilik kapasitelerinin geliştirilmesine ve yerel ürünlere talebi artıracak stratejilerin oluşturulmasına özel önem vereceğiz.

- Bölgesel, kentsel ve kırsal kalkınma arasındaki uyum, tamamlayıcılık ve sinerjiyi güçlendireceğiz.
- Kent ekonomilerinin rekabet gücünü yükseltecek insana yatırım programları ile üniversite ve kenti buluşturma programları geliştireceğiz.
- Sınır kentlerimizin başta komşu ülkelerle olmak üzere uluslararası ticaretin sağlayacağı imkanlardan daha fazla yararlanmalarını temin edecek, sınır kentlerimizi lojistik, ulaşım ve diğer altyapı açısından güçlendireceğiz.
- Kırsal kalkınmaya yeni bir anlayış getirecek, sivil toplum ve özel kesimin kırsal kalkınmadaki etki ve rolünü artıracaktır.
- Üretim, e-ticaret, eğitim, sağlık ve beceri geliştirme konularında bilgi ve iletişim teknolojilerinden azami ölçüde faydalanacak ve kırsal yaşam kalitesini yükselteceğiz.
- Belediyelerin üretici ve tüketici kooperatifleriyle işbirliği yapmasını, bölgelerinde kooperatif yok ise kurulmasını teşvik etmesini sağlayacağız.
- Köylerde Kooperatifleşmeyi teşvik edecek, tarımsal ve hayvansal ürününü işleyerek katma değerli hale getirmek isteyen köyler ve kooperatiflerin kuracakları işletmelere yatırım ve işletme aşamalarında hibe, uygun koşullu kredi imkânları, vergi ve prim desteği sağlayacağız.
- Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği ile üretici birlikleri ve kooperatifleri yerel ve kırsaldaki küçük işletmeleri destekleyecek bir yapıya kavuşturacak, tedarik zinciri kurma, lojistik imkanlara erişebilme, ulusal ve uluslararası pazarlama ve bölgesel-global markalar yaratma konularına odaklanmalarını sağlayacağız.
- Kırsal kalkınmanın temini için “Yeni Nesil Kooperatifler”in kurulmasına öncülük edecek, bu kapsamda küresel ve iç ticaret için ölçek ekonomisine uygun olmayan işletmeler için pazarlama, ÜR-GE, tasarım hizmetleri, marka iletişimi konularında destek olacak Marka Kooperatifleri kurulmasını teşvik edeceğiz.
- Bölgesel ve sektörel teşvik sistemini gözden geçirerek daha etkili hale getireceğiz.

VII

EĞİTİM ve ÖĞRETİM

Okul Öncesi Eğitim

İlköğretim

Ortaöğretim

Yükseköğretim

Öğretmen

Özel Eğitim, Özel Yetenekli Öğrenciler,
Yaşam Boyu Eğitim ve Okullar

- Milli Eğitimi bir ideolojik çatışma alanı olmaktan çıkaracağız.
- Muasır medeniyet seviyesine çıkmak için eğitimi toplumsal ve ekonomik kalkınmanın temel unsuru olarak tüm paydaşların katılımıyla yapılandıracağız.
- Fikri, irfanı ve vicdanı hür nesiller yetiştireceğiz.
- Eğitim kurum ve süreçlerini cinsiyet, etnik köken, din, dil, yerleşim yeri, sağlık durumu, sosyo-ekonomik koşulları ayırt etmeden, fırsat eşitliği ve adaletini ve herkesin nitelikli eğitim hakkını garanti altına alan kapsayıcı bir anlayışla düzenleyeceğiz.
- Öğrenme-öğretme ortamlarını, beceri odaklı öğrenmeye dayalı, eleştirel düşünmeyi ve sorgulamayı geliştirecek biçimde düzenleyeceğiz.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)'ni içerik, akademik kadro, fiziki alt yapı, finans, ölçme, değerlendirme ve teftiş mekanizmalarını yeniden yapılandırarak, bilimsel veriye dayalı, şeffaf ve hesap verebilir biçimde yöneteceğiz.
- MEB'i dijitalleştirecek ve eğitim teknolojilerinin geliştirilmesinde öncü ve ön açıcı bir kurum haline getireceğiz.
- MEB ana hizmet birimlerindeki idari pozisyonlara eğitim kökenli ve liyakatli atamaların yapılmasını esas alacağız.
- Okul yöneticiliğinde ve bakanlık bünyesindeki görevlendirme ve ilerlemelerde kıdem, yönetim tecrübesi, yeterlilik, proje, ödül, yüksek lisans, doktora ve benzeri somut kriterleri esas alacağız.
- Talim ve Terbiye Kurulunu liyakati esas alan yapısıyla politika belirleyen, eğitim öğretime yön veren etkin bir konuma kavuşturacağız.
- Devlet okullarındaki öğrencilere ücretsiz süt, su ve öğle yemeği vereceğiz.
- Okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretimdeki tüm öğrencilere yardımcı kitaba ihtiyaç duymayacak şekilde ders kitaplarını yerel esnafa ve ekonomiye katkıda bulunacak şekilde ücretsiz temin edeceğiz.
- "Eğitim Destek Kartı" ile anaokulundan üniversiteye kadar devlet okullarındaki ihtiyaç sahibi öğrencilerin kırtasiye, çanta, kıyafet ihtiyaçlarını ve internete erişimlerini ücretsiz karşılayacağız.
- Okul öncesi eğitimi çalışan ebeveynlerin ihtiyaçlarını da gözeterek "tam gün tam destek" ilkesi çerçevesinde düzenleyeceğiz.
- Ebeveynlerin gün içi kısa süreli işlerini görebilmek için, büyükşehirler başta olmak üzere her mahallede en az bir okulda bir sınıfı çocuk bakım merkezi haline getireceğiz.

- Sınav güvenliğini kamu vicdanında hiçbir tereddüt oluşturmayacak şekilde sağlayacağız.
- Ortaöğretime geçişlerde sınav odaklı değil süreç odaklı bir sistemi geliştirecek, öğrencinin öğrenim sürecindeki notlarını, performansını, ilgisini, yeteneğini ve becerilerini dikkate alarak fırsat eşitliği ve adaleti çerçevesinde bir yönlendirme yapacağız.
- Liselere Giriş Sınavlarında yıldan yıla değişen uygulamalara son verecek, LGS sınavını süreç içinde kaldıracağız.
- Üniversiteye girişte yılda bir defa yapılan sınav yerine çoklu sınav imkânı sunacağız.
- Zorunlu eğitimi 1 yılı okul öncesi eğitim, 5 yılı ilköğretim, 4 yılı ortaokul, 3 yılı ise lise olmak üzere 1+5+4+3 şeklinde uygulayacağız.

Okul Öncesi Eğitim

- Altyapıları oluşturarak okul öncesi eğitimi 1 yıl zorunlu tutarak ücretsiz sağlayacak ve isteğe bağlı olarak 3 yaş ve üzerine erken çocukluk eğitimi imkânı sunacağız.
- Çocuklarımıza üç yaşından itibaren; dil, zeka ve beceri gelişimlerini, doğayı tanımalarını, değerler eğitimi, kişisel, fiziksel ve eğitsel gelişmelerini bütüncül bir yaklaşım ile sağlayacağız.
- Kreşleri ülke çapında yaygınlaştırarak okul öncesi çocukların eğitim hayatına başlamalarında fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla kamu, özel sektör, STK, üniversite ve yerel yönetimlerden oluşan “Kreş Ekosistemi Modeli”ni ve “Erken Çocukluk Bakımı ve Eğitimi Programı”nı hayata geçireceğiz.

İlköğretim

- 5 yıllık ilköğretim 5. sınıfını bir üst öğrenime akademik hazırlık programı şeklinde, 4 yıllık ortaokulun ilk yılını ise yabancı dil ve kodlama hazırlık sınıfı şeklinde düzenleyeceğiz.
- İlköğretimde evrensel etik, insan hakları, adalet, sağlık, çevre ve hayvan hakları, kültür, sanat, bilim, spor konusunda farkındalığın artırılmasını sağlayacak, müfredatı teknoloji ve inovasyona dönük farkındalığı artıracak şekilde güncelleyecek, oyunlaştırma gibi tekniklerle öğrencilerimize programlama ve girişimcilik felsefesi kazandıracaktır.
- İlköğretim kademesinde temel becerilerin geliştirilmesi ve öğrenme yoksulluğunun ortadan kaldırılması için bir eylem planı hazırlayacağız.

- Ders saatleri ve müfredatı yeniden planlayıp pedagojik açıdan çocukların yaşına uygun hale getireceğiz.
- Ortaokullarda sanat, spor ve bilim gibi alanlarda başta olmak üzere seçmeli derslerin sayısını artıracacağız.
- Altyapı eksikliklerini gidererek tüm eğitim kademelerinde tam gün eğitime geçeceğiz.
- Kapatılan köy okullarını yeniden açacak, taşınmalı eğitim uygulamasına son vereceğiz.
- Okul bazında kaynak, fiziki tesis ve donanım yetersizliklerini tespit edecek, eşit ve adil bir eğitim öğretim fırsatı için okullar arası nicelik ve nitelik farkını en aza indirmek üzere bir eylem planı hazırlayacağız.
- Zorunlu haller dışında birleştirilmiş sınıf uygulamasına son vereceğiz.
- Sınıfların çok kalabalık olduğu yerlerde yeni okul yapımına öncelik vereceğiz.
- Tüm engel gruplarına uygun okullar inşa edecek, engelli çocuklarımızın okuldan mahrum kalmasına izin vermeyeceğiz.
- Kız çocukların okullaşma ve okula devam oranını artıracak her türlü çabayı gösterecek, gerekli destek ve teşvikleri sağlayacağız.
- Hiçbir öğrencinin tercih etmediği bir lise türüne ya da programına gitmek zorunda kalmayacağı; öğrencinin ilgisi, tercihi, yeteneği ve akademik başarısını esas alacak bir rehberlik ve yönlendirme sistemi oluşturacağız.
- Dijital içerik ve ortamlar kullanılarak öğrencilerin en az bir yabancı dil öğrenmesini ve yazılım ile kodlama becerisi kazanmasını sağlayacağız.
- Dijital uçurumu ortadan kaldırmak için EBA altyapısını geliştirerek işlevsel hale getireceğiz.
- Her okula Milli Eğitim Bakanlığınca denetlenecek okul temelli bir bütçe verecek, okullara öğrenci başına kaynak aktaracağız.
- Okul Aile Birliği adı altında bağış, yardım ve benzeri suistimale açık ödemeleri kaldıracacağız.

Ortaöğretim

- Lise eğitiminde salt bilgi veren ve sınav odaklı yaklaşımdan sosyal-duygusal ve bilimsel düşünme, mesleki eğilim, sosyal farkındalık, kimlik kazanımı gibi konularda rehberlik odaklı sisteme geçeceğiz.
- Lisede öğrencilerin ilgi, yetenek ve isteklerini karşılayacak esnek müfredat, seçmeli dersler ve MEB çevrimiçi eğitim platformlarında alınacak derslerle bireyselleştirilmiş akademik ve mesleki yönelmelerini sağlayacağız.
- Ortaöğretim kurumları hakkında yapılan nitelikli veya niteliksiz şeklindeki, eğitim anlayışına aykırı ayrımları ortadan kaldıracak, bütün kurumların kaliteli bir eğitim yapısına dönüşmesini sağlayacağız.
- Eğitime erişim imkânı olmayan bölgelerde, merkezi Yatılı Bölge Ortaokulları ve pansiyonlu liseleri yaygınlaştıracak, Yatılı Teknoloji Liseleri açacağız.
- Bütün Organize Sanayi Bölgelerine sektörlerin ihtiyaçları doğrultusunda yatılı Mesleki ve Teknik Liseler açacak, bu okulları, Milli Eğitim Bakanlığı ve Organize Sanayi Bölgesi yönetimiyle işbirliği içinde yöneteceğiz.
- Üniversitelerin liselere dönük girişimcilik ve teknoloji kuluçka merkezleri açmalarını destekleyeceğiz.
- Eğitim fakülteleri ile okullar arasındaki entegrasyonu sağlayacağız.
- Yurt içi ve uluslararası karşılıklı değişim programlarını üniversitelerle sınırlı tutmayacağız.
- Açık Öğretim Lise'lerine düzenleme getireceğiz.

Yükseköğretim

- YÖK'ü kaldırarak, yüksek öğretim kurumlarının akademik, idari ve mali özerkliğine müdahale etmeksizin yüksek öğretimin planlanması ve yükseköğretim kurumları arasında koordinasyonun sağlanması şeklinde sınırlı görevleri bulunan bir kurul kuracağız.
- Yükseköğretim kurumlarının bilimsel, idari ve mali özerkliğini güvence altına alacağız.
- Yükseköğretim kurumlarının yönetim ve denetiminin kendi öğretim üyeleri arasından seçimle oluşturdukları organlar eliyle gerçekleştirilmesini sağlayacağız.
- Yönetim ve denetim organları ile öğretim elemanlarının ancak bu kurumların yetkili organları tarafından görevden uzaklaştırılabileceğini güvence altına alacağız.

- Üniversitelerin, Senatolarınca önerilen ve akademisyenler tarafından oylanan; akademisyenler, mezunlar, öğrenciler, yerel yönetimler, iş dünyası, meslek örgütleri ve halktan temsilcilerden oluşan bir üst kurul tarafından çoğulcu, katılımcı ve sürdürülebilir bir vizyonla yönetilmesini sağlayacağız.
- Üst kurulların rektör seçim süreçlerini her üniversiteye özgü olacak şekilde yönetmesini düzenleyeceğiz.
- Üst kurulların seçimi, çalışması, görev süresi gibi hususları yönetmelikle belirleyeceğiz.
- Üniversitelerde idari, mali ve bilimsel özerkliği sağlayacak, üniversiteleri özgür düşüncenin, bilimsel çalışma ve tartışmaların merkezi haline getireceğiz.
- Akademisyenlerin ifade hürriyeti önündeki engelleri kaldıracacağız.
- Yükseköğretimde içerik ve süreçleri "profesyonel yeterlilik", "vizyon geliştirme" ve "üretim" odaklı olarak düzenleyeceğiz.
- Her şehre her ilçeye üniversite açma anlayışını değiştirecek, ülkemizin hedef ve ihtiyaçlarına göre üniversite, fakülte ve bölümlerin yeniden planlanmasını ve yapılandırılmasını sağlayacağız.
- Üniversitelerin bölgesel ve yapısal olarak farklı alanlarda ihtisaslaşmasını ve markalaşmasını sağlayacağız.
- Yükseköğretim'e bütçeden daha fazla kaynak tahsis edeceğiz.
- Üniversitelerin bilgi üretme ve bilgiyi ticarileştirme süreçlerinde, özel kesim ve kamu kesimi ile işbirliğini güçlendirecek modelleri destekleyeceğiz.
- Üniversitelerimizin başka ülkelerde dijital veya fiziki kampüs açmalarını teşvik edecek, öğrenci değişim programlarını destekleyeceğiz.
- Üniversitelerimizin uluslararası öğrenci almasını güçlendirilmiş standartlar çerçevesinde teşvik edecek, yabancı ve nitelikli akademik personel ve yönetici istihdam etmelerinin önünü açacağız.
- Yurtdışı denklik süreçlerini yüksek standartlar getirerek hızlı ve güvenli bir sistemle kolaylaştıracacağız.
- Öğretim elemanları için şart koşulan yabancı dil başarı puanını yükselteceğiz.
- Yağmacı dergiler aracılığıyla yapılan intihal ile kararlı biçimde mücadele edecek, ülkemizi intihal listelerinden çıkaracağız.
- Üniversitelerde yüksek lisans ve doktora programlarında burslu öğrenci sayısını artıracacağız.

- Yüksek lisans ve doktora tezlerinin kalitesini artıracaktır.
- Üniversite diplomalarının akredite olmaları için mekanizmalar kuracak, her diplomanın istihdam yetkinliğini üniversite tercihi yapanların bilgisine sunacaktır.
- Eğitim görülecek üniversitelerle ilgili standartları yükselterek yurt dışına gönderilen lisan-süstü öğrencilerinin sayısını artıracaktır.
- Alanlar arası geçişte derslerin kredi ve içerik gibi kriterleri tek merkez tarafından değerlendirilerek, denklik ve muafiyet koşullarının sadeleştirilmesini sağlayacaktır.
- Açık öğretim bölümlerini ihtiyaca göre yeniden düzenleyecektir.
- Üniversite arazilerini ranta kurban ettirmeyecektir.
- Yeni yurt binaları yaparak ve üniversite kampüsü etrafındaki binaları kiralama yöntemiyle “genişletilmiş kampüs” uygulamasını başlatarak üniversitelerin yurt sorununu çözecektir.
- KYK kredi ve burslarını yeni bir anlayışla ele alacağız, dağıtım süreçlerini şeffaf hale getireceğiz.

Öğretmen

- Öğretmenlerimizin kurumsal ve toplumsal niteliği ile saygınlığını artırmayı temel önceliğimiz yapacağız.
- Öğretmen başına öğrenci sayısında OECD ortalamasına ulaşmayı hedefleyeceğiz.
- Öğretmenlik Meslek Yasasını değiştirecek, öğretmenlerin özlük haklarını iyileştirecek, öğretmenleri öğretmen, uzman öğretmen ve başöğretmen şeklinde gruplayan uygulamaya son vereceğiz.
- Üniversite seçme sınavlarının, “Öğretmenlik Mesleği” ile ilgili tercihlerinde taban puanı sınırlaması getirecek, taban puanı arz ve talebe göre dinamik bir biçimde belirleyecek ve nitelik açısından kontrolü sağlayacağız.
- Ataması yapılmayan öğretmen havuzunu eriteceğiz.
- Öğretmenlik alanlarına uygun fakültelerden mezun olanlara, bitirdikleri bölümün giriş puanının ilgili eğitim fakültesinin giriş puanıyla denk olması ve Eğitim Fakültelerinde yüksek lisans yapmaları şartıyla öğretmen olma imkanı sağlayacağız.
- Öğretmen atamalarında mülakatı kaldıracağız.

- Öğretmenin kariyer gelişiminde; öğretmenin katıldığı seminerler, hizmet içi eğitimler, aldığı lisans üstü eğitim, katıldığı kurslar ve yürüttüğü ya da katılımcısı olduğu projeler ile öğrencilerinin başarılarını objektif olarak dikkate alacağız.
- Öğretmenlerin dijital içerik, interaktif ders ve akıllı tahta içeriği hazırlama gibi yeterliliklerini geliştirecek, bilişim teknolojileri dahil meslek içi eğitimlerine ağırlık vereceğiz.
- Eğitim fakültelerinin sayı ve öğrenci kotalarının uzun vadeli kalkınma planları çerçevesinde belirlenecek öğretmen ihtiyacıyla uyumlu olmasını sağlayacağız.
- Eğitim fakültelerindeki öğrencilerin kuramsal bilginin yanı sıra uygulamaya dönük eğitim almalarını, kısa-yüzeysel staj şeklinde değil okullarda eğitim içinde uygulamalı yetişmelerini ve yetkin bir öğretmen adayı olarak mezun olmalarını sağlayacağız.
- Eğitim fakültelerinin hepsinin akredite olmalarını sağlayacağız.
- Öğretmen adaylarının “Yüksek Lisans” ile Eğitim Fakültelerinden mezun olmalarını sağlayacak, doktora yapmalarını teşvik edeceğiz.
- Öğretmenlerin, öğrenci eğitimini aksatmayacak şekilde yurtiçi, yurtdışı eğitim, sempozyum ve benzeri etkinliklere katılmasını sağlayacağız.
- Dezavantajlı bölgelerde staj yapılmasını özendirecek, öğretmelerin bu bölgelerde daha uzun süreli kalmalarını teşvik edecek mali destekler sağlayacağız.

Özel Eğitim, Özel Yetenekli Öğrenciler, Yaşam Boyu Eğitim ve Okullar

- Özel eğitime ihtiyacı olan dezavantajlı çocukların eğitime erişiminin önündeki tüm engelleri kaldıracaktır.
- Özel Eğitim ve Rehberlik Merkezlerinin faaliyetleri için paydaşların etkin katılımıyla öğrenci merkezli ve insan hakları temelli bir anlayışla hizmet standartları ve ilkeleri oluşturacağız.
- Özel çocuklarımız için her il ve büyük ilçelerimizde çocuklarımızın özel durumuna (Otizm, Asperger, Down ve diğer YGB tanısı olan evlatlarımız) uygun ve hayat boyu devam edecek eğitim kampüsleri kuracak, ihtiyacı olan çocukların bu kampüslerdeki yurtlarda barınmalarını sağlayacağız.
- Özel eğitimde yardımcı teknolojileri; özel gereksinimi olan bireylerin öğretimini bireyselleştirmek, bağımsızlıklarını artırmak ve yaşam kalitelerini yükseltmek amacıyla kullanacağız.
- Tüm özel gereksinimli öğrencilerin durumlarına göre gerekli araç, gereç, doküman ve benzeri ihtiyaçlarını karşılayacağız.

- Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma sınıflarına alınmalarının önündeki engelleri kaldırmak üzere devlet okullarındaki eğitimcilerin bu konudaki yeterlilik düzeylerini arttıracak, gerekli kaynak ve materyal desteğini sağlayacağız.
- Okul öncesi, ilkokul ve ortaokullarda öğrencilerin yetenek taramalarının yapılması ve özel yetenek alanlarında ders dışı desteklerin sağlanması amacıyla bir eylem planı hazırlayacağız.
- Üstün zekâlı ve yetenekli öğrencilerimizi, objektif ölçütlerle tespit ederek, bu öğrencilerimiz için özel okullar açacak, özel destek programları hazırlayacak ve okul dışı eğitim olanakları ile burs sağlayacağız.
- Özel yetenekli öğrencilerin yetkinlik ve ilgi alanlarına göre özgün programlar oluşturacak, üst eğitim seviyelerinden ders almalarının önü açacak, orta öğretim ve üniversite sistemini bu yaklaşımla gözden geçireceğiz.
- Bilim ve Sanat Merkezleri'ne öğrenci seçme sürecinin ailelere eğitimsel açıdan anlamsız bir yük getiren sınava hazırlık sürecini önleyecek tedbirleri alacak, çağdaş yöntemlerle yetenek taraması yaparak etkin bir rehberlik ve yönlendirme sistemi oluşturacağız.
- Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlığı'nı (RPD) her an her yerde ulaşılabilir profesyonel bir hizmet alanı haline getireceğiz.
- Erken çocukluk eğitiminden, liseye kadar olan tüm eğitim kademelerinde, okulun öğrenci sayısına göre ihtiyacı karşılayacak nitelikte RPD kadrosu oluşturacağız.
- Birer ikişer haftalık kurslarla bireylere, kişisel, mesleki ve akademik rehberlik hizmetleri sunmanın ciddi sakıncalarının önüne geçmek için RPD hizmetlerinde uzmanlaşmayı şart koşacağız.
- "Her Yer Okul, Her An Eğitim" anlayışıyla eğitim sistemini 3 yaşından başlayıp hayat boyu süren bir biçimde yapılandıracağız.
- Hayat Boyu öğrenme anlayışını, bir yaşam biçimine dönüştürerek, tüm vatandaşlarımıza otomasyon ve iş alanlarındaki hızlı dönüşümün yaratacağı uyum ihtiyacını karşılamaya yönelik bilgi, beceri ve donanımı kazandıracağız.
- Esnek, ihtiyaçlara hızlı bir şekilde cevap/tepki verebilen modüler hayat boyu öğrenme programları oluşturacağız.
- Yaygın eğitim kurumlarını yaşam boyu eğitim yaklaşımı çerçevesinde tüm halkın ihtiyaç duyduğu eğitimi alabileceği şekilde bir yapıya kavuşturacağız.
- Üniversiteleri halka açacak, farklı yaş kitlelerinin farklı sınıflarda farklı programlarda ama aynı zamanlarda kampüsleri kullanabilmelerini sağlayacağız.

- Halk eğitim merkezlerinin yapısı ve süreçlerini yeniden düzenleyecek, öğrenme ve becerileri ölçme-değerlendirme, sertifikasyon veya belgelendirme alanlarında standartlar oluşturacağız.
- Hayat boyu öğrenmede işletmeler, organize sanayi bölgeleri, halk eğitim merkezleri, kültür merkezleri, meslek yüksek okulları ve üniversitelerin iş birliğini güçlendireceğiz.
- Mesleklerinde derinleşmek ve meslek değiştirmek için dinamik eğitim yapısını her yaş için kurgulanmasını teşvik edeceğiz.
- Sanayinin ihtiyacını karşılamak ve gelecek teknolojilere hazırlık yapmak için hayat boyu eğitim programlarını teşvik edecek, kısa ve orta döngülü teknolojilere hazırlık yapılmasını sağlayacağız.
- Ebeveyn Eğitime, eğitim politikalarımızın odağında yer vereceğiz.
- Okulların mimari yapılarını engellilerin ihtiyaçlarını, ortak çalışma alanlarını, spor ve sanat (resim, müzik, konser) mekanlarını dikkate alarak tasarlayacak ve mevcutları bu çerçevede iyileştireceğiz.
- Okul kantinlerinin, bahçelerinin ve tuvaletlerinin güvenlik ve temizlik yönünden sürekli kontrol altında tutulmasını ve yeterli sayıda temizlik görevlileri istihdam edilmesini sağlayacağız.

VIII

SOSYAL

POLİTİKALAR

Sosyal Yardımlar ve Hizmetler

Sosyal Güvenlik

Çalışma Hayatı

Engelliler

65 Yaş ve Üzerindeki Vatandaşlarımız

Şehit Yakınları ve Gaziler

Konut ve Barınma

Sağlık

Aile ve Çocuk

Kadın

Gençlik

Spor

Uyuşturucuyla Mücadele

Sosyal Yardımlar ve Hizmetler

- Bireyi ve aileyi yoksulluk sarmalından kurtaracak; sosyal yardım, sosyal hizmet, sosyal sigorta ve istihdam hizmetlerinde entegrasyonu sağlayacak; birbirlerini tamamlayacak ve bu hizmetlerin eşgüdüm içinde sunulmasını sağlayacak bir sosyal yardım ve hizmetler sistemi oluşturacağız.
- Yoksulluk ve muhtaçlık tanımlarını netleştirecek, muhtaçlık ölçütlerini standartlaştıracacağız.
- Farklı kurumlar tarafından gerçekleştirilen ayni ve nakdi yardımları tek çatı altında toplayacağız.
- Farklı kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan sosyal yardımların Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi'ne entegrasyonuna devam edecek, sistemi sürekli biçimde güncel tutacak ve etkili biçimde kullanacağız.
- Geliri belirli düzeyin altındaki ailelere gelirlerini insan onuruna yaraşır bir yaşam sağlayacak seviyeye yükseltmek amacıyla Devlet tarafından aile bazında, hak temelli, arz odaklı ve kurumsallaşmış bir yapıda "Gelir Desteği" sağlayacağız.
- Gelir desteğini ailedeki kadının hesabına yatıracacağız.
- Tek kişilik haneleri de Gelir Desteği kapsamına alacağız.
- Çocukların sağlık ve eğitimi için verilen nakit yardımları bakım, beslenme, giyinme ve ulaşım masraflarını da dikkate alarak yükselteceğiz.
- Çalışanların çocukları için yapılan asgari geçim indirimini de aynı miktara yükselteceğiz.
- Yoksul ailelerde yenidoğan bebeklere 1 yıl boyunca başta; süt ve bebek maması olmak üzere gıda desteği vereceğiz.
- Doğum yardımını, dul ve yetimlere ödenen gelir ve aylıkları günün koşullarına göre güncelleyeceğiz.
- Yoksul ailelerimize kış aylarında ısınma yardımı yapacağız.
- Yoksul aileler için kreşlerin ücretsiz olmasını sağlayacağız.
- Sosyal yardıma muhtaç ailelerin belirlenmesi, sağlanacak sosyal yardım türlerinin ve miktarının tespitinde blok zincir ve yapay zeka teknolojilerinden en üst düzeyde yararlanacağız.
- Sosyal yardımların istihdam ile ilişkisini kuracak, asıl hedef olan insan onuruna uygun yaşamak için çalışmayı özendireceğiz.

- Sosyo-ekonomik yönden dezavantajlı vatandaşlarımızın istihdamını öncelikli olarak tanımlayacak, sosyal yardım alanlara yönelik iş edindirme programlarını ve geniş çaplı istihdam desteklerini hayata geçirecek, bu kapsamdakileri istihdam eden firmalara destek vereceğiz.
- Sosyal yardımları insan onurunu zedelemeyecek şekilde sağlayacak ve siyasi bir rant alanı olmaktan çıkaracak kurumsal ve yasal altyapıyı kuracağız.
- İl ve ilçelerde kurulan sosyal yardım kurulları ve komisyonların üye yapısını daha kapsayıcı hale getirecek ve tamamen tarafsız kişilerden oluşturulmasını sağlayacağız.
- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının fiziksel mekanlarını iyileştirecek, kurumsal ve teknik kapasitelerini artıracacağız.
- Yoksullukla mücadelede kadim geleneğimiz olan vakıf kültürünü yeniden canlandıracacağız.
- Sosyo-ekonomik yönden dezavantajlı bölgelerde Toplum Sağlığı Merkezleri, anaokulları, Gençlik Merkezleri ve Halk Eğitim Merkezleri gibi yapıların sayısını artıracak ve bu merkezleri işlevsel hale getirerek yoksulluğun eğitim, sağlık ve sosyal alanlarda neden olduğu dezavantajlar ile mücadele edeceğiz.
- Yerel yönetimlerin sosyal hizmetler alanındaki kapasite ve kaynaklarını güçlendireceğiz.
- Mahalle odaklı bütünleşik sosyal hizmet anlayışımız doğrultusunda, Sosyal Hizmet Merkezlerinin sayı ve niteliklerini arttıracak, mobil ve yerinde hizmet verebilmelerini sağlayacağız.
- Sosyal hizmet uzmanı sayısını artıracacağız.

Sosyal Güvenlik

- Sosyal Güvenlik Kurumunun özerkliğini sağlayacak, yönetim şekli ve organizasyon yapısını düzenleyeceğiz.
- 3600 ek gösterge düzenlemesindeki eksiklik, haksızlık ve dengesizlikleri gidereceğiz.
- Sigortalının çalıştığı süre arttıkça aylık bağlama oranın da arttığı bir sisteme geçecek, daha uzun süre çalışanın daha fazla emekli aylığı almasını sağlayacağız.
- Emekli aylıklarının artışında sadece enflasyonu değil, büyümeden kaynaklı refah payını da hesaba katacağız.
- İsteğe bağlı sigorta ile emeklilik hakkı bulunan ev kadınları için prim ödeme gün sayısı ve oranı ile sigortalılıktan önce yaptıkları doğumlarla ilgili borçlanma hususlarında iyileştirmeler sağlayacağız.
- Emeklilerin sağlık hizmetlerinde ödedikleri katılım payını almayacağız.
- Dul ve Yetim Aylıklarını arttıracğız.
- Riskli meslekleri yeniden belirleyerek risk seviyesi yüksek tehlikeli işlerde yıpranma paylarını artıracğız.
- Bakım Güvence Modelinin kurulmasını ve Bakım Sigortasının başlatılmasını sağlayacağız.
- Çırak ve stajyer olarak geçirilen sürelerle ilişkin sosyal güvenlik primleri için borçlanma hakkı tanıyacağız.
- Diğer ülkelerdeki işlerde uzaktan çalışanların sosyal güvenlik haklarının korunması için karşılıklı sosyal güvenlik anlaşması imzalanan ülke sayısını artıracğız.
- Eğitim, bilinçlendirme, yerinde ve etkili denetim, sivil toplum örgütleriyle iş birliği, yasal teşvikler, teknolojik imkanlar ve veri entegrasyonları yoluyla kayıt dışı istihdamla mücadele edeceğiz.

Çalışma Hayatı

- Çalışma hayatında kadınlara yönelik negatif ayrımcılık içeren her türlü uygulamaya engel olacağız.
- Çocuk işçi çalıştırılmasını engelleyeceğiz.
- ILO'nun 175 sayılı part-time çalışma sözleşmesini kabul edeceğiz.
- Çağrı üzerine çalıştırma, kısmi zamanlı çalışma ve uzaktan çalışma gibi iş modellerinde çalışanların sağlık, emeklilik gibi sosyal güvenlik haklarını kesin ve net bir biçimde güvence altına alacağız.
- Dijital platformlarda kendi hesabına çalışanlarla ilgili hususlarda AB'nin "Platform Çalışma Direktifi"ni ve AB Komisyonu'nun ilgili rehberini esas alacağız.
- ILO'nun 189 sayılı "Ev İşçileri İçin İnsana Yakışır İş" sözleşmesini onaylayacağız.
- Ülkemizin bilimsel ve teknolojik gelişmesine katkı sağlayacak nitelikli yabancı işgücünün çalışma izinlerini kolaylaştıracacağız.
- Kaçak yabancı işçilikle tavizsiz ve etkin mücadele edeceğiz.
- Asgari ücret tespitine ilişkin 131 sayılı ILO Sözleşmesi onaylayacağız.
- İşsizlik Sigortası Fonu'nun amaç dışı kullanılmasının önüne geçeceğiz.
- İşsizlik ödeneğinden daha fazla işsizlerin daha uzun süre ve daha fazla yardım almasını sağlayacak düzenlemeleri hayata geçireceğiz.
- Kıdem tazminatı sistemini sosyal taraflarla diyalog çerçevesinde gözden geçireceğiz.
- İşçi alacaklarında zorunlu arabuluculuk mekanizmasını işçilere maddi külfet getirmeyecek şekilde düzenleyeceğiz.
- İş sağlığı ve güvenliğini ILO standartlarına getireceğiz.
- Yaşanan iş kazalarını dikkate alarak tehlikeli sınıfta yer alan iş kollarını yeniden düzenleyeceğiz.
- Ev iş yerlerinde iş kazası ve meslek hastalıklarının yaşanmaması için önleyici tedbirleri zorunlu tutacak, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda gerekli düzenlemeleri yapacağız.
- İş sağlığı ve güvenliği uzmanlarının işverenlere bağımlılığını ortadan kaldıracak ve tarafsız harekete etmelerini sağlayacak yasal ve kurumsal düzenlemeleri hayata geçireceğiz.

- İş sağlığı ve güvenliği kurallarına uymayan işyerlerine ağır yaptırımlar getireceğiz.
- İş yerlerinde işçi sağlığı ve güvenliğinin denetlenmesinde, sendika temsilcilerinin de bulunmasını sağlayacağız.
- Meslek hastalıklarını ILO standartlarına göre yeniden değerlendirecek, meslek hastalıklarına sebep olan nedenlerin kaldırılması için iş hukuku ve tıp alanını kapsayacak çalışmalar yapacak, meslek hastalığı hastanelerinin sayısını arttıracacağız.
- İş yeri müfettişlerinin sayısını arttıracak, iş yeri denetimlerini düzenli hale getirecek, risk bazlı denetimi mümkün kılacak dijital altyapıyı geliştireceğiz.
- Yasal sınırlarla belirlenen çalışma sürelerine ve fazla mesai düzenlemelerine uymayan işyerlerine ağır yaptırımlar uygulayacağız.
- Sendikal alanı düzenleyen mevzuatı ILO ve AB standartlarına uygun hale getirecek ve böylelikle çalışanların sendikal hak ve özgürlüklerden çağdaş normlara uygun biçimde ve azami ölçüde yararlanmalarını sağlayacağız.
- Sendikalaşmayı ve işyerlerinde toplu iş sözleşmesi yapılmasını destekleyecek, sendikalı işyerlerinin rekabet gücünü korumak amacıyla destek modelleri geliştireceğiz.

Engelliler

- Kamuda engellilere yönelik hizmetlerdeki dağınıklığı giderecek, tüm hizmetleri tek bir çatı altında toplayacak, buna uygun güçlü bir kurumsal yapı oluşturacağız.
- Engellilerle ilgili veri tabanı oluşturacak, düzenli olarak güncelleyecek ve kamuoyuyla paylaşacağız.
- Ulusal Otizm Eylem Planını hayata geçireceğiz.
- Ülkemizin iç mevzuatını, BM Engelli Hakları Komitesi'nin Nihai Gözlem Sonuç Raporu doğrultusunda geliştireceğiz.
- Çalışma hayatındaki şiddet ve taciz olaylarına karşı başta kadınlar olmak üzere dezavantajlı tüm kesimleri korumak amacıyla ILO 190 sayılı sözleşmesini onaylayacak ve buna uygun alt mevzuat hazırlayacağız.
- Engellilere yönelik ayrımcılığı sona erdirmek için yeni hukuki düzenlemeler yapacak, kanunda mevcut olmasına rağmen uygulamada işlevsellik kazanamayan hükümlerle ilgili olarak cezai yaptırımlar getireceğiz.

- Engelli çocuğu olan ebeveynlerin yaşamlarını kaybetmeleri halinde çocuklarına kimin baka-
cağı konusundaki haklı endişelerini net yasal düzenlemelerle ortadan kaldıracaktır.
- Dijital dönüşümü ve evden veya uzaktan çalışma imkanlarını da dikkate alarak kamu ve özel
sektörde engelliler için ayrılan mevcut kotaları dolduracağız.
- Kamuda çalışan engellilerin kendi eğitim, meslek ve yeteneklerine göre istihdam edilmele-
rini sağlayacağız.
- Engelli istihdamı konusunda engelli grupları arasında dengeli bir politika belirlenmesini
sağlayacak, engelli kadınlar, işitme engelliler ve zihinsel engellilerin engelli istihdamından
eşit oranda faydalanmalarını temin edeceğiz.
- Engelli bireylerin yetkinlikleri ve yapabilecekleri işlere uygun eğitim almalarını sağlayacak
ve istihdam edilebilirliklerini artıracaktır.
- Sosyal sorumluluk projeleriyle engellilere yönelik mesleki eğitimler ve sertifika programla-
rını teşvik edeceğiz.
- Engelli bireylerin yazılım, kodlama, siber güvenlik, e-ticaret uzmanlığı, büyük veri yönetici-
liği gibi kalifiye eleman olarak istihdamını sağlayacak projeler geliştireceğiz.
- İş Koçları uygulamalarıyla engelli personelin işe, işyerine ve diğer personele uyumunu artı-
racaktır.
- Engelli aylıkları, bakım yardımları ve malzeme desteklerini yüksek enflasyonu da dikkate
alarak günün şartlarına göre güncelleyeceğiz.
- Engelli aylıklarını ve bakım yardımlarını belirlerken, hane içinde fert başına düşen gelir sı-
nırını artıracaktır.
- Engelli vatandaşlarımızın kullandığı protez, ortezlerin SGK katkı paylarını günün şartlarına
göre güncelleyeceğiz.
- Engelli bakım ve kreş evleri açarak ailelere sosyal destek sağlayacak, engellilerin ve bakıma
muhtaç yaşlıların günü birlik yararlanabileceği bakım evleri açarak bu kişilerin ailelerinin
günlük ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olacağız.
- Engelli çocukların ebeveynleri üzerinden sağlık yardımı alabilmeleri için en az %60 olarak
uygulanan engellilik oranını düşüreceğiz.
- Engelli kadınlar için doğum öncesi ve sonrası izin gün süresini artıracaktır.
- Engellileri, rehabilite edilmesi, sosyal hayata katılması ve sağlıklı bir hayat sürmeleri için
spora teşvik edecek, hemen her branşta spor yapabilmeleri için gerekli altyapı imkânlarını

hazırlayacak, başarılı milli sporculara teşvik primi verilmesi hususundaki esasları genişleteceğiz.

- Engelli Spor Kulüplerine Gençlik ve Spor Bakanlığı bütçesinden sağlanan ödeneklerin miktarını artıracacağız.
- Kamu kurum ve kuruluşlara ait sosyal tesislerden engellilerin indirimli olarak istifade etmesini sağlayacağız.
- Engelli bireylerin bağımsız yaşam ve topluma dahil olabilmeleri için gelişen teknolojilere uyumlu tıbbi cihaz, ilaç, test kitleri ve yapay zeka marifetiyle üretilen ürünleri stratejik sektör kapsamına alacak ve teşvik edeceğiz.
- Erişilebilirlik sorunlarını Evrensel Tasarım İlkeleri çerçevesinde çözeceğiz.
- Şehirlerin, kamu binaları başta olmak üzere iş yerlerinin, sinema, tiyatro gibi kültür merkezlerinin, eğitim kurumlarının ve toplu taşıma araçlarının engellilerin kullanımına uluslararası standartlarda uygun hale getirilmesini sağlayacak, bu konudaki denetimleri titizlikle gerçekleştireceğiz.
- Engelli bireylerin ikamet ettiği ya da öğrenim gördüğü caddelere uyarı tabelaları asılmasını sağlayacağız.
- Adil ve etkin bir Sağlık Kurulu Raporları Yönetmeliği'ni hayata geçirecek, her kamu kuruluşuna başvuruda istenilen farklı sağlık kurulu raporu taleplerini sonlandıracacağız.
- Sağlık Kurulu Raporlarının Dünya Sağlık Örgütü'nün standartlarına uygun olarak düzenlenmesini sağlayacağız.
- Kalıcı engellilik durumunun tespitinde; bir kereye mahsus olacak şekilde engellinin tüm engel durumlarını, gerekli olacak (tıbbi araç ve gereçleri, vb.) donanımlarını, eğitim gereksinimlerini saptayacak yeni bir sağlık kurulu raporunun düzenlenmesini sağlayacağız.
- Geçici engellilik durumunun tespitinde de engel derece ve özelliğine göre aynı şekilde yeni bir sağlık kurulu raporunun düzenlenmesini sağlayacağız.
- Kamu ve üniversite hastanelerinde engellilerin hizmet alımını kolaylaştıracacağız.
- Bakım uzmanlarının ve özellikle özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde eğitim verenlerin niteliklerinin artırılması için burs ve istihdam garantili bütünsel bir programı hayata geçireceğiz.
- Bakanlığa ait ve bakanlığın ödemesini yaptığı engelli bakım kurumlarında bakım hizmetlerinde kaliteyi arttıracacağız.

- Habilitasyon ve rehabilitasyon hizmetlerinin mümkün olan en erken evrede başlatılmasını ve engellinin yerleşim yerine en yakın yerde verilmesini sağlayacağız.
- Özel bakım gerektiren engel durumları için sürdürülebilir, güvenli ve yüksek standartlar için devlet desteği sağlayacağız.
- Erken tanı için Sağlık Bakanlığının ve Milli Eğitim Bakanlığının işbirliği içinde çalışacağı bir sistem kuracağız.
- Doğum kaynaklı engelliliğin önlenmesi amacıyla önleyici sağlık hizmetlerine ağırlık vereceğiz.
- Otizmlili ve Down Sendromlu bireylerin toplumsal hayata katılımı için erken tanı ve erken müdahale hizmetlerini güçlendireceğiz.
- SMA tedavisi konusunda tecrübeli uluslararası üniversiteler ile iş birliği yaparak öncelikle ilgili merkezlerde ve en kısa zamanda da uzmanların eğitimi ve teknoloji transferi yoluyla çocuklarımızın tedavisinin ülkemizde yapılmasını sağlayacağız.
- Çok disiplinli rehabilitasyon ekipleri oluşturacak, özel rehabilitasyon üniteleri kuracak, hastanelerde engelli asistanı sosyal hizmet uzmanı istihdam edilmesini sağlayacağız.
- Engellilerin hak ve özgürlüklerinin topluma aktarılabilmesi için, anaokulundan itibaren okul müfredatlarına eğitim programları koyacağız.
- Ülke çapında Erişilebilirlik Seferberliği başlatmak için Engelsiz Yaşam Dersini müfredata dahil edeceğiz.
- Toplumsal farkındalığı arttırmak amacıyla Ulusal Erişilebilirlik Haftası uygulaması başlatacağız.
- Engelli vatandaşlarımızın genel eğitim sistemi içinde her seviyede eğitim almasını sağlamak için bütünleştirici planlamalar yapacağız.
- Engellilere özgü okulları yaygınlaştıracacağız.
- Engellilerin eğitim kuruluşlarına kabullerinde ortaya çıkan sorunları net yasal düzenlemelerle ortadan kaldıracacağız.
- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine yönelik gerçekçi ve sürdürülebilir bir destekleme programı oluşturacağız.
- Özel gereksinimli çocukların, örgün eğitim dışında aldıkları rehabilitasyon hizmetini ayda en az 40 ders saatine çıkaracağız.

- İşitme ve görme engellilerin, üniversiteler dahil, eğitimin her kademesinde rahat ve kaliteli eğitim alabilmelerini sağlayacağız.
- İşitme engelliler için Türk işaret dili sistemi oluşturacak, toplumun bu dili öğrenmesi için çalışmalar yapacağız.
- Engellilerin seçtiği alanlarda eğitim alabilmesi için mesleki habilitasyon, rehabilitasyon ve eğitim programları geliştirecek, bu programlarda kamu kurumları haricindeki tüzel kişiler ile gerçek kişilerin de gönüllü olarak hizmet sunabilmesini sağlayacağız.
- Örgün eğitim programlarına geç başlamış engellilerin eğitime dâhil edilmesi için düzenlemeler yapacağız.
- Engelli bireylerin okul öncesinden itibaren diğer öğrencilerle birlikte eğitim almalarını sağlayarak engelli bireylerin okullaşma oranını artıracak, kaynaştırılmış eğitimin altyapısını hazırlayacağız.
- Özel Eğitim İhtiyaçları belirlenmiş 0-36 ay çocuklarımız için ailelerinin bilgilendirilmesini ve desteklenmesini sağlayacak, üniversitelerimiz, yerel yönetimlerimiz ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içerisinde 6 aylık periyotlarda izleme ve değerlendirme yaparak gerekli eğitim hizmetini vereceğiz.
- Kaynaştırmalı Engelsiz Kreş projesi çerçevesinde engelli çocuklarımızın eğitim ve rehabilitasyonu için tamamı kamu kaynaklarıyla karşılanacak kreş uygulamasını tüm ülke genelinde hayata geçireceğiz.
- Özel eğitim okulları, Rehberlik Araştırma Merkezleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri ile genel eğitim okulları arasındaki bütünleştirici eğitime ilişkin işbirliği ortamını güçlendireceğiz.
- Engelli öğrencilerin sınavlarda karşı karşıya kaldığı her türlü engeli ortadan kaldıracacağız.
- “Ulusal Ebeveynlik Projesi” kapsamında engelli çocuklarımızın ailelerinin çocuklarının eğitim sürecinin her boyutuna aktif katılmaları seferberliğini başlatacağız.

65 Yaş ve Üzerindeki Vatandaşlarımız

- 65 yaş ve üzeri vatandaşlarımızın ve ilgili tüm paydaşların katılımıyla Aktif Yaşlanma Politika Belgesi'ni hazırlayacak ve Yaşlılığa ve Emekliliğe Hazırlık Programlarını hayata geçireceğiz.
- Yeniden yapılandıracağımız Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde müstakil bir Yaşlılar Genel Müdürlüğü kuracağız.
- Sosyal Hizmetler Kurumunun kapasitesini güçlendireceğiz.
- 65 yaş ve üzeri vatandaşlarımıza yönelik hizmetlerin erişilebilirliğini artırmak ve her kesimden ihtiyaç sahiplerine ulaşmak amacıyla veri tabanı oluşturacağız.
- Yaşlı Aylığını arttıracacağız.
- Huzurevinde yaşayan yoksul yaşlıların harçlıklarını arttıracacağız.
- 65 yaş üzerindeki yurttaşlarımızın kültür, sanat ve spor etkinliklerinden ücretsiz yararlanmalarını sağlayacağız.
- Beslenme, barınma, sağlık ve temizlik gibi bakım hizmetlerinin engelli ve yaşlıları evinden, sosyal çevresinden, şehirlerden ve toplumsal hayattan uzaklaştırmayacak mekânlarda ve yöntemlerle sunulmasını sağlayacağız.
- Evde bakım ve destek için güvenilir, yetkin, eğitilmiş ve sertifikalı bakıcı havuzu oluşturacağız.
- Uzun Dönem Yatılı Kurum Bakım kapasitesini artırarak sırada beklemeyi sonlandıracağız.
- Yaşlı ve yatalak hastalarımız için özellikli bakım merkezleri kuracağız.
- Kısa Süreli ve Geçici Bakım hizmetlerini etkin ve yaygın hale getireceğiz.
- Alzheimer, demans, yatağa bağımlı, sürekli tıbbi bakım gerektiren, palyatif bakım ihtiyacı olan yaşlılara yönelik ihtisaslaşmış Yaşlı Bakım Merkezleri açacağız.
- Huzurevi, Yaşlı Yaşam Evleri, Gündüz Hizmet Merkezlerinin sayısını, yerel yönetimleri de güçlendirerek ve işbirliği sağlayarak ihtiyacı ve talebi karşılayacak şekilde artıracacağız.
- Yaşlılarımız için belediye ve ilgili merkezlerce gezi, spor, tiyatro ve sinema gibi etkinlikleri destekleyecek ve yaygınlaştıracacağız.
- Yaşlılarımızın tiyatro, müzik ve diğer sanat becerilerini geliştirmeye ve kullanabilmelerini sağlamaya yönelik kursları destekleyeceğiz.

- İleri Yaş / Üçüncü Yaş Turizmini destekleyecek, Bakım ve Rehabilitasyon Turizmini güçlendireceğiz.
- 65 yaş ve üzeri vatandaşlarımızın ve yakınlarının dijital okuryazarlığını geliştirecek, bilgi iletişim teknolojilerini kullanabilme kapasitelerini güçlendirecek, bu suretle dolandırılma ve istismar vakalarının da önüne geçeceğiz.
- Kentlerimizin “Erişilebilir ve Yaşlı Dostu Kent” olmasını sağlayacak, yaşlı bireylere yönelik cazibe merkezleri oluşturacak ve yaşam kalitelerini artıracacağız.
- Konut projelerinde ve özellikle sosyal konut imalatında, “yaşlılık etki analizi” yapılmasını sağlayacağız.
- Gönüllülerin ve sivil toplum kuruluşlarının yaşlılarımıza kaliteli ve yüksek standartlarda destek olmasını teşvik edeceğiz.
- Yaşlı bakım ve çocuk koruma merkezlerinin bir arada bulunduğu kampüsler kuracak, bu sistemle nesillerin buluşmasını sağlayacak ve gençler için yeni bir eğitim, sosyal yardımlaşma ve çalışma modelini hayata geçireceğiz.
- Uzun dönemli bakımın finansmanı için sürdürülebilir mekanizmalar oluşturacak, yaşlı bakım sigortasını hayata geçireceğiz.

Şehit Yakınları ve Gaziler

- Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğünü yeniden yapılandırarak, şehit yakınları, gaziler ve gazi yakınlarıyla daha odaklı irtibat içinde olmasını sağlayacağız.
- “Şehit Aileleri ve Gaziler Kanununda” ve diğer ilgili mevzuatta gerekli düzenlemeleri yaparak şehitlik ve gazilik statüsü verilmesi konusundaki dağınıklığı ve yaşanan mağduriyetleri ortadan kaldıracacağız.
- Şehit aileleri ve gazilerimiz için ortak bir veri tabanı kuracağız.
- “Gazilerimizin Ekonomik ve Sosyal Hayata Katılım Eylem Planı” hazırlayacak, gazilerimizin sosyal, spor ve kültürel faaliyetlerde bulunmalarını özendirecek, özel girişimcilik destekleri sağlayacağız.
- Gazilerimizin tedavi ve rehabilitasyon sürecini hızlı ve etkin hale getirmek için “İyi Yaşam İzleme Birimi” kuracağız.
- 15 Temmuz Şehit yakınları, gaziler ve gazi yakınları için toplanan 310 milyon lira ve Beşiktaş terör mağdurları için toplanan 52 milyon lira tutarındaki bağışlar ile şehit aileleri ve gazilere

harcanmak üzere toplanan diğer kaynakların akıbetini şeffaf şekilde kamuoyu ile paylaşacak, bu kaynakları muhataplarına söz verildiği gibi ulaştıracacağız.

- GATA ve diğer askeri hastaneleri yeniden açacağız.
- Şehit anne ve babalarına verilen maaşı yükselteceğiz.
- İstiklal Savaşı, Kore Savaşı ve Kıbrıs Barış Harekatı'na katılan muharip gazilere verilen şeref aylığındaki farklı uygulamaları ortadan kaldıracak, şeref aylığını tüm muharip gaziler için yükselteceğiz.
- Şehit aileleri ve malul gazilere ödenen maaşlardaki dengesizlikleri gidereceğiz.
- 18 Mart Şehitler Gününde şehit ailelerine ve 19 Eylül Gaziler Gününde malul gazilere ikramiye verilmesini sağlayacağız.
- Şehit yakınlarıyla, gazilerimizin ve yakınlarının sosyal güvenlik ile ilaç, sağlık malzemesi ve ekipman temini gibi sağlık işlemlerindeki ağır bürokrasiyi ortadan kaldıracacağız.
- Şehit yakınları ve gazilerin durumlarını gösteren belgelere e-devlet ve elektronik ortamda erişimi sağlayarak mükerrer belge istenmesinin önüne geçeceğiz.
- Şehit aileleri, malul gazi ve vazife malullerinin kullandıkları ortez, protez, tekerlekli sandalye, diş implantı ve tüp bebek gibi ihtiyaçlarının SGK tarafından ödenmesindeki kısıtlamaları kaldıracacağız.
- Görme engelli olan malul gazi ve vazife malullerinin yapay zekâlı gözlük gibi hayati ihtiyaçlarının SGK tarafından ödenmesini sağlayacağız.
- Şehit aileleri, malul gazi ve vazife malullerine elektrik ve suda olduğu gibi doğalgazda da indirim sağlayacağız.
- Şehit çocuklarına verilen ücretsiz seyahat kartı uygulamasından gazi çocuklarının da yararlanmasını sağlayacağız.
- Gaziler için rehabilitasyon merkezlerinin sayısını artıracak, bekleme sürelerini en aza indirecek, fiziksel ve psikolojik rehabilitasyonları ücretsiz sağlayacağız.
- Şehit aileleri, muharip ve malul gazilere özgülenmiş konuk evlerinin yapılmasını sağlayacağız.
- Şehit aileleri muharip ve malul gazilerimizin kamu misafirhanelerinin tamamından en üst düzeyde yararlanmasını sağlayacağız.
- Şehit aileleri ve gazilerin istihdamına yönelik işverenlere sigorta prim desteği sağlayacağız.

- Şehit çocukları, gazi ve gazi çocuklarının her seviyedeki eğitimlerini burslu olarak sürdürmeleri için gerekli desteği sağlayacağız.
- Yollar, okullar ve benzeri yerlere şehitlerimizin isimlerini vererek adlarını yaşatacak, eğitim sürecinde yeni nesillerin şehitlerimize, gazilerimize ve yakınlarına sevgi, saygı ve minneti öğrenmelerini sağlayacağız.

Konut ve Barınma

- 'Konut Edinme-Barınma Hakkı' kapsamında herkesin sağlıklı, güvenli, alt yapısı tamamlanmış konuta erişimini kolaylaştıracak tedbirler alacağız.
- Toplu Konut İdaresi'nin asıl görevi olan Sosyal Konut üretimine odaklanmasını sağlayacak, bu amaçla ihtiyaç duyulan kaynakları tahsis edeceğiz.
- 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Kanununu halkın elini kolunu bağlayan, afet önlemeden çok haksız servet transferine hizmet eden bir yapıdan çıkaracağız.
- Sağlayacağımız güven, istikrar ve düşük enflasyon ortamıyla maliyetlerin öngörülebilir hale gelmesini sağlayacak, uzun vadeli ve ödenebilir finans imkanlarının önünü açacağız.
- Konut sahibi olmak isteyen alt gelir grubu vatandaşlara ve/veya dezavantajlı kesimlere uzun vadeli ve uygun koşullu kredi imkanları sağlayacağız.
- Sosyal konut üretimini hızlandıracak, dar gelirli ailelerin kira öder gibi taksitlerle konut sahibi olmalarını ya da düşük bir bedelle kiralayabilmelerini sağlayacağız.
- Dezavantajlı grupların, yeni evlenenlerin, uzun süre işsiz olanların sosyal konut imkanından öncelikle yararlanmasını sağlayacağız.
- Konut birlikleri ve kooperatiflerinin dar gelirli için kiralık sosyal konut inşa etmelerini olanaklı hale getireceğiz.
- Sosyal konut satın alanların belli süreyle özel haller dışında bu konutları satmalarının veya kiraya vermelerinin önüne geçeceğiz.
- Kirada oturan dar gelirli yurttaşlarımıza gelir düzeylerine göre kira yardımı yapacağız.
- Bir evin belirli bir süre el değiştirmemesi ve kiraya verilmemesi durumunda boş ev vergisi alınmasına ilişkin düzenleme yapacağız.
- Emlak rayiç bedellerini güncel piyasa değerleri ile uyumlu hale getireceğiz.

- Emlak vergisi ve değerli konut vergisini sahip olunan konut sayısına göre artan oranda uygulayacağız.
- Yerel Yönetimlerle birlikte devletin alt yapısı tamamlanmış arsa üretimini sağlayacak, bu arsaları evi olmayan vatandaşlarımıza uygun koşullarda satacağız.
- Nüfusu dar bir alana sıkıştırmaktan çıkarıp, daha yeni yaşam alanları oluşturacak, bu amaçla hızlı tren gibi banliyö ulaşımı hizmetlerini yaygınlaştırarak, şehirden uzak olduğu için pahalı olmayan ama kolaylıkla şehre erişimi olan projeler geliştireceğiz.
- Bölgeler arası sosyo-ekonomik gelişmişlik farklarını azaltarak, halkımızın bulunduğu şehirlerde yaşamasını temin edeceğiz.
- Kırsal kalkınma politikalarıyla kırdan kente göçü yavaşlatacak, köy ve kasabalarda vatandaşların kendi arazilerine konut yapımını teşvik edecek, sosyal ve kamu hizmetlerine ulaşımını kolaylaştıracacağız.
- Gençlere nitelikli barınma imkânı sağlamak üzere tüm üniversitelerin içinde veya yakınında yeterli sayıda öğrenci yurdu açacağız.
- Konut üretiminde çağdaş bir şartname, kodlama ve maliyet sistemi oluşturacağız.
- Düşük maliyetli ve daha hızlı konut üretimi için endüstriyel inşaat tekniklerinin geliştirilmesini teşvik edeceğiz.

Sağlık

- Sağlık hakkını açık bir anayasal hak olarak düzenleyecek, kimsenin sağlık hizmetlerinden mahrum bırakılamayacağını güvence altına alacağız.
- Nitelikli sağlık hizmetlerinin herkes için erişilebilir ve adil olmasını sağlayacağız.
- Sağlık hizmetlerine erişimde coğrafi farklılıkları ortadan kaldırmak üzere bir uygulama planı yapacak, ilerlemeyi her yıl izleyeceğiz.
- Koruyucu sağlık hizmetlerini önceliklendirecek, sağlık bütçesinden aldığı payı arttıracacağız.
- Birinci basamağı sağlık hizmetleri sunumunun odak noktası yapacak, kademeli sevk zinciri altyapısını hazırlayarak, ikinci ve üçüncü basamak üzerindeki hasta yükünü azaltacağız.
- Muayene randevu sistemini etkin çalışır hale getireceğiz.
- Muayene süresini Dünya Sağlık Örgütü tarafından tavsiye edilen standartlara getireceğiz.
- Aile hekimliği sistemini halk sağlığının temeli haline getireceğiz.
- Aile Hekimliği ceza yönetmeliğini derhal kaldıracağız.
- Aile hekimi başına düşen nüfusu azaltacağız.
- Tıpta Uzmanlık Sınavı'nda aile hekimliği uzmanlık eğitimi kadrolarına verilen oranı artıracacağız.
- Aile Sağlık Merkezleri (ASM)'nin fiziki koşullarını ve teknik donanımlarını iyileştirip, uygun şartlarda olmayan merkezleri standartlara uygun hale getireceğiz.
- Sağlık personeli sayısını ve çeşitliliğini artırarak ASM'lerin hizmet kapasitesini güçlendireceğiz.
- ASM'leri temel sağlık hizmetleri, kronik hastalık takibi, periyodik kontroller, kanser erken teşhis merkezleri faaliyetleri gibi hizmetleri sunan bir yapıya kavuşturacağız.
- Ulaşılmayan birey ve taraması yapılmayan çocuk bırakmayacağız.
- Her eğitim dönemi başında öğrencilerimizi Aile Sağlığı Merkezlerinde sağlık muayenesinden geçireceğiz.
- Evlilik öncesi sağlık taramasını ücretsiz yapacak, genetik hastalıkları taramalara ekleyeceğiz.

- SMA, kas ve metabolizma hastalıkları, Down Sendromu, Kistik Fibrozis, Orak Hücreli Anemi ile Talasemi gibi genetik hastalıkların erken teşhisi ve etkinliği kanıtlanmış tedavilere erişimi sağlamak üzere evlilik öncesi genetik taşıyıcılık ve yenidoğan tarama ve test programlarının daha etkili biçimde uygulanmasını sağlayacak şekilde bir ulusal eylem planı ve kayıt sistemi oluşturacağız.
- Kansere bütünsel bir yaklaşımla mücadele edecek, erken tanı için tarama programlarını ülke genelinde yaygınlaştıracak, kanserin erken teşhis ve tedavisine katkı sağlayan Ar-Ge ve teknolojik girişimlere özel teşvik programları uygulayacağız.
- Anne-bebek sağlığı izlemelerini daha güvenli ve yaygın hale getirerek ileri seviyeye taşıyacak, gebe ve çocuk sağlığı konusunda ileri tetkik ve tedavi uygulanabilecek bölgeselleşmiş perinatal merkezler kuracağız.
- Genç kızlarımızı ve kadınlarımızı rahim ağzı kanseri ve genital siğillerden korumak için HPV aşısını Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenen aşı takviminin içerisine alarak geri ödeme sistemine dahil edeceğiz.
- Özellikle çocukluk çağı diyabetinde tedavi etkinliğini arttırmak için Sürekli Glukoz İzlemi cihazlarının hastalara bedelsiz olarak temin edilmesini sağlayacağız.
- Çocukluk çağı obezitesini engellemek için Ulusal Sağlıklı Beslenme ve Hareketli Hayat Programını revize edip uygulamaya koyacak, okul öncesi, ilkokul ve orta okul seviyelerinde münhasır programlar başlatacağız.
- Dünya Sağlık Örgütü tarafından belirlenmiş risk faktörleri (yetersiz ve dengesiz beslenme, fiziksel inaktivite, tütün tüketimi, zararlı alkol kullanımı) ile sağlıklı yaşam ve sağlık okuryazarlığı konularında toplumsal düzeyde farkındalık kampanyaları düzenleyecek, risk azaltımı politikalarını benimseyeceğiz.
- Obezite salgını ile mücadele edecek, diyabet, kalp-damar gibi kronik hastalıkların gelişimine neden olan risk faktörlerinin azaltılmasına yönelik Ulusal Diyabet Önleme ve Kontrol Programı gibi programları güncelleyip uygulamaya koyacağız.
- Ülke çapında Ağız ve Diş Sağlığı Merkezlerinin ve ünitelerinin sayısını arttıracak ve teknik altyapısını güçlendireceğiz.
- Rehabilitasyon hizmetlerini çeşitlendirecek, tıbbi rehabilitasyon merkezlerinin yanında sosyal rehabilitasyon merkezlerinin de sayısını artıracacağız.
- Tedavi sonrası hasta takip hizmetlerini güçlendireceğiz.
- Hastanelerdeki psikiyatri kliniklerinde yatak sayılarını artıracacağız.
- Toplum Ruh Sağlığı Merkezlerini aktif hale getirecek, rehabilitasyon hizmetinin yanı sıra koruyucu ruh sağlığı hizmetini de vermesini sağlayacağız.

- Fiziksel ve ruhsal bağımlılıkla birlikte davranışsal bağımlılıkla da (dijital obezite, oyun, kumar vb.) mücadele edeceğiz.
- Alkol ve Madde Tedavi Merkezlerinin kapsamını genişleterek “Bağımlılıkla Mücadele Merkezi” çatısında fiziksel bağımlılık ve davranışsal bağımlılık olarak iki yönlü çalışmasını sağlayacağız.
- Madde bağımlılığı yataklı tedavi merkezlerinin sayısını ve niteliği arttıracacağız.
- Tütün kullanımının azaltılması için DSÖ’nün “Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesi”ni ve tütün kullanımının yayılımını kontrol altına almak için uygulamaya koyduğu “MPOWER” politika paketi kurallarını uygulamaya koyacak; 4207 sayılı “Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanunun” uygulanmasını güçlendirecek, denetimlerin etkili şekilde uygulanmasını sağlayacak, sigara ile mücadelede dünya genelinde kabul görmüş zarar azaltımı politikalarını benimseyeceğiz.
- Akılcı ilaç kullanımı ve sağlık okur-yazarlığını yükselteceğiz.
- Sağlık çalışanlarının çalışma şart-larını, ücretlerini ve özlük haklarını iyileştirerek toplumda hak ettikleri itibarı yeniden kazandıracak, ek göstergelerinde yeni düzenlemelere gideceğiz.
- Sağlık personeli sayısında OECD ortalamalarına ulaşmayı hedefleyeceğiz.
- Performansa dayalı gelir sistemini yeniden düzenleyecek, maaş-performans oranını maaş yönünde arttıracacağız.
- Sağlık çalışanlarının hastalık dönemlerinde döner sermaye paylarından kesinti yapılmamasını sağlayacağız.
- Özel Hastaneler Yönetmeliği ve Ayakta Teşhis ve Tedavi Yapılan Özel Sağlık Kuruluşları hakkındaki yönetmelikteki hekimin tedavi vermesini ve hastanın hekim seçimini kısıtlayan maddeleri yürürlükten kaldıracacağız.
- Salgın hastalık durumları için ilgili genelgedeki meslek hastalığında “illiyet bağı” şartını kaldıracacağız.
- Sağlık çalışanlarının uzun nöbet sorununu çözeceğiz.
- Türk Hemşireler Birliğini kuracağız.
- Yurtdışına gitmiş sağlık çalışanlarımız için ‘Yurda Dönüş’ Projesi başlatacağız.
- Sağlık çalışanlarının aile bütünlüğünü korumak amacıyla nöbetli çalışmayı da gözeterek kreş, yuva ve etüt merkezleri açacağız.

- Sağlık çalışanlarına yapılan işin niteliğine uygun koruyucu ekipmanları eksiksiz temin edeceğiz.
- Malpraktis ve komplikasyon ayırımı konusunda halkı bilinçlendireceğiz.
- Sağlık çalışanlarının sendika ve oda üyeliklerinin bir ayrımcılık sebebi olarak kullanılmasına asla izin vermeyeceğiz.
- Hasta ve sağlık çalışanlarının haklarına riayet edilmesini sağlayacağız.
- Sağlıkta şiddet vakalarında etkin soruşturma ve kovuşturma yapılmasını sağlayacak, ceza ve yaptırımları daha caydırıcı hale getirecek ve sağlık çalışanlarına karşı şiddet suçunda iyi hal ve infaz indirimi uygulanmamasını sağlayacağız.
- Sağlık çalışanlarının can güvenliği ve mesleki saygınlıklarını koruyacağız.
- Mesleki itibarsızlaştırmanın önüne geçmek için siyaset dilini değiştirecek, eğitim ve iletişim mecraları yoluyla toplumsal bilinçlendirme programları uygulayacağız.
- Sağlık hizmetleri sunulan her yerde güvenlik önlemlerini arttıracacağız.
- Hasta kabul ve yönlendirme personelinin iletişim yetkinliklerini arttıracacağız.
- Her bir şiddet vakasının kök nedenlerini sürekli araştıran bir gözlem mekanizması oluşturarak şiddet ile sistematik olarak mücadele edeceğiz.
- Sağlık alanındaki insan gücünü ve eğitimini demografik yapı ve güncel koşulları dikkate alarak planlayacağız.
- Tıp, eczacılık, diş hekimliği ve diğer sağlık bilimleri fakültelerinin açılmasında temel kriterler belirleyecek, eğitimin niteliği ve kalitesini artıracacağız.
- Tercih edilme durumu azalan cerrahi branşlara sunulan olanakları gözden geçirecek ve iyileştirmeler yapacağız.
- Sağlık çalışanlarının yetiştiği lisans programları müfredatlarında hasta psikolojisi, iletişim ve benzeri dersleri artıracak, mevcut sistemde çalışanlar için de eğitimler planlayacağız.
- Sağlık Bakanlığı'nın organizasyon şemasını karar verme ve politika geliştirme kademelerine çok disiplinli bir yaklaşımla liyakat esaslı atamalar yapacağız.
- 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı Tarzı İcrasına Dair Kanunu yenileyerek, hekimler, diş hekimleri, eczacılar, psikologlar, diyetisyenler, fizyoterapistler, hemşireler ve yeni sağlık mesleklerinin görev tanımlarını, yetki ve sorumluluklarını belirleyeceğiz.
- Sağlık Bakanlığı nezdindeki "meslek tanımları" listesini güncelleyeceğiz.

- Sağlık politikalarının daha nitelikli şekilde sürdürülebilmesi açısından tüm paydaşların bir araya gelerek çözüm önerilerinde bulunacağı bir Sağlık Danışma Konseyi oluşturacağız.
- Dezavantajlı bölgelerde çalışan sağlık çalışanlarının bu bölgelerde uzun süreli kalmasını sağlayacak teşvikler sunacağız.
- Kırsal kesimlerde donanımlı sağlık ekipleriyle mobil hizmet sunacağız.
- Uzaktan sağlık hizmetleriyle ilgili (7/24 ulaşılabilecek tele sağlık, tele tıp vb.) sağlık hizmetinin kapsamını belirleyen, gereklerini, niteliğini ve hasta/çalışan haklarını güvence altına alan düzenlemeleri hasta yararına dayalı, meslek etik ilkelerine uygun ve hasta mahremiyetini ön plana alan bir yaklaşımla hayata geçireceğiz.
- Acil sağlık hizmetlerinin yalnızca acil vakalar için kullanılması için yasal düzenlemeler ve toplumsal bilinçlendirme çalışmaları yapacağız.
- Acil servis ve ambulans hizmetlerinin fiziki ve teknik alt yapısını ve polikliniklerle bağlantısını güçlendireceğiz.
- Hastanede yatarak tedavi edilen hastaların bakımlarının sağlanması için gerekli mesleki formasyona sahip hasta bakıcı istihdamını artıracacağız.
- Tıbbi sekreter sayısını artıracacağız.
- Şehir hastaneleri projelerini teknik, idari, hukuki ve yasama denetimine tabi tutacak, fizibilite, ihale sonrası değişiklikler, uygulama, raporlama ve denetim aşamalarında yapılmış olan hata, usulsüzlük ve yolsuzlukları tespit ederek gereğini yapacağız.
- Planlanan şehir hastanelerinin, henüz yapılmayanlarının ihalelerini ivedilikle durduracak ve yeni şehir hastanesi yapmayacağız.
- Yüksek kapasiteli hastaneler yerine, hastaneleri ulaşım ve erişim olanakları ve hasta kapasitesini homojen olarak dağıtacak şekilde farklı bölgelere yayarak bütçe kaynaklarından yapacağız.
- Şehir Hastaneleri gerekçesiyle kapatılan devlet hastanelerini ihtiyaç analizi çerçevesinde yeniden açacağız.
- Sağlıkta kalite denetimlerini bağımsız ve akredite kuruluşların yapmasını sağlayacağız.
- Üniversite hastanelerinin altyapı, araştırma, eğitim ve sağlık hizmeti sunma konularında yaşadığı sorunların çözümü amacıyla kendi bütçelerini oluşturmaları ve yönetebilmeleri için gerekli mevzuat değişikliğini yapacak, gerekli kaynakları Merkezi Yönetimden aktaracağız.
- Askeri hastaneleri ve silahlı kuvvetler sağlık tesislerini yeniden açacağız.

- Türkiye’yi yaşam bilimlerinde keşifler yapabilen bir ülke haline getirecek stratejik yol haritasını hayata geçirecek, temel araştırma yapan merkezler ve bilimsel araştırmalar için verilen destekleri arttıracaktır.
- Sağlıkta yüksek teknoloji aşı, ilaç, kan ürünü, cihaz ve malzemelerin ülkemizde üretilmesini teşvik edecek uzun vadeli bir teşvik yol haritası ve eylem planı geliştirecek, bu alanlardaki Ar-Ge çalışmalarını daha fazla destekleyeceğiz.
- Yerli ilaç firmaların atıl durumdaki üretim kapasitesinin biyoteknolojik alana yönlendirilmesini teşvik edeceğiz.
- Biyoteknoloji, gen, hücre ve benzeri alanlarında yerli sanayi ile sağlık alanında faaliyet gösteren uluslararası şirketlerinin ortak girişim kurmasını teşvik ederek, teknoloji ve tecrübe transferi gerçekleştireceğiz.
- İlaçların biyoeşdeğerlik ve etkinliklerinin değerlendirilmesine yönelik referans merkezleri kuracağız.
- Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü’nün “Hıfzıssıhha-Türkiye Aşı ve Biyoteknolojik Ürün Araştırma ve Üretim Merkezi” olarak açılması çalışmalarını hızla sonuçlandıracağız.
- Medikal cihaz ve malzeme üretimi ve ihracatında ülkemizi uluslararası rekabetçi konuma getirebilmek için markalaşmayı destekleyecek, CE Belgesi alma süreci için Avrupa Birliği müktesebatında yer alan gereklilikleri tamamlayacağız.
- Medikal cihaz ve malzeme üreten firmalarının maruz kaldıkları tahsilat kaynaklı finansal sorunları çözerek hem iç pazarda hem de uluslararası boyutta ticaret yapabilecekleri ölçüde ulaşmalarının önünü açacağız.
- Tedarik sistemi ve ihale süreçlerini gözden geçirerek açık, şeffaf, teknik şartnamelere uygun olacak şekilde açık ihale usulünün esas alınmasını sağlayacak, haksızlık, ayrımcılık, kayırmacılığın önüne geçeceğiz.
- Değer bazlı fiyatlama/geri ödeme sisteminin uygulanmasına ilişkin çalışmalar başlatacak, ilgili kurumlarda bu sisteme ilişkin kapasiteyi oluşturacağız.
- İlaç geri ödemesi koşullarını sadeleştirecek ve bürokratik süreçleri yalın hale getirerek şeffaflaştıracaktır.
- Muayene, reçete, ilaç katkı payı ile tıbbi malzemelerdeki ücret farkı uygulamalarını yeniden değerlendirecek, yaşanan sorunları çözeceğiz.
- Temel teminat paketini hastaların kanser, kan hastalıkları, romatizmal hastalıklarda kullanılan akıllı ilaçlar, biyoteknoloji, DNA teknolojisi, immunoloji ve benzeri yeni nesil ilaç ve tedavi süreçlerine erişebilmesini sağlayacak şekilde düzenleyeceğiz.

- Eczacılıkta ilaç fiyat kararnamesini üretim, dağıtım ve satış aşamasındaki sorunları giderecek, ilaç bulunamamasını önleyecek ve aynı zamanda finansal sürdürülebilirliği sağlayacak bir anlayışla gözden geçireceğiz.
- Kişisel veri mahremiyetini de koruyarak “Büyük Veri” ve bilgi teknolojilerinin koruyucu hekimlikten, tanı, tedavi ve hastalık yönetimi ile bilimsel araştırma, ekonomik analize kadar tüm alanlarda etkin kullanılmasını sağlayacağız.
- Hasta verilerinin korunması konusunda yüksek güvenlik önlemlerini de alarak verilerin bilimsel araştırma, yenilikçilik, politika geliştirme, istatistik çalışmalar ve ruhsatlandırma süreçleri gibi çalışmalarda kullanılmasını sağlayacak şekilde veri işleme ve yönetim alt yapısını oluşturacağız.
- Tele-tıp, e-Nabız, e-Reçete, Dijital Hastane gibi e-Sağlık sistemlerinin gelişimini destekleyecek ve entegrasyonunu güçlendireceğiz.
- Sağlık istatistiklerinin düzenli güncellenmesini ve anlık erişimi mümkün hale getireceğiz.
- Kronik hastalıkların takibi ve nadir hastalıkların tanı ve tedavisi için ileri teknolojik çözümlerin kullanılması için gerekli altyapıyı oluşturacağız.
- Kanseri ve Diyabet alanında etkin veri yönetimi ile karar destek sistemi oluşturacak, bu yolla bilimsel çalışmaları ve yeni nesil tedavilere erişimi arttıracacağız.
- Yalnızca ülkemizde bulunan özel tıbbi bitkileri tescilleyecek, bu ürünlerin ilaç ve eczacılıkta kullanım alanlarının geliştirilmesine yönelik Ar-Ge faaliyetlerini özel olarak destekleyeceğiz.

Aile ve Çocuk

- Aile kurumunu koruma ve kollamayı önceleyeceğiz.
- Sosyal Hizmet Merkez'lerinin sayısını, farklı disiplinlerden insan kaynağı çeşitliliğini ve kapasitelerini arttırarak ailenin korunmasına, desteklenmesine ve aile içi sorunların çözümüne yönelik koruyucu, önleyici ve rehabilite edici hizmetlere ağırlık vereceğiz.
- Evlilik öncesi eğitimler, aile danışmanlığı ve boşanma süreci danışmanlığı gibi danışmanlık hizmetlerini yaygınlaştıracak, aile danışmanlığı alanındaki akreditasyon standartlarını yükseltecek, sertifikasyon konusundaki denetimleri artıracacağız.
- Ana okullardan başlamak üzere çocuklara yönelik özellikle birey hakları, kişisel gelişim, aile ve toplumsal değerler ve istismara karşı her yaş seviyesine göre gerekli eğitimleri müfredata ekleyeceğiz.
- Ulusal Ebeveynlik Eğitim Programını hayata geçirerek ebeveynlik eğitimlerini doğum öncesinden başlatarak tüm ebeveyn ve ebeveyn adayları için zorunlu hale getirecek, Toplum Sağlığı Merkezlerini de etkin kullanarak anne ve babaların bilinçlenmesini ve daha sağlıklı çocuklar yetiştirilmesini sağlayacağız.
- Ebeveynlerin çocuklarının gelişimi ve sağlığı konusunda doğru ve sağlıklı bilgilere ulaşabilmeleri için dijital kaynaklar ve eğitimler planlayacağız.
- Evlilik yardımı ve desteklerini güçlendirerek yaygınlaştıracacağız.
- Çocuk Koruma Kanunu'nu BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni temel alarak yeniden düzenleyecek, ikincil mevzuatı buna göre gözden geçirecek ve eksiksiz olarak uygulayacağız.
- Çocukların şiddet, cinsel istismar ve sömürüsüne karşı her türlü tedbiri alacak, çocukların Cinsel Suistimal ve Cinsel İstismara Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin (Lanzorete Sözleşmesi) yükümlülüklerine uyacağız.
- Bağımsız 'Çocuk Hakları İzleme Kurulu' kuracağız.
- Her türlü çocuk istismarı suçunun failleri ve bu suçları gizleyenler hakkında en ağır cezai yaptırımların tavizsiz uygulanmasını sağlayacağız.
- Sokakta yaşamak zorunda bırakılan, çalıştırılan ve dilendirilen tüm çocukları koruma altına alacağız.
- Aileye dönüş, koruyucu aile ve evlat edinme proje ve çalışmalarını destekleyerek, yaygınlaştıracacağız.
- Engelli çocuklara, üç yaşından büyük çocuklara ve erkek çocuklara Uzman Koruyucu Aile modelini hayata geçireceğiz.

- Kardeşler için koruyucu bakım modeli hayata geçirecek ve kardeşlerin ayrılmasını önleyeceğiz.
- Çocuklara yönelik hizmet veren kurumlarda bakım veren personelin niteliği ve niceliğini iyileştirecek, verilen hizmetlerin değerlendirilme ve denetlemesini yapacak süpervizyon sistemi kuracak ve bağımsız denetçiler tarafından denetlenmesini sağlayacağız.
- Çocukların fuhuş amacıyla sömürülmesi, çocuk ticareti, cinsel amaçlı çocuk turizmine ilişkin veri ve bilgi tabanı oluşturacak, risk faktörlerini belirleyerek gerekli tedbirleri alacağız.
- Çocukların karşılaşabileceği ihmal ve istismar risklerinin önceden tespit edilmesini, talep ya da müracaata gerek kalmadan yerinde ve zamanında müdahalelerle kaynağında çözülmesini sağlayacak alt yapıyı oluşturacak, çocuk istismarına ilişkin bildirim yükümlülüğünü yaygınlaştıracacağız.
- Çocuklara özgü acil yardım hattı kuracağız.
- Çocuk İzlem Merkezleri'ni yaygınlaştıracak ve etkinleştireceğiz.
- Suça sürüklenen ve suç mağduru çocuklara yönelik, yaşına, cinsiyetine, mağduriyet veya suça sürüklenme türüne göre bireyselleştirilmiş rehabilitasyon programları oluşturacak ve bu alanda hizmet veren kuruluşların ihtisaslaşmasını sağlayacağız.
- Adli olaylara karışan çocuklara sosyal hizmet uzmanı, psikolog ve hukukçulardan oluşan bir ekip tarafından destek sağlayacağız.
- Suça itilen çocukların eğitilerek topluma yeniden kazandırılmasına öncelik vereceğiz.
- Çocuk Mahkemelerinde görev yapan hâkimlerin bu konuda özel eğitim almış yargı mensuplarından seçilmesini sağlayacağız.
- Yargıtay'da çocuklarla ilgili davaları inceleyecek ayrı bir daire kuracağız.
- Emniyet Teşkilatı bünyesindeki Çocuk Şubelerinde kadrolu psikologlar istihdam edeceğiz.
- EGM Siber Suçlarla Mücadele Dairesinde çocuklara yönelik siber saldırılara karşı önleyici bir birim oluşturacağız.
- Çocuk ihtisas hastanelerini ve hastanelerin çocuk polikliniklerini yaygınlaştıracacağız.
- 0-36 ay çocuklarımıza mama, gıda ve bez desteği sağlayacağız.
- Bebeklerin en az bir yıl boyunca anne sütüyle beslenmelerini teşvik edeceğiz.
- Tüm çocuklarımıza kreş imkânı sağlayacağız.

- Çocuk işçiliği ile veri temelli ve ilgili paydaşların katılımıyla planlı bir şekilde mücadele edeceğiz.
- 18 yaşına geldiğinde yetiştirme yurdundan ayrılmak zorunda kalan kimsesiz çocuklara kamuda istihdam imkanı sağlayacağız.
- Çocukların erken yaşta ve zorla evlendirilmelerinin önüne geçeceğiz.
- Mağdur çocuklar başta olmak üzere, çocukların kişilik haklarını ihlal ederek, tüm topluma teşhir eden ve ikincil mağduriyetlerine sebebiyet veren yayınların önlenmesi amacıyla, medyayla işbirliği içerisinde çalışmalar yapacağız.

Kadın

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığını “Kadın, Aile ve Çocuk Bakanlığı” şeklinde yeniden yapılandıracağız.
- Kanunlar ve ikincil mevzuatta eşitlikçi dil kullanacağız.
- Kadınların ve kız çocuklarının yasalarla güvence altına alınmış haklarını, aile içinde de koruyacak, ailede sorumlulukların her iki cins tarafından paylaşımını destekleyecek çalışmaları yürüteceğiz.
- Eğitim müfredatına ilkökul birinci sınıftan itibaren insan hakları, kadın-erkek eşitliği, aile yaşamı ve aile içerisindeki rollere ilişkin dersleri koyacağız.
- Yazılı ve görsel basında cinsiyetçi söylemlerin önüne geçmek ve konuşma dilinde cinsiyetçi söylemlerin ortadan kaldırılması için gerekli düzenlemeleri hayata geçireceğiz.
- Yaşam alanlarını, şiddet dili ve görsellerinden arındıracağız.
- Cinsiyet eşitliğini esas alarak parlamento, yerel yönetimler, siyasi partiler ve kamu kurumlarında kadınların karar ve yönetim süreçlerine katılımını destekleyecek, kadın temsilini artıracak, kadın haklarının korunmasını öncelikli tutan bir politika izleyeceğiz.
- Cinsiyet eşitliğine duyarlı aktif işgücü politikaları, uyumlu eğitim sistemi ve teşvik mekanizmalarıyla kadınlara yeni, nitelikli ve kayıtlı iş imkanları oluşturacağız.
- Eşit işe eşit ücret ilkesini hâkim kılacağız.
- Uluslararası standartlara uygun olarak çalışma hayatı ve özel hayat dengesinin kurulmasını sağlayacak tedbirleri alacağız.

- Yaşlı ve engelli bakımı hizmetlerinin etkinliğini artıracak, nitelikli, güvenli ve yakın mesafede kreş, tam gün ya da okul sonrası eğitmenli aktivite merkezlerinin hizmetlerini artırıp, yaygınlaştırarak kadınların işgücüne katılımını artıracaktır.
- Kadını istihdamda tutacak esnek ve hibrit çalışma modellerini sosyal güvenlik sistemi ile uyumlu adil ve güvenceli bir sistemle düzenleyecek; kadınların çalışma şartları, ücret, izin, tazminat ve iş güvenliği gibi konularda güvende olmalarını sağlayacaktır.
- Doğum iznine ayrılmış ve kanuni süre içinde işine dönememiş veya işinden ayrılmak zorunda kalmış kadınların ileri yıllarda yeniden iş hayatına dönmeleri halinde istihdam eden kurum ve kuruluşlara teşvik vereceğiz.
- İşe alımlarda cinsiyetçi soruları kaldıracağız.
- Mevzuat boşluklarını gidererek ve etkili denetimlerle kayıt dışı istihdamdaki kadın oranını düşürecek, sosyal güvenlik kapsamındaki kadın oranını yükselteceğiz.
- Kadın istihdamını destekleyecek meslek edindirme, dijital ve teknik beceri eğitimlerini çeşitlendirecek ve yaygınlaştıracaktır.
- Hayat boyu eğitim programlarıyla kadınlara geleceğin becerilerinin kazandırılmasını sağlayacak, eğitime fiziki katılım imkânı olmayan kadınlar için çevrimiçi eğitimlerin yaygınlaştırılmasını sağlayacağız.
- İŞKUR'un ve Özel İstihdam Bürolarının danışmanlık hizmetlerini kadınların kolayca erişebileceği bir hale getirecek, bu kurumların işe yerleştirme kapasitelerini güçlendireceğiz.
- Cam tavan (terfi engelleri) sorununun aşılması adına gerekli düzenlemeleri yapacağız.
- Çalışma hayatında kadınların karşılaştıkları mobbing uygulamalarıyla (sözel, fiziksel ve psikolojik taciz) etkili biçimde mücadele edecek, kadını koruyacağız.
- Kadınların finansal, dijital ve mevzuat okuryazarlığını artıracaktır.
- Girişimcilikle ilgili sağlayacağımız destekleri ve teşvikleri kadınlar lehine olacak şekilde güçlendirerek ve farklılaştırarak kadın girişimciliğinin önünü açacağız.
- Kadınların hem geçimlik tarım hem de verimlilik ve yenilikçiliğe dayalı yeni tarımda daha fazla yer almasını sağlayacak teşvikler vereceğiz.
- ILO 193 Sayılı Kooperatiflerin Teşvikine İlişkin Tavsiye Kararı'nı dikkate alarak; kooperatif tipinden bağımsız olarak tüm kooperatiflerde kadınların güçlenmesini sağlayacağız.
- Mikro kredi, fonlar, melek yatırımcı ve uygun koşullu diğer finansal kaynaklara erişim konusunda kadınlara rehberlik hizmeti vereceğiz.

- Kırsal kesimde yaşayan kadınlar için yöre ihtiyaçlarına göre beceri kursları düzenleyerek ve yöresel ürünlerin pazarlanması amacıyla gerekli mekânları sağlayarak kadınları üretime yönlendireceğiz.
- Kamu alımlarını kadın girişimcilerini desteklemede etkili biçimde kullanacağız.
- İlham veren başarılı kadınları ön plana çıkaracağız.
- Koruyucu sağlık hizmetleri kapsamında kadınların doğum öncesinden başlayıp yaşamlarının sonuna kadar sağlık izlemlerinin düzenli bir şekilde yapılmasını sağlayacak düzenlemeler yapacağız.
- Sağlık merkezlerinde kadın sağlığı, üreme sağlığı, aile planlaması, kadın hastalıkları konularında düzenli aralıklarla eğitimler vereceğiz.
- Engelli kadın ve çocuklara sağlık hizmetlerini ücretsiz, ihtiyaç halinde yerinde vereceğiz.
- Ergenlik çağına giren kız çocuklarının rahim ağzı kanserini önleyen HPV aşısı da dahil olmak üzere, tüm önleyici sağlık hizmetlerini ücretsiz sunacağız.
- Kadınların yalnızca beden sağlığı ile alakalı değil ruh sağlığını da önceleyen sağlık politikaları geliştireceğiz.
- Kadın Veri ve Bilgi Sistemini hayata geçirecek, bölge ve demografik yapıyı da dikkate alan "risk haritaları" hazırlayacağız.
- Kadına Yönelik Şiddetle Toplumsal Mücadele Seferberliği başlatacak, şiddetin her türüyle ilgili "Önleme, Koruma, Kovuşturma ve Destek Politikaları" başlıklarında etkin çözümler uygulayacağız.
- Kadına yönelik şiddetle etkin şekilde mücadele edecek, şiddetin önlenmesi adına uluslararası sözleşmeler ve ulusal mevzuat hükümlerini etkili şekilde uygulayacağız.
- Kadına yönelik şiddeti önlemek için cezaların caydırıcı olmasını sağlayacak, cezaların seçeneğe yaptırımlara çevrilmesini engelleyecek, kadına şiddet fiillerine uygulanan indirim nedenlerini yeniden düzenleyecek ve bu fiiller için verilen ceza hükümlerinin derhal infazını sağlayacağız.
- Kadına yönelik şiddet davalarına bakan özel yetkili mahkemeler ve Yargıtay'da ayrı bir ceza dairesi kuracağız.
- Şiddet mağduru kadınların hukuki süreçlerde mahremiyetlerini koruyacak, tekrar mağdur edilmelerini önleyeceğiz.

- Valilik, kaymakamlık ve belediyeler nezdinde “Kadın Hukuk Danışma Birimleri” kuracak, ilgili kurumlarla iş birliği için gerekli mekanizmaları oluşturacağız.
- Barolarda Kadın Hakları Merkezi kurulmasını teşvik edeceğiz.
- Tüm savcı, hâkim ve adli kurumlarda çalışanların, kadına yönelik şiddet konusunda özel eğitim almasını, her polis karakolunda en az biri kadın olacak şekilde ev içi şiddet konusunda eğitim almış ekipler bulunmasını sağlayacağız.
- Mahalle bazlı takip sistemi ve sosyal hizmet uzmanları aracılığıyla aileyi çok yönlü destekleyecek, kadın yoksunluk ve şiddet ihtimalini önceden tespit edecek, gerekli önlemleri alacağız.
- Şiddet mağdurlarını, bürokrasiye takılmadan, hızla koruyucu tedbirlere ulaştıracak “tek kapı sistemi”ni hayata geçireceğiz.
- Şiddet vakalarının tespiti ve bildiriminde hastaneler, aile hekimlikleri, okullar, barolar, sosyal hizmet merkezleri ve kolluk güçlerinin iletişim ve iş birliği içinde çalışmasını sağlayacak sistemi kuracağız.
- Kadın Hukuk Danışma Birimleri, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri, sığınma evleri, cinsel şiddet kriz merkezleri ve 7/24 çalışan, hizmet kapasitesi artırılmış, kullanıcı dostu, çok dilli, daha hızlı ve etkin bir “alo şiddet” hattı uygulamasıyla kadına yönelik şiddete karşı kurumsal bir mücadele ağı oluşturacağız.
- Sığınma evleri başta olmak üzere şiddet mağdurlarına hizmet sunan birimlerin hizmet kapasitelerini geliştirecek, bu birimlerde engelli kadınlar konusunda deneyimli personel çalıştırılmasını sağlayacağız.
- Şiddet mağduru, sosyal destek alan yoksul kadınlar ve çocuklara psikolojik ve psikososyal desteklerin yanı sıra taşınma ve ev kurma desteği verecek, çalışmayan kadınların iş bulmalarını sağlayacak mesleki eğitim imkanı sunacağız.
- Kadını şiddete karşı önleyici ve eğitici eğitimlerin ilkokuldan başlayarak verilmesini sağlayacağız.
- Sokak aydınlatması, ulaşım mesafesi, sabit ve hareketli kameraların artırılması ve benzeri uygulamalarla kentlerimiz kadınların güvenle yaşayacağı hale getireceğiz.
- Temel ihtiyaç olan kadın hijyen ürünleri üzerindeki vergi yükünü azaltacağız.
- 8 Mart Dünya Kadınlar Gününde kamu ve özel sektörde çalışan kadınların idari izinli sayılmasını sağlayacağız.

Gençlik

- Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesinde gençlerin eğitim, çalışma durumu, medeni durumları ve diğer bilgileri içerecek bir veri tabanı kuracağız.
- Ulusal Gençlik Stratejisini hazırlayacağız.
- İstanbul'da bir Birleşmiş Milletler Gençlik Merkezi kurulmasına yönelik çalışmaları başlatacağız.
- İhtiyaç sahibi gençlerin eğitimlerinde kırtasiye, çanta, kıyafet giderlerini ücretsiz karşılayacağız.
- Gençlere kültür ve sanat aktivitelerinden 25 yaşına kadar ücretsiz yararlanmalarını sağlamak için kültür kartı vereceğiz.
- Tüm öğrencilere ve gençlere aylık 5 GB internete bedava erişim hizmeti sağlayacağız.
- Gençlere pasaportu ücretsiz verecek, yurtdışına çıkışta harç almayacağız.
- KYK kredi ve burs tutarlarını artıracacağız
- KYK borçlarında 2 yıl olan geri ödemesiz dönemi uzatacak, ödemeler devam ederken işsiz kalanlar için ödemeleri erteleyecek, aylık taksit ödemelerini, aylık gelirin makul bir oranını aşmayacak şekilde düzenleyeceğiz.
- İsteyen öğrencilerin KYK borçlarını sosyal sorumluluk projeleri kapsamında çalışarak kısa sürede ve hayatlarına olan olumsuz etkileri asgari seviyeye indirecek biçimde ödemelerine imkân sağlayacağız.
- KYK yurt ücretlerini asgari düzeyde tutacak, isteyen öğrencilere yurt ücreti kadar tutarı aldıkları krediye ekleyecek, ihtiyaç sahibi öğrenciler için yüzde 20 ücretsiz kontenjan oluşturacağız.
- KYK veya üniversite yurduna kayıt imkânı bulamayan öğrencilere KYK yurt ücreti nispetinde barınma desteği vereceğiz.
- Yurtlarda sağlıklı, doyurucu ve lezzetli yemekleri ücretsiz olarak vereceğiz.
- Başta sağlık, konfor, güvenlik, mahremiyet, sosyalleşme, çalışma ortamı, kütüphane, bilgisayar odası ve kişisel gelişim alanlarında olmak üzere KYK Yurtlarının koşullarını iyileştireceğiz.
- Yurtlarda hızlı, kotasız ve ücretsiz internet hizmeti sunacağız.

- Üniversite içinde bulunmayan devlet yurtlarını, imkân bulunduğu ölçüde, sinema-tiyatro salonlarının, spor merkezlerinin, öğrencilerin bir arada vakit geçirebilecekleri, kafe, yürüyüş yolları, ufak hobi bahçeleri gibi alanların olduğu, çok yönlü kampüsler olarak tasarlayacağız.
- Siyasi sebeplerle yurttan atılmalara son vereceğiz.
- Özel öğrenci yurtlarını etkili biçimde denetleyecek, ilgili mevzuata tam uyumlarını sağlayacağız.
- İstihdamı artırmak için sağlayacağımız hibe, vergi, prim, kredi, diğer finansman ve benzeri teşvikleri gençler lehine güçlendirerek ve farklılaştırarak genç istihdamını destekleyeceğiz.
- Yerel yönetimler bünyesinde her kentte şirketlerin ve 15-24 yaş arası tüm gençlerin üye olabileceği, gençleri iş ve staj imkanlarıyla buluşturacak bir "Kent Kariyer Merkezi" kurulmasını destekleyeceğiz.
- Yerel yönetimler bünyesinde gençlere yönelik yetenek yönetimi ve kariyer koçluğu hizmeti sunacak Genç Yetenek Yönetim Merkezlerinin açılmasını destekleyeceğiz.
- Kamuda staj yapan gençlerin staj dönemlerinde maksimum beceri ve yetkinlik kazanmaları için Stajyer Yetenek Yönetim Birimleri oluşturacağız.
- 15-25 yaş gençler için üniversite yönelimi/fırsatı olmayan gençler için üniversitelerle işbirliği içerisinde sürekli ve iş başında eğitimi destekleyen Meslek Akademileri oluşturacağız.
- Gençlik kooperatifleri kurulmasını teşvik edeceğiz.
- Gençlerin gıda, tarım ve hayvancılık alanındaki girişimlerini destekleyecek, Genç Çiftçi tanımını genişleterek daha fazla gencin bu desteklerden yararlanabilmesini sağlayacak, genç çiftçilere ekolojik okuryazarlık eğitimi vereceğiz.
- Köy ve mahalle bazında, içinde çalışma odaları, internet, kafe ve kütüphanenin bulunduğu gençlik merkezlerinin sayı ve işlevini artıracak, böylelikle gençlerin her türlü bilgiye erişebilecekleri mekânları artıracacağız.
- Gençlerin psiko-sosyal ihtiyaçlarını ücretsiz ve erişilebilir hizmetlerle destekleyecek, 7/24 çalışacak Genç Destek Hattı'nı oluşturacak, bu hizmeti çevrimiçi ve yüz yüze psiko-sosyal destekle güçlendireceğiz.
- Gençlerin ruhsal iyi olma hallerini koruyabilmeleri için eğitim müfredatına sağlıklı bağlanma, bağımlılık, depresyon, anksiyeteye başa çıkma ve benzeri alanları kapsayan dersleri ekleyeceğiz.
- Üniversitelerde bahar şenliklerine konulan fiili yasakları kaldırarak etkinlikleri destekleyeceğiz.

- Üniversite öğrenci kulüplerini destekleyeceğiz.
- Yaz kampları, turistik bölgelerde öğrenci tesisleri oluşturarak gençlerin yaz döneminde bir hafta tatil yapabileceği alanlar oluşturacağız.
- Gençlik STK'ları için ofis, toplantı ve konferans salonları gibi imkanlar sağlayan "Gençlik STK'ları Kuluçka Merkezleri" kuracak, gençlik STK'larının, topluluklarının, dayanışma ağlarını güçlendirmeye yönelik ayni ve nakdi desteklerde bulunacağız.
- Halk kütüphanelerini kültürel ve sanatsal etkinlikler açısından aktif birer çekim merkezi olarak yapılandıracak, "24 Saat Hizmet Veren Kütüphane" uygulaması başlatacak, ulaşım ve kütüphane imkanlarında saat engelini kaldıracaktır.
- Gençlerin sosyal girişimcilik, sosyal sorumluluk ve gönüllülük faaliyet ve projelerini destekleyeceğiz.
- Mesleksiz gençlere çocuk bakımı ve yaşlı bakımı eğitimleri vereceğiz.
- Örgün eğitim kurumlarında sanat atölyelerini yaygınlaştıracak, sanat derslerinde sayısal notlama sisteminden geçti/kaldı değerlendirme sistemine geçilmesini sağlayacağız.
- Kent Konseylerine bağlı Gençlik Meclislerini aktif hale getirecek, üyelerin o kentte yaşayan gençler tarafından seçilmesini sağlayacağız.
- Türkiye'nin her bölgesinden genç katılımını destekleyerek Türkiye Gençlik Meclisi/ Platformu'nu kuracağız.
- Parlamentoda, yerel yönetimlerde, siyasi partilerin karar mekanizmalarında ve kamu kurumlarının özellikle orta ve üst yönetim kademesinde genç temsilini artıracaktır.

Spor

- Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesinde Yetenek Takip ve Geliştirme Genel Müdürlüğü kuracağız.
- Bakanlık teşkilatı içerisinde Spor Bilimleri Fakültesi mezunlarına ağırlık vereceğiz.
- Okullar ve bakanlık ile il/ilçe belediyeleri arasında yapılacak anlaşmalarla spor tesislerinin gün içerisinde okul öğrencilerine ve spor kulüplerine tahsis edilmesini sağlayacağız.
- Bakanlık ve yerel yönetimlerin ortak projeleriyle tesis yatırımlarını artıracak, büyük altyapı yatırımlarında federasyonları da iş birliğine dahil edeceğiz.
- Her mahallede her yaşta insanın kullanabileceği tam teşekküllü açık ve kapalı tesislerin yapımına önem verecek, altyapı tesislerinin kolay erişilebilir ve günün her saatinde açık olmasını sağlayacak, bu amaçla hazine arazilerinden uygun olanların ilgili belediyelere tahsisi için gerekli düzenlemeleri yapacağız.
- Pratik ve doğal spor alanları oluşturacağız.
- Altyapılarda yeterli ve uzman kadroların (antrenör, spor psikologları, masörler, fizyoterapistler vb.) istihdam edilmesini sağlayacağız.
- Spor ekipmanları üzerindeki vergi yükünü azaltacağız
- Okul öncesi eğitimden başlayarak beden eğitimi dersinin içeriklerini genişletecek, uygulamalı hale getirecek, beden eğitimi ve sportif branş öğretmenleri tarafından verilmesini sağlayacak, amacı dışındaki faaliyetlerde kullanılan ders statüsünden çıkaracağız.
- Çocukların “takım sporlarına ve bireysel sporlara” yatkınlık, beceri ve yeteneklerinin tespiti, kayıtlara geçirilmesine ve takibine ilişkin etkili mekanizmaları oluşturacağız.
- Müfredata “Yaşam Boyu Spor ve Sağlık” dersi ekleyeceğiz.
- Spor liselerini çok daha aktif ve işlevsel hâle getireceğiz.
- Spor Bilimleri Fakültelerini geliştirecek ve özendireceğiz.
- Spor Bilimleri Fakülteleri Dekanlar Konseyi ile işbirliği içinde kalıcı ve sürdürülebilir projeler hazırlayacağız.
- Sporcuların spor kariyeri sonrası işgücü piyasasına yeniden entegre olmalarını sağlamak için sporculara ‘kariyer’ eğitimi sağlayacağız.

- İlgili bakanlıklarla işbirliği yapılarak tüm bölgelerde Türkiye Olimpik ve Paralimpik Oyunlar Hazırlık Merkezlerinin açılması ve bölge şartlarına göre ilgili spor dallarının sayısının artırılarak antrenör ve diğer yardımcı personel desteği de verilerek, spor federasyonları ile zorunlu eğitim ve öğretim kurumlarının da bu tesislerden yararlanması konusunda düzenlemeler yapacağız.
- Olimpiyatlar için tüm branşlarda stratejik planlamalar yapacak, özel sektörün sponsorluk şartlarını kolaylaştıracaktır.
- Özel sektörün spora ve sporcuya yatırım yapmasını teşvik edeceğiz.
- Başarı-ödül sistemini bireysel ve amatör sporların tümüne yayacak ve özendiracağız.
- Ödül yönetmeliğini sporcu, antrenör, teknik eleman ve bağlı kulüplerin daha etkili ve özendirici biçimde ödüllendirilmesini sağlayacak şekilde değiştireceğiz.
- Başarılı sporcu gençlerimize burs olanaklarını artıracaktır.
- Engelli vatandaşlarımızın hayata ve spora katılımlarına engel olan durumları ortadan kaldıracak, sportif terapi faaliyetlerini güçlendireceğiz.
- Bakanlığın, Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve ilgili federasyonların okul sporlarında eşleşme ve branş sayılarını artırarak öğrencilerin spora ilgisini artırmak için daha aktif rol oynamasını sağlayacağız.
- Ortaokul ve liselerde tüm takım sporlarında yerel, bölgesel ve ulusal yarışmacı lig organizasyonu oluşturacak, yarışmacı liglerin altyapısı veya profesyonel takımlarına transfer olan sporcular için okullara yetiştirme bedeli ödenmesini sağlayacağız.
- Yerel yönetimlerle işbirliği içinde sosyo-ekonomik yönden dezavantajlı mahallelerde ücretsiz spor organizasyonları düzenleyecek ve bu mahallelerdeki gençlerin profesyonel spor eğitimleri için burslar vereceğiz.
- Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı gençlik kamplarının sayısını artıracak ve kampların her şehirde yaygınlaşması için çalışmalar başlatacağız.
- Sağlıklı yaşamı ve sporu gündelik hayatına dâhil etmiş olumlu gençlik liderleri yetiştirecek, gençlik liderlerinin gençlerin en fazla faaliyette bulunduğu sosyal medyada da aktif olmalarını teşvik edeceğiz.
- Yarışmacı liglerin marka değerinin arttırılmasını destekleyecek, spor kulüpleri için spor finansmanı ve hukuku konusunda eğitilmiş insan kaynağı yetiştirilmesini sağlayacağız.
- Spor sektöründe sürdürülebilir ve yenilikçi sigorta ve finansman modellerini teşvik edeceğiz.

- Federasyon başkanlık seçimlerine siyasi müdahaleye son verecek, seçimlerin demokratik bir ortamda gerçekleştirilmesini sağlayacak, federasyonları tam özerk hale getireceğiz.
- Federasyonlarda siyasi kadrolaşmalara ve akrabalık, yakınlık ilişkilerine son vereceğiz.
- Spor Federasyonlarının yapısında saha içinden gelen ve milli sporcu sayısını artıracacağız.
- Federasyonların gelir ve giderlerini şeffaf hale getireceğiz.
- Spor yöneticilerinin ve antrenörlerin alanlarındaki gelişmeleri takip etmeleri ve bu doğrultuda kendilerini yetiştirmeleri için yabancı dil kurslarına katılımlarını destekleyeceğiz.
- İlgili bakanlıklarla işbirliği içerisinde uluslararası spor organizasyonlarını da destekleyerek ülkemizi spor turizmi alanında lider ülke konumuna kavuşturacağız.
- E-Spor sektörünü güçlendirmek amacıyla teknik altyapı, bu alandaki yatırımlar, eğitim, antrenör yetiştirme, fuar ve tanıtım, başarılı olmuş olan sporcuların desteklenmesi ve benzeri alanlarda gerekli düzenleme, destek ve teşvikleri hayata geçireceğiz.
- Mevzuattaki yetersizlik sebebiyle e-spor sektöründe yaşanan sorunları gidermek ve sektördeki zorbalık, hile ve şikeyi engellemek amacıyla gerekli düzenlemeleri hayata geçireceğiz.
- E-spor şampiyonalarını Türkiye’de yapacağız.

Uyuşturucuyla Mücadele

- Bağımlılıkla Mücadele Yüksek Kurulu'nun iki ayda bir düzenli olarak toplanarak uyuşturucu ile mücadele politika ve hedefleri belirlemesini, uygulama sonuçlarının etkin bir şekilde izlemesini ve değerlendirmesini sağlayacağız.
- Uyuşturucu ile Mücadele Acil Eylem Planı hazırlayacak, illerde uyuşturucuyla ilgili sosyal risk haritaları çıkaracağız.
- Uyuşturucu ticaretiyle ilgili kapsamlı bir veri tabanı oluşturacağız.
- Ulusal ve uluslararası ölçekte işbirliklerine giderek uyuşturucu üretim, ticareti ve tüketimine karşı çok boyutlu olarak mücadele edeceğiz.
- Kaynak ülke durumunda olan ülkelere bir kaçını içine alan 'Bölge Ofisleri' oluşturacağız.
- Ülkemize yönelmiş uyuşturucunun takip edilip engellenmesi amacıyla belirli ülkelere uyuşturucuyla mücadele görevlileri bulunduracağız.
- Ülkemize yönelik uyuşturucu kaçakçılığı faaliyetlerinde kaynak ve rota ülkelerle istihbarat konusunda işbirliğini artıracacağız.
- Uyuşturucu baronlarının, organize suç örgütü üyelerinin ülkemizde faaliyet yürütmelerinin önüne geçeceğiz.
- Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı'nın ilgili birimleri ile mevcut bilgi ve istihbarat paylaşımını en üst seviyeye çıkaracak, denizlerde icra edilecek operasyonların hem sayısı hem de başarı düzeyini artıracacağız.
- Sahil Güvenlik Komutanlığı'nı personel araç gereç imkanları bakımından takviye edeceğiz.
- Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından yürütülen ancak henüz tamamlama aşamasına getirilemeyen Sahil Gözetleme Radar Sistemi Projesini en kısa sürede bitirecek, deniz sınırlarımızın daha etkin denetim ve gözetimini sağlayacağız.
- Sınırlarımızdaki güvenlik duvarı çalışmalarını tamamlayacak, uydu sistemleri, drone ve koluk gücü takviyesi yaparak sınırlarımızı güvenlik altına alacak ve kaçak göçmenlerle beraber uyuşturucu girişini engelleyeceğiz.
- Kargo yoluyla yapılan uyuşturucu kaçakçılığının yoğun olduğu illerde kargo toplanma merkezlerine ilave X-RAY cihazı kurulmasını sağlayacağız.
- Hudut kapılarındaki uyuşturucuyla mücadele personeli ve narkotik köpek sayılarını artıracacağız.

- Belediyelerin, şehirlerdeki metruk ve yıkılmaya yüz tutmuş binaları ya güvenlik altına almasını veya yıkmasını temin edeceğiz.
- Güvenlik kapsamında kamera ve mobese sayısını artıracacağız.
- Bağımlılık yapan maddelerin hoş gösterilmesi, tavsiyesi, üretimi, bulundurulması, taşınması, ticareti ve kullanılmasını yasaklayacağız.
- Özendirici medya ve sosyal medya içerikleriyle ulusal ve uluslararası alanda etkin mücadele edecek, sosyal medya üzerinden pazarlama faaliyetlerini titizlikle takip edeceğiz.
- Gençleri uyuşturucu çetelerinin elinden kurtarmak için, okul çıkış saatlerinde ve öğle aralarında okullar ve yakın çevresinde sivil narko-timlerin sürekli görev yapmasını sağlayacağız.
- Yerel yönetimler, İŞ-KUR, İstihdam Ofisleri ve Halk Eğitim Merkezleri'yle işbirliği içinde bağımlılık geçmişi olan bireylerin meslek edinmelerini sağlayacağız.
- Özellikle risk altındaki bölgelerde çocuklara, gençlere ve ailelere yönelik ücretsiz kamusal alanlar oluşturacağız.
- 18 yaş altı ve eğitime devam eden gençlere uyuşturucu veya kimyasal uyuşturucu satıcılarına yönelik cezaları en az 2 katına çıkaracak, bu suçlarda infaz indirimlerinden yararlanmayı önleyecek hukuki düzenlemeleri yapacağız.
- Bütün kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, sivil toplum örgütleri, eğitim kurumlarında görev yapan yöneticiler, öğretmenler ve okul aile birliği üyeleriyle işbirliği içinde ailelerin yoğun, etkin ve sürekli biçimde bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi çalışmaları yapacağız.
- Uyuşturucu ile mücadelede gönüllü katılımı özendirecek, emekli olmuş güvenlik personelinin ve mahalle muhtarları ile tedavi edilen bağımlıların gönüllü olarak mücadeleye katılmalarını teşvik edeceğiz.
- Uyuşturucuyla yüksek önleyici etkisi kanıtlanan ana okullaşma oranını başta şehirlerin çeperleri olmak üzere hızla %100'e çıkaracağız.
- İllerdeki bağımlılık izleme ve rehabilitasyon çalışmalarında tüm vakaların sürecin sonuna kadar takip edilmesini sağlayacağız.
- İllerde Denetimli Serbestlik Müdürlükleri'ni 'tedavi, rehabilitasyon, sosyal uyum ve iş edinme' süreçlerine göre yeniden yapılandıracağız.
- AMATEM ve ÇEMATEM'leri günümüz koşullarına göre yenileyecek, alt yapı, araç-gereç, yatak sayısı ve personel açısından güçlendirecek, sayılarını artıracak ve 81 ilimize yaygınlaştıracacağız.

- AMATEM VE ÇEMATEM’lerde veya cezaevi sürecinde tedavi olan bireyleri tedavi sonrası sosyal ve ruhsal olarak desteklemeyi sürdürecektir, istihdam ve üretimin içinde yer almaları için mesleki olarak güçlendirecek ve uzun erimli izlemeye devam edeceğiz.
- Ülkemizin 7 bölgesinde 1’er tane içerisinde tıbbi tedavi, rehabilitasyon, hobi ve meslek edinme programlarının olduğu bağımlılıkla mücadele merkezi kuracağız.
- Rehabilitasyon aşamasındaki bağımlıların iş edinmesi için Toplum Yararına Çalışma Programlarının %5’ini bu kesime tahsis edeceğiz.
- Alternatif ilaçsız bağımlı tedavi merkezlerini kontrol altına alacak hem bu merkezlere hem de bu merkezlerde yakınları tedavi edilen bağımlı ailelerine sosyal destek ve ileri rehabilitasyon olanakları sağlayacağız.
- Madde bağımlılığı alanında çalışacak sosyal hizmet uzmanlarının sayısını artıracak, sosyal hizmet uzmanlarının bağımlılık sonrası normal yaşantıya dönüşte hem hastaya hem de bağımlı ailelerine aktif destek olmalarını sağlayacağız.
- Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Gençlik ve Spor Bakanlığı’nca yılda bir defa madde bağımlılığıyla ilgili saha raporu yayımlanmasını sağlayacağız.

IX

DIŞ POLİTİKA, SAVUNMA, GÜVENLİK ve GÖÇ POLİTİKALARI

Dış Politika

Milli Savunma

Güvenlik ve Terörle Mücadele

Siber Güvenlik

Göç ve Sığınmacı Politikalar

Dış Politika

- Dış politikamızın mihenk taşı olan “Yurtta Barış Dünyada Barış” şiarını yeniden temel dış politika ilkemiz olarak benimseyeceğiz.
- Dış politikamızın temel hedefi ulusal çıkar ve ulusal güvenliğimiz olacak, bu anlayışa uygun kısa, orta ve uzun vadeli gelecek perspektifi içeren stratejik planlamayı yapacağız.
- Uluslararası hukuka saygılı ve evrensel değerlere dayalı bir dış politika izleyecek, başta komşularımız olmak üzere ülkelerin toprak bütünlüğüne ve egemenliğine karşılıklı saygı, iç işlerine karışmama, uyuşmazlıkların barışçı yollarla diplomasi ve diyalog ile çözülmesi ilkelerini bu politikanın esası yapacağız.
- Dış politikada iç siyasi hesaplara ve ideolojik yaklaşımlara dayalı uygulamalara son vereceğiz.
- Anayasamızda ifadesini bulan ilkeleri dış politika uygulamalarımızda da esas alacağız.
- Türkiye’ye bölgesinde ve dünyada hak ettiği saygınlığı yeniden kazandıracak, ülkemizi güvenilir, güçlü ve etkin bir uluslararası aktör konumuna yeniden getireceğiz.
- Ülke farkı gözetilmeksizin, uluslararası planda herkese eşitlik sağlayan mütekabiliyet ilkesini uygulayacak, çifte standart uygulamalarına son vereceğiz.
- Dışişleri Bakanlığı’na dış politika yapım, karar ve uygulamalarındaki rol ve görevini yeniden kazandıracacağız.
- Dışişleri Bakanlığı’nı 21. Yüzyılın ihtiyaç ve gerçeklerine uygun şekilde yeniden yapılandıracağız.
- Dışişleri Bakanlığı’na personel alımlarında objektif, güvenilir, siyasi tercihlerden uzak, ehliyete ve liyakate dayalı kapsamlı bir sınav sistemi getireceğiz.
- Yurt dışındaki misyonlarımızın dış politika gereklerine göre kurulmasını, donatılmasını ve sürdürülmesini sağlayacağız.
- Yurt dışına misyon şefi tayinlerinde kariyer ve liyakati esas kılacak, atamaları kurumsal yapıyı ve gelenekleri etkilemeyecek şekilde objektif kıstaslara dayalı olarak gerçekleştireceğiz.
- Akademik çevrelerin, üniversitelerin, düşünce kuruluşlarının ve STK’ların dış politikaya yönelik katkılarının dikkate alınmasını sağlayacak mekanizmaları hayata geçireceğiz.
- Dışişleri Bakanlığı’na kendisinden beklenen görevleri gerektiği şekilde yürütmesine imkan verecek bütçe ve insan kaynaklarını sağlayacağız.

- Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın hak ve çıkarlarına, Türkiye kökenli insanlarımızın Anavatan'la insani ve kültürel bağlarının korunmasına, soydaş ve akraba toplulukların sorunlarının insan hakları temelinde çözümüne temel dış politika hedeflerimiz arasında yer vereceğiz.
- Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın ve onların oluşturdukları STK'ların Türkiye'nin yumuşak gücü ve kamu diplomasisinin etkin bir aracı olması için gayret göstereceğiz.
- Dışişleri Bakanlığı bünyesinde Diplomasi Akademisi kuracağız.
- Uluslararası örgütlerle ilişkileri çok taraflı diplomasiyi önemseyen bir anlayışla, niteliğine ve dış politika hedeflerimize uyumu ölçüsünde, üyelik ya da diğer mekanizmalar aracılığıyla güçlendirilen stratejik bir araç olarak değerlendireceğiz.
- Uluslararası örgüt sekretaryalarında vatandaşlarımızın uzmanlık gerektiren kadrolarda mümkün olduğu ölçüde çok sayıda ve olabildiğince üst düzeyde görev almalarını öncelikli politikalarımızdan biri yapacağız.
- Avrupa Birliği'ne tam üyelik hedefimizdir.
- Tam üyelik sürecinin diyalog, adalet ve eşitlik çerçevesinde tamamlanması için çalışacağız.
- AB ülkelerine vize serbestisi sağlanması sürecini öncelikli olarak ele alınacak ve sonuçlandıracağız.
- Yeşil Mutabakat hedefine uyum sağlayacağız.
- Kişisel verilerin korunması ve kişisel veriler ile ilgili kurulan kurulun tam yetkin ve bağımsız olmasını sağlayacağız.
- Gümrük Birliği'nin modernizasyonu için Türkiye ile AB arasındaki anlaşmazlıkları gidereceğiz.
- Türkiye ile AB'nin sığınmacılar sorununa ortak sorumluluk ve külfet paylaşımı üstlenerek yaklaşımlarını sağlayacak, 2014 Geri Kabul Anlaşması ile 18 Mart 2016 Mutabakatı'nı gözden geçireceğiz.
- Avrupa Konseyi'nin kurucu üyesi olmamız ve Anayasamızın gereği olarak, AİHS'ne ve Konsey'in diğer hukuki belgelerine uyum sağlayacak, AİHM kararlarını uygulayacağız.
- NATO ulusal güvenliğimiz açısından sağladığı caydırıcılık bakımından kritik önem taşımaktadır.
- NATO bünyesindeki katkılarımızı rasyonel bir zeminde ve ulusal çıkarlarımızı gözeterek sürdüreceğiz.

- Komşularımız ve yakın havzamızdaki ölkelerle ilişkilerimizi onaracak ve işbirliğini en ileri ve gelişmiş düzeye çıkaracağız.
- Türkiye'nin komşu coğrafyasında barış, istikrar ve işbirliğini geliştirecek çok taraflı girişimlere öncülük edeceğiz.
- Türk Devletleri Teşkilatı'nı güçlendireceğiz.
- Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü, İslam İşbirliği Teşkilatı, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı, D8 gibi örgütlerdeki konumumuzu ve bu örgütlerin uluslararası ilişkilerdeki rolünü geliştireceğiz.
- Bölge ölkelerinin bağımsızlık, egemenlik ve toprak bütünlüklerine saygı duyacak, iç işlerine karışmayacak, aralarındaki sorunlarda "taraf tutan" değil "çözümleri kolaylaştıran" olacağız.
- İsrail-Filistin sorununa BM kararları çerçevesinde ve iki devlet esasına göre kalıcı bir çözüm bulunması için bütün ilgili taraflarla görüşecek, Filistin konusunda Türkiye'nin güvenilir bir kolaylaştırıcı olarak masadaki yerini almasını sağlayacağız.
- Azerbaycan ile kardeşlik bağlarımızı karşılıklı güven esasına dayalı olarak daha da güçlendireceğiz.
- Türkiye ile Ermenistan arasındaki sorunların çözümüne yönelik adımları kararlılıkla sürdüreceğiz.
- Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki ateşkesin kalıcı bir barışa dönüşmesi için katkıda bulunacağız.
- Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de yalnızlaştırılmasının önüne geçecek, deniz yetki alanlarının sınırlandırılmasında, hidrokarbon kaynaklarının hakça paylaşımında çoklu müzakere süreçleriyle sonuç alınmasına öncelik vereceğiz.
- Kıbrıs milli davamızdır. Kıbrıs sorununa adil ve kalıcı bir çözüm bulunması amacıyla KKTC'nin ve Kıbrıslı Türklerin kazanılmış haklarını koruma ve iki toplumun egemen siyasi eşitliğini sağlama hedeflerini gözeteceğiz.
- Ege denizi barış, işbirliği ve iyi komşuluk alanı olarak görülmelidir. Bu amacı gerçekleştirmek için çalışacak, Ege denizindeki egemenlik alanlarımıza zarar verebilecek hiç bir gelişmeye müsaade etmeyeceğiz.
- Türkiye ile Yunanistan arasında çözümlenmemiş sorunları diplomasi, diyalog ve sonuç odaklı müzakereler yoluyla, uluslararası hukuk ve hakkaniyete dayalı şekilde, Türkiye'nin ulusal çıkarlarından taviz vermeden çözeceğiz.

- ABD ile ilişkileri eşitler arası bir anlayışla kurumsal temele oturtacak, müttefiklik ilişkisini karşılıklı güvene dayanacak şekilde ilerleteceğiz.
- Türkiye'nin yeniden F-35 projesine dönmesi için girişimlerde bulunacağız.
- Rusya Federasyonu ile ilişkileri eşitler arası bir anlayışla, kurumsal düzeyde dengeli ve yapıcı diyalog ile güçlendirilerek sürdüreceğiz.
- Afrika ile ilişkileri kıtayı sadece temsilcilik açtığımız bir alan olarak görmenin ötesinde çok yönlü olarak nitelikli şekilde geliştirecek, Türkiye-Afrika Zirvelerini düzenli ve işlevsel bir sürece dönüştüreceğiz.
- "Asya vizyonumuz"u bölgedeki ülkelerle ilişkilerimizi bir yandan ikili düzeyde güçlendirmek, bir yandan da bu ikili ilişkileri çoklu işbirliği mekanizmalarıyla çeşitlendirerek zenginleştirmek üzerine kurgulayacağız.
- Şangay İşbirliği Örgütü, ASEAN gibi örgütlerle ilişkilerimizi gerçekçi ve sürdürülebilir bir zeminde değerlendireceğiz.

Milli Savunma

- Türk Silahlı Kuvvetleri'nin risk ve tehditler karşısında her türlü kapasite ve yeterlilik sorununu çözmüş, demokratik denetim ve gözetime tabi, itibarlı, caydırıcı ve etkin bir askeri güç olması temel hedefimizdir.
- Ordumuzu kendisine verilen görevleri yerine getirebilecek ileri teknoloji ürünü sistemlerle donatacak; istihbarat, keşif, vuruş gücü ve diğer operasyonel yeteneklerini güçlendireceğiz.
- TSK'nın stratejik kurumsal yönetiminde, personelin yetiştirilmesi ve terfilerinde ehliyet ve liyakati esas alacağız.
- Askeri Şura kararlarında ehliyet, liyakat ve objektif kriterlerin esas alınacağı bir yapı oluşturacağız.
- Kritik ihtisasa sahip personelin mevcudunu nicelik ve nitelik yönünden güçlendireceğiz.
- Büyük savunma tedarik projelerini, kuvvet yapısı ve kuvvet planlamasını bozmayacak şekilde somut güvenlik ortam ve ihtiyacına uygun olarak, ülkenin dış politikası ile çelişmeyen bir biçimde yöneteceğiz.
- Askeri liseler, Harp Akademileri, kurmay subay, subay ve astsubay yetiştiren tüm okullar ile ilga edilen etkin sistemleri tekrar açacağız.

- Millî Savunma Bakanlığı teşkilat yapısını gözden geçirecek, Kuvvet Komutanlıklarını tekrar Genel Kurmay Başkanlığı'na bağlayacağız.
- Milli Savunma ve İçişleri Bakanlıkları ile Genel Kurmay Başkanlığı, Kara Kuvvetleri Komutanlığı, Hava Kuvvetleri Komutanlığı, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı arasındaki koordinasyon ve işbirliğini güçlendireceğiz.
- Hibrid Savaş yöntemleri ile mücadele etmek için özel bir hassasiyet gösterecek, bu hususta sürekli teknolojik güncelleme ve kapasite artırımının sağlanması için müstakil bir kurum-sallaşma oluşturacağız.

Güvenlik ve Terörle Mücadele

- Her yıl güvenlik kurumlarının temsilcileri, akademisyenler, sivil toplum kuruluşları, meslek odaları ve ilgili tüm tarafların katılımıyla kapsamlı bir Güvenlik Şûrası düzenleyeceğiz.
- İç, dış, teknik, savunma ve emniyet istihbarat fonksiyonlarını Güvenlik Şûrası'nda alınacak karar ve tavsiyeler ışığında gözden geçireceğiz.
- Tüm terör örgütleri ve terörizmle mücadeleyi tüm güç unsurlarımızı kullanarak kesintisiz sürdüreceğiz.
- Terörle mücadeleyi hukuk devletinin gereği olarak hukuk içerisinde, güvenlik ve özgürlük dengesine azami ihtimam göstererek, rasyonel yöntemlerle, sosyo-ekonomik tedbirlerin de katkısıyla terörün kaynaklarını kurutmayı önceleyen bir anlayışla ve psikoloji, sosyoloji, kriminoloji, viktimoloji gibi alanlarda sağlıklı verilere dayalı bir yaklaşımla yürüteceğiz.
- Yabancı Terörist Savaşçılar, insan ve uyuşturucu kaçakçılığı, siber suçlar ve göç hareketliliği konularında ilgili kurumlarla eşgüdüm içinde hem bölge ülkeleriyle hem de diğer devletler ve uluslararası kurumlarla işbirliğini artıracacağız.
- Terör örgütlerine yardım eden ülkelere karşı kamu diplomasisi ve diplomatik mücadele araçlarından etkin olarak yararlanacak, bu alandaki haklılığımızı bireyden devletler seviyesine kadar çok boyutlu olarak anlatacak ve dezenformasyon kaynaklarını etkisiz hale getireceğiz.
- Yurtdışına kaçan teröristlerin iade edilmesi çalışmalarını etkinleştireceğiz.
- Organize suç örgütlerinin sınır aşan faaliyetleri konusunda bölgesel ve uluslararası iş birliğini güçlendireceğiz.
- Uluslararası platformda terör örgütlerinin taşeron olarak kullanılmasına karşı bilinç, işbirliği ve dayanışmayı güçlendireceğiz.

- Teröristlerin sınırlarımızdan geçişlerine fırsat vermeyecek şekilde sınırlarımızı teknolojik imkanlardan da yararlanarak tahkim edeceğiz.
- Terörle mücadelede, Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı gibi uluslararası örgütler bünyesinde kabul edilen belgeleri ve alınan kararları dikkate alan bir yaklaşım sergileyeceğiz.
- BMGK kararlarının etkin bir şekilde uygulanması için FATF tavsiyeleri ile uyum içerisinde hukuki çerçevenin düzenli takibini yapacağız.
- Terörün dış finans kaynaklarını ülkeler ve uluslararası kurumlarla işbirliği içerisinde, kara paranın aklanması ve terörün finansmanının önlenmesi anlaşmaları çerçevesinde kurutaacağız.
- Milli savunma ve güvenlikte genel harp, terör, enerji ve siber güvenlik başta olmak üzere askeri, ekonomik, sosyo-kültürel risk ve tehditlere karşı bütüncül önlemleri ve mücadeleyi esas alacağız.
- Toplum destekli güvenlik sisteminin ülkemizde uygulamasını yaygınlaştıracak, toplumun kendi güvenliğini sağlamada polisle güçlü bir işbirliği kurmasını sağlayacağız.
- Güvenlik ve terörle mücadelenin farklı yönlerini ve uluslararası boyutunu dikkate alarak güvenlik birimlerinin kapasite ve kabiliyetini en üst düzeye çıkaracak, güvenlik güçlerini gerekli bilgi ve teknolojiyle donatacağız.
- Güvenlik güçlerinin özlük hakları ve çalışma koşullarını iyileştireceğiz.
- TBMM’de güvenlik teşkilatı üzerinde hem halk adına hem de güvenlik personeli adına “kamusal denetçilik” yetkisiyle donatılmış, partilerin eşit temsil edildiği Güvenlik Komisyonu kuracağız.
- Güvenlik birimlerinde şeffaflık ve hesap verilebilirlik prensibiyle sivil toplum kontrolüne açık bir mekanizma geliştireceğiz.
- Türkiye’de gittikçe artan yasadışı bireysel silahlanmayı besleyen silah kaçakçılığı ve tedariğiyle mücadele edeceğiz.
- Vatandaşlarımızın huzur ve güvenliğini tehdit eden taciz, tecavüz, cinayet, gasp, hırsızlık, yankesicilik gibi suçlara yönelik cezai müeyyidelerin caydırıcı olmasını sağlayacağız.
- Üniversitelerde terörle mücadele araştırmalarına özel önem verecek, Araştırma Merkezleri kuracağız.

Siber Güvenlik

- Siber güvenliğe münhasır bir kanunla mevzuat ve teşkilatlanmada kamu ve özel kurumların eşgüdümünü önceleyen bir yapıda kurumsallaşma sağlayacağız.
- İç mevzuatın AB mevzuatına uyumlu olmasını sağlayacağız.
- Ulusal Siber Güvenlik Strateji Belgesi'ni ilgili tüm kesimlerin katılımıyla yenileyecek ve kamu ile özel kesime yönelik eylem planları hazırlayacağız.
- Siber Harekat Birimi ve Siber Saldırı Destek Hattı Kuracağız.
- Siber güvenlik sorunlarını NATO, Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı başta olmak üzere uluslararası kurumlarla işbirliği içinde çalışacak, bu kuruluşlar bünyesindeki siber güvenlikle ilgili çalışmalarda Türkiye'nin etkin şekilde yer almasını sağlayacağız.
- Türkiye'nin dijitalde Avrupa Birliği standartlarında 'güvenli ülke' sınıfına girmesini sağlayacağız.
- Siber savunma gücümüzü kuvvetlendirmek amacıyla düzenli Siber Güvenlik Koalisyon tatbikatlarıyla siber güvenlik seviyemizi sürekli kontrol edeceğiz.
- Siber güvenlik, yargı, MASAK, BDDK, kolluk ve istihbarat temsilcilerinin bulunduğu görev güçleri kurarak, telefon ve internet dolandırıcılığı; e-devlet, e-nabız, mesafeli satış gibi veri tabanlarındaki kimlik hırsızlıkları ve seçmen listelerinin manipölasyonu gibi suçlarla etkili mücadele edeceğiz.
- Bir yandan siber güvenliği etkili biçimde sağlarken, diğer yandan etik kurallara uyulmasını, bireysel hak ve özgürlükler ile kişisel veri mahremiyetinin korunmasını hukuki teminat altına alacağız.
- Kişisel veri güvenliği ile ilgili toplumsal bilinçlendirme çalışmaları yapacak, vatandaşların bedelsiz ulaşabileceği Veri ve İnternet Güvenliği Hattı, Kişisel Verilerin Korunması ve Kanunu ihlalleriyle mücadele edeceğiz.
- Ülke genelinde hizmet veren firmalara, sahip oldukları verileri maskeleyerek ya da kriptolayarak tutma zorunluluğu getirecek, kişisel ve kurumsal bilgileri toplayan, işleyen ve barındıran ilgili kurum ve kuruluşların standartları sağlayıp sağlamadıklarını düzenli aralıklar ile takip edecek, standartları sağlamayan kurum ve kuruluşların lisanslarını askıya alacağız.
- Siber güvenlik eğitimini müfredata dahil edecek, çevrim içi olarak isteyen herkesin erişimine açacağız.
- Üniversitelerde siber güvenlik bölümleri kurulması için gerekli planlamaları yapacağız.

- Kod, yazıcı, teat mühendisi ve adli bilişim (Digital Forensics) uzmanları, bilişim suçları konusunda uzmanlaşmış hukukçular ve kriptografi matematiği alanı başta olmak üzere donanımlı insan kaynağının yetiştirilmesine özel önem vereceğiz.
- Kırılmayacak şifreleme algoritmaları üretebilmek için, bir Quantum ve Süper Bilgisayar Ulusal Araştırma Laboratuvarı kuracağız.
- Askeri ve sivil kullanıcıların ihtiyaçlarını ve standartlarını karşılayabilecek, mimarisi siber ve/veya kinetik saldırılara karşı dirençli bir iletişim altyapısını ülkemizin en ücra köşelerine kadar yaygınlaştıracacağız.
- Kamuya ait sistemlerde kullanılacak bilişim fonksiyonlarını standartlaştıracak, yapay zeka gibi yeni uygulamaları tabana yayacak ve yazılımların güvenli bir altyapıda işletilebilmesi için yedekleme, iş sürekliliği ve felaket önleme çözümlerini içerecek ve verileri Türkiye’de saklayacak şekilde kamu bilişim güvenli bulut sistemi oluşturacağız.
- Kamu ve özel sektörün kullanımına açık test edilmiş ve tekrar kullanılabilir bir yazılım modül kütüphanesini oluşturacağız.
- Öncelikle kamuya ait sunucu veya masa üstü kamu sistemlerinde kullanılmak üzere siber güvenlik çekirdeği güçlendirilmiş “açık kaynak” işletim sistemleri geliştirecek ve yapılacak testler sonrasında kritik alanlarda kullanımını aşamalı olarak zorunlu hale getireceğiz.

Göç ve Sığınmacı Politikaları

- Göç İdaresi Başkanlığı başta olmak üzere sığınmacılarla ilgili kurumları yeniden yapılandırarak, yönetim ve personel altyapılarını güçlendireceğiz.
- 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile bağılı yönetmelikleri gözden geçireceğiz.
- Uluslararası Koruma Statü Belirleme Merkezleri kuracağız.
- Göç politikaları ve programlarını tüm paydaşlarla birlikte katılımcı bir anlayışla oluşturacağız.
- Göç ve sığınmacılarla ilgili çalışmalar yapacak Eğitim/Araştırma Merkezleri kuracağız.
- Kaynak kullanımı başta olmak üzere göç yönetimiyle ilgili veri ve istatistikleri düzenli bir şekilde kamuoyu ile paylaşacak, şeffaflık ve hesap verebilirliği sağlayacağız.
- Türkiye ile AB arasındaki 2014 Geri Kabul Anlaşması ile 18 Mart 2016 Mutabakatı'nı gözden geçireceğiz.
- Düzensiz göçün kaynağı olan ülkelerle Geri Kabul Anlaşmaları yapacağız.
- Türk vize sistemini gözden geçirecek, düzensiz göçlere imkan vermeyecek şekilde yeniden düzenleyecek, "kısa süreli vize muafiyeti" ve "turist vizesi" uygulamalarının istismar edildiğı ülkelerle yapılan mutabakat ve anlaşmaları diplomatik ilişkilerimize zarar vermeyecek bir şekilde askıya alacak ya da iptal edeceğiz.
- Göç ve sığınmacılar konusunda göçten etkilenen bölge ülkeleriyle işbirliği başta olmak üzere küresel ölçekte çözümler bulunabilmesi yönünde etkin, güçlü ve ön alıcı girişimlerde bulunacağız.
- Türkiye'ye bir "tampon ülke" muamelesi yapılmasına izin vermeyeceğiz.
- Türkiye'ye yönelik kitlesel göçlerin kaynak ülkede kontrol edilmesine önem ve öncelik vereceğiz.
- Sınırlarımızı elektro optik kuleler, aydınlatma sistemleri, gece görüşlü kameralar, insansız hava araçları, entegre güvenlik sistemleri ve gerekli hallerde duvarlarla tahkim edecek, kaçak geçişlere kesinlikle müsaade etmeyeceğiz.
- Tüm sınır kapılarındaki kabul, geri dönüş ve sınır dışı etme işlemlerinin standart kurallara bağılı olarak yapılmasını sağlayacağız.
- Sığınmacıların biyometrik kayıtlarını alacak ve çipli kimlik kartlarına işlenmesini sağlayacağız.

cağız.

- İnsan kaçakçılığıyla etkin bir şekilde mücadele edecek, bu konudaki cezaları ve infaz sürelerini daha caydırıcı hale getireceğiz.
- Geri gönderme merkezlerinin sayılarını ve kapasitelerini artıracacağız.
- Herhangi bir resmi ve kamuoyuna açıklanmış anlaşma ve mutabakat olmaksızın Türkiye'ye giriş yapan göçmenlerin menşe/üçüncü ülkelere sınır dışı işlemlerini hızlandıracacağız.
- İlgili yasa ve ikincil mevzuatı gözden geçirerek istisnai vatandaşlık verilmesi uygulamasının kapsamını daraltacağız.
- Gayrimenkul, devlet borçlanma senedi, yatırım fonu satın alınması ya da döviz cinsi mevduat ya da bireysel emeklilik hesabı açılması karşılığında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı verilmesi uygulamasına son vereceğiz.
- Vatandaşlık verilmesiyle ilgili geçmiş işlemleri kapsamlı incelemeye alacak, yanlış beyan/bilgi/belge verdiği tespit edilenlerin vatandaşlıklarını iptal edecek, idari kusur tespiti durumunda ilgililer hakkında gerekli idari ve yasal işlemleri yapacağız.
- Kaçak göçmenleri çalıştıran işletmelere uygulanan cezai yaptırımları artıracacağız.
- Ruhsatsız çalıştığı saptanan yabancı uyruklulara ait işletmeleri kapatacak; ruhsatlı olup usulsüz çalıştığı ve/veya kayıt dışı işçi çalıştırdığı saptananlara ilgili mevzuat kapsamındaki yaptırımları etkili bir biçimde uygulayacağız.
- Sığınmacıların mahalle, ilçe ve il bazında kontrolsüz yoğunlaşmalara erişmesine veya gettolaşmaya izin vermeyeceğiz.
- Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli sığınmacılar ile diğer göçmenlerin kayıtlı oldukları iller dışında gerekçesiz ve uzun süreli bulunmalarına izin vermeyeceğiz.
- Suça karışan göçmen ve sığınmacıları hızlı şekilde sınır dışı edecek ve ülkemize yeniden girişini engelleyeceğiz.
- Göçmen kadın ve çocukların istismarlarıyla mücadele edeceğiz.
- Yasadışı terör örgütlerinin sığınmacı ve göçmenlere yönelik eğitim ve sivil toplum faaliyetlerini bir araç olarak kullanmalarına izin vermeyeceğiz.
- AB fon kaynaklı olup Kızılay Kart aracılığıyla verilen yabancılara yönelik Sosyal Uyum Yardım Programı ile ilgili esasları yeniden düzenleyeceğiz.
- Sığınmacılarla ilgili sosyal yardımlaşma ve dayanışma fonlarını şeffaf, kolay izlenebilir ve hesap verilebilir hâle getireceğiz.

- Göçmen ve sığınmacıların eğitim çağındaki tüm çocuklarının eğitime erişimini sağlayacak, bu konuda hızlandırılmış kurslar ve takviye dersler alınmasını sağlayacak bir mekanizma geliştireceğiz.
- Sığınmacıların Türkçe'yi öğrenmeleri amacıyla bu konuya odaklanan nitelikli eğitim materyalleri, müfredat ve ders programı hazırlanmasını sağlayacağız.
- Uluslararası öğrenci programı, ülke kotaları ve sınav sistemlerini yeniden düzenleyecek, denklik işlemlerini gözden geçirecek ve eğitim kanalının kötüye kullanımının önüne geçeceğiz.
- Yabancı öğrencilerin, öğrenim sırasında veya sonrasında istihdam ve ikamet şartlarını gözden geçirecek, özel şartlara bağlayacağız.
- Sığınmacılara yönelik yardım faaliyeti yürüten yerli veya yabancı sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini merkezi ve yerel yönetimlerle yakın işbirliği ve koordinasyon içinde yürütmelerini sağlayacak, gerekli denetimleri etkili biçimde yapacağız.
- Yoğun göç alan belediyelerin bütçelerini, barındırdığı sığınmacı ve düzensiz göçmen oranında destekleyeceğiz.
- Bir yandan göç ve sığınmacı sorunuyla etkili biçimde mücadele ederken diğer yandan toplumda sığınmacılara yönelik bilgi eksikliği ve önyargıları gidermek amacıyla kamusal farkındalık çalışmaları yapacağız.
- Geçici Koruma Altındaki Suriyeli'lerin güvenli ve iç hukukumuz ile uluslararası hukuka uygun biçimde mümkün olan en kısa sürede ülkelerine geri dönmelerini sağlayacağız.
- Geri dönüş çalışmalarını ülkemizdeki geçici koruma altındaki Suriye'liler, Suriye yönetimi ve uluslararası kurumlarla yakın işbirliği içinde yürüteceğiz.
- Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacılar ve düzensiz göçmenlerin geri dönüşlerinde diğer ülkelerle külfet ve sorumluluk paylaşımına gideceğiz.
- Tarihi bağlarla bağlı olduğumuz Suriye halkının acılarına son vermek ve BM kararları çerçevesinde kalıcı barışı tesis etmek üzere, terörist gruplar hariç Suriye halkının farklı kesimlerini temsil eden bütün ilgili taraflarla ve Şam yönetimiyle yoğun bir temas ve diyalog çabası başlatacağız
- Suriye'de barışın sağlanması, Suriye'nin toprak bütünlüğünün korunması ve mültecilerin geri dönüşüne yönelik olarak 2254 sayılı karar başta olmak üzere BM siyasi çözüm çabalarını destekleyecek, bu konuda ikili ve çok taraflı bir diplomasi hareketi başlatacak, tüm ülke ve paydaşlarla birebir temasları artıracacağız.

- Savaşta hasar görmüş alt ve üst yapıların uluslararası finansman imkanlarını da kullanarak yenilenmesinde etkin rol üstleneceğiz.
- Türk iş insanlarının Suriye'nin yeniden imarında yer almalarını ve Suriye'ye yönelik yatırımlarını destekleyeceğiz.
- Geri dönen sığınmacıların can ve mal güvenlikleri, tüm haklarının tanınması, alınan hakların iadesi konularında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Konseyi başta olmak üzere bölgesel ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği içinde gerekli izleme, takip ve denetleme mekanizmaların kurulmasını destekleyeceğiz.

